De Nieuwe Gids. Jaargang 14

bron
De Nieuwe Gids. Jaargang 14. S.L. van Looy, Amsterdam 1898-1899

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie002189901_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

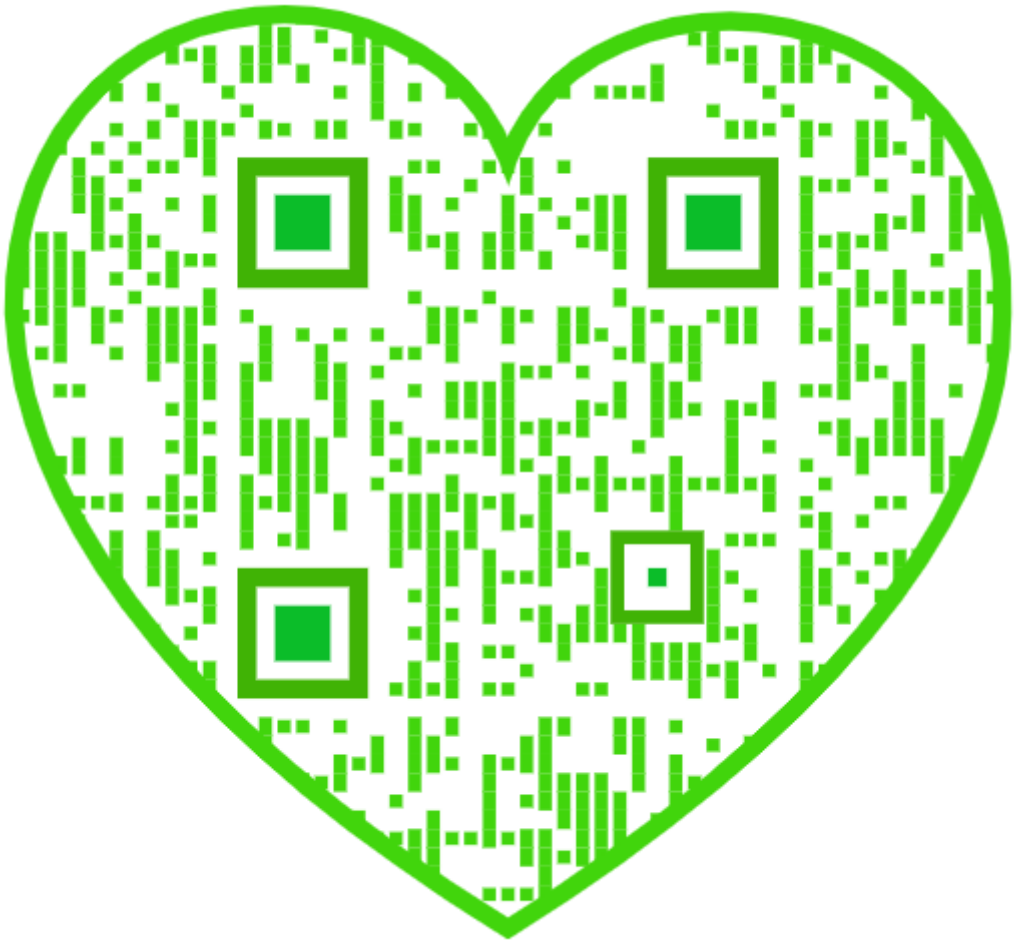

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 1]

Adoratie door Willem Kloos.

XLVIII.

Zoete bewegingen en stille en teêre
Maken al schoone dingen dezer aarde,
En 't rhythmisch wiegen van hun gang heeft waarde
Van groot-pure schoonheid, die zich vermeere

Eindeloos, zevenmaal zeventig keeren,
Tot een ieg'lijk ding, waar ooit oog op staarde,
Worde een vol-op bloeiende schoonheidsgaarde,
Waarvoor menschen knielen in blij vereeren.

Zoo gaat het mij, bij het zien naar de wijde
Sfeer uwer macht, waar ik, zalige, in toeve, -
Want, schoon ik, ziende op uw schoonheid, diep lijde,
Door 't derven dier schoonheid nameloos-droeve,

Mag ik toch, diep-in, al-heerlijk genieten,
Daar het Schoone alom bloeit aan mijns levens verschieten.

XLIX.

Bloeit daar niet een lelie op 't kalme water?
Neen, 't is uw droomende hoofdje, dat bukt
Over den vloed, en een spiegeling slaat er
Uit op als een bloem, die de hand graag plukt, -

Eerst als een teêr-blanke lelie, maar later
Een roodende roos, als gij staart verrukt
Op uw eigen schoon, tot, in bloô geschater
Van lachen, gij 't handje op 't oogenpaar drukt.

O, als die vloed waar mijner oogen spiegel,
Trok ik zoo zachtjes die handjes omlaag,
Moest gij wel zien in dat weem'lend gewiegel
Van glijdende glanzen de liefde, die 'k draag,

De liefde, die 'k draag tot in 't diepst mijner ziele....
Zie maar naar mij, want dan ziet gij, hoe 'k kniele.

L.

Als 'k u in mijn droomen heen zie zwieren,
Moet dat, dunkt mij wel, de hemel wezen,
Waar gij weet zoo goed uw weg te stieren,
En gij zijt dan een dier onvolprezen

Donkerlokkigen, die van hun lieren....
O, dier eng'len, die voor 't Eeuwig Wezen,
Wen zij 't zaal'ge van hun lot hoog vieren,
Van hun snaartuig al de lied'ren lezen.

Hosianna! zingen altegader,
Helder-uit, de vlotte hemelreien,
Waar gij zweeft op lichte wolken nader....

En de kleuren, die u zacht omvleien,
Die bij duizenden daar spelemeien,
Blonden 't gloên der aureool van God den Vader.

Christus door Willem Kloos.

O, hoofd van Christus, dat daar neêrgebogen
Over dees wereld, als een smeek'ling, hangt,
Wijl 't eeuw'ge weten onzer smarten bangt
Gelaten in uw eind'loos-droevige oogen!

Wat baten oogen, tot u opgetogen?
Wat baten handen, om uw knie geprangd?
Wat baat het, of ons sterf'lijk hart verlangt
Naar 't koest'rend dalen van uw mededoogen?

Onder ellende's druk en troost'loos klagen
Uit 't diepst der menschenziel omhoog gedragen,
Zwijgt ge in uw weedom steeds, en staart, en lijdt...

En, wijl gij als 't heelal onsterf'lijk zijt,
Blijft ge, als ten tweedenmale aan 't kruis geslagen,
Nu hoop'loos hangen tot in eeuwigheid!...

De krijgsgevangenen[1] door H.J. Boeken.

Het Zeestrand van Troje. Men ziet tegen de achterstevens der op het land getrokken Grieksche schepen. Het is donker op het tooneel. PALLAS ATHENE beweegt zich haastig en toornig op den achter-grond. POSEIDON ligt op den voorgrond, waar de laatste golven der branding op nederklotsen.

POSEIDON.
Een zeil! Een zeil! Een zeil! Wat is dat voor een zeil?
Veel witte zeilen zag ik zwierend op mijn baan
Van vreemde mate en maaksel, maar géén zag ik zóó
Zwallekend over loef, of is het soms een beest,
Land- of zee-vogel, loopend eenzaam op het strand?
Het is geen zeil, geen beest; het is een vrouw, een maagd,
Het is een maagd, dè maagd, en ware 't niet die maagd,
Dan docht mij 't maagdjen in een valschen strik verward
Van minne, maar niet vat die strik op dit lief hart.

1) Vervolg op Helena (in Sparta) zie N.G. Febr. 1895, Dec. 1897, en Helena in Troje, zie Jan., April en Mei 1898.

(PALLAS is naderbij gekomen, POSEIDON staat op en zet zich onder 't spreken op eenig met zee-wier bewassen wrak-hout).

Zeg, éénzame, geweld'ge, hoe treedt gij ontevreên,
Nu gij uw liefsten wensch hebt, voor dit zeekamp heen?

PALLAS ATHENE.
Vraagt gij 't nog, zee-geweldnaar, gij, die evenzeer
Uw eer vertreen zaagt van 't verwaten Grieken-heir?

POSEIDON.
Dies woed ik op dit zee-strand, bulkend, dat nog eer
De hette neerdruipt van 't aanstaande voorjaars-weer
En weer de vlieten kalmpjes vlieten van 't gebergt',
Die nu mij helpen, stormend wintersch-verbolgen neer,
Geen spoor hier meer te zien is op het vlak zee-strand
Van wat de Griek hier bouwde tot verweer der vloot
En bolwerk tegen 't Trooisch heir, met den rug naar mij
En met geen offeren verwaardigend mijne eer,
Terwijl ik zelf hen hielp toch in het krijgs-verweer.

PALLAS.
Wat machtelooze woede koelt gij macht'ge toch,
En oefent kinderspel op 't schuldelooze strand,
Terwijl uw toorn wel andre dreigementen bulkt
Op de' armen scheepling, die zich op uw diepten waagt?

POSEIDON.
Wat tergt gij toch mijn woede en ketelt gij mijn lust?
En zweeptet gij mij gaarne uit de onverschilge rust?

PALLAS.
Hebt gij een zweepster noodig in 't gemeen onrecht?

POSEIDON.
Hoe woedt toch de onverzade na de schâ der stad
En al de ellend' van wat die zaligst in zich had?

PALLAS.
Niet in de ellende zwelg ik, noch 't verdelgings-werk
Der steden, wier groei eerder in mijn hulpe bloeit.
Mij is het stichten lief en 't vreedige bestier,
De strenge wetten, die een elk zich zelven stelt
Van noesten vlijt en kunstige' arbeid en de tucht,
Die elk zijn arbeid voorschrijft en de zware taak
Van durige oefning, dat niet kunst door slaap verslapp',
Want traag toch is het menschdom, dat, als niet de zweep
Van nijd en winzucht staêg ze op rug en verz'nen zit,
't Weldra ontaardt van kunstge richting en richtsnoer
Tot vadsigheid verflauwend en den sukkel-gang,
Ver wijkend van het noest volk, dat in mijn spoor treedt.

POSEIDON.
Spreekt zóó de woeste en woedende, die stond, godin
Der wrake, tusschen 't blaken van trans, burcht en tin?

PALLAS.
Mijn is de wrake, maar niet als de domme kracht,
Die aanstormt zinloos, dan slaaf wordt van eigen kracht,
Verheerend wes haar zelf deert, maar zij keert het niet,
Als golf aanzwellend van een willelooze zee.

POSEIDON.
Verdriet u zoo de zee dan, mijns Broers dochterkijn?

PALLAS.
Niet als die naar den zin doet van 't fier Dondraars-kind.

POSEIDON.
Wat wil dan 't mans-kind, moederloos in 't licht gebracht?

PALLAS.
Dat niet nu de overwinnaars, prat op zegepraal,
Geweldig, geen god eerend in 't verdelgingswerk,

Weer lichtlijk keeren met het onverdiend bezit
Van wat der stede als bloesem allereêlst ontsprong.

POSEIDON.
Wat bloesem noemt gij van den afgehouwen stam?
En hoe misgunt ge een zege, die gij zelve gaaft?

PALLAS.
De zege gaf ik, maar wie pracht nu in 't bezit?
Want is hij haatlijk mij, die bij welvaart en vreê
Genotziek en gemaklijk andrer arbeid trekt
En zuigt en tot zich ophaalt, maar hij weet niet eens,
Zijn logge geest beseft niet welke geest er zweeft
En leeft er eeuwig in 't verganklijk handenwerk:
Hoe haat ik hem dan, die in overwonnen veste zich
Vest en er in-zwelgt, wat hij zelf niet eenmaal won
Noch wrocht, verdervend 't langzaam-aan gestichte werk?
Een roofdier wordt hij, azend op wat menschhand wrocht.

POSEIDON.
Maar zijn 't uw lieven niet, uw Grieken, wie gij hielpt
En wie gij zelve leidet tot wat gij nu laakt?

PALLAS.
Mijn mannen riep ik tot het trotsch verdelgings-werk;
De stad moest vallen: de oogst was rijp: 't verkeer der goôn,
De daên der menschen, 't kwam toch al op één ding neer:
Dat al die schat en rijkdom viel in diepte neer.
En dan ook is mijn toorn gelijk de toorn van 't meir:
't Haalt alles, wat het hoog hield, in zijn diepte neer.
Den legertocht nu wekte ik: mij hielp Hera's toorn,
Om Kupris toornend beiden, die ons bei tot hoon
Verwaten schoonheid in gehate stad ter woon
Zette: 't laatst kroonsel op 't voltooide huis van hoon.

POSEIDON.
En rouwt u nu der wrake, die gij zelve gaaft?

PALLAS.
Rouwen? Vraag gij dat, die staag-dagig ebt en vloedt,
U zelven, schomlaar, maar niet 't strijdbre kind van Zeus,
Dat onverdroten voortschrijdt en houdt wat zij won.

POSEIDON.
Maar keert uw gunst zich van uw strijdren na 't geluk?

PALLAS.
Wie streden waren lief mij, niet die haalden 't end,
Voor zich de zege nemend, latend hun de pijn,
Behalve Odusseus, want die streed en leed tot 't laatst
En veel nog wacht hem voor hij eindlijk huiswaarts keert -
En Agamemnon, want wat die misdeed in 't hoog
Ambt en eerwaardigheid van sterflijk god op aard,
- Veel onnoozels vertreedt wie de voetzolen zet
Op volkren onder gods dienst en met hooge taak
Door daden wadend tot het godgestelde doel -
Dat boet hij door wie thuis-zit en wraakbroedend loert,
De vrouw nog wrokkend om het eens ontvoerd gebroed -
Gelijk de Stoere, die de wilde welpjes mint in 't woud
Met moederoogen loerend wie de kleenen deert:
Door zóó een valt hij, vindend 't loon van vorsten-macht,
Dat 'k hem de korte zege en schijn en schittring gun,
Want hem 't verderf te ontrukken, geen god die 't vermag,
Verderf, dat wegschuilt onder schoon omhangen praal.

POSEIDON.
Maar wien misgunt gij dan de zege en zeekren roof?

PALLAS ATHENA.
Al zekerheid misgun ik dan den zeekren strijd.
Of is de bloesem zeker dat zij rijpt ter tijd

Tot vrucht en oogsten, maar een heel klein deel gedijt -
Zou hij dan zeker zijn die in baldadigheid
De vrucht komt breken, door der tijden gunst gerijpt?

POSEIDON.
Wat gunst der tijden noemt gij bij de ongunstigheid,
Die Troja vallen zag, in puin en asch geleid?

PALLAS.
De afwissching kent gij en de zuivring van uw rijk:
Maar zuivrer dan de sneeuw is, die op golven ligt,
Als branding 't land omklotsend of op vrije zee
Voor 't zonlicht open boven 't nachtberoerde diep,
Waar 't doods-gespook woont en het monsteren-gebroed,
Zuiverder bloeit op 't schuld-bezoedelde geslacht
Der menschen, dat het grauwelijkst gebroedsel voedt
In zijn onpeilbre diepte en helle-poel en stank,
De witte bloesem en de zuivre maagdlijkheid.

POSEIDON.
En deert u nu der vachten, waar de wolf op aast?

PALLAS.
Mij deert dier blanken en 'k misgun ze 't groof gebroed.

POSEIDON.
Wat hulpe wacht gij van mijn wel gewill'g geweld?

PALLAS.
Geweld niet vraag ik, maar uw ongewilgen vree.

POSEIDON.
Wind-stilte vraagt gij, tergend wie het diep op wil?

PALLAS.
Geen windje blaze er voor 'k den blanken veilgheid geef.

POSEIDON.
Roerloos laat ik elk touwtjen en de zeilen slap.

PALLAS.
Totdat een donderslag mijn dankbaarheid verkond'.

POSEIDON.
En welken dienst dan vergt gij uwen dienstbren oom?

PALLAS.
Geweld'gen storm-wind, die 't thuiskeerend heir verstrooi',
Verdelgend meeng-een, die zich aan de heiligheen,
De mijne en de uw', vergreep in de verheerde steê,
En andren zend' hij tot een ongewenscht tehuis.

POSEIDON.
Mijn golven, nog verbolgen, breng ik eerst tot vreê.

PALLAS.
En ik op de' uitkijk, wat er in het heir gebeurt.

POSEIDON.
Eerst stil zijn, schijnbaar lokkend, dan mijn moed gekoeld.

(POSEIDON gaat rechts vóór, ATHENA links, meer naar achter, af).

(Het blijft donker op het tooneel en de SCHIM VAN ACHILLES verschijnt in volle wapenrusting).

DE SCHIM VAN ACHILLES.
Hier streed, hier leed ik. In dit mulle, kille zand
Ligt Patroklos geborgen: met hem zag ik 't licht,
Beramende raadslagen voor strijd en gevaar,
Vermoeiende ons lichamen in de' ons dierbren kamp.
Eens trok hij uit alléénig - waarom, moeder mijn,
Die opdookt uit dat blauw meir als wit schuimpje en golf,
Of soms als licht, dun wolkjen door de hoogten vloogt,
Boodschappend of op smeektocht voor uw hoogen zoon,
Staeg eenzaam zwervend, daar gij toch niet helpen moogt,
Vaak zoetste troostster, daar mij bittre traan ontviel
Spijtig dat mijn heet hart op killen rotswand stiet,
Droeve, daar gij 't mij wachtend levens-eind voorzeidt
Lokkendst mij komend uit steeds onvernoegden mond,
Moeder, weemoedig om uws moedgen zoons droef lot,
Moeder, waarom verzweegt gij mij mijns vriends wreed lot,
Dat ik niet met hem streed of op zijn zijde viel,
Dat 'k hem alleenig gaan liet tot de' ondankbren kamp?
Nog zwerf ik éénzaam: hij rust in 't stil doodenrijk.
Hij rust, ik zwerf: zoo'n laatsten gloed en moord en strijd
Ontstak ik aan Skamandros' bloedgedrenkten boord, -
En zoo ook viel daar de eêlste vijand door mijn hand,
Hektor, die in verdeed'ging u, zijn vijand, sloeg -
Maar allen doodde ik dat uw schimme ruste vond -

Rust, ruste, komt er ruste ooit, daar ook 's levens spann'
In doelloos doen en dolen nooit 't doel-eind omspant.

Nu gaan mijn Grieken, maar 'k v'rontrust ze nog in 't eind,
Dat schoonst lijk-offer mijn onsteêge schim rust geev'.
Jeugd valt voor jeugd: schoonst valt de bloesem vóór de vrucht
En sterft nog nauw ontploken glorie-rijksten dood.

(Verdwijnt).

(*Wordt vervolgd*).

Verzen door Jac. van Looy.

Aan den Tiber.

Gelijk aan een die traag slaapt in de zon
En in zijn droom zich wendt en voor zich kleine
Verwischte woorden zegt, zoo komt verschijnen
De geelge Tiber in de vroegjaars-zon.

Waar stram hij schuift, al zeulend van zijn bron
Van bleeke scholven vol en weeë schijnen,
Preevlen de woordjes mij op 't oude deinen
Verhalen toe en die ik niet verzon....

Hoe zwaar de stilt' hier is. - Zie, wijd in 't licht
Ter over-graskant van den droomgen prater
Doemt 't blauwe tinnen op van 't Vatikaan.

Maar in dees zon als zee al bouwing zwicht; -
Troebelig babblend blijft de Tiber gaan; -
Verparelt er als een gespeel in water.

1885.

Avond op het Forum Romanum.

De Nacht is komend met een heir van droomen;
Zij volgen meê met wijd-geopende oogen;
Ver van het westen af kwam zij getogen,
In 't vreemd blauw kleed met breede zwarte zoomen.

Daar de verzoenlijke Avond lag in vrome
Gepeinzen neêr, op haren arm gebogen,
In licht opaal en klaar goud onvertogen,
En zag nadenklijk naar 't verloren Rome....

Laag hoolt het al in schemering van duister;
Nu gruwt de steen der monumenten-luister,
Nu rijst de ziel der oude steding bloot.

't Gekeldert' leeft, 't verbrokkeld puin gaat grimmen;
Miauwend gaan er om de wulpsche schimmen,
Rumoerend nachtlijk door het Rome dood.

1885.

In den Trein.

Zoo, wen 'n gedachte wolkt om 't hoofd van 'n wijze,
De slapen spannen, 't voorhoofd krenkt in lijnen,
Tot 't gansch verstrookt, is als doorploegd van pijnen,
Weegt er de morgen-nevel om het grijze

En steen-bezwaard gekruin van de Appenijnen. -
En ik, ontzaglijkt, voel diep uit mij rijzen
Week, als in 't lage land de misten deizen,
De liefde tot het lage land, het mijne.

Dáar, als het zweemt in een blauw kinder-oog,
En heimlijk 't voortdroomt onder blonde haren
Verzwerven nevelen op wei en duinen....

Ginds troont 't gebergt' nu in het openbare
Der zon, en hooger, verder gaan de kruinen....
Wat is er klein, wat groot; wat laag, wat hoog?

Juli '85.

De verloren zoon. Drama, in drie bedrijven of acht tafereelen door J.W. Broedelet.

Tweede bedrijf.
Tweede tafereel.

De kamer van Richard.
Het is avond; het licht brandt.

Eerste tooneel.

Richard ligt in een luien stoel te lezen. Het is een oogenblik stil. Dan komt de bediende op.

BEDIENDE.
Daar is een heer voor u.

RICHARD.
Voor mij? Laat binnen.

(bediende af).

Tweede tooneel.

Richard; Bogers komt op.

BOGERS.
Waar is mijn zoon?

(Richard springt verschrikt op)

.
Antwoord. Waar is mijn zoon?

RICHARD.
Ik weet het niet.

BOGERS.
Waar is mijn zoon, mijn zoon?
Ontwijk mijn vragen niet. Ik moet hem hebben.

RICHARD.
Ik weet het niet. Misschien bij Adeline.

BOGERS.
Bij Adeline? Heeft hij een maîtres?
Natuurlijk ja. Dat leerde hij van u.
Dat hoort er bij!

RICHARD.
'k Verdien deez' woorden niet.
Ik ben zijn vriend.

BOGERS.
Zijn vriend? Betoont gij vriendschap
Door mijnen zoon in 't ongeluk te storten?
Betoont gij vriendschap door hem mee te slepen
In uwe zonden en lichtzinnig leven?
Betoont gij vriendschap door een zoon van huis
Te houden, waar zijn moeder om hem weent?
Voorwaar, een vreemde vriendschap! 'k Lach om haar!

RICHARD.
Van u verdien ik geen verwijten. Luister.
Toen Wouter op een avond bij mij kwam
En mij vertelde, 't ouderlijke huis
Ontvlucht te hebben, ried ik hem uit vriendschap
Terug te keeren. Maar gij kent uw zoon.
Niets prikkelt hem als tegenstand. Daarom
Bood ik mijn huis hem aan. Was dit zoo slecht?
Wat moest hij doen? Hij kent slechts mij. Had ik
Hem laten gaan, God weet, wat er gebeurd waar.

BOGERS.
Vergeef mijn harde woorden van daareven.
Was 't u vergund in mijn gemoed te lezen,

Gij zoudt mijn binnentreden wel verschoonen.
Ik zoek mijn zoon. Waar is hij? Zeg het mij.
Ik had van morgen vroeg een onderhoud
Met hem, waarin hij zich zoo vreemd gedroeg,
Dat 'k bijna vreezen moest voor zijn verstand.
Ik liet hem gaan. Ik wist niet wat te doen.
Maar in den middag zag ik hem weer slieren;
Hij was beschonken. Waggelend sprak hij
Mij aan, o schande! lachte om mijn baard,
Mijn grijze haren, noemde mij een gek,
Die zich verbeeldde van de wereld meer
Te weten, dan hij zelf. En schande! schande!
Hij toonde mij, zijn vader, toonde mij
De del, die zijner zonden kloak is.
Hij liep met haar, gearmd, op lichten dag.
Hij streek haar om den hals, en beiden lachten,
Om mij, den ouden man. O, schande, schande!

(Hij verbergt het gelaat in de handen).

RICHARD.
Deed Wouter dat? O, arme, arme vader!

BOGERS.
Waar is mijn zoon? Ik breng hem t'rug naar huis.
Beneden staan twee dienaars van de wet,
Die met geweld, als 't moet, hem medesleuren.
Waar is mijn zoon? Indien hij hier is, zeg 't mij.

RICHARD.
Hij is niet hier. 'k Bezweer u.

BOGERS.
Waar, waar dan?

RICHARD.
Misschien bij Adeline.

BOGERS.
Waar woont die vrouw?

RICHARD.
Hier in de buurt. De straat die 't naaste grenst
Aan deze. 't Tweede huis.

BOGERS.
Ik ga hem zoeken.
Ik vind hem of ik ken mij zelven niet.
Gegroet. Ik dank u voor het onderkomen,
Dat gij mijn zoon verschaftet. Dank, heb dank.

(Af).

Derde tooneel.

Richard, alleen.

'k Heb meelij met dien ouden man. O, Wouter, Dit had ik niet van u gedacht. Uw vader! Wie spot met zijnen vader? 'k Vraag u, wie? Hij wordt waanzinnig. Ja, dit is zijn einde. Arme, arme Wouter. Arme vader! Ja, zijn gedrag wordt vreemder met den dag. De waanzin. O, een gruw'lijk, gruwlijk einde!

Vierde tooneel.

De vorige. Wouter komt op.

WOUTER.
Was hier mijn vader? 'k Zag hem gaan met twee
In zware jassen diep gehulde mannen.
Zij leken mij twee speurders der politie.
Nu, antwoord. Was mijn vader hier?

RICHARD.
Ja, Wouter.

WOUTER.
Wat wilde hij?

RICHARD.
Hij zocht u.

WOUTER.
Hier in huis?
Om welke reden?

RICHARD.
Om u t'rug te halen.

WOUTER.
Ha, ha! Hij wil mij met geweld meesleuren?
Hij neme zich in acht, en al zijn helpers.
'k Laat mij niet dwingen. 'k Wil mijn vrijheid. Raakt
Eén van die lui mij aan, 't zal hem berouwen!

RICHARD.
Ga naar uw huis terug. Ach, doe dat, Wouter.

WOUTER.
Neen, neen en nog eens neen. Ik ga niet t'rug.

RICHARD.
Spraakt gij uw vader aan met Adeline?

WOUTER.
'k Deed zulks. Ik was beschonken. 't Rouwt mij nu.
Zij is een hoer. Ik wil haar langer niet.

RICHARD.
Dat was niet goed van u.

WOUTER.
Niet goed? Waarom?
Zeg mij, wat goed is en wat slecht, en 'k zal
U lauweren als redder van de menschheid.
Ik leefde met een slet. Dit lijkt wel zonde.
Maar is het zonde? 'k Weet het niet. En gij?
Waarom deed God ons dan geboren worden
Met lusten? Moeten wij hen slechts bedwingen?

Of moeten wij aan hen voldoen? Weet gìj het?
Zijn wij op deze aarde om te leven,
Zooals het hart, de zinnen ons gebieden?
Of moeten wij naar hunne stem niet hooren
En ons in alles matigen? Weet gìj het?
Ik weet het niet en niemand zal 't ooit weten.
Maar wat die slet betreft, 'k wil haar niet meer.
Ik walg van haar. Blanketsel doodt de liefde.

(Hij werpt zich in een stoel).

RICHARD.
Uw vader is naar Adeline's huis.

WOUTER.
Hoe vond hij dat?

RICHARD.
Door mij.

WOUTER.
Door u? Door u?
Verraadt gij mij? Gij zijt een ware vriend!

RICHARD.
Een beter vriend, dan gij misschien bevroedt.
Ik ben het eens met uwen vader, Wouter.
Ga naar uw huis terug. Dit waar het beste.

WOUTER.
Ontzegt gij mij uw huis?

RICHARD.
Dit doe ik niet.
Mijn huis is 't uw', zoolang gij zelf verkiest.
Maar dienaars van de wet kan 'k niet beletten,
U uit mijn huis te halen. Nu, 'k ga heen.
Ik ben geen minnaar van een woest tooneel,
En 'k vrees het ergste.

WOUTER.
Nu, vaarwel, vaarwel.

RICHARD,

ziet hem aan.

Wat meent ge?

WOUTER.
Niets. Ik groet u slechts. Vaarwel.

RICHARD.
Bega geen dwaasheid, Wouter.

WOUTER,

spottend.

Ik een dwaasheid?
Kom, kom. Dit meent gij niet. Vaarwel.

RICHARD,

met nadruk.

Tot ziens.

(Af).

Vijfde tooneel.

Wouter, alleen.

'Tot ziens'. Ja, in den hemel of de hel! Waar zou ik wel belanden? 'k Heb mijn vader Beleedigd, diep gekrenkt, mijn goede moeder Verdriet berokkend. Ja, wat al niet meer? Wiskunstenaars bespot. Dit voert mij helwaarts. Gewis. Geleerden kwellen is een zonde. Zij komen in den hemel, allen, zeker. Wie 't leven sleet met boek, papier en passer, Verdient het eeuw'ge leven, ja, gewis. - O, o!

(hij haalt een fleschje te voorschijn)

. Hier, goede vriend, wilt gij mij helpen? Deze aard wil ik ontvlieden. Breng mij elders. Ik heb in apotheek na apotheek Uw kostbaar vocht vergaard. Men gaf het mij Bij druppels. 'k Kon den slaap niet vatten, zei ik. Had ik gezegd den eeùw'gen slaap, men had Dit vocht mij niet geschonken. Eeuw'ge slaap!

't Moet heerlijk zijn, te rusten voor altijd. Maar is de dood een eeuw'ge rust? Wie wreet het? Klein fleschje, antwoord mij. Waar brengt gij mij? Voor immer onder de aard, in 't koele graf? Of brengt gij mij naar hoogere gewesten? Wie zal 't mij zeggen? Wie, wie zal 't mij zeggen?

(hij maakt de balkondeur open en treedt naar buiten).

Gij sterren, die met uwen zachten glans Mij spreekt van andere regionen, antwoordt! Wat is de dood? Waar brengt dit fleschje mij? Geleidt het mij naar Lethe's droeven stroom, In 't rijk der schimmen? Voert het mij naar u, Naar streken, waar de ziele henenvliedt, Ontdaan van 't trage vleesch? O, antwoordt mij! Of word ik weer tot stof, waaruit 'k ontstond? O, sterren, antwoordt mij! - Een ijdel roepen! Wie gaf ooit antwoord op der menschen smeeken Om waarheid, licht in 't onbegrijp'lijk al?

(hij treedt weer binnen)

Ik geef mij zelven antwoord, door dit vocht Te drinken.

(hij maakt het fleschje open)

. Neen, niet hier. Dit waar een slechte Belooning voor een vriendschapsdienst. Niet hier! Niet hier!

(Af).

Derde tafereel.

Een straat.

Eerste tooneel.

Bogers komt op met twee rechercheurs van politie.

BOGERS.
Hier is het huis. Hij keerde wellicht t'rug.

EEN DER RECHERCHEURS.
Wij bellen aan.

TWEEDE RECHERCHEUR.
Neen, stil. 'k Hoor iemand komen.

BOGERS.
Dit is de tred van mijnen zoon. 'k Verberg me.
O, gruwel, dat 'k mijn eigen zoon in hecht'nis
Moet laten nemen!

EERSTE RECHERCHEUR.
Stil. Hij komt.

BOGERS.
O, God, God!

Tweede tooneel.

De vorigen. Wouter treedt uit het huis van Richard.

WOUTER.
Wie zijn die mannen?

EERSTE RECHERCHEUR.
Zijt gij Wouter Bogers?

WOUTER.
Die ben ik, ja.

EERSTE RECHERCHEUR.
Dan neem ik u gevangen.

(De rechercheurs vatten hem bij de polsen).

WOUTER.
Laat los. Laat los. Los, los!

EERSTE RECHERCHEUR.
Bedaar, bedaar.
Wat hebt gij in dien zak?

WOUTER.
Fouilleer mij niet!

EERSTE RECHERCHEUR,

haalt een mes uit Wouter's jas.

Ha, ha! Een mes. Gevaarlijk speeltuig, vriend.
'k Bewaar het wel voor u. Laat verder zien.

WOUTER.
Laat los, laat los!

EERSTE RECHERCHEUR.
Wat klemt gij in die hand?

WOUTER.
Ik toon 't u niet.

EERSTE RECHERCHEUR.
Laat zien.

WOUTER.
Ik wil niet.

EERSTE RECHERCHEUR,

ontneemt hem het fleschje.

Ha!
Vergif. Dat is geen smaak'lijk drankje, vriend.
Maar 't is wat weinig; hoogstens voor een slaapje.
Kom, ga nu mee.

WOUTER.
Laat los, laat los.

TWEEDE RECHERCHEUR.
Vooruit.
Geen tegenstribb'ling. 't Rijtuig wacht ons ginds.

WOUTER.
Ik wil niet mee, ik wil niet. - Ha, mijn vader!
O, laat die ruwe handen mij niet knellen!
O, laat die knechten mij niet medesleuren!
Ik word bezoedeld door hun ruwen aangreep.
O, vader, vader! Hoe, gij antwoordt niet?
Wees dan gevloekt door uwen zoon, gevloekt!
Gij, moeder, allen, weest gevloekt, gevloekt!

EERSTE RECHERCHEUR.
Allo, speel geen comedie, vriendje. Kom.

WOUTER.
Gevloekt, gevloekt, gevloekt!

(De rechercheurs sleuren Wouter weg).

Derde tooneel.

Bogers, alleen.

O, vaderhart, Breek niet, breek niet. Wat zal zijn moeder zeggen? Ik keer niet zonder mijnen zoon terug. O, Wouter, Wouter. O, o, o!

(hij volgt de anderen)

.

Vierde tafereel.

De huiskamer bij Bogers.
Het is avond. De lamp brandt.

Eerste tooneel.

Charlotte en Marie zitten aan tafel, de laatste schenkt thee.

MARIE.
Begrijpt gij, moeder, waarom vader gist'ren
Niet thuis gekomen is?

CHARLOTTE.
'k Begrijp het niet,
Lief kind. Maar toch, ik heb een voorgevoel,
Van dat een onheil plaats gegrepen heeft.
'k Zag in den droom - o, gruwelijk gezicht! -
Mijn Wouter met zijn vader worst'len. - Neen,
'k Wil daaraan niet meer denken. 't Is te vrees'lijk.

MARIE.
Hoe lang is Wouter van ons weg?

CHARLOTTE.
Drie weken
Welhaast.

MARIE.
Wat doet hij in de groote stad?

CHARLOTTE.
Ik weet het niet. O, was hij maar weer t'rug!

MARIE.
Daar gaat de voordeur open.

CHARLOTTE.
Stil. Laat hooren.

(Men hoort eene deur dichtslaan, en iemand naar boven komen).

Ja, ja. Dat is uw vader, kind. Gauw, heet
Hem welkom. Gauw!

MARIE,

loopt naar de deur.

Daar is hij al. Dag, vader.

Tweede tooneel.

De vorigen. Bogers homt op.

BOGERS,

drukt haar even de hand.

Dag, kind. Dag, kind.

MARIE.
Krijg ik geen kus van u?

BOGERS.
Lief, lief, lief kind.

(hij kust haar)

.

CHARLOTTE.
Wat scheelt u, man? Spreek. Zaagt
Gij Wouter nog?

BOGERS.
Ik zag hem, ja.

CHARLOTTE.
Waar is hij?
Hebt gij hem meegebracht?

BOGERS.
Hem meegebracht?

(wacht een oogenblik)

Hij is in een gesticht.

CHARLOTTE.
In een gesticht?
Krankzinnig?

BOGERS.
Neen, dat niet. 'k Geloof het niet.
De dokters weten niet, wat Wouter scheelt.
Zijn toestand werd voor abnormaal verklaard.
Daarom werd hij in een gesticht gebracht,
Opdat hij rust, volkomen rust zou hebben.

CHARLOTTE.
O, o. Mijn jongen is krankzinnig. O,
Waarom hebt gij geweld gebruikt? Hij was
Van zelf wel t'ruggekeerd. Ik ken mijn jongen.

BOGERS.
Neen, neen. Ik mocht hem zoo niet laten. Luister.
'k Ontmoette hem bij toeval in de stad.
Hij sprak mij aan. Hij vroeg naar u.

CHARLOTTE.
Naar mij?
Dat wist ik wel!

BOGERS.
Hij vroeg, hoe 't met u ging.
Ik zei, dat hij dit wel begrijpen kon.
Maar neen, hij was te trotsch om dit te erkennen.
Toen zei ik hem op strengen toon, te gaan.

Dit prikkelde hem tot verzet en opstand.
Hij sprak mij weder aan. Wij kregen woorden.
'k Zei hem mijn meening over zijn gedrag,
En dat mijn plicht als vader mij gebood
Hem t'rug te halen. O, had gij hem toen
Gezien! Woest keek hij uit de oogen, dreigde
Een ieder, die hem aan het lijf kwam, te
Vermoorden, wierp zijn glas in stukken, zwoer
Zijn woord gestand te doen en snelde heen.
Wat moest ik doen? Ik wist het niet, 'k was nog
Besluiteloos. Ik deed mijn zaken af
En dwaalde nog wat door de stad, toen 'k hem
Weer zag. Hij liep - neen, dit vertel 'k u niet.
Een moeder mag dit van haar zoon niet weten.
Hij was beschonken. Dit zij u genoeg.
Nu weifelde ik niet meer. Ik was besloten.
Ik ging naar Richard's huis. Gij kent hem wel,
Zijn vriend, die vroeger jaren hier wel kwam.
'k Had hem met Wouter pas gezien, en dacht
Dat hij bij hem zijn intrek had genomen.
Ik raadde goed, maar trof hem niet. Op straat
Moest ik hem arresteeren. 't Was reeds donker.
Twee dienaars van de wet had 'k tot mijn dienst.
'k Vergeet dit oogenblik mijn leven niet.
Hij vloekte mij, zijn moeder, allen, allen.
‘Gevloekt, gevloekt.’ Het klinkt nog in mijn ooren.
O, vrees'lijk oogenblik, 'k vergeet u nimmer!

CHARLOTTE.
Men deed hem toch geen kwaad? Vertel, vertel.
'k Wil alles weten. Wat gebeurde er verder?

BOGERS.
Hij werd geheel den nacht bewaakt. Men had
Bij hem vergif gevonden. 't Was dus plicht
Dat hij in 't oog gehouden werd. God weet,

Wat hij van plan was met dit vocht te doen!
De agent, die hem bewaakte, zeide mij
Dat hij geheel den nacht te keer ging, als
Een dolle, om zijn vrijheid riep en weende.
Maar in den morgen, toen het licht werd, viel
Hij in een diepen slaap, waaruit men hem
Met moeite wakker schudde. Hij zag bleek.
Zijn oogen stonden strak, als zag hij niets.
De dokters, die men had ontboden, vroegen
Wat hij beginnen zou, als men hem vrijliet.
Zijn antwoord was: Dan weet ik wat te doen!
En verder zei hij niets. Wat moest men doen?
Zijn vrijheid hem hergeven? Neen, dit mocht niet.
Hij was gevaarlijk voor zich zelf, in staat
Tot alles. Hem gevangen zetten? Neen.
Men moest hem ontoerekenbaar verklaren
Voor wat hij deed. Dus voerde men hem naar
't Krankzinnigengesticht. Doch er is hoop,
Dat hij het spoedig mag verlaten.

CHARLOTTE.
O,
Wat ramp verneem ik daar! O, nooit, nooit, nooit
Zie ik hem t'rug.

BOGERS.
Ween niet, Charlotte. Heb
Geduld. Na veertien dagen mag 'k hem zien.

CHARLOTTE.
En zijne moeder?

BOGERS.
Als hij kalmer is.

CHARLOTTE.
O, Edmond, nimmer hadden wij gedacht,
Dat onze zoon ons zoo beproeven zou.

BOGERS.
Het ondoorgrond'lijk noodlot wilde 't zoo.
Charlotte, ween niet langer. Heb geduld.

MARIE.
Ja, moeder, ween niet zoo.

CHARLOTTE.
Marie, Marie,
Kom bij uw moeder. Nimmer doe gij ons
Verdriet aan, als uw broeder.

(Marie kust haar).

BOGERS,

ziet hen aan.

Lief, lief kind.

(*Wordt vervolgd*).

De hel van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
De twintigste zang.
vervolg van den achtsten ommegang.

De dichters trekken den vierden Buidel over waarin de toovenaars en waarzeggers wegens hun gewaande vóórzienigheid worden gestraft met achterwaarts-gekeerden stand hunner hoofden o.a. Amphiaraüs, Tiresias en Manto.

[1] Van nieuwe boete voegt het mij verzen te maken
[2] en stof te geven aan den twintigsten zang van het
[3] Gedicht, dat is over de Ondergedompelden.

[4] Ik was reeds geheel en al bereid om te schouwen in
[5] de ons ontdekte diepte, die van doodelijke jammer-
[6] klacht overliep:
[7] en ik zag volkeren door de rondloopende valei
[8] naderkomen, zwijgende en weenende, met dien tred,
[9] welken in deze wereld de bedevaarten houden.

[10] En toen mijn gezicht nog lager op hen nederdaalde,
[11] bleek het mij dat elk verwonderlijk van de kin af
[12] tot aan het begin van de borstkas verdraaid was:
[13] zoodat hun gezicht naar den kant der lendenen
[14] gekeerd was en het achterwaart gaan hen voegde
[15] daar het vóóruitzien hun ontnomen was.

[16] Misschien is er wel eens iemand door de kracht
van een beroerte aldus heelemaal omgedraaid; maar

[17] ik heb het nooit gezien en ik geloof niet dat het
[18] bestaat.

[19] Lezer, indien God u vrucht doet hebben van uw
[20] lezen, ga dan bij u zelven na hoe ik mijn aangezicht
[21] droog kon houden,
[22] toen ik van dichtebij onze beeltenis zoo verdraaid
[23] zag, dat het weenen der oogen den aars besproeide
[24] langs den naad.

[25] Ik tenminste weende, geleund tegen een der rots-
[26] blokken van den stuggen rotswand zoodat mijn[26]
[27] Geleide tot mij zeide: ‘Zijt gij nog als een van de andere dwazen?

[28] Hier leeft de barmhartigheid wanneer zij wel ge-
[29] storven is. Wie is er misdadiger dan degene die
[30] bij het oordeel Gods medelijden medebrengt.

[31] Omhoog het hoofd, omhoog en zie dengene voor
[32] wien, voor de oogen der Thebanen, de aarde zich
[33] opende waardoor allen schreeuwden: ‘Waarhenen stormt gij,
[34] Amphiaraüs, waarom laat gij den oorlog varen?’ en
[35] hij hield niet op van in de diepte te vallen tot hij was
[36] bij Minos die een iegelijk onder handen neemt.

[37] Merk wel wat hem de schouderbladen tot borst
[38] heeft gemaakt; omdat hij te veel vooruit wilde zien
[39] kijkt hij nu naar achteren en doet hij eenen achter-waartschen gang.

[40] Zie Tiresias die zijn voorkomen veranderde, wan-
[41] neer hij van man tot vrouw werd, algeheel van
[42] leden verwisselende;
[43] en voorts moest hij eerst dezelfde twee ineenge-
[44] kronkelde slangen voor de tweede maal slaan om
[45] wederom de mannelijke veêren terug te krijgen.

[46] Aruns is dat met den buik tegen *zijn* rug die in

26 Aruns, een waarzegger uit Lucanus.

[47] het gebergte van Luni, waar de Carrariër wiedt,
[48] die beneden gehuisvest is,
[49] tusschen witte marmerblokken de spelonk voor zijn
[50] verblijfplaats had; vanwaar hem niet het gezicht be-
[51] nomen was om naar de sterren en de zee te zien.
[52] En gene, die de borsten, die gij niet ziet, bedekt
[53] met de loshangende haarlokken en aan den anderen
[54] kant alle de harige plekken heeft,
[55] zij was Manto, die zoekende was over vele landen;
[56] voorts zette zij zich daar waar ik geboren ben;
[57] waarom het mij gevalt dat gij een weinig naar mij luistert.

[58] Nadat haar vader uit het leven uitging en Bacchus'[58]
[59] stad onderworpen werd, ging deze langen tijd door
[60] de wrereld.

[61] Boven in het schoone Italië ligt een meer aan den
[62] voet der Alpen, dat Duitschland afsluit aan den
[63] kant der Tirolers, en heet Benacus.

[64] Uit duizend, geloof ik, en meer beekjes wordt tus-
[65] schen het Gardameer en Val Camonico de Pennische
[66] Alp door het water besproeid, dat in het gezegde meer zich vergaart.

[67] Er is een plaats midden in het meer waar de bis-
[68] schop van Trente en die van Brescia en die van
[69] Verona, indien hij die reis deed, het teeken des kruizes zou mogen geven.

[70] Daar waar de oever rondom het laagste is, ligt
[71] Peschiera, een schoon en sterk pantsier, dat de in-
[72] woners van Brescia en die van Bergamo kan scheiden.
[73] Daar gebeurt het dat al dàt water valt, hetwelk in
[74] den schoot van het meer Benacus niet kan blijven
[75] en dat wordt daaronder tot een rivier door de groene weiden.

[76] Zoodra het water begint te loopen, dan heet het

58 *haar vader*, Tiresias. *Bacchus' Stad*, Thebe.

[77] niet meer Benacus maar het heet Mincius tot aan
[78] Governo, waar het valt in den Po.

[79] Niet ver heeft het geloopen of het vindt eene delling,
[80] waarin het zich uitspreidt, en die delling maakt het
[81] tot een poel en in den zomer pleegt die delling
den mensch kwaad te zijn.

[82] Daar langs gaande zag de rauwe maagd een stuk
[83] land in het midden van het moeras dat onbebouwd
[84] was en zonder inwoners.

[85] Daar, om alle verkeer met menschen te ontvluchten,
[86] verbleef zij met hare slaven om hare kunsten uit
[87] te oefenen en daar leefde zij en daar liet zij haar
ledig lichaam.

[88] De menschen daarna die daar rondom verspreid
[89] waren, verzamelden zich op die plaats, die sterk was
[90] door het moeras, dat zij aan alle kanten om zich had.
[91] Zij maakten hunne stad op dat doode gebeente; en
[92] naar haar, die het eerst die plaats verkoor, noemden
[93] zij haar Mantua.

[94] Reeds was het volk binnen in haar talrijker gewor-[94]
[95] den voordat de overdwaalsheid van Casalodi door
[96] Pinamonte verschalkt werd.

[97] Daarom zeg ik u dat zoo gij ooit den oorsprong van
[98] mijn land mocht hooren afleiden, geen leugen de
[99] waarheid moge verduisteren.'

[100] En ik: 'Meester, uwe redeneeringen zijn voor mij
[101] zoo zeker en winnen zoozeer mijn geloof dat alle
[102] andere voor mij zouden zijn als doove kolen.

[103] Maar zeg mij van dat volk dat daar voortgaat of
[104] gij er nog iemand ziet der aandacht waardig; daar
[105] mijn geest alleen daarop doelt.'

94 Pinamonte heeft graaf Albrecht Casalodi heer van Mantua overreed om de beste van zijne aanhangers uit zijne stad te verbannen toen zijn raad was opgevolgd heeft Pinamonte zelf zich van Mantua meester gemaakt.

[106] Toen zeide hij tot mij: ‘Die daar van de kinnebak
[107] zijn baard doet nederdalen op de gebruinde schou-
[108] derbladen, bij was, toen Griekenland van mannen
zóó ledig was,
[109] dat er nauwelijks overbleven voor de wiegen, waar-
[110] zegger, en hij, gaf met Calchas in Aulis het teeken
[111] om de eerste ankertouwen los te snijden.

[112] Eurypylus heette bij en zoo noemt hem ergens mijne[112]
[113] hooge tragedie; gij weet dat wel, gij die haar geheel
[114] en al kent.

[115] Die andere, die in de lendenen zoo dun is, was
[116] Michel Scott die waarlijk het spel der magische
[117] streken verstond.

[118] Zie Guido Bonatti, zie Asdente, die nu wel wilde[118]
[119] dat hij zich bij leder en leest gehouden had, maar
[120] te laat berouwt het hem.

[121] Zie de ongelukkigen die draad, spoel en spinrokken
[122] lieten varen en waarzegsters werden; zij deden
[123] kwade kunsten met kruiden en afbeeldsels.

[124] Maar kom nu, daar Kaïn met zijn takkenbos reeds[124]
[125] de grens houdt der beide halfronden en onder
[126] Sevilla de golven raakt.

[127] En reeds was gisternacht de maan vol: wel moet[127]
[128] gij u te binnen brengen dat geene wending door
[129] het diepe woud u schaadde.’

[130] Aldus sprak hij tot mij en ondertusschen gingen
[131] wij voort.

112 Zie Aeneïs II 114.
118 Asdente, een mistieke schoenmaker.
124 Kaïn's gezicht zag men oudtijds in de maan en over Sevilla trok men de Meridiaan, die de twee halfronden scheidt.
127 Hier wordt wederom evenals aan het einde van den achtsten zang de tijd aangegeven naar den voor de didders onzichtbaren stand der hemelteekenen n.l. één uur na zonsopgang van den tweeden dag, den stillen Zaterdag.

De een-en-twintigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

De beide Dichters zien in den vijfden Buidel de omkoopbare staatslieden, en ontmoeten een drom duivels, die hen eerst tegenhouden doch na onderhandeling geleide geven.

[1] Aldus gingen wij van brug tot brug, nog andere
[2] dingen bepratend welke mijn blij-eindend Dicht niet
[3] mee te deelen acht, en wij bereikten den top, wanneer
[4] wij stilstonden om de volgende kloof te zien van de
[5] Buidelen des Kwaads, en de volgende ijdele klachten;
[6] en ik zag die kloof verwonderlijk donker.

[7] Gelijk in het Arsenaal der Venetianers des winters
[8] het kleverig pek ziedt om hunne kranke houten te
[9] heelen
[10] die niet kunnen zeehouden, en in dien tijd maakt
[11] deze zijn hout nieuw en gene kalefatert de ribben
[12] van dat schip dat meerdere reizen gemaakt heeft;
[13] die hamert aan de voor- en gene aan de achtersteven;
[14] een ander weer maakt riemen en die weer draait
[15] kabels en gene stopt het kleine en het groote zeil;
[16] zoo niet door vuur maar door goddelijke kunst
[17] kookte daar beneden een dik wak van pek dat van
[18] alle zijde aan den kant bleef kleven.

[19] Ik zag het pek, maar in het pek zag ik niets anders
[20] dan de bellen, welke het koken deed opstijgen en

[21] ik zag het pek gansch zich belgen en saamgeperst
weer zinken.

[22] Terwijl ik daar beneden met starren blik keek, sprak
[23] mijn gids: ‘Wacht u, wacht u.’ en zoo sprekende
[24] trok hij mij tot zich van de plaats waar ik stond.
[25] Toen draaide ik mij als de man die te laat ziet, dat,
[26] wat hem voegt te ontvluchten en wien plotselinge
[27] schrik verdwaast,
[28] zoodat hij door het zien niet denkt aan het ver-
[29] trekken: en ik zag achter ons eenen zwarten duivel
[30] rennende over den rotsweg naderkomen.

[31] Wee hoe woest was hij in het aangezicht en hoe
[32] bitter scheen hij mij in zijne gebaren met de vlerken
[33] gespreid en licht op zijne voeten.

[34] Zijnen schouder die spits en ontzaglijk was, bezwaarde
[35] een zondaar met beide de heupen en gene hield in
[36] den greep zijner vingeren de wreef van diens voeten.
[37] Van onze brug riep hij: ‘Kwaad-klauwen, ziet hier
[38] een van de overheden van Santa Zita: legt hem[38]
[39] onder, daar ik wederkeer
[40] naar dat land dat er wel mede voorzien is: elk man
[41] is daar rechtverdraaier behalve Bonturo: van neen[41]
[42] maakt men voor geld daar ja.’

[43] Daar beneden smeet hij hem neer en hij ging weer
[44] heen over den harden rotsweg en nooit werd bloed-
[45] hond met zoo groote vaart losgelaten om den dief
te achterhalen.

[46] De zondaar dook onder en kwam tot een boog ge-
[47] bogen weer boven; maar de duivelen, die de brug
[48] tot beschutting hadden, schreeuwden: ‘Hier is 't[48]
geen plaats voor de heilige buiging.

38 *Santa Zita* schutsheilige van Lucca
41 Bonturo d.i. ironie want juist Bonturo was de ergste.
48 *De heilige buiging* dit slaat op de gebogen houding waarin volgens ers 46 de zondaar wêer bovenkwam.

[49] Hier zwemt men anders dan in den Serchio; daarom[49]
[50] indien ge niet naar onze gaffels verlangt: kom
[51] dan niet boven op het pek.'

[52] Voorts sloegen zij de tanden van meer dan honderd
[53] gaffels in hem en ze zeiden: 'Ondergedompeld volgt
[54] het dat men hier danst, zoodat gij, als ge kunt, in
geniep wat kunt weghalen.'

[55] Niet anders laten de koks hunne dienaren het vleesch
[56] midden in den ketel met de haken onderdompelen
[57] opdat het niet boven drijve.

[58] De goede meester: 'Opdat niet blijke dat gij hier
[59] zijt,' zeide hij tot mij: 'houd u plat achter een
[60] rotsblok opdat gij eenige beschutting hebt.

[61] En om eenige beleediging die mij wordt aangedaan,
[62] word daarom niet bang, daar mij deze dingen
[63] bekend zijn, omdat ik wel een andermaal bij zulk
een ontmoeting was.'

[64] Voorts schreed hij voort over het toppunt van de
[65] brug: en toen hij op den zesden oeverrand gekomen
[66] was, had hij wel noodig een rustig voorhoofd te
hebben.

[67] Met die woede en met die stormachtigheid waar-
[68] mede de honden naar buiten loopen achter den
[69] armen man die om een aalmoes vraagt plotseling,
daar waar hij stil blijft staan,
[70] zoo kwamen genen van onder de brug te voor-
[71] schijn en richtten alle de gaffels tegen hem, maar
[72] hij riep: 'Niemand van u zij gram.

[73] Voordat uw vork mij grijpe, kome één van u naar
[74] voren, die mij hoore, en dan bezinne men zich of
[75] men mij zal prikken.'

[76] Allen riepen: 'Ga gij, Kwaad-staart!' waardoor een
[77] zich opmaakte, maar de anderen stonden stil; en

49 *Serchio* de rivier waaraan Lucca ligt.

[78] hij kwam tot hem zeggende. ‘Wat baat het hen?’[78]
[79] ‘Gelooft gij, Kwaadstaart, mij hier gekomen te zien,’
[80] zeide mijn Meester: ‘tot nog ongedeerd door al uwe
[81] wapenen,
[82] zonder den wil der Godheid en de gunst van het
[83] noodlot? laat mij gaan, daar men in den Hemel
[84] gewild heeft dat ik eenen anderen den woesten weg
wijze.’

[85] Toen was zijn trots dermate gevallen, dat hij zich
[86] den gaffel voor de voeten liet vallen, en tot de
[87] anderen zeide: ‘Nu worde hij niet gestoken.’

[88] En mijn Gids zeide mij: ‘Gij, die daar gansch plat
[89] tusschen de rotsen van de brug zit, kom vreezeloos
[90] weer tot mij terug.’

[91] Waarom ik mij opmaakte en snel tot hem kwam;
[92] en de duivelen kwamen allen naar voren zoodat ik
[93] vreesde dat zij zich niet aan het verdrag zouden
houden.

[94] En zoo zag ik eenmaal de krijgsknechten vreezen
[95] die onder verdrag uit Cabrona uitgingen, daar zij zich
tusschen zoovele vijanden zagen.

[96] Ik drong mij met mijn gansche persoon tegen
[97] mijnen leidsman, en ik draaide mijne oogen niet[97]
[98] naar den kant van hunne verschijning, die mij niet
[99] malsch leek.

[100] Zij streken de gaffels en: ‘Wilt gij,’ zeide de één

78 Ik volg hier de lezing ‘Che gli approda’.

97 *Caprona*, eene sterkte der Pisanen, hun door die van Lucca, die met de andere Guelfen verbonden waren, ontnomen. In 1290 echter noopten de Pisanen onder den Graaf van Montefeltro de bezetting van Caprona tot de overgave der sterkte, onder beding dat ze invrijheid mochten weggaan. Bij het uittrekken, verhieven zich onder de Pisanen de kreeten van: ‘Pakt hen, pakt hen’ hetgeen de grootsten vrees onder die van Lucca deed ontstaan en Dante zelf woonde dit vooral bij.

[101] tegen den ander: ‘dat ik hem op het kruis rake?’
[102] En zij antwoordden: ‘Ja, maak dat gij hem raakt.’
[103] Maar die duivel, die zich met mijnen Gids had
[104] onderhouden, wendde zich snel om en zeide: ‘Houd
[105] op, houd op, Pluk-haar!’

[106] Voorts zeide hij tot ons: ‘Langs dezen rots-weg zult
[107] gij niet verder voort kunnen gaan, daar de zesde
[108] boog tot op den bodem gansch vermorzeld ligt:
[109] en indien toch het verder voortgaan u gevalt, gaat
[110] dan voort over dezen dam: dicht bij is een andere
[111] rotsrug, die u een overgang geeft.[111]

[112] Gisteren, vijf uren later dan dit uur, hadden zich[112]
[113] twaalfhonderd zes en zestig jaren vervuld, sedert
[114] hier de brug gebroken werd.

[115] Ik zend daar henen dezen van de mijnen om te
[116] zien of iemand daar een luchtje schept: gaat met[116]
[117] hen, want ze zullen niet kwaadaardig zijn.

[118] Kom naar voren, Zeilstrijker en IJstrapper,’ begost
[119] hij te zeggen: ‘en gij Hondsnoet: en laat Ruigbaard
[120] het vendel voeren.

[121] Bes-luster kome achter hem, en Draken-muil,
[122] Everzwijn met de slag-tanden, en Bullebijter, en
[123] Schim-vlerk en Zotte Rood-mond.

[124] Doorzoekt rondom de kokende pek-wakken; laat
[125] dezen ongedeerd zijn tot aan den volgenden rots-weg,
[126] die gansch ongebroken over de kuilen gaat.’

[127] ‘Wee mij! Meester, wat is dat wat ik zie?’ zeide

111 Zooals uit zang XXIII zal blijken, is dit een leugen.
112 Het is nu 10 uur in den voormiddag van den stillen Zaterdag des jaren 1300. Op het oogenblik van Jezus' sterven, gebeurde de aardbeving, reeds in Zang XII vermeld, en die zich het meest hier bij de huichelaars deed gevoelen, daar zij voornamelijk Jezus' veroordeeling bewerkten. Jezus stierf 3 uur namiddag.
116 *een luchtje schept,* d.i. uit het pek naar buiten kijkt.

[128] ik: ‘zie, laat ons alleen en zonder geleide gaan,
[129] indien gij weet te gaan, want ik verlang dat
geleide niet.

[130] Indien gij zoo opmerkzaam zijt als gij pleegt, ziet
[131] gij niet dat zij de tanden knarsen en door de wenk-
[132] brauwen ons met pijn bedreigen?’

[133] En bij tot mij: ‘Ik wil niet dat gij vreest. Laat ze
[134] maar tanden knarsen zooveel het hen lust, want
[135] dat doen ze tegen de pijn-lijdende gekookten.’

[136] En over den linker rotsweg zwenkten zij; maar eerst
[137] had ieder tot teeken de tong uitgestoken en de tan-
[138] den laten zien aan hunnen aanvoerder.

[139] En deze had van zijn aars een trompet gemaakt.

De twee-en-twintigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

Onder het schrikwekkend geleide van een drom duivelen gaan de beide Dichters den vijfden Buidel verder langs en zij aanschouwen eene schermutseling tusschen Duivelen en Rechtsverdraaiers.

[1] Menigmalen zag ik ruiters uit de leger-plaats op-
[2] breken, den storm beginnen, of hunne monstering
[3] doen, en menigmalen den terugtocht blazen:
[4] ren-vendels zag ik door uw land, o Aretijnen, en
[5] woud-patrouilles zag ik er loopen, spiegelgevechten[5]
[6] houden bij drommen en bij tweeën,
[7] dan eens met trompetten dan met klokken, met[7]
[8] trommelen en met vesting-signalen, en met in- en
[9] uitheemsche dingen
[10] maar nooit met zoo verscheiden blaas-tuig zag ik
[11] ruiters of voetknechten optrekken; noch schip op
[12] land- of hemelteeken manoeuvreeren.

[13] Wij gingen met de tien duivels: wee om het woest
[14] gezelschap! maar in de kerk verkeert men met
[15] heiligen en in de taveerne met gulzigaards.

[16] Steeds maar was mijn aandacht gevestigd op het
[17] pek om den ganschen inhoud van het kokend vocht
[18] en al het volk dat daarin brandde, te zien.

5 De inwoners van Arezzo, altijd door vijanden geplaagd, waren bijzonder krijgshaftig.
7 *Klokken,* hadden b.v. de Florentijnen op hun strijd-kar.

[19] Gelijk de dolfijnen, wanneer zij den zeeluiden met
[20] den boog van hun ruggegraat een teeken geven,
[21] dat zij er op bedacht moeten zijn om hun hulk te bergen;
[22] zóó vertoonde, om zich de pijn te leenigen, soms een
[23] der zondaren den rug, en verborg dien weer in
[24] minder tijd dan het bliksemt.

[25] En gelijk aan den sloot-kant de kikvorschen met
[26] den muil naar buiten staan, zoodat zij de pooten en
[27] het overige dikke verbergen;
[28] zoo stonden aan allen kant de zondaren; maar toen
[29] Ruigbaard nader-kwam, trokken zij zich zóó terug
[30] onder de kook-bellen.

[31] Ik zag, en nog gruwt mijn hart er van, éénen
[32] wachten zooals het wel gebeurt dat de ééne kik-
[33] vorsch achterblijft terwijl de ander ver wegspringt.
[34] En Bullebijter, die het meest tegenover hem was,
[35] sloeg hem met de bepekte haren aan zijn vork
[36] en trok hem naar boven, zoodat hij mij een visch-otter scheen.

[37] Ik wist reeds van allen den naam, zoo goed had
[38] ik er op gelet, toen zij werden uitgekozen, en voorts
[39] als zij dan geroepen werden, merkte ik mij hoe.

[40] ‘O Roodmond, maak dat gij hun de klauwen in
[41] den rug zet, zóó dat gij ze vilt,’ zoo riepen te
[42] zamen alle de verdoemden.

[43] En ik zeide: ‘Mijn Meester, maak, indien gij kunt
[44] zoodat gij wetet wie de rampzalige is, in de handen
[45] gevallen van zijne tegenstanders.

[46] Mijn Gids klampte hem van ter zijde aan, vroeg
[47] hem van waar hij was en gene antwoordde: “Ik
[48] was geboortig uit het Rijk van Navarre.”

[49] Mijn moeder stelde mij tot eenen knecht bij eenen
[50] heer, daar zij mij gewonnen had van eenen brasser,
[51] verderver van zich-zelven en van zijne goederen.

[52] Voorts was ik lijfknecht van den goeden koning
[53] Tibaud: daar zette ik er mij toe om schelmerijen te
[54] bedrijven, waarvan ik nu rekenschap geef in dit heete.'
[55] En Everzwijn, bij wien aan elken kant een slagtand
[56] uit den mond stak als bij een varken, deed hem
[57] gevoelen hoe de eene [tand] stak.

[58] Tusschen kwade katten was de muis gekomen;
[59] maar Ruigbaard sloot hem in zijn armen en zeide:
[60] 'Blijft gij lieden daar, terwijl ik hem aan de vork houd.'

[61] En naar mijnen Meester wendde hij het gezicht en:
[62] 'Vraag hem,' zeide hij: 'zoo gij nog meer van
[63] hem verlangt te weten, voordat een ander hem stukscheurt.'

[64] De Gids: 'Dan spreek van de andere slechten:
[65] kent gij er eenen onder het pek die uit Italië is?'
[66] En hij: 'Zoo even
[67] ging ik weg van éénen, die daar uit die buurt was:
[68] mocht ik daar nog zoo goed geborgen met hem
[69] zijn, daar ik noch klauw noch gaffel vreesde.

[70] En Bes-luster: "Te lankmoedig zijn wij geweest,"
[71] zeide hij; en hij greep zijn arm met zijn vork, zóó
[72] dat hij, rijtende, het eene lid er van weghaalde.

[73] Ook Drakemuil wilde hem grijpen onder aan de
[74] benen; waarom hun aanvoerder zich met kwaden
[75] blik omdraaide.

[76] Toen zij een weinig tot bedaren waren gekomen
[77] vroeg mijn Gids zonder vertoef aan hem die nog
[78] verbluft was van zijne verwonding:
[79] "Wie was dat, van wien gij zeidet dat gij tot
[80] uw leed gescheiden werdt om op den oever te
[81] komen?" En hij antwoordde: "Dat was Broeder Gomita,[82]

82 Gomita, gunsteling van Nino Visconti van Pisa, bestuurder van Gallura, provincie van Sardinië, dat toen van Pisa hoorden.

[82] die van Gallura, een vat van alle ongerechtigheid, die
[83] de vijanden van zijnen heer in zijne macht had, maar
[84] ze zoo behandelde dat ze hem allen prezen.

[85] Zoo kreeg hij geld, en liet hij ze zonder verhoor
[86] vrij, zooals hij zelf zegt: en ook in de andere
[87] ambten was hij geen kleine schurk maar een opper-
hoofd onder dezulken.

[88] Met hem verkeert heer Michel Zanche van Logodoro;[88]
[89] en om te spreken van Sardinië voelen hunne tongen
[90] zich nimmer te moei.

[91] Wee! zie hoe daar die ander de tanden toont; ik
[92] zou nog meer zeggen: maar ik vrees dat hij zich
[93] gereed maakt om mij de luis te krabben."

[94] En de groote hoofdman, gericht naar Schimvlerk,
[95] die de oogen reeds draaide om hem te slaan, zeide:
[96] "Pak u weg, kwade vogel!"

[97] "Indien gij" heer, begon de gerustgestelde daarna:
[98] "Toscanen of Lombarden" wilt zien of hooren, dan
[99] zal ik er doen komen.

[100] Maar laat de kwade klauwen een weinig in rust[100]
[101] zijn, zoodat genen hunne wraak niet vreezen; en
[102] dan zal ik, op deze zelfde plaats blijvende zitten,
[103] voor éénen, die ik ben, er zeven doen komen, wan-
[104] neer ik fluiten zal, gelijk ons gebruik is om dan te
[105] doen opdat er een zich naar buiten begeve.'

88 *Logoro* is een andere provincie van Sardinië van welke Michael Zanche zich door bedrog had meester gemaakt.

100 Dit geheele Spel is een treffend beeld van bedrog, dat zich door bedrog wil dekken en zijnen vervolgers [het geweten] wil ontkomen, terwijl ten slotte toch alles in het kleverig pek der ongerechtigheid blijft steken.
Giampoli, de Navarrees, wil zijnen pijnigers door list ontkomen. Zij loopen erin door het voorstel van Pluim-Strijker [112], die meent, dat hij hem toch te snel af zal zijn, daar hij zelf vliegt, en de ander niet, en die voorstelt, dat de duivels de oever ontruimen, zoodat de hooge dam [112] den Navarrees tot een schild zij.

[106] Hondsnoet richtte bij dit woord den muil op, het
[107] hoofd schuddende en zeide: ‘Hoor den kwaden streek,
[108] dien hij heeft bedacht om zich weer onder in het
pek te werpen.’

[109] Waarop hij, die listigheid had in grooten rijkdom,
[110] antwoordde: ‘Voorwaar te kwade streken heb ik,
[111] als ik den mijnen grooter leed bezorg!’

[112] Zeil-strijker kon zich niet weerhouden, maar tegen
[113] den zin der anderen in, zeide hij tot hem: ‘Als gij
[114] naar beneden gaat, ik zal u niet achterna komen in
galop,
[115] maar over het pek zal ik de vlerken klepperen:
[116] de hoogte worde ontruimd, en de dam zij u een
[117] schild, dan kunnen we zien of gij meer dan wij
vermoogt.’

[118] Gij die dit leest, nu zult gij van een nieuw spel
[119] hooren. Een elk richtte de oogen naar den anderen
[120] kant, en hij het eerst, die het stugst was geweest[120]
om dit te doen.

[121] De Navarrees gebruikte wel zijn tijd; hij zette de
[122] zolen vast op den grond en in één wip sprong hij
[123] en ontkwam hij aan hun voornemen.[123]

[124] Elk stond hier plotseling van versteld, maar hij het
[125] meest, die oorzaak wras van het mislukken: daarom
[126] maakte hij zich op en schreeuwde hij: ‘Ik pak je.’
[127] Maar weinig vermocht hij: daar [de vlugheid] zijner
[128] vleugelen de vrees [van den anderen] niet kon vóór
[129] komen: gene dook onder, en hij [Zeilstrijker] keerde
vliegend terug met de borst naar boven:
[130] niet anders duikt de eend, wanneer de valk nader
[131] komt, plotseling onder, en gene keert toornig en
[132] gebroken.

[133] IJstrapper vertoornd om het spel, hield, verlekkerd

120 *hij het eerst,* n.l. Hondsnoet z. vs. 106.
123 *hun voornemen,* n.l. om hem te villen.

[134] om, daar gene ontkomen was, zelf de prooi te
[135] pakken, vliegende achter hem aan,
[136] en daar de rechtsverdraaier verdwenen was, richtte
[137] hij zijne klauwen tegen zijnen gezel, en boven de
[138] sloot raakten zij in elkander verwikkeld.

[139] Maar de ander was sperwer en grijpvogel genoeg
[140] om hem te pakken en beiden vielen zij midden in
[141] de kokende poel.

[142] Het heete vocht was plotseling ontwikkelaar: maar
[143] daarom toch was het hun niet onmogelijk zich op
[144] te richten, zóó hadden zij de vleugelen bepekt.

[145] Ruigbaard, die met zijne andere gezellen stond
[146] te treuren, deed er vier naar den anderen kant
[147] vliegen allen met een gaffel, en wèl snel
[148] gingen zij hier en ginds op hun post; zij staken
de vorken toe aan de drenkelingen, die reeds gekookt
werden binnen in de korst:
[149] en wij eten hen aldus in den val gevangen.

Beethoven et Wagner.

Onder bovenstaanden titel[*)] heeft *Téodor de Wyzewa* een verzameling opstellen uitgegeven, die meerendeels voor den muzikalen Hollander van zoo groot belang is, dat haar verspreiding niet mag worden overgelaten aan de autoriteit, die dezen medewerker van de Revue des Deux Mondes ook in ons land wordt toegekend.

Heeft de handigheid der uitgevers door de aaneenkoppeling van een tweetal namen er voor gezorgd dat de door de Bayreuther rust-periode uit-gehongerde Amerikaansche en andere muziek-tijgers - voor de dartelheid van het spraakgebruik dat bloed-dorst insinueert bij een ras dat zijn eerst-geboorte-recht eer voor een schotel linzen dan voor een flinke karbonade zou verkoopen, meenen wij niet verantwoordelijk te zijn - gretig op den titel zullen af komen, menig bezadigd Hollander die nog niet aan Wagner-sport doet, maar wel Beethoven lief heeft, zal door deze juxtapositie, en de diepzinnige parallellen, welke een dergelijk copula pleegt te beloven, zijn afgeschrikt.

Ditmaal echter ten onrechte. Want deze aaneenschakeling op het prettig boudoir-licht-blauwe omslag wordt van binnen op geen enkele plaats voortgezet, tenzij de stellige ontkenning van een anderen dan technischen invloed door Beethoven op Wagner uitgeoefend, die op enkele bladzijden[**)] *in*, maar op verscheidene andere *tusschen* de

*) Téodor de Wyzewa: *Beethoven et Wagner.* Essais d'histoire et de critique musicales. PERRIN ET CIE, Paris.

**) Pg. 161-162.

regels staat te lezen, als zoodanig kan worden geaccepteerd.

Zonder met humeurige zwaartillendheid bij dit weinig-beteekenend reclame-licentietje te blijven stilstaan, zou men, de benaming *Beethoven et Mozart* verkieslijker kunnen vinden, omdat deze tevens de formuleering is van het meest essentieele van den inhoud.

Alleen reeds wat door de Wyzewa over Beethoven's jeugd wordt meegedeeld, maakt dit boek tot een van onschatbare waarde, voor ieder die een in dit opzicht bewust deel vormt van de natie, die dichter dan alle andere staat bij het wezen van Beethoven's muziek, en die de traditie tot uitvoering dezer wereld-kunst als geen andere heeft bewaard. Want dit wezen is er een van klaarheid die nooit verblindend wordt, door enkel glans te zijn waar men na het verblindings-moment doorheen ziet, - en van gevoel, dat naarmate het met grooter intensiteit opwelde uit de meest onpeilbare ziels-stadiën, met strenger volharding is gebracht tot het bewuste doel, en zoo verhinderd is naar het oppervlak uit-één te vloeien in de vage troebeling, die men sentimentaliteit noemt. Deze gevoels-klaarheid, - gevoels-logica is scherper maar voert eerder tot mis-verstaan, - die de symphoniën zou maken tot volks-epiek zoo de huidige wereld-orde niet beslist anti-muzikaal was, terwijl het nieuwe, dat de tijden brengen, alles meer dan de erkenning hiervan in zich sluit, - is een teedere plant, wier stengels en bloembladen maar al te vaak door de dirigeer-staf worden uiteen geslagen, om dan één van beiden voor het wondere geheel door te gaan. Als typen van dit tweeërlei vandalisme herinnere men zich de directie van Lamoureux en Mannstädt. Omdat het talent van geen dezer twee dirigenten zich boven het middelmatige verheft, vormt elk een scherp met den ander contrasteerend specimen zijner soort, terwijl het feit dat beide leiders met hun eigen orchesten meer dan eens in ons land de c-moll Symphonie hebben doen hooren, menigen lezer in staat zal stellen, zijn persoonlijke indrukken te

vergelijken. Hem zal, naar we hopen, bij de auditie van Lamoureux' vertolking een gevoel van groote leegte hebben overvallen, evenals dit wordt veroorzaakt, door het dichtgeslagen boek, waaruit Racine's breede klank-golven op ons toe zijn gedeind: maar evenals we bewonderen de te volmaakt schoone gebaren der tragedie-helden en -heldinnen die het tragisch conflict niet in zich dragen, maar in plaats daarvan een willekeurig door den dichter toegedeelde dosis passie, zooj genieten we ook van de vlekkelooze structuur dier stengel-lijnen, wier noodwendigheid ons echter verborgen blijft, omdat met de verwijdering der sentiment-bloesems, het doel der plant, het bloem-dragen aan onze waarneming is onttrokken.

Het luisteren naar Mannstädt en de zijnen bracht een gansch anderen indruk teweeg. Hier heerschte dezelfde overdaad, die in een boeren-bouquet vooral véél bloemen wil en haar een regenboog-aspect verleent in de gedaante van een bloemkool. Alle vorm gaat verloren onder het drabbig brouwsel van veel, maar inferieur gevoel, waarvoor de sublimatie in de retort van het gezond verstand overbodig werd geacht. Al gaat het misschien niet aan, alle echtheid te ontzeggen aan iets dat ons voorkomt grove sentimentaliteit te zijn, omdat de wezenlijkheid van een sentiment slechts afhangt van hem, die het voelt, en dus van het distinctie-vermogen dat hij te dien opzichte bezit, zoo mogen we toch constateeren dat het Hollandsch differentiatie-vermogen op een aanzienlijk hooger standpunt staat, en daardoor deze opeenhoping van ongelouterde aandoenlijkheid voor ons veel minder waarde bezit dan het intellects-werk van den Gallischen geest.

Dat tusschen deze beide uitersten het *juste milieu* in Holland gevonden wordt, is voor wie het weigert in te zien, niet uit te cijferen; dat het echter uit den aard der dingen onbetwistbaar volgt, dat de Duitsche natie evenmin als de Fransche in staat is Beethoven's werk in laatste instantie

in zich op te nemen, dit is door Téodor de Wyzewa even helder als eenvoudig uiteengezet.

Werkelijk is hij volkomen geslaagd in zijn pogen, iets te geven wat nog niet bestond: een stuk psychologische historie van Beethoven's jeugd. De band tusschen de levensgebeurtenissen van den componist Louis van Beethoven en de vormen die zijn werken achtereenvolgens in zijn geest hebben aangenomen, die band, die door alle biographen was verwaarloosd, is door de Wyzewa, zij het ook slechts voor de eenvoudigste, zekerste levens-periode, gelegd. Tot hoe geheel andere slotsom deze dieper-gaande beschouwing heeft gevoerd, toont ons de beteekenis aan het vertrek uit Bonn*) en aan de kwelling der doofheid, door hem 'le bienfait suprême' genoemd, toegekend. Hier tegenover stellend wat Schindler zegt**) over deze kwaal die zijn meester schier tot wanhoop bracht, maar ook, hem verdrijvend uit een wereld die gevaarlijk begon te worden voor de ontwikkeling van zijn genie, aan zich zelf terug-gaf, is het billijk in het oog te houden, dat van den leerling die het dagelijksch lijden van den schrijver van het testament van Heiligenstadt***) bijwoonde, niet de koelheid van blik is te eischen, die ons eerst na zoo veel jaren wat Beethoven betreft tot den *amor fati* heeft gebracht.

Hierboven is aan de korte beschouwing onder den titel 'Un Mozart Inconnu', in den aanvang van het vorig jaar te Parijs voorgedragen, wat belangrijkheid betreft de voorkeur gegeven boven de volumineuser hoofdstukken aan Richard Wagner gewijd. Dit om verschillende redenen.

Allereerst omdat de gave het essentieele te zien en in zijn verwonderlijk prettigen, leesbaren stijl vast te leggen op een wijze, die ons de eerbiedwaardige Antwerpenaar Louis van Beethoven doet *zien* in de straten van Bonn met

*) Pg. 65.
**) *Anton Schindler:* Biographie von *Ludwig van Beethoven.* 3e druk. I. pg. 48.
***) Meegedeeld door Schindler. t.a.p. I. pag. 86.

zijn tweejarigen kleinzoon op den arm, en de vader Jean, ‘la nullité parfaite’ geheel doet worden tot het voertuig der natuur, dat de hooge eigenschappen heeft overgebracht van grootvader op kleinzoon, om bij den laatste met het onnaspeurlijk toevoegsel, dat ten slotte toch lacht om alle menschen-wijsheid over heriditeit, zich te sommeeren tot genie, - omdat deze gave in hetgeen over Wagner wordt gezegd zich weinig of niet doet gelden.

Over Mozart een zinnetje, als: ‘c'était un grand enfant, gai, plein d'esprit et de verve, et plein de coeur, et avec l'intelligence la plus claire qu'on puisse imaginer,’ dat zoo precies als men het wenschen kan, de eigenlijke charme van Mozart's muziek uitdrukt, - over Wagner haast uitsluitend bibliographische mededeelingen, waarin de meeningen van anderen een hoofd-plaats innemen, of de uitingen van den auteur zelf vaak tot een bedenkelijk hoofdschudden aanleiding geven. Wie een der onverstandige volgelingen van Wagner is geweest, die terecht met den naam *Wagneriaan* het stempel van afkeuring dragen - immers elke ‘iaan’ is bekrompen, evenals elk ‘isme’ een beperking is -, zal goed doen de bij elk denkend individu noodwendig volgende reactie geheel te laten uitwerken, vóór hij de pen ter hand neme om deze innerlijke ommekeer te boek te stellen. En wel omdat de overgroote meerderheid - Wagneriaan of anti-Wagneriaan - van den genialen mensch Wagner en van zijn kunst-scheppingen nog zoo goed als niets begrijpt, en toch niets voor onze maatschappelijke beschaving zoo nuttig zou zijn, dan de dingen te leeren zien van hun innerlijken kant, zooals Wagner dit met zijn zeldzame intelligentie deed.

Reactionnair te worden is veroorloofd wanneer men Wagneriaan is geweèst, voor dien tijd niet.

Behalve dat deze reactionnaire geest tusschen de zinnen door op schier alle bladzijden staat te lezen, uit hij zich in een onverantwoordelijke aansporing gericht tot de Fransche musici om Nietzsche's ‘der Fall Wagner’ te lezen, zelfs tot

hen die hij uitnoodigt expresselijk voor deze gelegenheid Duitsch te gaan leeren. Of de Fransche toonkunstenaars vormen een intellectueele keur-bende, waarvan wij ons hier geen voorstelling kunnen vormen, òf een dergelijke aanbeveling van dit geschrift is een ongepermitteerd lichtvaardige wijze van met vuur spelen in een hooi-schuur. Ook hetgeen de Wyzewa zegt over de vriendschapsbreuk tusschen Nietzsche en Wagner, maakt om in deze zaak een onbevangen blik te erlangen, de lezing van hetgeen André Lichtenberger in zijn beide voortreffelijke werken over deze philosophen, hieraangaande zegt, zeer gewenscht.

Na een zeer instructieve uiteenzetting der directe verwantschap van Wagner tot Weber, en vooral tot Mozart, maar geenszins tot Beethoven, van wien hem wat het sentiment en het uitdrukkingsvermogen betreft, een onoverbrugbare afgrond scheidde, is het zinnetje: ‘Cela n'a pas empêché Wagner de *comprendre* mieux que personne le sentiment et l'expression de Beethoven’ aan ernstige bedenking onderhevig. Hem die Beethoven twee malen ‘ein nothwendig irrender Künstler’ noemde (dit steunt op de volkomen betrouwbare mededeeling van Chamberlain, die echter plaats of tijd van gesprek of geschrift niet vermeldt), kan bezwaarlijk boven alle andere stervelingen de faculteit om het werk van dezen toondichter in zijn boven-menschelijke volmaaktheid te begrijpen, worden toegekend.

Al deze bezwaren tegen een deel van de Wyzewa's werk zijn slechts van relatieve beteekenis, want deze daargelaten, is ook hierin de eenvoudigste uitdrukkingsvorm de drager van een oorspronkelijke wijze van zien, die voor velen heel wat oorden van duisternis met licht kan vervullen.

Men hoede er zich voor als kind dezer eeuw van luidruchtige reclame door de sobere van-zelf-sprekendheid waarmee de wijd-strekkendste problemen door de Wyzewa zijn opgelost, de beteekenis van zijn boek te onderschatten.

Als bewijs dat deze waarschuwing niet overbodig is, en

tevens als toets-steen voor het hoog intellectueel gehalte van den inhoud van het hierbesproken werk, zij een enkele zinsnede geciteerd, die in haar beknoptheid de afdoende oplossing is van een *question* die thans bij ons min of meer *brûlante* is: ‘L'éducation classique ne doit pas servir à donner des connaissances, mais à façonner des esprits capables de connaître et de créer.’ Deze geschiktheid tot *kennen*, die de ware maatstaf geeft voor de levens-intensiteit van het menschelijk individu, zal door de aandachtige lezing van de Wyzema's boek zonder twijfel worden verhoogd.

A. VAN BREULL.

Literaire kroniek.

Wat is poëzie? Ziedaar een vraag, zoo oud en zoo diep als, misschien nog dieper dan het menschelijk denken zelf, en die tot dusver nog niet op een juiste, alles-omvattende, ver-in-dringende manier is beslist.

De reden dezer gestadige, door de eeuwen heen durende, wonderlijke onmacht der menschelijke geestkracht komt mij echter voor een zeer eenvoudige te zijn. Want, vóórdat men iets vraagt, dient men toch eerst wel goed zichzelf bewust te zijn, wat en waarnaar men eigenlijk vraagt. Dit nu te bedenken, hebben de stellers dier beteekenisvolle en moeielijke kwestie gewoonlijk verzuimd. Zóó zelfs, dat als allerbeste antwoord deze wedervraag zou kunnen dienen: Wat bedoelt gij met die vraag?

Want - zie een modernen dominé, een literaire dame of iemand die zoo'n beetje de kunst kent van verzen-schrijven, en begin met hen te spreken over wat zij verstaan onder poëzie. Dan is het tien tegen één, dat de geestverwant des heeren Hugenholtz u breed-gevoeld ernstig de verzekering zal gaan geven: ‘Poëzie, mijnheer! dat is het goddelijke in den mensch!’, en de begaafde schrijfster zacht zal fluisteren, met aandoening: ‘O, poëzie, dat is iets heerlijks, iets verrukkelijks! iets, dat mij overstelpt als bloemengeuren of avondzonlicht....’ terwijl de fashionable dichter, met zijn éénen arm in de lucht en zijn donkere oogen op u richtend, u toevoegt. ‘Poëzie, waarde vriend! dat is gevoel, verbeelding, heldenmoed!’

‘Jawel!’ zegt gij dan, en gij begeeft u naar huis met

de stellige wetenschap, dat de menschen nog altijd met frazes spelen, en dat de brave Multatuli voor niets heeft geleefd.

II.

Maar wat is poëzie dan eigenlijk wèl?

Een poëtische stemming, zou men kunnen zeggen, is een bijzondere toestand van den menschelijken geest, waarin men, zeer sterk en diep en zuiver, voelt en ziet en hoort en uitdrukt datgene wat schoon is, welks uitdrukking zich veelal kleedt in rhythmus en rijm. De kern der poëzie moet dus zijn, zooals ik zeide, diep-puur gevoel en aanschouwing van het schoone, terwijl haar uiterlijke verschijning meestal in rijmende rhythmen zich tooit.

Onthoud dit nu eens goed, woord voor woord, zooals ik het heb geschreven, want anders begint de verwarring reeds hier.

De meesten toch der menschen en ook de meesten der zich noemende dichters hebben steeds geloofd en men gelooft het vaak nú nog, dat er in rijm en rhythmus, op zich zelf genomen, iets dichterlijks schuilt. Men beschouwde rijm en rhythmus als een hoog-gracelijk voorrecht, het karakteristieke kenmerk, genadiglijk verleend aan die uitverkorenen der menschen, die dichters heeten, en wie het kranigst kon rijmen in zwierenden rhythmengang heette de grootste dichter van-al. Het kwam er niet in de allereerste plaats op aan, òf men iets had te zeggen, wat gevoeld was en mooi, of men waarachtig dichter inwendig was, neen, als men maar kon schrijven, 't kwam er minder op aan wàt, in golvend-bewogene, rollende zinnen, waarbij steeds de eene eind-klank op d' andre sloeg, dan was men ‘dichter’ bij Gods genade, zoo dachten zij zelven, zoo dacht het publiek ook, en men verwarde de Kunst, die alleenlijk bestaat in zuiver-diep voelen en zien en zeggen, met een

ratelende radheid van klinkende bedrijvigheid en uiterlijk vertoon.

Gij gelooft niet, wat ik zeg? Ontdoe dan maar eens zoo'n dichter, als ik thans op het oog heb, men vindt ze bij honderden in onze hollandsche letterkunde, ontdoe hem, zeg ik, van die uiterlijke versiering, van die rijmende rhythmenjas, zóódat het geschrevene naakt-weg voor u staat, zonder het minste decoratief, dan vindt gij daaronder geen diep-aangrijpende zielsaandoening, geen visioenen van verbeelding, en zelfs geen waardeerbare hersenbeweging, maar alleen een opeenstapeling van beteekenislooze woordenreeksen, die, dan in proza, u de keel uithangen, en gij vraagt met verbazing: hoe durft men dit vóórzetten, zonder blozen, als voedsel aan den geest van een beschaafd en ontwikkeld volwassen individu?

Neen, poëzie schrijven is niet: woorden naast elkaêr zetten, zóó, dat zij, door een beetje op-en-neêrgaand bewegen der opeenvolgende lettergrepen, in een soort rhythmus komen te staan, waar men dan alles in los mag laten, wat ons in het hoofd, of ook maar in de vingers komt. Neen, wie niet waarachtiglijk diep-inwendig geëmotioneerd is, wie niet iets diep voelt en den sterken drang heeft dat gevoel te uiten, is niet werkelijk dichter, en late af te spelen met klanken en rijmen, die 't gehoor slechts streelen, want dichter is slechts hij, die inderdaad gevoeld heeft datgene, wat hij schrijft. En 't rijmend rhythmeeren is niets dan een handigheid, die bijna ieder kan leeren, ook zonder dat hij dichter is, en die, ook zónder gevoelden inhoud, voor een oppervlakkig lezer, precies op waarachtige dichtkunst gelijkt. Men laat zich dan wiegen op de aangename zwiering van het golvende woordgedans, terwijl het telkens weerkeerende, vleiende rijm uwe ooren bekoort, een zwiering, die u misschien voor een oogenblik een beetje opgewonden maakt, zooals ook wel een orgel doet, maar waar uwe ziel bij koud blijft als steen. Neen, dichter is slechts hij, voor wien de dicht-

kunst is geen woordgespeel, maar de tot muziek zich verklankende aandoening zijner ziel.

III.

In dit licht gezien, zijn dees Enkele Verzon van Frederik van Eeden een der schoonste boeken, die dit achttienjarig tijdvak onzer nieuwere letteren ons tot dusverre gaf. Als stille, witte bloemen, die, onzichtbaar ademend, hun heilig leven vieren, liggen deze verzen en leven voor altoos.

WILLEM KLOOS.

Enkele verzen door Frederik van Eeden. Amsterdam. W. Versluys. 1898.

Aanteekeningen over historie en literatuur. Door H.J. Boeken.
I.

Gorter over Shelley.

Niet de onsterfelijke ziel des Dichters is het die de maatschappijen der menschen beheerscht en kneedt als de gewillige stof, waaruit hij eene éénheid formeert, die afbeelding is, schijnbaar van vergankelijke maatschappijen, maar inderdaad van eene eeuwige wereld, geordend naar eeuwige wetten en waarheden; maar de maatschappij is het die den dichter bepaalt en zijn werk tot een afbeelding van haar zelve doet worden.

Dit is de hoofdstelling, welke Gorter verdedigt en toepast in zijn stuk, dat hij noemt 'Kritiek op de literaire beweging van 1880 in Holland'[1] maar dat hij uitgebreid heeft tot eene kritiek op bijna alle de hoofdmomenten der Europeesche Literatuur. Het is echter niet deze hoofd-stelling, die ik wil bespreken, ik stel haar slechts vóórop om den nieuwen strijd te kenmerken, dien Gorter begonnen is, den strijd, waarin hij het vergankelijke op de plaats van het onvergankelijke wil stellen. Wat ik hier doen wil is Gorter te wijzen op eene groote onrechtvaardigheid die hij bedreven heeft in zijne karakteristiek van Shelley. En deze onrechtvaarheid is geen détail van ondergeschikt belang in zijne geheele

1) In *de Nieuwe Tijd,* Juni 1898.

beschouwing. Want ieder, die, hetzij dan op Gorter's hetzij dan op eene andere wijze, met hoop en geloof in de toekomst staart, wien zal hij beter dan Shelley tot zijnen gids kunnen nemen? Maar wanneer hij Shelley verloochent, dan beneemt hij zich den grootsten steun en hij sluit voor zich zelven de poorten en gangen af, door welke de stem der orakelgevende Godheid tot den luisterenden sterveling kan doordringen.

Wat de blijvende plaats is, door Shelley voor altijd in de Wereld-Historie ingenomen, dat zal pas in later eeuwen ten volle kunnen worden bevroed. Maar dit is zeker dat hij en Beethoven den over Milton en Bach doorloopenden draad der Renaissance weder op geheel nieuwe wijze hebben opgenomen en in nu nog lang niet geheel waardeerbare mate de meer vermoede dan begrepen profeten der toekomst zijn geworden. Wie naar hen luistert, hij zal iets bespeuren van de nog onkenbare wegen, die de Godheid het menschdom op nieuw wil doen bewandelen. Wie niet, die brengt zichzelven op eenen dood-loopenden weg.

En zoo is ook de nieuwe strijd geopend. Het is niet de strijd voor of tegen het Behoud van het reeds lang vergane. Maar de strijd zal zijn tusschen - aan de ééne zijde - degenen, die de toekomst verwachten van het zich zelven doodende Begrip en - aan de andere zijde - degenen, die de toekomst verwachten van de leven gevende en kweekende Hoop en Geloof, die haar eeuwig leven op nieuw hebben geopenbaard in de aanwezigheid der Muzen.

* * *

En nu Gorter's karakteristiek van Shelley. Ik kan hier niet alles aanhalen wat Gorter zegt over deze schoonste figuur der geheele nieuwere kunst. Ook niet hoe hij zegt dat Shelley verbonden is met den nieuwen bloei van Engelschen handel en industrie. Maar ik geef hier alleen dit

oordeel van Gorter over Shelley's verzen: ‘Zij zijn zonder sterk verband met andere menschen, zonder diepe kennis der wereld en de zedelijkheid, die daaruit ontstaat.’

Shelley's verzen zonder sterk verband met andere menschen. Welk sterker verband bestaat er met andere menschen dan de liefde? Zoowel de liefde tot eenen enkelen mensch, die den minnaar in die Eéne het hoogste en schoonste doet aanschouwen, wat voor den sterveling aanschouwbaar is en in den minnaar de drift verwekt om zich met dat hoogste en schoonste te vereenigen, als de liefde, die den enkeling in zich zelven alle lijden der geheele Menschheid doet mede lijden? En wie heeft van deze beide liefden schooner en sterker getuigd dan Shelley? Wie heeft na Plato en Dante schooner van de eerste liefde gezongen en gesproken; wie is, ontstoken door de tweede dezer liefden, in edeler daden, in wijdluchtiger philosophie, in meer god-gelijke en menschen-en-werelden-scheppende beelding opgestaan tegen het Onrecht eener gansche bestaande Maatschappij. Of ziet ook Herman Gorter in Epipsychidion niet anders dan de fijnsensueele hemel-en-aarde-phantasieën, die de oppervlakkige lezer er in waardeert en niet die den mensch aan zichzelf ontvoerende Liefde die naar het aanschouwen der hoogste schoonheid doet dorsten?

Hoe kan Gorter ‘dieper kennis der Wereld’ ontzeggen aan den inderdaad heiligen dichter, die in zijn korte leven wellicht nooit die kennis van de wereld en hare wegen heeft gekregen, die gewoonlijk den echten dichter en wijsgeer vreemd blijft, maar die in dat korte leven bewezen heeft door innerlijke aanschouwing en herinnering aan vroegere levens gemeenzaam te zijn met de diepste geheimenissen der wereld?

Luister naar zijne philosophie, zooals hij die redeneerend heeft neergelegd in zijne ‘Defence of Poetry,’ waarin hij onwederlegbaar vaststelt dat al het goede in eene maatschappij zijn oorsprong heeft in de poëtische dat is scheppende kracht der menschen, hoe alle kwaad en onrecht komt door het

niet-doordrongen-zijn van eene maatschappij door die scheppende kracht en hoe vooral nu - en nu niet minder dan in Shelley's tijd - de practische kracht der menschen ver ontgroeid is aan de poëtische kracht en dat alleen wanneer dat geestelooze en poëzielooze gevaarte, dat de tegenwoordige maatschappij is, eens weer doordrongen zal zijn van dien scheppenden zuur-deesem, alleen dàn een betere tijd te verwachten zal zijn.

En ziet en hoort naar zijn ‘Laon en Cythna,’ zijn ‘Prometheus Unbound,’ waarin hij niet meer philosopheert, maar beeldt, en waarin hij toch getuigt, niet van een maatschappij ‘die het geluk aan slechts zeer enkelen gunt’ maar van den onbluschbaren hartstocht, dien hij had om de wereld te hervormen.

Maar wellicht heeft Gorter alleen in onnadenkendheid aldus over Shelley gesproken en zal een nader zich verdiepen in dezen dichter den Zanger van Mei wellicht tot een andere beantwoording brengen van de vraag of de maatschappij de Muzen, dan wel de Muzen de Maatschappij moeten hervormen.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 2]

Adoratie door Willem Kloos.

LI.

O, in mijn denken gaat gij heen en weder,
Zooals een vlinder door een bloem-tuin zweeft...
't Wild liefde-leven, dat diep *in* mij leeft,
Wordt als een bloem, zóó stil, zoo rein, zoo teeder...

Ja, heel mijn wezen wordt een fijne veder,
Die vreemd bij 't naad'ren van uw voetje beeft,
En al wat in mij groeit en bloeit en streeft
Wuift, als op lente-windjes, op en neder...

O, die lichte stapjes!... uw losjes loopen
Trippelt over 't groen, of daar luchtig hupt
't Kleurige parkietje, dat, stout ontslopen
Aan 't nestje, zich wascht, waar de dauw zacht drupt...

Ga toch niet te met als dat beestje vliegen,
U wendend in de lucht met sierlijk wiegen!...

LII.

Overal is gouden zonlicht daarbuiten,...
Maar ook hierbinnen schijnt de zon zoo schoon...
Diep in mijn ziel gaan de vogeltjes fluiten
Weelderig, en duizenderlei van toon,

Wijl bloemen, als weeke juweelen, spruiten
Omhoog allerwegen, ú tot een kroon.....
O, waar, bij dees dronk'nen zwier mijner luite,
Uwe genaad'ge nabijheid mijn loon!

Kwaamt gij maar even, ik zoude u ontvangen,
Zóó als het past voor een koninklijk kind,
Met spel van gevoelde muziek en zangen,
Ruischende pracht van melodisch verlangen,

Met een hart, dat geen heil dan uw schoonheid hier vindt,
En, hoe lang reeds! voor altijd ú eeniglijk mint.

LIII.

Zoude ik niet juichen en zingen en springen,
Zij het ook slechts om een spel mijner droomen?
Ja, in mijn droomen, daar zie ik u komen,
Zacht-dalend uit hemelsche vrede-kringen...

Wijl u, al lief zich bewegend, omringen
Zwevende geesten in teederlijk schromen,
Die op onspeurbare winden er stroomen,
Om u en langs u, met heerlijk-luid zingen:

Zingt, zingen zij, de zuiverste der zielen,
Die heel dees aard door haar nabijheid heiligt,
Voor wie al stervelingen willoos knielen,
Door háren blik voor zonde en smart beveiligd...

Als heiland kwam zij triomfant'lijk dagen,
En heeft al leed met één gebaar verslagen!...

LIV.

O, de verrukking van zijn ziel te voelen
Branden in vlammen, die om 't hoofd omhoogslaan
Naar de Eenig-Reine, die daar hoog omhoogstaan
Blijft als de godheid, die, met eeuwig-koelen

Geest, maar een groot-goed koninklijk bedoelen,
Staart mijne smeeking met een vriend'lijk oog aan,
Zóó dat ik, ofschoon me ook de wanhoop vloog aan,
Zeg: Tot aan 't einde van mijn Zijn blijf 'k voelen,

Voelen, dat al wat ik weet is een bede,
Om maar gestadig standvastig te mogen
Blijven gelooven in der toekomst zege,

Die wijd-gewiekt, in blank-pluimigen vrede,
Komen zal over mijn wemelende oogen,
Blikkend zoo vroom uwen dageraad tegen.

LV.

O, toen dat wonder van barmhartigheid
Sproot als een kelk vol melk-witte rozen
Omhoog uit uw ziel, die begon te blozen
Heel zacht over eigen stouthartigheid, -

O, hadde ik toen als bloem mijn hart geleid
Vóór uwen voet, dan waar dit arme, brooze
Maar godd'lijk-willende gemoed een pooze,
Plots'ling, van àl zijn diepe smart bevrijd:

Want 'k leed zoo zwaar, maar gij met zachte woorden
Van wijze goedheid en subliem verstand
Hadt mij geheven, van de donk're boorden
Des doods omhoog daar, naar 't Beloofde Land,

Waar dan twee zielen als twee zonnen gloorden,
Samen ópvlammend tot één zelfden brand.

De verloren zoon.
Drama in drie bedrijven of acht tafereelen door J.W. Broedelet.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881 (Stb. No. 124).

Derde bedrijf.
Eerste tafereel.

De kamer der rustige patiënten in het krankzinnigengesticht. Het ruime vertrek staat met twee openslaande glazen deuren in verbinding met een gesloten warande, waardoor men in den tuin komt. Er ligt sneeuw. De kachel brandt.

Eerste tooneel.

De jood, de majoor, Willem, van Stompen, Kobus en een verpleger.
De jood zit aan de groote tafel in het midden der kamer. Hij heeft een groot pak gevouwen oude couranten voor zich, waarvan hij de witte randen met een potloodje volkrabbelt. De majoor loopt onrustig heen en weer en rookt eene pijp, van Stompen zit in een hoekje te rooken en staart wezenloos voor zich.
Willem speelt aan een tafeltje domino met een verpleger. Kobus port de kachel op.

De Jood.

Ha, ha! Mijn millioenen, mijn millioenen. Niemand zal ze mij ontnemen, niemand.
Laat zien, laat zien. Hoe staat het met mijn spoorwegen

in Noord-Amerika?

(hij zoekt de couranten na)

. Daar staan zij, daar staan ze. Ja, ja, ik wist het wel. Ik heb alles goed in mijn hoofd. Laat zien, laat zien. Anderhalf millioen. Ze geven acht percent. Ha, ha. Een mooi winstje, een mooi winstje. Acht percent.

Dat maakt.... Laat zien

(hij rekent uit)

.

Dat maakt.... Ja juist. Precies. Honderd twintig duizend gulden. Mooi, mooi. Ik zal ze beleggen in Californische goudmijnen. Laat zien, laat zien. Wat zijn de beste?

(Hij snuffelt weer in zijne couranten)

.

De Majoor.

Valt aan! Formeert bataillon! Ik ben de Koning, de Koning! Valt aan, valt aan!

(Hij loopt heen en weer en zwaait met zijn pijp in de lucht).

De Jood.

Stil, stil. Ik moet rekenen, rekenen.

De Majoor.

Ik ben de Koning!

De Jood.

Jawel, jawel. Wees maar stil. Ik zal je een paar aandeelen geven in mijn petroleumbronnen.

Hier.

(hij schuift hem een paar stukjes courant toe)

.

Twee aandeelen à duizend gulden. Maar wees nu stil, Ik moet rekenen.

(ter zijde)

Ze staan slecht. Ik heb er niets aan verloren.

(luid)

Laat zien, laat zien. Een en dertig millioen en drie millioen zes honderd vijftig duizend gulden, maakt veertig millioen zes honderd....

(hij rekent verder)

.

DE MAJOOR,

mompelt nog in zich zelf.

Ik ben de Koning, de Koning.

(hij gaat bij de kachel zitten en rookt stilletjes zijne pijp)

.

WILLEM.

Gewonnen, gewonnen!

DE VERPLEGER.

Plezierig, hé?

WILLEM.
Ja, heerlijk. Nog een?

DE VERPLEGER.
Dat is goed. Vooruit maar.

(Hij schudt de dominosteenen opnieuw)

.

VAN STOMPEN,

in zich zelf.

Hi, hi, hi! Lachen, lachen. Hi, hi, hi!

Tweede tooneel.

De vorigen; Wouter komt uit den tuin.

WOUTER.
't Is heerlijk weer. De sneeuw ligt twee voet hoog.
O, kon 'k naar buiten, 't vrije veld, de bosschen!
Ik snak naar vrijheid, vrijheid.

KOBUS.
Geduld, mijn jongen.
Je blijft niet lang meer hier. Nog wat geduld.
Je tijd is bijna uit.

WOUTER.
Maar zou het waar zijn?
Men stelt hier de patiënten vaak gerust,
Door op een spoedige verlossing hoop
Te geven. Is het waar? Spreek eerlijk. Mag
Ik hopen?

KOBUS.
Ja en nog eens ja. Geloof me.
De dokter zei het toch? Hij spreekt de waarheid.

WOUTER.
Ja, ja. Dat is zoo. - 'k Kan het niet gelooven.
Vrij, vrij?

KOBUS.
Stil, stil. Blijf kalm. Dat is het beste.

(Wouter werpt zich op de canapé).

Derde tooneel.

De vorigen; de barbier komt op.

De barbier.
Dag, heeren. Goeden morgen, goeden morgen. Ik zal den baard eens scheren. Frisch weertje vandaag. Het heeft gevroren. Komaan, heeren. Wie is het eerste aan de beurt?

De Jood.
Ik wil niet geschoren worden.

De barbier.
Kom, kom, dat zegt u maar. Het mes is goed scherp.

De Jood.
Ik wil niet geschoren worden. Je bent een schiereiland in de Kaspische zee.

De verpleger.
Kom, kom. Het moet gebeuren.

De Jood.
Ik zal je een pandbrief geven op.... op....

De verpleger,

neemt hem bij den arm.

Kom, kom.

De Jood.
Vervloekt Christenvolk. - Nah, laat ik dan geschoren worden, laat ik dan geschoren worden.

(hij volgt de barbier naar de warande).

de verpleger.
Kom, majoor.

De Majoor,

afgetrokken.

Jawel, jawel.

(hij gaat ook naar de warande)

.

De verpleger haalt van Stompen uit zijn hoekje, die gewillig volgt. Willem is reeds uit zich zelf naar de warande gegaan. Kobus volgt hem. Wouter blijft alleen achter.

WOUTER.
Vrij, vrij? Mag ik 't gelooven? Vrij? O, o! -
't Is vreemd, 't is vreemd. Verlang ik zoo naar 't leven?
En eerst verfoeide ik het. 't Is vreemd, 't is vreemd.
Ik liep daar in den tuin, de frissche sneeuw
Bekoorde mij. De kerkklok hoorde ik slaan,
't Bekoorde mij. Het was, als sprak zij mij
Van schoone dingen in de toekomst. 'k Zag
Een muschje dribbelen van tak op tak,
't Bekoorde mij. Ja, alles werd mij vreugde!
Ik hoorde wagens rijden in de stad,
Het bellen van de tram, 't geknars van ramen
En alles, alles sprak mij van nieuw leven.
O, slechte, die ik was. 'k Versmaadde alles,
Mijn thuis, mijn onbezorgd bestaan, 't geluk
Dat mijner moeder liefde mij verschafte,
De zachtheid van mijn zusje, alles, alles.
Marie, uw zacht gelaat zweeft mij zoo dikwerf
Voor oogen. Bij het schijnsel van de lamp
Zie ik u bij mijn goede ouders zitten.
Soms loopt gij heen en weer, en haalt voor vader
Wat hij verlangt. En moeder zit te lezen.
O, dat vertrek, waar wij zoo lang reeds huisden,
Die lieve kamer met haar zacht behang
Zweeft mij zoo dikwerf voor den geest. Die kamer!
'k Verlang naar haar. Die rust'ge, lieve kamer! -
Welk wonder lieflijk meisjesbeeld komt mij
In de gedachten? Agnes, weet gij nog
Wie Wouter is? 'k Zag u zoo menigmaal
Bij mijne zuster. 'k Had u lief. En gij,
Hadt gij mij lief? Ik dacht het soms. - Zij was
Een lief, eenvoudig kind. Ja, lief, lief, lief.

(Hij is in zijn droomerijen verzonken, van Stompen gaat weer in zijn hoekje zitten).

Vierde tooneel.

De vorigen; de directeur-geneesheer en de tweede geneesheer komen op.

DE DIRECTEUR.
Ha, jonge vriend, aan 't rusten?

WOUTER,

springt van de canapé op.

'k Droomde wat.

DE DIRECTEUR.
Een aangename droom, niet waar? Geduld,
Nog veertien dagen. Na nieuwjaar.

WOUTER.
Eerst dan?
Moet ik nog zoolang wachten?

DE DIRECTEUR.
Wees maar dankbaar.
De meesten toeven hier jaar in, jaar uit
En meestal voor geheel hun leven. Gij,
Gij waart hier nauwelijks twee maanden. Wees
Dus dankbaar, jonge vriend.

TWEEDE GENEESHEER.
Ja, wees tevreden.

DE DIRECTEUR.
Uw vader komt u straks bezoeken. 'k Gaf
Bevel, dat men hem daadlijk hier zou laten.

WOUTER.
Ik ben u dankbaar.

DE DIRECTEUR,

drukt hem de hand.

Nu, houd moed. Het beste!

(De directeur en de tweede geneesheer gaan verder).

WOUTER.
Twee maanden noemen zij een korten tijd.
Zij schenen mij oneindig toe.

DE DIRECTEUR,

bij van Stompen.

Hij zit
Maar eeuwig in zijn hoekje.

TWEEDE GENEESHEER.
Hij 's verstomd.

DIRECTEUR.
Kom, gaan wij verder.

(tot den jood, die uit de warande terugkomt)

.
Wel, hoe gaat het u?

DE JOOD.
Slecht, slecht. Ze hebben me geschoren. Ik wil niet geschoren worden. Ik ben een jood, een rechtschapen jood. Ik ben geen Christenhond, zooals jij.

DE DIRECTEUR.
Bedaar, bedaar.

DE JOOD.
Neen, neen. Ik ben geen Christenhond. Ik ben een jood, een jood.

(Hij wendt zich van hem af, doch keert weer terug)

. Maar, zeg, hoe staat het met mijn tabaksplantages op Sumatra? Is de oogst gelukt?

DE DIRECTEUR.
Zeker, zeker. Uitstekend.

DE JOOD.
Ja, ja? Gelukkig. Ik dank u, ik dank u. Ik teeken het aan.

(Hij gaat aan de tafel zitten en haalt de couranten weer uit zijne zakken)

.

DIRECTEUR.
Kom.

(De directeur en de tweede geneesheer gaan in de warande)

.

WOUTER.
Die jood! Hij droomt nog immer van zijn schatten.
Hij waant zich koning dezer aarde, rijk,

Schatrijk. Hij weet niet dat hij 't een'ge mist:
Het menschelijk verstand. Al hadt gij schatten,
Al waart gij millionair, gij zijt straatarm.
Wie het verstand mist is een bedelaar.
Maar ach, hij is gelukkig. Zie, hoe schitt'ren
Zijn oogen, nu hij zijn millioenen telt.
Hij is grootmachtig in het eigen oog,
Belegt zijn gelden op 't voordeeligst, legt
Spoorwegen aan, haalt rijke oogsten in
En maakt percenten. Arma, arme dwaas.
Gij zijt gelukkig in uw grootheidswaan.

DE DIRECTEUR,

in de warande.

Kom, laten wij door den tuin gaan. Dan komen wij zoo bij de andere patiënten. Dat is de kortste weg.

TWEEDE GENEESHEER.
Zooals u wilt. Ik vind het goed.

DE BARBIER.
Ik volg u, heeren. Ik moet de anderen ook nog even bij den neus hebben. Waar is mijn kwast, mijn zeep, mijn mes? Ik volg u, heeren. Ik volg u.

(De directeur, de tweede geneesheer en de barbier gaan den tuin in. Kobus komt terug in de kamer. De verpleger, de majoor en Willem blijven in de warande).

Vijfde tooneel.

De vorigen, hehalve de directeur, de tweede geneesheer en de barbier; Bogers wordt binnengelaten.

WOUTER,

springt op.

Dag, vader.

BOGERS.
Dag, mijn jongen, beste jongen.
Hoe gaat het?

WOUTER.
Gij begrijpt mijn toestand wel.
Ik ben wat ongedurig. Nog twee weken!

BOGERS.
Kom, kom. Die tijd is gauw voorbij. Twee weken!
Het zou wat jongen! Na nieuwjaar, is 't niet?

WOUTER.
Zoo zei de dokter, ja.

BOGERS.
Hier, Wouter, hier.
Ik heb wat voor je meegebracht. Ik kreeg
Het van je moeder mee. Zij laat je groeten.

WOUTER.
Het is heel lief van haar, aan mij te denken.
Maar waarom komt zij niet meer met u mede?

BOGERS.
't Schokt haar te zeer. De donk're gangen, die
Zij door moet loopen om tot u te komen,
Het sluiten van de deuren achter haar,
Als waar zij een gevang'ne, 't schreeuwen van
Een gek, die in de cel wordt opgesloten,
Dit alles schokt haar zacht gemoed te zeer.
Zij barst in weenen uit, als ze er aan denkt.
Daarom komt zij u niet bezoeken, Wouter.
Zij troost zich met de heerlijke gedachte,
Dat gij nu spoedig uit dit triest gebouw
Verlost zult zijn. Marie is nog te jong
Om de verschrikkingen des levens te
Aanschouwen. Daarom nam 'k haar nimmer mee.
Het deed haar lieflijk meisjeshart te ruw aan.

WOUTER.
Wat moeder voelde, ondervond ook ik
De eerste dagen van mijn zijn alhier.
Als men de deuren met den sleutel sloot,
Als waar men bang, dat ik ontvluchten zou,

Gevoelde ik mij diep rampzalig. Hoorde 'k
Het schreeuwen van een woesteling, die naar
De cel gebracht werd, 't hart kromp mij ineen.
De somberheid der gangen bracht mij in
Vertwijfling. 't Ergste ondervond ik echter
De eerste nachten op de ziekenzaal.
Ik sliep, of liever waakte - slapen kon ik niet -
Te midden van krankzinnigen. De bedden
Staan rij aan rij. In 't midden van de zaal
Zit een verpleger, die den nacht blijft waken,
Te lezen of te werken aan de tafel.
Vlak naast mij lag een opgewonden gek.
Zijn oogen gloeiden, 't voorhoofd stond vol zweet.
Hij dacht zich op een vurig ros en hitste
Het paard met schrille kreten sneller aan.
Daarnaast een jongen, nauw'lijks twaalf jaar oud,
Die eeuwigdurend, op eentoon'ge wijs
Hetzelfde liedje zong. Hoe was 't ook weer?

Ach, moeder, kom.
Ik ben alleen.
Ach, moeder, kom.
Waar zijt gij heen?

BOGERS.
Verdiep u in die droeve dingen niet.
Het is niet goed. Wisch ze uit het brein, mijn jongen.

WOUTER.
Dat gaat zoo gauw niet, vader. Wellicht zal
De tijd dit doen. Maar alles kan ik nooit
Vergeten. Nooit. En ach, dat mag ook niet.
Ik heb hier veel gezien en veel geleerd.
De nachten, die ik op mijn slaapvertrekje
Half wakend doorbracht, op mijn eenzaam leger,
Herinnerden den armen dwaas aan veel
Wat hij misdeed aan zijne ouders, allen.

Zij leerden mij, het leven is een taak,
Ons opgelegd door hoog're machten. Niemand
Leef voor zich zelf alleen. Hij helpe ieder,
Die hulp behoeft. Hij trooste wie bedroefd is,
Hij doe zijn plicht en zoek 't geluk van andren,
Niet waar, mijn vader, dat 's het hoogst geluk?

BOGERS.
Ja, jongen, ja. Wie anderen verblijdt,
Voelt zich blijmoedig en tot dank gestemd.

WOUTER.
Wanneer ik vrij ben, vader, ga 'k aan 't werk
Met al mijn krachten, al mijn lust en ijver.
Ik wil mij zelf een schoone toekomst geven.
Gij zult mij helpen, vader. Mag ik weer
Thuiskomen, vader?

BOGERS,

na een oogenblik, met allen ernst.

't Ligt aan u, mijn jongen.
Uw eigen smeeken geve u weer toegang.

(Wouter buigt het hoofd; eenige oogenblikken stilte. Een bediende komt binnen.)

KOBES,

zacht tot Bogers.

't Wordt tijd, meneer. 't Kwartier is reeds verstreken.

BOGERS.
Ja, 'k ga. Dag, jongen. Dag. Houd goeden moed.

WOUTER.
Zeg moeder van mij goeden dag en 't zusje.

BOGERS.
Dat zal ik doen, mijn jongen. Goeden dag.

(af met den bediende).

Zesde tooneel.

De vorigen, zonder Bogers.

WOUTER,

loopt even heen en weer en werpt zich dan weder op de canapé.

O, o!

DE JOOD.

Ja, juist. Drie en veertig millioen. Een ronde som! En dan mijn Cultuur-maatschappij in de Preanger, die brengt mij ook goed geld op. Laat zien, laat zien. Waar staat het? Ach, ach, wat een onkosten, wat een onkosten. De administrateur twaalf duizend, de commissarissen....

(hij rekent verder)

.

VAN STOMPEN.
Hi, hi, hi. Lachen, lachen. Hi hi hi.

De Majoor loopt onrustig heen en weer in de warande.

Tweede tafereel.

De huiskamer bij Bogers.
Het is avond; de lamp brandt.

Eerste tooneel.

Bogers, Charlotte en Marie. Zij zijn allen om de tafel gezeten.

CHARLOTTE,

na een oogenblik van stilte.

Dat is een droevig oudejaar voor ons.

BOGERS.
Neen, zeg dat niet Charlotte. Ja, als Wouter
Voor altijd uit het leven was gestooten
En in dat sombre gebouw den dood

Had moeten vinden, dan mocht gij zoo spreken.
Dan was dit oudejaar het droevigste
Van allen, die 'k beleefde. Zijn wij dankbaar.

Wat eens gebeurde, moest gebeuren, vrouw.
Laat menschen jamm'ren, een gebeurtenis
Beklagen, eene daad berouwen, 't is
Slechts domheid. Wat geschieden moet, geschiedt.
Wij kunnen slechts uit 's noodlots wegen leeren,
Dat het ons zeker voert naar zijnen wil.
Weersta het niet, vervloek het niet, 't is ijdel.
Wij, menschen, hebben ons voor hem te buigen
De alwil is de alwil. Wij zijn niets.
Dank God dus voor zijn goedertierenheid,
Dat onze zoon weer tot ons keeren mag.
't Had erger kunnen zijn!

CHARLOTTE.
Je hebt gelijk.
O, Edmond, was hij maar weer t'rug.

MARIE.
Ja, moeder.
Ook ik verlang zoo naar mijn goeden broer.

BOGERS.
Hij komt terug, hij komt terug. Geduld.
Wij moeten nog slechts wein'ge dagen wachten.
Dit is geen vroolijk oudejaar, dat is zoo.
Maar, ach, welk oudejaar was dit dan wel?
Dit is het uur, dat wij herdenken, wat
Het leven ons aan vreugd en smart wou geven.
Veel smart en weinig vreugd, dat is de gift
Van elk vervlogen jaar. 't Was immer zoo.
Wij mogen smeeken, vloeken, weenen. IJdel!
Der menschen klacht om aardsch geluk is als
Het nauw'lijks hoorbaar kraken van een takje,
In 't grootsche woud, wanneer het stormt en loeit.
Wij kleine menschen denken ons zoo groot.
Wat zijn wij? Een atoom, een niets in 't al.

(hij slaat een venster open).

Zie, de eeuw'ge maan staat weder aan den hemel.
Haar volle glans verspreidt zijn heerlijk licht
Weer over de aarde. Zui'vrend, rein'gend licht! -
Eenzame maan, vertel mij, wat wij zijn.
Zijn wij dan niets, niets, niets? Een enkel stofje
In 't grootsch heelal? Wat zijn wij? O, wat zijn wij?

(Een oogenblik stilte, dan ziet hij uit het raam naar beneden).

Wie staat daar in den tuin? Ik zag een schaduw
Bewegen? Is daar iemand in den tuin?

WOUTER,

buiten.

'k Sta buiten in de sneeuw. O, laat mij binnen.

CHARLOTTE.
Dat is de stem van Wouter.

BOGERS.
't Kan niet zijn.

WOUTER,

buiten.

'k Sta buiten in de sneeuw. O, laat mij binnen.

MARIE.
Ja, dat is Wouter.

CHARLOTTE,

springt op.

O!

CHARLOTTE.
Zijt gij het, Wouter?

WOUTER,

buiten.

Ik ben uw zoon. Ik smeek u, laat mij binnen.
Ik heb berouw. O, laat mij binnen, vader.

BOGERS.
Hoe komt gij hier zoo laat? Zijt gij ontvlucht?

WOUTER.
Men liet mij vrij. 't Is heden oudejaar.

Deez' dag werd vastgesteld voor mijn verlossing.
Men zei 't mij niet, opdat ik niet te veel
Naar hem verlangen zou. Dit waar niet goed.
Daarom kreeg ik de tijding onverwacht.
'k Sta buiten in de sneeuw. O, laat mij binnen!
'k Ben vol berouw, ik smeek u om vergiffenis
Voor wat 'k misdeed. O, laat mij binnen, vader.

BOGERS.
Ik kom, ik kom.

(af).

CHARLOTTE.
O, o!

MARIE.
Moeder, moeder!

(zij vallen elkaar om den hals).

BOGERS,

komt terug.

Hier is uw zoon, Charlotte. Wouter, kom.

Tweede tooneel.

De vorigen, Wouter komt op.

WOUTER.
Vergeving, moeder. Schenk vergiffenis.

CHARLOTTE.
Mijn Wouter! Beste, lieve jongen! O!

(zij omhelst hem).

MARIE,

treed schroomvallig op hem toe.

Dag, Wouter.

WOUTER.
Dag, lief zusje. Lief, lief zusje.

(hij kust haar).

BOGERS.
Gij doet deez avond blijde eind'gen, Wouter.
Gij werd door uwe ouders niet verwacht.

CHARLOTTE.
Heb dank, o, god, heb dank.

WOUTER.
Moeder, moeder!

BOGERS,

aan het venster.

Stil, stil. O, welk een wonderschoone avond!
Ih hoor de heilige sylvester-klokken.
Het oude jaar luidt uit, het nieuwe in.
Ga heen, oud jaar, beladen met uw smart.
Gij waart ons lief, al bracht gij ons veel leed.
Wij vloeken uwe donk're dagen niet.
Dat onze zegen u verzeil, adieu. -
O, klokken van den heiligen Svlvester,
Dat uw metalen tong alom de vreugd
Om den verloren zoon in het gezin
Verkonde! Klokken, slaat, slaat luider, luider!
O, oude jaar, wat zijt gij wonderschoon!

(Hij treedt van het venster t'rug).

Mijn zoon, niet met banket en wijn, gelijk
Wij vroeger plachten, vieren wij dit feest.
Luidrucht'ge vroolijkheid zou niet betamen.
Te veel ligt achter ons. Maar dankbaarheid
Vervulle ons gemoed. Geen handen vouwen
Zij de uiting van het overvolle hart.
Daar is een heiliger gebed dan dit.
Daar zijn momenten in het menschlijk leven,
Die ons met onuitspreek'lijk zacht gevoel
Vervullen. 't Is als werd de mensch tot tranen
En opgelost in de eeuwigheid. Aan dat
Gevoel zich overgeven is gebed.
Dan is men stil gestemd en liefst alleen. -
Nu, Wouter, zeg uw moeder goeden nacht.
Het is reeds laat. Kus haar gelijk voor heen.

WOUTER,

kust zijne moeder,

Nacht, moeder. Goeden nacht. Slaap wel.

CHARLOTTE.
Slaap wel,
Mijn jongen.

WOUTER.
Is mijn bed gereed?

CHARLOTTE.
Uw kamer
Is nog als vroeger, Wouter. Alles wacht u.

WOUTER.
Ik dank u, moeder. Goeden nacht. Nacht vader.

BOGERS.
Slaap wel, mijn jongen. Slaap gerust en droom
Van schoone dingen.

WOUTER.
Dit zal 'k doen. Slaap wel.

MARIE.
k Ga met u, Wouter. Wacht. Nacht moeder, vader.

(zij kust beiden).

CHARLOTTE.
Lief kind.

BOGERS.
Mijn lieveling.

WOUTER,

aan de deur.

Nu, goedennacht.

(Wouter en Marie af).

Derde tooneel.

Bogers, Charlotte.

BOGERS,

na een oogenblik stilte.

Wij gaan ter ruste, vrouw. 't Is middernacht.

CHARLOTTE.
Maar in ons hart is 't licht.

BOGERS,

knikt haar toe.

Kom, gaan we, vrouw.

(Charlotte verzet een stoel; Bogers heeft de hand aan de lamp).

EINDE.

De hel van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
De drie-en-twintigste zang. Vervolg van den achtsten ommegang.

Na eerst nog de achtervolging der duivels gevreesd te hebben, komen de dichters veilig in den zesden Buidel en zien daar de huichelaars en Pharizeërs.

[1] Zwijgend, eenzaam, zonder geleide, gingen wij voort,
[2] de één vóór en de ander achter, gelijk de minre-
[3] broeders huns weegs gaan.

[4] Op de fabel van Esopus was mijn denken gericht[4]
[5] door het zoo-even aanschouwde krakeel, die fabel
[6] waarin hij spreekt van den kikvorsch en de muis:
[7] daar niet meer ‘nu’ lijkt op ‘thans,’ dan het ééne
[8] geval op het andere gelijkt, zoo men eind en begin
[9] goed samen koppelt in den wèl oplettenden geest.
[10] En gelijk de ééne gedachte uit de andere ontspringt,
[11] zoo werd uit deze voorts een andere geboren, die
[12] me de eerste vrees verdubbelde.

[13] Ik dacht aldus: ‘Dezen zijn door ons verschalkt,

4 *De Fabel van Esopus*: de muis vroeg den kikvorsch haar over de sloot te helpen; de kikvorsch willigde het verzoek in, maar met de bedoeling om haar te verdrinken, bond haar aan zijn poot en ging zóó te water. Toen kwam de wouw en zag de muis aan 't oppervlak van 't water; dies haalde hij met de muis ook den vorsch weg en vrat ze beiden op.

[14] en met dusdanige schade en schande dat ik wel
[15] denk dat het ze vernooit.

[16] Zoo de toorn nog op hunne kwaadwilligheid zich
[17] stapelt, dan zullen ze nog wreeder ons achterna
[18] komen, dan een hond achter die haas, die hij bij
den kop wil pakken.'

[19] Reeds voelde ik mij alle de haren van vrees te
[20] bergen rijzen, en ik stond naar achter oplettend,
[21] wanneer ik zeide: 'Meester,
[22] zoo gij niet dadelijk u en mij verbergt, dan ben ik
[23] beangst voor de Kwaad-klauwen: we hebben ze reeds
[24] achter ons: ik verbeeld me ze zoo, dat ik ze reeds voel!'
[25] En hij: 'Indien ik van gefoelied glas ware, dan
[26] zoude ik uw buiten-beeld niet vlugger tot mij trek-
[27] ken dan ik mij nu uw binnen-beeld gewin.

[28] Daar juist kwamen uwe gedachten tusschen de mijnen,
[29] met welgelijkende gebaren en gelijkend gelaat, zoo-
[30] dat ik van beiden een enkel besluit heb gemaakt.[30]
[31] Indien het *is* dat de rechter-kant zóó laag ligt dat
[32] wij in den volgenden buidel kunnen afdalen, zouden
[33] wij de verbeelde jacht kunnen ontvluchten.'

[34] Nog voleindigde hij niet dusdanig besluit uit te
[35] spreken, toen ik ze komen zag met de vlerken ge-
[36] spannen, niet zoo heel ver, om ons van daar te kun-
nen grijpen.

[37] Dadelijk greep mijn gids mij, gelijk de moeder, die
[38] op het brand-gerucht is wakker geworden en dicht
[39] bij zich de vlammen ontstoken ziet,
[40] zoodat zij haar zoon opneemt en vlucht, en niet
[41] blijft stil staan, meer voor hem dan voor zich zelven
[42] zorg hebbende, zoozeer dat zij zich maar een hemd
omhangt.

[43] En van den top van den harden dam, liet hij zich op

30 *van beiden*, nl. van uwe en mijne gedachten.

[44] den rug afglijden langs de hellende rots, die der
[45] eene zijde van den buidel tot muur verstrekt.

[46] Nooit liep water zoo snel door een molen-vliet om
[47] het rad van een water-molen te doen omdraaien,
[48] daar waar het water het dichtst bij de schepborden komt;
[49] als mijn Meester langs dezen rand, mij mede dra-
[50] gende op zijne borst, als zijn kind en niet als zijn
[51] medgezel.

[52] Nauwelijks waren zijne voeten op de bedding van
[53] den bodem benedengekomen, of zij kwamen op de[53]
[54] hoogte boven ons: maar daar was geen rede meer tot vreezen,
[55] daar de hooge Voorzienigheid, die ze heeft willen
[56] stellen tot bedienaren van de vijfde gracht, hun
[57] allen de macht ontnam om vandaar weg te gaan.
[58] Daar beneden vonden wij een beschilderd volk, dat
[59] rond ging met zeer trage schreden, en in het voor-
[60] komen vermoeid en gebroken.

[61] Zij hadden pijen met de kappen omlaag over de
[62] oogen, en de pijen waren gemaakt naar dien snit,
[63] als ze in Keulen gemaakt worden voor de monniken.
[64] Van buiten zijn zij verguld, zoodat het verblindend
[65] is ze te zien; maar van binnen zijn zij gansch van
[66] lood, en zoo wichtig, dat (hierbij vergeleken)[66] Frederik ze van strooi deed aanleggen.

[67] O in eeuwigheid afmattende mantel!

[68] Wij wendden ons maar weder naar de linker hand,
[69] gezamentlijk met hen, luisterende naar de droeve klacht:
[70] maar door het gewicht ging dat vermoeide volk

53 *zij*, de duivels.
66 Keizer Frederik II gaf dergelijke mantels aan de majesteit-schenders.

[71] zóó langzaam, dat wij nieuw gezelschap hadden bij
[72] elke beweging van de heup.

[73] Waarom ik tot mijnen Gids: ‘Maak dat gij iemand
[74] vindt, die aan daad of naam herkend worde, en
[75] beweeg, aldus gaande, de oogen in het rond.’

[76] En één, die de Toscaansche sprake vernam, riep
[77] ons achterna: ‘Houdt de voeten stil, gij die dus
[78] snel door de duistere lucht loopt:
[79] wellicht kreegt ge van mij dat wat gij zoekt.’

[80] Waarop de Gids zich omdraaide en zeide: ‘Wacht,
[81] en schrijd voorts naar zijnen tred.’

[82] Ik bleef stil staan en ik zag er twee met het gezicht
[83] groote begeerigheid der ziel vertoonen om met
[84] mij te zijn; maar de last en de nauwe weg belem-
merden ze.

[85] Toen zij gekomen waren, beschouwden zij mij eeni-
[86] gen tijd met het loensche oog zonder te spreken,
[87] voorts wendden zij zich tot elkanderen en zeiden:
[88] ‘Gene schijnt levend aan de beweging zijner keel:
[89] en indien ze dood zijn, door welk voorrecht gaan
[90] zij onbekleed met den zwaren mantel?’

[91] Voorts zeiden zij tot mij: ‘Tuscaner, die tot het
[92] droeve collegie der huichelaars gekomen zeidt, ver-
[93] smaad niet te zeggen wie gij zijt.’

[94] En ik tot hen: ‘Ik ben geboren aan den schoonen
[95] Arno-stroom in de groote stad, en ik ben [nog]
[96] met het lichaam dat ik altijd gehad heb.

[97] Maar gij lieden, wie zijt gij, wien, naar ik zie, zóó
[98] groote smart langs de wangen neerdruppelt; en
[99] welke pijn is er in u die aldus als licht naar buiten[99]
breekt?’

[100] En de ééne antwoordde mij: ‘De oranje kappen zijn

99 *als licht*, van wege het goud, evenals zoo straks de *oranje* kappen, gelijk de kleur is van gloeiende kolen.

[101] zóó bevracht met lood, dat de gewichten ervan aldus[101]
[102] hunne weegschalen doen kreunen.

[103] Broeders der Blijdschap waren wij, en Bolognezen,[103]
[104] ik Catalano en gene Loderingo genaamd, en te zamen
[105] door uw land gekozen,
[106] gelijk anders daar een eenig man pleegt gekozen te
[107] worden om er den vrede te bewaren; en wij waren
[108] dusdanig, als nog blijkt rondom het Gardingo.'

[109] Ik begon: 'O broeders, uwe rampen....' Maar
[110] meer zeide ik niet; daar ik in het oog kreeg éénen,
[111] die met drie palen in den grond gekruisigd was.

[112] Wanneer hij mij zag, verwrong hij zich ganschelijk,
[113] blazende in zijn baard niet zijn zuchten. En broeder
[114] Catelano, die dat opmerkte,
[115] zeide tot mij: 'Die gekruisigde, dien gij beschouwt,
[116] ried den Pharizeërs, dat het nut was een mensch
[117] aan het volk over te geven tot marteling.

[118] Naakt ligt hij dwars over den weg uitgestrekt, gelijk
[119] gij ziet, en het is noodig dat hij van wie ook over
[120] hem henengaat, eerst voelt hoeveel hij weegt:
[121] en op gelijke wijze wordt zijn schoonvader in deze[121]
[122] gracht gerekt, en de anderen van den raad, die een
[123] slecht zaaisel was voor de Joden.'

101 de *weegschalen* zijn de huichelaars zelf, maar aldus genoemd omdat ze bevracht zijn met gewichten.

103 *Broeders der Blijdschap*, spotnaam door het volk gegeven aan de ridders der orde van de Heilige Maria door Urbaan IV gesticht, welker leden de ongeloovigen moesten bestrijden, maar in plaats daarvan tehuis een vroolijk leven vierden. De twee hiergenoemden werden om hunne gehuichelde onpartijdigheid te *zamen* tot Podesta verkozen; ze maakten van hun macht echter gebruik om de Ghibellijnen te verdrijven en o.a. de bezittingen der Uberti in het Gardingo (een wijk van Florence, nu nog zetel van het gouvernement) te verbranden.

121 *Zijn schoonvader*, d.i. de priester Annas, de schoonvader van Kajaphas, zie Evang. van Johannes cap. XVIII.

[124] Toen zag ik Virgilius zich verwonderen over genen,
[125] die op het kruis zoo vuig was uitgestrekt in de eeuwige
[126] ballingschap.

[127] Voorts richtte hij deze woorden tot den broeder:
[128] ‘Niet misvalle het u, indien het u vrijstaat, ons te
[129] zeggen, of naar de rechter hand eenige opening ligt,
[130] waar wij beiden konden uitgaan, zonder eenigen
[131] van de zwarte duivelen te nopen dat zij uit de
[132] diepten komen om ons verder te brengen.’

[133] Dus antwoordde hij: ‘Meer dan gij hoopt, komt een
[134] rots-weg nader, die van den grooten cirkel uitgaat
[135] en loopt over alle de wreede valleien,
[136] behalve dat hij bij deze vallei is gebroken, en die
[137] niet overbrugt: maar gij zult kunnen opgaan over
[138] den puinhoop, daar die aan den kant laag is, maar
hoog is in de diepte.’

[139] De Gids stond een weinig met gebogen hoofd; voorts
[140] zeide hij: ‘Slecht vertelde mij de zaak degene, die
[141] de zondaren aan gindsche zijde aan de vork slaat.
[142] En de broeder: ‘Ik hoorde voorheen te Bologna
[143] van vele slechtheden van den duivel vertellen, onder
[144] welken ik hoorde dat hij bedrieger is en vader van
den leugen.’

[145] Daarna ging de gids met groote schreden voort, in
[146] het voorkomen een weinig door toorn verstoord:
[147] waarom ik mij van de bevrachten afscheidde
[148] achter de afzetsels van de dierbare voetzolen.

De vier-en-twintigse zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

Na met groote inspanning uit den zesden Buidel te te zijn gekomen, gaan zij nu over den zevenden dien zij vol van slangen zien.

[1] In dat gedeelte van het jeugdig jaar, wanneer de
[2] Zon hare lokken onder den Waterman warmt en
[3] reeds de nachten ter halver dage weggaan:
[4] wanneer de rijp over de aarde de beeltenis natee-
[5] kent van hare witte zuster, maar weinig duurt de
[6] juiste koude-mate voor haar teekenstift;
[7] de stulp-bewoner, wien de ruige rok mankeert, staat
[8] op en kijkt, en ziet het landschap gansch wit zijn,
[9] waarom hij zich de heup slaat;
[10] hij keert naar huis en plaagt zich zus en zóó, gelijk
[11] de ongelukkige, die niet weet wat hij doen moet;
[12] voorts gaat hij weer en doet de hoop weer in de korf,
[13] ziende dat de wereld in korte stonde haar voorko-
[14] men heeft veranderd, en hij neemt den herders-staf en
[15] hij jaagt het kleine vee naar buiten om ze te weiden:
[16] zoo deed de Meester mij ontzetten, wanneer ik hem
[17] aldus het voorhoofd zag verstoren, en evenzoo
[18] snel kwam de pleister op de wond:
[19] daar, toen wij aan de gebroken brug kwamen, de
[20] Gids zich tot mij wendde met dien zoeten blik, dien
[21] ik in het begin had gezien aan den voet van den berg.
[22] De armen opende hij, na eenig beleid bij zich zelven
[23] verkoren te hebben, nadat hij eerst den puinhoop

[24] goed beschouwd had, en toen vatte hij mij bij de hand.

[25] En gelijk degene, die werkt en beraamt, die altijd
[26] blijkt van te voren op zijne hoede te zijn, aldus,
[27] wanneer hij mij optilde naar den top
[28] van een rotsblok, zag hij uit naar een andere klip,
[29] zeggende: ‘Wanneer gij daarop zijt, grijp u dan weer
[30] vast, maar voel eerst of het zoo is dat het u houdt.’
[31] Geen weg was dit voor eenen met een pij bekleede,
[32] daar wij nauwelijks [zooals wij waren] hij zoo licht
[33] en ik [door hem] vooruit gedrongen, konden opstijgen van trap tot trap.

[34] En indien het niet geweest ware, dat de kant van
[35] dien [zevenden] dam lager geweest was dan die
[36] van den vorigen, ik weet het niet van hèm, maar ik zoude er wel door overmand zijn geworden.

[37] Maar daar het gansche gebied van de Buidelen des
[38] Kwaads helt naar den mond van den diepst-dalen-
[39] den put, brengt de gelegenheid van elken buidel mede
[40] dat de ééne rand rijst en de andere daalt: maar wij
[41] kwamen dan toch eindelijk tot aan dat punt, waar
[42] de laatste steen uitsteekt.

[43] De adem was mij zóó schoon uit de longen gesno-
[44] ten, toen ik boven was, dat ik niet verder kon, maar
[45] ik zette mij neder bij het eerste aankomen.

[46] ‘Nu past het dat gij u aldus ontluiaardt,’ zeide de
[47] de Meester: ‘daar men niet zittende op het dons
[48] noch onder de dekens tot roem geraakt:
[49] en wie zonder roem het leven slijt, zoo 'n spoor
[50] laat die op de aarde van zich na, als rook in de
[51] lucht of schuim op het water.

[52] En daarom, richt u op, overwin de aemechtigheid
[53] met die zelfde geestkracht die elken strijd wint,
[54] indien zij zich niet met het zware lichaam vervuigt.
[55] Nog langeren ladder voegt het te beklimmen; niet

[56] genoeg is het van genen vertrokken te zijn: indien
[57] gij mij begrijpt, maak dan dat het voor u
[58] gelde.'

[51] Toen richtte ik mij op, mij beter voorzien van adem
[59] vertoonende dan ik mij voelde; en ik zeide: 'Ga,
[60] want ik ben sterk en vol moed.'

[61] Boven over de rots namen wij den weg, die ruw
[62] was, smal en moeielijk, en ook veel steiler dan die
[63] vorige.

[64] Sprekende ging ik om niet vermoeid te schijnen;
[65] waardoor er een stem uitging van de volgende
[66] gracht, onmachtig om woorden te vormen.

[67] Ik weet niet wat hij zeide, hoewel ik boven op den
[68] rug was van den boog die daar loopt; maar wie
[69] daar sprak, hij was tot toorn bewogen.

[70] Ik keek naar beneden; maar mijne levende oogen
[71] konden door de donkerte niet tot aan den bo-
[72] dem komen: waarom ik: 'Meester, maak dat
[73] gij komt op den volgenden ringmuur, en laten
[74] wij langs den wand afdalen, daar, gelijk ik hier
[75] hoor maar niet begrijp, ik aldus zie, maar niets onderscheid.'

[76] 'Geen ander antwoord' zeide hij: 'geef ik u dan
[77] het doen: daar de eerlijke vraag zwijgend door de
[78] daad moet worden gevolgd.'

[79] Wij daalden van het toppunt van de brug af tot
[80] waar hij raakt aan den achtsten oeverrand, en daar
[81] werd de Buidel mij duidelijk zichtbaar:
[82] en daar binnen zag ik een gruwelijke menigte van
[83] slangen, en van zóó verscheiden beweging dat de
[84] heuchenis nog mij het bloed doet stollen.

[85] Laat Lybië met haar zand zich niet langer ver-
[86] hoovaardigen; want, als het adders, vallende slan-
[87] gen en ander gebroed van kruip-dieren en slangen met twee koppen voortbrengt,

[88] het toch nooit te zamen met Aethiopië, noch met
[89] dat land, dat boven de Roode Zee ligt, zoovele noch
[90] zoo kwade verderfsels vertoonde.

[91] Door die rauwe en ongure menigte liepen naakte
[92] onthutste volkeren, zonder te hopen op een opening
[93] of op een heliotropium.[93]

[94] Met slangen hadden zij de handen op den rug gebon-
[95] den: dezen staken staart en kop hun door de lendenen
[96] en waren aan den voorkant samengeknoedeld.

[97] En zie, tot éénen, die aan onzen oever was, naderde
[98] een slang, die hem doorboorde daar waar de hals
[99] aan de schouderbladen vastzit.

[100] En nooit kon men zóó snel een O of een I schrijven,
[101] als hij in brand vloog en afbrandde, en ganschelijk
[102] als asch in elkander viel:
[103] en nadat hij aldus op den grond was te niet gedaan,
[104] verzamelde de asch zich wederom van zelf, en keerde
[105] op een bot tot die zelfde gestalte weer terug:
[106] aldus wordt door de groote wijzen verklaard, dat de
[107] Phenix sterft en voorts herboren wordt, wanneer zij
[108] tot haar vijfhonderdste jaar genaderd is.

[109] Kruiden noch korrelen eet zij in haar leven, maar
[110] enkel [leeft zij van] tranen van wierook en amomum;
[111] en nardus en myrrhe zijn hare laatste windselen.[111]

[112] En gelijk degene is, die valt en niet weet hoe, door
[113] kracht van geesten die hem naar den grond trekt,
[114] of door een andere belemmering, die den mensch
bindt;
[115] zoodat hij, wanneer hij zich opricht, verwonderd
[116] rond kijkt, gansch verbijsterd door de groote doods-
[117] pijn, die hij heeft doorstaan, en al kijkende zucht;

93 *heliotropium*, een onzichtbaar makende steen.
111 *windselen,* hiervan maakt zij het nest, waarin zij sterft of zooals Ovidius zegt (Metam. XV 392) finitque in odoribus aevum, zij eindigt in geuren haar leven.

[118] zóó was die zondaar, toen hij weder was opgestaan.
[119] O de Rechtvaardigheid van God, hoe gestreng is zij,
[120] dat zij zulke slagen tot straf neer doet ruischen!
[121] De Gids vroeg hem voorts wie hij was: waarom hij
[122] antwoordde: ‘Het is nog maar weinig tijd geleden
[123] sedert ik uit Toscane nederviel in deze wreede keel.
[124] Een beestachtig en niet een menschelijk leven beviel
[125] mij, muildier die ik was: het beest Vanni Fucci[125]
[126] ben ik, en Pistoia was mij een waardig hol.’

[127] En ik tot mijnen Gids: ‘Zeg hem dat hij niet ver-
[128] trekt, en vraag hem hoedanige schuld hem naar
[129] hierbeneden heeft gedreven: want ik heb hem
vroeger wel gezien als man des bloeds en des toorns.’
[130] En de zondaar, die dit verstond, hield zich niet
[131] schuil, maar aandacht en gelaat wendde hij naar
[132] mij en van doodsche schaamte verbleekte hij;
[133] voorts zeide hij: ‘Meer leed doet het mij dat gij mij
[134] gevonden hebt in de ellende, waarin gij mij ziet,
[135] dan [het mij leed deed] wanneer ik uit het andere[135]
leven geholpen werd.

[136] Ik kan niet weigeren dat wat gij vraagt; ik ben zoo
[137] laag gesteld, omdat ik een dief was in de sacristij
[138] der schoone kudden;
[139] en valschelijk werd dit reeds anderen geweten. Maar
[140] opdat gij weinig vreugde hebt van dit gezicht, indien
[141] gij ooit weer buiten de ongure plaatsen zult komen,
[142] open de ooren voor mijne aankondiging en hoor.[142]

125 *muildier*, noemt hij zich daar hij een bastaard was.

135 Dante had niet verwacht dezen geweldigen partij-ganger der Zwarten hier te vinden, maar hij had zich ook schuldig gemaakt aan diefstal in de kerk van St. Jacob, om welken diefstal ook anderen het hoofd verloren.

142 In 1300 kwam in Pistoia de verdeeling tusschen Witten en Zwarten (zie ook Zang VI 54, waar door een drukfout staat Wilden voor Witten). De Zwarten werden in 1301 verdreven, vluchtten naar Florence en vereenigden zich met de Zwarten van Florence, zoodat deze partij bovendreef (vs. 144). De Zwarten van Florence en die van Lucca trekken nu onder Malespina (hier Mars genoemd) tegen de Witten op, die hij overwint, welke overwinning ook Dante's ballingschap zal ten gevolge hebben. Zeer schoon wordt orakelsgewijze deze geweldige worsteling in de Dante zoo goed bekende landouwen om Florence, als een gevecht der elementen uitgebeeld.

[143] Eerst ontdoet Postoia zich van de Zwarten, voorts
[144] hernieuwt Florence volkeren en wijzen.

[145] Mars trekt de dampen op van het dal van Magra,
[146] dat van dikke nevelen bezet is: en door een woe-
[147] denden en hevigen storm
[148] zal hij bestreden worden boven Picenum: waarna
[149] hij plotseling de nevels zal verbreken, zoodat elke
[150] Witte er door getroffen wordt:
[151] en ik heb dit gezegd omdat het u moet bedroeven.

De vijf-en-twintigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

Voortgaande te zien in den Zevenden Buidel, zien zij Cacus den centaur en voorts vijf aanzienlijke Florentijnen, van welken vier wonderbaarlijke gedaante-verwisselingen ondergaan.

[1] Aan het einde van zijne woorden stak de dief de
[2] beide handen op met schend-gebaren, schreeuwende:[2]
[3] ‘Pak aan, God, want op U heb ik het gemunt.’

[4] Van nu aan werden de slangen mij lief, daar ééne
[5] zich om zijn hals krolde, alsof zij zeide: ‘Ik wil
[6] niet dat gij meer zegt!’
[7] en een andere [kronkelde] zich om zijne armen,
[8] en zich voor hem heen slaande hield hij hem zóózeer
[9] gebonden, dat hij met zijne armen geen slag kon
geven.

[10] O Pistoia, Pistoia! waarom toch besluit gij niet om
[11] u zelve in de asch te leggen, zoodat gij niet langer be-
[12] staat, daar gij in kwaad-doen uwe afkomst overtreft.[12]
[13] Door al de donkere cirkels van de Hel henen, zag
[14] ik nooit geest, zoo hoovaardig tegen God, zelfs niet
[15] dengene, die te Thebe van de muren viel.[15]

2 *schendgebaren,* het Ital. *le fiche,* duidt het gebaar aan van iemand die den duim tusschen wijs- en middel-vinger steekt. Op de rots van Carmignan in het gebied van Pistoia staan nog twee marmeren armen met de handen in dit gebaar tegen Florence gericht

12 uwe afkomst. Men dacht te dien tijde dat een groot gedeelte der inwoners van Pistoia afstamden van daarheen gevluchte aanhangers van Catilina.

15 *die te Thebe*, n.l. Capancus zie XIV 46-71.

[16] Hij ontvluchtte, zoodat hij geen woord meer sprak:
[17] en eenen Centaur zag ik vol van dolheid schreeuwende
[18] aankomen: ‘Waar is, waar is de bittere?’

[19] Maremma geloof ik niet dat zoovele adderen heeft,[19]
[20] als hij er had boven op zijn kruis, tot daar waar
[21] onze gedaante begint.

[22] Boven op de schouderbladen, achter den nek, lag
[23] hem met geopende vlerken een draak, en die barnt
[24] al wie hem in den weg komt.

[25] Mijn meester zeide: ‘Dat is Cacus, die onder aan
[26] de rots van den Aventijnschen Berg dikwijls een
[27] bloedplas maakte.

[28] Niet gaat hij met zijne broederen éénen weg, door[28]
[29] het bedriegelijk dieven dat hij deed van de groote[29]
[30] kudde, die hij in de buurt had:
[31] waardoor zijne slinksche streken ophielden onder de
[32] knots van Hercules, die er hem wellicht wel honderd
[33] slagen meê gaf, en hij voelde er geen tien van.’
[34] Terwijl hij alzoo sprak, zoo snelde gene verder; en
[35] drie geesten kwamen onder ons, welken noch ik[35]
[36] noch mijn Gids opmerkten,
[37] tenzij toen zij schreeuwden: ‘Wie zijt gij?’ waarom

19 *Maremma*, moerassige streek in Toscane.
28 *met zijne broederen*, de anderen Centauren waren geweldenaren zonder bedrog, daarom in den zevenden Ommegang geplaatst zie Zang XII.
29 *de groote kudde.* Toen Hercules uit Spanje terugkeerde met de stieren van Geryon, haalde Cacus die in een grot van den Aventijn woonde vier ervan weg, ze bij de staart meetrekkende, zoodat Herc. hun spoor niet kon terugvinden. Toen Hercules nu met de overige kudde verder wilde trekken, werd het geloei van zijne stieren beantwoord door éénen uit de grot en zoo Cacus' list outdekt en hij zelf door Hercules met den dood gestraft. Zie Aeneis VIII vs 193.
35 *onder ons*, d.w.z. onder de brug, waar wij op stonden.

[38] ons verhaal bleef stil staan, en voorts letteden wij
[39] enkel maar op hen.

[40] Ik kende ze niet, maar het geviel, gelijk het te[40]
[41] gevallen pleegt door eenig geval, dat de ééne den
[42] andere moest noemen,
[43] zeggende: ‘Cianfa, waar is die gebleven?’ waarom
[44] ik, opdat de Gids oplettend zou blijven stil staan, mij
[45] den vinger op [den mond] legde van kin tot neus.
[46] Indien gij nu, lezer, traag zult zijn om te gelooven
[47] dat wat ik zeggen zal, dan zal dat geen wonder
[48] zijn, daar ik, die het zag, het me nauwelijks toegeef.
[49] Terwijl ik de wenkbrauwen naar hen opgericht
[50] hield, zie een slang met zes poten wierp zich van
[51] voren op den ééne, en klampte zich gansch aan
hem vast.

[52] Met de middelste poten omwond hij hem gansch den
[53] buik, en met de voorste greep hij hem de armen;
[54] voorts sloeg hij hem de tanden in de ééne en de
andere wang:
[55] de achterpoten strekte hij om zijn heupen, en hij
[56] stak hem den staart tusschen beiden door, en achter
[57] bij de lendenen strekte hij dien naar boven.

[58] Klimop was nooit zóó om boom tot een baard ge-
[59] worden, gelijk het gruwelijk beest door de leden des
[60] anderen de zijne strengelde:
[61] voorts zij aan het samen-smelten, alsof zij van warm

40 Om zich dit geheele tafereel goed voor te stellen houde men in het oog dat het wordt afgespeeld door vijf personen. Eerst ziet D. drie schimmen, die zich verwonderen over het wegblijven van hun makker Cianfa; deze is slang geworden, valt één der eerste drie, Agnel, aan, verandert met hem in een gedrocht en beiden verwijderen zich samen. Nu komt weer een slang, die later blijkt Cavalcanti te zijn, valt weer één van de eerste drie (Buoso) aan en ruilt met hem van gedaante. Onveranderd blijft dus slechts een van de drie Puccio Sciancato.

[62] was waren geweest, en aan liet mengen van hunne
[63] kleur; noch den één noch den ander kon men meer
zien wie of het was:
[64] gelijk vóór het branden dóór het papier heen een
[65] bruine kleur boven komt, die nog niet zwart is, en
[66] het witte sterft.

[67] De andere twee keken, en elk van beiden riep:
[68] 'Wee mij, Agnel, hoe verandert gij! Zie dat ge
[69] reeds niet meer noch twee noch één zijt.'

[70] Reeds waren de twee koppen er één geworden, wan-
[71] neer de twee gezichten tot één voorkomen vermengd
[72] zich vertoonden, daar waar twee verdoemden waren.
[73] Twee armen ontstonden er uit de vier uitsteeksels;
[74] de heupen met de beenen, de buik en de borstkas[74]
[75] werden ledematen, die nooit waren gezien.

[76] Elk vroeger voorkomen was daar gebroken: twee
[77] en geen schoen de verkeerde gestaltenis, en zóódanig
[78] schreed zij weg met tragen tred.

[79] Gelijk de hagedis, onder den grooten geesel der
[80] hondsdagen, van doornstruik verwisselend, eene
[81] fonkeling schijnt, wanneer zij den weg oversteekt:
[82] zóó verscheen, komende naar de buiken der andere
[83] twee, een [in drift] ontstoken slang, loodkleurig en
[84] zwart als een peper-korrel.

[85] En dat deel, van waar het eerst ons voedsel geno-[85]
[86] men is, doorboorde hij bij den ééne van hen; toen[86]
[87] viel hij uitgestrekt voor hem neder.

[88] De gebetene zag hem aan, maar zeide niets: maar
[89] stil op de voeten staande, geeuwde hij juist zoo
[90] alsof slaap of koorts hem besprongen had.

74 *vier uitsteeksels*, twee voorpoten van den één, twee armen van den ander.
85 *en dat deel*, nl. in het moederlijf.
86 *den één*, Buoso (zie vs. 140).

[91] Hij keek de slang aan en de slang hem: de een
[92] door de wond, en de ander door den muil rookten
[93] sterk, en beide rooken ontmoetten elkander.

[94] Laat Lucanus voortaan zwijgen, daar waar hij rept[94]
[95] van Sabellus en Nassidius, en laat hem passen te
[96] hooren wat hier afgeschoten wordt.

[97] Laat Ovidius zwijgen van Cadmus en Arethusa:
[98] want als die genen in een slang en deze in een bron
[99] al dichtende deed verkeeren, ik misgun het hem niet:
[100] daar hij nooit twee naturen van aangezicht tot aange-
[101] zicht aldus veranderde, dat beide de gestalten bereid
[102] waren van grondstof met elkander te ruilen.

[103] Zij antwoordeden elkander naar deze regelen: dat de
[104] slang den staart tot eenen gaffel spleet, en de gebetene
[105] de voeten te samen drong.

[106] De beenen en de heupen smolten zóó met elkander
[107] samen, dat binnen korte pooze de plaats der samen-
[108] komst geen teeken van bestaan meer vertoonde.

[109] De gespleten staart nam den vorm aan, die dáár ver-
[110] loren werd, en zijn huid werd zacht, de gindsche hard.
[112] Ik zag de armen naar binnen gaan door de oksels,
[113] en de twee poten van het beest, die kort wraren,
[114] zich zooveel verlengen als gene krompen.

[115] Voorts werden de achterste poten, samengewrongen,
[116] tot dat lid, hetwelk de mensch verbergt, en de
[117] ellendige kreeg van het zijne twee uitgestrekte beenen.
[118] En terwijl de rook den éénen en den anderen om-
[119] huift met nieuwe kleur en aan dezen eenen kant
[120] de huid genereert, en aan den anderen kant dien afstroopt,
[121] richtte de ééne zich op en de andere viel omlaag,

94 Zie de Pharsalia IX, waar verhaald wordt dat de beide soldaten van Cassius, door Lybie heentrekkende, tengevolge van slangenbeten, Sabillus, geheel tot asch verteerde en Nassidius zoo opzwol dat hij borst.

[122] maar daarom nog niet de wreede oogen verdraaiende,
[123] onder welke elk van beiden van muil veranderde.
[124] Diegene, die recht-op was, trok den muil naar de
[125] slapen, en van de al te vele stof, die daarover kwam,
[126] gingen de ooren naar buiten uit de dwaze wangen.
[127] Dat wat niet naar achter liep en bleef steken, van
[128] dat overschot maakte hij een neus voor zijn gezicht,
[129] en de lippen verdikte hij, zooveel het pas gaf.

[130] Diegene, die lag, steekt den snuit vooruit en de ooren
[131] trekt hij over het hoofd terug, gelijk de slak het
[132] met zijne voelhorens doet:
[133] en de tong, die hij éénig had en rad tot praten,
[134] splijt en de gevorkte gaat bij den ander dicht en de
[135] rook houdt op.

[136] De ziel die beest geworden was, vluchtte sissende door
[137] de vallei, en de andere spuwt hem sprekende achterna.
[139] Voorts keerde hij hem de nieuwe schouderbladen toe,
[140] en zeide tot den andere: ‘Ik wil dat Buoso, als ik
[141] gedaan heb, op handen en voeten langs dit pad loope.’
[142] Zóó zag ik de zevende kiel-lading zich veranderen
[143] en wederom herveranderen; en hier ontschuldige mij
[144] de nieuwheid, indien mijn pen een weinig afdwaalt.
[145] En hoewel mijne oogen een weinig verduisterd wa-
[146] ren, en mijn geest verbijsterd, toch konden genen
[147] niet zoo verholen aan mij ontsnappen,
[148] dat ik Puccio Sciancato niet goed opmerkte: en hij
[149] was het die alleen van de drie gezellen, die eerst
[150] gekomen waren, niet veranderd was:
[151] en de andere was die, welken gij Gaville, beweent.[151]

151 *Gaville,* streek van het Arno-dal, waar Francesco Guercio Cavalcanti een Florentijn, verslagen was. Die landstreek beweent hem zoozeer, omdat zijn dood zoo bloedig gewroken is. Dit is degene die van slang mensch geworden is.

Literaire kroniek.

Er wordt tegenwoordig, door Nederlandsche handen, almachtig veel geschreven in rijm en in onrijm, en verzen zoowel als prozastukken verschijnen er bij de vleet. Dichtbundels doemen op en kritieken zetten schrap zich, en die allen zingen en verzekeren en oordeelen maar wild-weg door elkaar. Want wij hebben nu vele tijdschriften en tal van autoriteiten, en haast ieder van die heeren weet het beter dan de rest.

Toch zou men verkeerd doen, daaruit het besluit te trekken, dat de oogenblikkelijke toestand onzer Nederlandsche letteren een bijzonder bloeiende moet worden genoemd. Want er wordt wel veel geschreven in gestadigen kadans en met gelijkluidende eindklanken, en er wordt wel veel beweerd, met klemmende gebaren, door ieder die een inktpot heeft, maar ik vraag het, wèl vriendelijk, doch evenzeer ernstig en op het geweten af: ‘wordt er door die allen, die de pen hanteeren en onophoudelijk doorschrijven, ook tevens iets gevoeld, of verbeeld, of gedacht?’ Want dit moet toch wel duidelijk zijn en als een paal boven water staan voor ieder, die in waarheid gezond is van zinnen, dat kunst is, in den grond van haar mysterieus wezen, geen kwestie van woorden, maar in de eerste plaats van dingen, belichaamd door die woorden, en dat ieder woord, dat men neerschrijft, maar dat niet vertastbaart een stukje inwendig zieleleven, blijft wat het was: een dood, een waardeloos uiterlijk teeken, een verzameling van letters zonder eigen-

lijken zin. En evenzoo in 't betoogende, in 't kritische schrijfwerk heeft iedere opinie, die niet is een deel van een breed-uitgewerkt en fijn-doorwerkt gedachteleven, geen hoogere waarde dan een los praatje in 't bitteruur, zooals er telken dag zoovéle de lucht ingaan; want slechts hij mag werkelijk kriticus heeten, die breed en diep en voelend heeft gedacht. En al wat daarbuiten valt, buiten het diep-doorvoeld produceeren, buiten het voelend-doordacht beoordeelen is slechts ietwat vermakelijke, op den duur onbeteekenende journalistiek. Ja, wie er zich toe zetten gaat, om letterkundig te werken, hetzij hij kunst gaat produceeren, hetzij hij over kunst gaat oordeelen, die moet werklijk iets te zeggen hebben, die moet waarachtiglijk iets hebben doordacht en doorvoeld.

* * *

Maar, o, die zucht tot schrijven in deze laatste jaren der negentiende eeuw! De begeerte om zicli gedrukt te zien woedt als een al-om-tegenwoordige bacterie door onze Nederlandsche lucht! Tal van jongelieden tusschen de 20 en 30, die nog niet eens voor een logisch-denkend, ontwikkeld leeraar van 't middelbaar onderwijs een redelijk opstel zouden kunnen maken over een eenvoudig, hun opgegeven onderwerp, gaan zitten voor hun schrijftafel en schrijven vellen papiers brutaalweg vol met gebrekkelijk gerijm of verwarde redeneeringen, waar soms zelfs slot noch zin aan is, en beleuteren dan een uitgever, en zenden hun gekrabbel de wereld in, als de nieuwste literatuur van het jongere geslacht. Met zeer weinig talent en een heele boel inbeelding, met nagenoeg geen kennis en een zwakkelijke denkkracht, gaan ze luid-schreeuwend op hun achterste pooten staan tegen alles wat stil-waar, diep en echt is, en begrijpen niet, dat de waarachtige genialiteit niet bestaat in het doen van vreemde dingen en het hoog-uit beweren op een posi-

tieven toon, maar alleen in het zoo gevoelig en verstandig zich uiten, als nog geen ander vóór u heeft gedaan.

Gelukkig voor onze ooren, die toeteren van hnn geschetter, dat er voor hen allen dra het tijdperk der wijsheid komt, wen zij wars van hun quasi-artistieke escapades zich zullen gaan rangeeren, en degelijk en bedaard en soliede zich terugtrekken in een winstgevend burgerlijk bestaan.

En gelukkig ook voor de toekomst, dat er weer mannen als Schepers en Leopold en Boutens en Robbers en zoovele anderen zijn, die, versmadend al marktgeschreeuw, werken het werk dat hun geest vindt om te doen.

Ja, de schoone toekomst der Nederlandsche letteren zal niet zijn een schreeuwen en schelden op alles wat uitsteekt, terwijl men het navolgt, maar een stil hoogvlak, dat hoe langer hoe meer zich uitbreidt, van ernstig-rijp denken en nooit-vermoede kunst.

II.

Neen - men kan het niet genoeg herhalen - poëzie is niet een spel met woorden, die wat rhythmisch op en nedergaan, poëzie zit allereerst, zit alleenlijk in de dingen, die men dan veelal in rijmende rhythmen kleedt. En als de dingen, die gij zegt in uw keurige verzen, ons zonder die verzen in 't geheel niet zouden ontroeren, maar ons nuchter lijken als pasgeboren kalfsvleesch, houd dan die verzen, bid ik u, vóór u, want dan zijt gij geen dichter, maar een aanstellerig charlatan. Poëzie zit in 's dichters ziel en in 's dichters ziel daar zitten geen klanken - de dichter is geen musicus - maar allereerst dingen, en rhythmen en rijmen mogen slechts dienen om aan die dingen te geven den meest treffenden vorm, het meest suggestieve en uitdrukkingsvolste, het de poëzie dier dingen ons naderbrengende en haar bestendigende schoone gewaad.

En dáárom ben ik zoo aangenaam getroffen, door Benjamin's Vertellingen van W.L. Penning Jr. (vroeger M. Coens.)

De dingen, die hij zegt, niet de uiterlijke klank-beweging, maken dit boek tot wat het inderdaad is: zuiver-gevoelde en gezegde poëzie. De heer Penning is een dichter, niet in schijn, door zwierende vormen, maar in waarheid, door de gevoelde en geziene dingen, die hij meesterlijk, als schoonheid, zegt.

Ja, dubbel aangenaam worden wij door al dat inniglevende en levengevende schoone getroffen, na zooveel zinledig en daarbij idioot-onhandig gerijmel van den allerlaatsten tijd.

De heer Penning is een krachtig en fijn en oorspronkelijk, een waarachtig dichter, en zijn boek moest gelezen worden, door ieder, die inderdaad beschaafd denkt te zijn. Hij is nog niet oud, maar zijn werk zal nooit en nimmer verouderen, want echte gevoeldheid en klare ziening in vlekkelooze zegging blijft altijd de waarde behouden, die 't heeft.

WILLEM KLOOS.

> Benjamin's Vertellingen, een Gedicht door W.L. Penning. Jr. Amsterdam, S.L. van Looy, 1898.

Aanteekeningen over historie en literatuur. Door H.J. Boeken. II.

Hooren en Zien.

Nu de dubbele strijd over Inhoud en Vorm, over Onderwerp en Behandeling reeds sedert zoovele jaren volstreden is, is het, geloof ik, geen gevaarlijke zaak, om, wanneer men eene Rembrandt-tentoonstelling heeft gezien, ook als gewoon mensch, niet als kunst-criticus, eens iets te zeggen van wat men bij eene schilderij te denken, ja, ik durf het zeggen tegen eiken purist in, te hooren krijgt.

Bij twee dezer stukken is het of niet meer enkel uwe verrukte oogen te zien krijgen de visioenen van dezen Amsterdamschen Ziener, het is of gij een oogenblik medeleeft met dezen fijngevoeligen en teederen mensch, of gij de enkele stonden mede-doormaakt van verademing en verpoozing, die den zachten held hebben verkwikt in den levenslangen strijd, dien hij moet hebben gestreden om de woorden van den weligen jonkman, dien zijne oudste portretten, tot den stoeren en strijdhaften bijna-grijsaard, dien ons dat andere, hier aanwezige portret te zien geven.

Wat kon er bij dezen zeventiende-eeuwschen edelman naar den geest, wonende in het boersch en burgerlijk Amsterdam, omgaan bij het hooren van muziek? Ge ziet het in zijn David, harpspelende voor Saul. Gij ziet het hoe hier de

gruwelijke driften worden getemd in dezen ouden zenuwlijder en Jood, hoe al de wanhoop, die dezen koning later zich in het zwaard zal doen storten hier ontketend wordt en den geweldige overweldigt. Gij ziet het van welk een wereld van ziele-lijden de ziels-gezonde schilder afwist, maar ook hoe hij wist dat die gausche wereld onder de macht staat van den knaap, die den juisten greep in de harpsnaren weet te grijpen.

Een ander stuk is er dat ons antwoord schijnt te geven op de vraag: hoe dacht deze alkunstenaar met kleuren en lijnen zich eenen almachtige met het Woord. Dat antwoord geeft ons de Homerus-kop. Deze Homerus is inderdaad de man, die alles kan zeggen. Het is de man, die alles heeft gevoeld, en om wiens bewogen mond de naweeën en krampen van alle groote hartstochten zijn blijven hangen, de hartstochten van de Ilias. En allermeest is het de Homerus der Odyssee; de dichter en verteller, die het slechtste woordje kauwt voor het lekkerste banket, die al het kaas en melk-gerei van de Cyclopen-grot stukje voor stukje weet te noemen, die zich verkneukelt in de listen en gelogen verhalen van Odysseus, die stap voor stap Odysseus' voorzichtig en zeker voortschrijden tot zijn einddoel weet te volgen en zonder overhaasting uiteenzet en verhaalt; het is de man, die alles in zijn binnenste hoort wat hij heeft gezien, maar zelf niet meer ziet, het is de absolute tegenvoeter van den schilder.

Men kan zeggen dat in dit stuk de hollandsche schilder, gelijk Columbus de hem onbekende, andere halve wereld vermoedde, de hem onbekende, maar vermoede woordkunst begroet.

Maar was hij dan niet de tijdgenoot van Vondel en Hooft? Ja, maar hij was het ook van Shakespeare.

Vondel en Hooft, Vondel vooral, zij hebben ons de Hollandsche Taal overgeleverd in een rijkdom en smijdigheid, dat zij ons nog in staat stellen daarmede de Augias-stallen

van dufheid en bekrompenheid op hart-verkwikkende en verfrisschende wijze schoon te spoelen, maar zij hebben ons geenen enkelen mensch nagelaten, geenen mensch, wiens onbevredigde geestes-blik door tranen en glimlachen u bij blijft, als de blik eens lotgenoots in de tragedie des levens, zooals de stem on de oogen u bijblijven van Hamlet en Richard II en Antony, den minnaar van Cleopatra.

En ziehier, deze zwijgende Hollander heeft onze zulke sprekende menschen gegeven.

Wie kan het eenvoudig-leuke, rein-dwaze gezicht van dezen Jezus vergeten op wien de Phariseën en schriftgeleerden aandringen om uit zijn mond de veroordeeling der overspelige vrouw te vernemen? Wie kan zijne mannen en vrouwen vergeten? Zijne vrouwen, geene 'ideale madonna-typen' zijn het neen, maar het zijn figuren, uit wie straalt die bijzondere glans, welken alleen de echtheid geeft, de echtheid van den schilder, die niet schildert naar overgeleverde, bovenaardsch-geprezen ideeën, maar bij wien alle rijkdom opborrelt uit zijne innerlijke vertrouwdheid met de diepste geheimenissen der natuur.

Want met Rembrandt en Shakespeare is hij begonnen, de tijd der nieuwere kunst, der kunst, die in den dienst is van geen enkele idee of dogma, die zelve doel wordt des levens, of wel het enkele bronwater dunkt, dat den dorst kan verslaan, den dorst naar het oneindige.

Wij vragen niet meer: welk leven maakt den mensch het gelukkigst? welke staat of maatschappij is het die het best de menschen in zijne omheiningen opneemt? welke godsdienst en welk geloof voert den mensch het zekerst tot de eeuwige zaligheden?

Maar wij vragen: Leven waar zijt gij, dat ik u omvatte, en Oneindigheid, die dit Leven met uwe eeuwige wetten doordringt, waar speur ik u?

En geen Epicurisme is dit, dat slechts genot zoekt, en niet vraagt naar de verborgene doeleinden des levens en

de goden verwijst buiten deze werkelijke en leven en genot gevende wereld, het is de onuitgesproken, maar tot daden gekomen filosofie der Liefde, die zoekt, maar niet vindt en steeds weder terugkeert tot het nimmer gevondene en steeds weer najaagt het almaar wijkende en verder vluchtende en die weet dat niets ledig van de godheid is.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 3]

België's toekomst door Willem Kloos.

I.

Wat komt daar, tusschen 't breed'lijk-zachte gloeien
Dier zonnebloemen, naar omhoog in 't licht
Gelijk een wond're bloem van vleesch ontbloeien
't Mysterie van dat menschen-aangezicht?

Kan niets de drooming van die oogen boeien?
Is daar geen doel, waarheen ge uw blikken richt?
Loochent ge, in kinderlijk-onwetend groeien,
Wat eens uw glorie zijn zal, wijl uw plicht,

Vroom hoofd van België, dat, heerlijk droomend
Uw schoone kinderdroomen, vragend staart
De toekomst tegen, of daar nog niet komend
De sterke redder is, die onvervaard

Zal 't speelsche en teed're van het jeugdig Zuiden
Met stoere wilskracht van het Noorden kruiden?

II.

Want, ja, daar ligt een toekomst voor u open,
Zóó schoon, als slechts een kind zich droomen kan,
Wanneer gij, tegen 't Noorden op, blijft loopen
Naar kunst en kennis, als een sterke man...

Nog wordt uw hoofd verraderlijk bedropen
Met geur'ge vleiing van den Franschen ban,
Maar blijf geen kroon u van die zalving hopen....
Word, wat gij zijt: Germanjer... dus een man!

Want - o, ik zweer 't u! - in toekomst'ge tijden
Worden weer 't Noorden en het Zuiden één,
Als gij maar trouw de Fransche zwakheid mijden
Blijft als een gif, dat opkruipt door uw leên...

Wees sterk! want dan worden weer het Zuiden en 't Noorden
Eenzelfde melodie met verschillende woorden!

(Geschreven, op verzoek, als voorrede voor een bloemlezing van Jong-Belgische poëzie, die eerlang verschijnen zal onder de zinspreuk: 'Metter Sonnewende' en met een embleem, vertoonende een vrouwehoofd tusschen twee zonnebloemen.)

Verzen. Van Jac. van Looy.

Wandelen.
I.

O mijn gemarteld hart, wat gaat gij aan,
Mijn ijdel-jong hart eens, waarom, waarom?
Werdt gij getroffen zoo, waarom, waarom?
Wordt mij dit wreede hartzeer aangedaan?

O mijn geschonden ziel, hoe kan bestaan
Dees koude roekeloosheid, en deze om-
Keering van liefde eenmaal, waarom, waarom
Verduurt gij dit, en kan 'k niet laten 'n traan?

Heel de natuur huilt, gij zijt droog van haat,
Het leekt van overal, het leekt, het leekt,
En gij als rauw vuur in mij spat en breekt....

O mijt en folter waar 'k op werd gelaten,
Waar 'k zelv' nog aandraag tuig van haat en smaad,
En speel den beul na dien 'k ten dood moest haten.

Madrid. April '86.

Wandelen.
II.

Hel laait de hemel boven 't rosse veld,
Waar lang-uit ruggen stommlen, dom en vaag,
Of 't was een zee van zand. En vèr-in, laag,
Broeit er een bank van bette en stof, die zwelt

Het dikst naar de einder; heel 't naar land omsteld
Van die benauwdheid is. Soms als geklaag,
Er sjirrept een cigale of er stuift traag,
Rul karre-stof als warrel-rook door 't veld.

Zoo is mijn ziel, zoo'n zore zee, zoo vaag,
Zoo braak en zoo verschroeid van fellen gloed,
Zoo groen- en hopeloos aan sap'ge krachten.

En daar komt ook wel eens een klein geklaag,
En sterft er in 't benarde, of er verspoedt
Zich 't schimmen van een walmige gedachte.

Madrid. Juni '86.

In de ‘paseo’.

Men gaat voorbij, arm kind met duistere oogen;
Men hoort het schreien niet van uw guitare,
Niet dat er wrevel snerpte van uw snaren,
Toen ruw-speelsch er uw vingers overtogen.

Men gaat voorbij; en gij aan de ellebogen
Merkt wel het leven, waar gij door blijft waren
Met uw tril-lippen en verzengde haren
En 't aanzicht hemelwaarts, en blind-witte oogen.....

Kind, als gij wist wat zien een pijn kan schaffen,
Gij zoudt de zon niet zoeken zoo, de straffe;
Maar op klaar dag verlangen naar den nacht.....

Verworpelinge, zou 't u goed zijn mogen,
Wen ik u liefhad om uw duistere oogen.....
O, tokkelaarster, speel met vingren zacht.

Madrid, '86.

Rembrandt. (Uiterlijk.)
I.

Al is ook, wanneer dit opstel van de pers komt, de Rembrandt-tentoonstelling reeds gesloten, lijkt mij toch een woordje daarover, - of liever over Rembrandt naar aanleiding van dien - nog niet geheel ten onpas.

Het moge dan zijn voor wie nu of later de bladen van dit tijdschrift openslaat als een memorandum aan die heugelijke gebeurtenis in achttien honderd acht en negentig, waarvan de vele duizenden, die naar het Suasso museum stroomden, ooggetuigen waren. We kunnen diez', zooals het voor de recensenten van vele dagbladen door de lezers vereischend schijnt gesteld, de eindelooze opsomming der geëxposeerde stukken achterwege laten en het gevaar ontkomen, wanneer we bij een aantal werken qualiteiten en verdiensten in aangenamen causerievorm hebben aangeduid, voor het beoordeelen en apprecieeren der overige onzen woordenvoorraad te hebben uitgeput. Evenmin behoeven we ons te verdiepen in rangschikking naar tijdsorde met juiste datums, in afdeelingen en overgangen van perioden, in verschillende verschillen van handteekening, in minutieuze vergelijking der werken onderling en met tijdgenooten.

Dit moge, gesteld dat de recensent voldoende scherpzinnig en oordeelkundig zij, voor enkele aspirant-Rembrandt-kenners zeer leerzaam zijn, voor de groote massa, die nog moet leeren de eigenlijke beteekenis van Rembrandt's werken en bloc te overzien, is dat specifieeren en documenteeren als een welvoorzien, volledig peper-en-zout-stelletje bij leege schotels.

Die Rembrandt-tentoonstelling is een allerbijzonderste verrassing geweest, en buiten het genot, dat ze ons gaf, was hare verschijning ook als een lichtstraling in de vervaging van denkbeelden onzer tijden. De aanwezigheid van dien sterke in de praktijk heeft het stelsel van theorieën, waarin ten huidigen dage de daad der uiting al te zeer geklemd ligt, gevoelig geschokt. Wij, die ons vermoeien met het omzetten en analyseeren van begrippen en beginselen, en in wijfelend postuur besluiten tot de handeling, hebben daar verslagen gestaan over den triomf der zeggingskracht van het onbevangen woord. Want in overweldigende aanschouwelijkheid rees daar uit zoovele meesterwerken het eenig beginsel, dat alle kunst echt is, die onwraakbaar getuigt van het diepst menschelijk voelen.

Nu het tegenwoordig heet, dat het naturalisme uitgebloeid is, en door geesteszuivering en gezichtsverheffing een hoogere, minder zinnelijke kunst opdaagt, laat zich daarbij, hoe vaag ook, een meening waarnemen, die andere richtingen verwerpelijk acht, en daaruit ook de beteekenis van den grooten 17e eeuwschen realist tot andere verhoudingen zou brengen. Het leven kan slechts zijn veerkracht ontwikkelen, door het zich afzetten tegen beweging van andere levens. Daardoor wellicht ook de kortzichtige terzijdestelling eener richting, die voor 't behoud van haar bestaan zich schrap zet tegen de leefkracht van antipoden.

De menschelijke geest kan niet alomtegenwoordig zijn, het menschelijk hart niet alomvattend in zijn liefde; Sympathieën ontstaan en verflauwen. Maar verrukking voor

het een behoeft nog niet blinde miskenning van het andere in te houden, en de mensch, die zich afzondert met de aanschouwing van *zijn* ideaal, kan wel tijdelijk vervreemden, maar ziet zich toch eindelijk weer als een gelijk deel van het al-menschelijk organisme, dat aan verwijderden kant zijn werking volbracht.

Och, laten we Rembrandt nu maar nemen zooals hij is! wij, die toch zien met onze oogen, zooals wij hooren met onze ooren, hebben wel eenige reden tot dankbaarheid aan hem, die meer dan eenig ander, als 'schilder', het zintuig onzer oogen verlustiging geeft.

Deelt men bovenal de tegenwoordig sterk opgebloeide liefde voor de kunst der middeleeuwers, men bedenke dat Rembrandt een protestant was van de 17de eeuw, geheel vreemd aan de zielelavende, geestesreinigende, hartveroot moedigende leer van zins-versterving, uit dat zuiver katholieke tijdperk. Wil men hem lager bij de aarde stellen dan enkelingen uit andere tijdperken, Michel Angelo, die wijsgeer van de daad, in afgetrokken eenzelvigheid zittend op de punt van hooge rotssteilten, men overwege, dat bij Rembrandt onder geheel andere levensinzichten de indrukken zich vestigden, dat hij naar geheel andere eischen zijn werken wrocht.

Men moge zijn liefde schenken aan schoonheidsidealen door de strooming eener andere zee van menschelijk gewaarworden voortgedragen; maar ieder, die even vermag door te speuren in de verborgen ligging der eindelooze loopgraven, waarlangs de schoonheid tot de openbaring kan worden geleid, moet wel de oogen opheffen in aandachtige bewondering naar de volle weelde, waarin zij hier tot uitbloei geraakte.

Wat Rembrandt heeft voortgebracht aan schilderijen, etsen en teekeningen, vormt een onafzienbare rij, wier aanschouwing niet een gevoel van overvoldaanheid verwekt, maar de draagkracht van ons vermogen tot genieten eerder

onbeperkt doet worden. Want sterker worden wij overtuigd, dat er onder den hoofdschijn, als is hij de daadzakelijke schilder van het reële leven, een complex bestaat, een veelvuldige vertakking van eigenschappen uit een vruchtbaren grond, die de kiemen draagt, waaruit dat menschwezen, geplaatst in de atmosfeer van levensinzichten uit andere tijdvakken, onder geheel verschillend aspect, maar van gelijke waarde als kunstenaar zou uitgegroeid zijn. Maar aan den logischen stelregel, dat ieder kunstenaar is een kind van zijn tijd, was ook Rembrandt onderworpen. Ook niet door een willekeurige regeling van omstandigheden, maar uit de onnaspeurbare beschikking, waarmee de Voorzienigheid de natuurwetten in het wereldleven gelegd heeft, was de geboorte voorbestemd van dezen grooten mensch, die schilder zou zijn. In hem zouden we de groote zegening zien van den eersten scheppingsdag; *de oorsprong van het licht*, dat de verschijning van de dingen dezer wereld onder het bereik onzer zintuigen brengt, waarlangs het in de warmte onzer vreugde wordt binnengeleid, tot waarneming onzer geestelijke zinnen. Als een nooit aanschouwde wereld spiegelde de tooi van het stoffelijke in haar oneindige rijkheid en met haar eeuwige beweging zich op hem in, waar anderen, die hare schoonheid wel wisten, haar beeld in innerlijk bespiegelen herschiepen.

En zoo is hij de machtige opheffer geworden, in wien de schilderkunst haar eerste en grootste zegepraal van onafhankelijkheid der andere kunsten vierde.

Het was een genot dien ontzaggelijken toevloed van bezoekers zich reikhalzend te zien verdringen naar de wanden, waarlangs de Rembrandts zoo rustig praalden. Het gaf zelfs iets van een ontroering de menschen in nauw opeen gehoopte groepen te zien toeven in het Nachtwachtzaaltje, in eerbied hun voetstappen smorend, de gesprekken in fluistering dempend, hun oogen gericht naar dat hel ver-

lichte muurvlak, vanwaar Rembrandts meesterwerk nu weer in volle mildheid zijn licht en kleurbundels uitschoot.

We willen in al die belangstelling maar een onverdacht getuigenis zien van werkelijke vereering voor den grooten meester, maar dan ook de hoop koesteren, dat die uren, besteed aan aandachtige beschouwing, de vrucht mogen dragen van een algemeen wijder begrip van Rembrandts kunst. Als nu in beschaafde kringen het onderwerp der gesprekken zich naar Rembrandt richt, moge onder het gezelschap de geest van critiek vaardig worden, als een enkele zijn definitie daarover, in de woorden coloriet, clair-obscur of getoover-met-licht samenvat. Zelfs moge de betiteling van realistisch schilder niet zonder verdere omschrijving worden geduld.

Rembrandt was de kunstenaar van de kleur en den vorm. Hij, die het nauwste verband heeft getroffen tusschen het beweegleven van het tastbare en den afschijn van zijn beeld, moest wel van nature bedeeld zijn met een buitengewonen aanleg voor de vertolking; zijn schildermanier, in haar verscheidenheid van schier roekelooze gedaanteverwisseling, biedt zulke stellige bewijzen van volkomen meesterschap over de technische moeielijkheden van de uiting, vertoont zoo schaarsch de sporen van afmattend pogen tusschen het willen en het doen, dat het schijnt of voor hem nooit de geheimenissen van het vak verborgen waren.

Hij heeft alle wijzen van schilderen, alle vormenstelsels tot natuurnabootsing doorvorscht, maar aan geen enkele manier heeft hij zich gehecht, of in lankmoedige gemakzucht verwijld bij verworven vaardigheid.

Maar juist die afwisseling van doen als uiterlijk verschijnsel, dat zich in onze dagen ook wel vertoont, maar veelal als kenmerk van onzeker streven en onmacht, is bij hem de borg voor de drijfkracht, die zijn immer ontvanke-

lijke ziel en dieper doorspeurend inzicht tot wijdscher strekking van daden aanzet.

Er waren op de tentoonstelling verschillende werken, die bovenal het massieve gehalte vertoonden van Rembrandt's schildering, welke vooral voor de ingewijden van het vak een schat van geneugten zullen blijven, waaraan zij zich niet genoeg kunnen verzadigen.

Herinneren we ons de doode pauwen, een werk zonder een zweem van zucht naar opsieren, of uitstallen van mooie - vogelveer - kleurtjes, maar uit de kracht van directe zegging eener eerlijke bedoeling, van een schildering zoo magistraal en toch sober, van een kleurensamenvatting zoo grandioos breed en rijk, dat de werken van Hondecoeter en Weenix, die in dit genre als specialiteiten gelden, daar naast wel ijdele pronkstukken zouden lijken.

Als een phenomaal staaltje van natuurnabootsing tot op den grens van gezichtsbedrog, dat wellicht meer oplettende verbazing dan ontroerde bewondering verwekt, diene de helm op het hoofd van Rembrandts broeder; hier is hij volop de materieele bedrijver, en de begeerte prikkelt ons uit die sterke verfophoogingen en subtiele glacis' de handeling zijner bedrevene vingers na te speuren. Maar kunstmatig is hij hier niet, en het relief der natuur, dat hij schier letterlijk op het platte doek overtooverde, vertoont nu eens bovenal zijn liefde voor de werkelijkheid, zijne macht tot het innigst zich vastklampen, zijn neiging tot het mikroskopisch beturen van het reëele, waarvan hij het bestaan tot de uiterste consequentie's doorvorscht.

Maar hoe deze grootmeester van het vak tot volledigste volvoering de peezen zijner werkkracht kon aanstrengen, zagen we in dien verbazenden geslachten os aan den ladder.

Hoe onverdeeld moet de verdieptheid van dien mensch geweest zijn in het onderwerp, hoe ononderbroken zijn bewonderende aandacht voor die eindeloosheid van kleur-

schakeering in het rauwe blootliggende vleesch, dat de veerkracht van zijn penseel in die veelheid van kleurvakjes en overgangen tot het meest volkomen achevé onverslapt bleef. Nooit werd een eerste indruk, die tot het opzetten van een werk dringt, zoolang levend gehouden en uitgerafeld; de schok der impressie van dien kleurigen vleeschklomp, hooglichtend in de donkere, kille kelderruimte is nog voelbaar in de uitdrukking van het geringste spiertje, dat uitgerekt is door de zwaarwichtigheid van dat bengelend gevaarte.

Zie dan ook zijn schildering van stoffen en lijfsieraden, van metalen en juweelen; hoe zij aan het geëigende van het verschillend substantieele in zijn wezen en verschijning, zich vasthecht; zij effent zich in dunne sluiering van verf voor het licht opslurpend zwart, belichaamt zich voor het vaste van het lichtweerstuitend wit; hoe zij zich uitzet tot volle gespierdheid, alomvattend de wereld van kleur, de volle branding van het stijgeren en botsen der hartstochtkleuren, die smeulen in verholen diepten, uitlaaien in schallende fanfares, maar beteugeld door de wijze schikking van bezadigde tusschentinten; hoe zij dan uitdeint tot gevoeliger toets, fijn uitspinnend het lichtweefsel, waarin teedere kleuren vibreeren en schuchter ineensmelten, maar dan in eens weer zich schrap zet voor den forschen stoot, die de hooglichten in onwrikbare vastheid doet fonkelen, en eindelijk in bedachtzaamheid zich bestendigt, om onvermoeibaar te vijlen en polijsten de uiterste kantjes van vormen, de diepstgelegene schakeering van kleur.

Er is geen schilder, aan wien de verf zich zoo gewillig heeft betoond als aan Rembrandt. Hij heeft haar doorploegd, doorkneed, gemetseld op het doek, dat bestemd was het jodenbruidje in de komende eeuwen voort te dragen. Het linnen is getransformeerd geworden; het is nu een zeldzaam tapijtwerk van levende kleuren; we denken aan geen schilderen meer, en dat tafelkleed op de staal-

meesters: men noeme dat niet rustig van toon, rijk van kleur -, dat is een brok schildering als een sonoor uitklinkende metaalgalm, het is een klankbord van kleur.

De kleur van Rembrandt met haar wijde harmonieën, haar diepte en luister staat niet in zijn kunst als een afgescheiden lichaam, is niet een surplus of element tot aspectverfraaiing, gelijk in een industrieel vak de vakman een geheim bezitten kan, - een middel voor glacuur af wat ook, - waardoor hij zich tegen imiteerende concurrenten gevrijwaard heeft. Ze houdt feilloos verband met de bedoeling, ze is geheel impulsief en onstaat als 't ware door den druk van het penseel, eindeloos verscheiden, al naar het accent van het gevoel, al naar het stijgpunt der passie.

Er waren op de tentoonstelling twee portretten van Rembrandt ook daarom merkwaardig, wijl tusschen de jaren waarin ze geschilderd zijn, ongeveer het heele tijdvak inligt van zijn loopbaan. Op het eene zien we in den jongeling, met half geopenden mond, het aspireeren naar de verrassingen der hem toelichtende wereld, op het andere den man op jaren, die in zich besloten houdt het volle gewicht van wat een menschenleeftijd aan ziele-ervaring mag opdoen.

Hij is begonnen, schilderend naar het leven, in nauwgezette studie; als ooit was in dien tijd de leer, dat natuur is de leermeester, het Evangelie der schilders. Vooral op het portretschilderen legde hij zich toe; de goede voorbeelden uit zijn omgeving sterkten wellicht nog die neiging. Zijn naaste familieleden dienen herhaaldelijk tot model, als een onuitputtelijke bron van studie. En in de vertrouwdheid met het interieur, waarin zijn moeder voor hem poseert, richt zich zijn ziening van het daar zoo jarenlang aanschouwde gelaat, en speurend naar verscherping van uitdrukking, met lispende haaltjes van het teekenend

penseel *maakt* hij ineens een portret met een stuk accent van oorspronkelijkheid; - dan verder strevend naar breeder afronding *schildert* hij een portret van zijn vader van zulke stevige deugdelijkheid, dat hij al onder de voortreffelijken in de rangen van het schildersgilde mag gerekend worden. Maar hij is eerst vijf en twintig, en de bewijzen, die hij nu gegeven heeft van zijn begrip en bekwaamheid, vormen het vaste uitgangspunt, van waar hij zal voortwerken aan hooger volmaking zijner uitzegging.

Hij heeft alle graden bereikt, waardoor hij zich als eenig ander tijdgenoot voor de buitenwereld kon doen gelden; hij was als de besten beschaafd in zijn manieren, correct in zijn houding; hij kan elegant en afgemeten, breed en uitvoerig, strak en soepel zijn; er is geen verhevenheid voor hem onoverkoombaar, geen moeielijkheid door zijn handen onoverwonnen. Hij heeft zijn stijl naar alle zijden gedrongen, de maten van zijn kunnen naar alle richtingen uitgezet. Maar hoogmoedig alle wereldsche eer versmadend, heeft hij weer andere afgezonderde paden ingeslagen, die voerden naar nieuw geziene hoogten.

Dan, ziende, dat anderen om hem heen in een onzekere worsteling om hun volleering zich gaan ruggesteunen aan de meesters uit het verre Italië, daarom zijn eerlijk werk, wijl het zoo eigen is, met smaad willen treffen, ontvouwt zich zijn stuwkracht tot trotscher élan; in overmoed wordt het streelend penseel vervangen door den halsstarrigen borstel, de modulaties van stemmige toonladders worden overgalmd door ontladingen van kleur.

Hij is nu de hooghartige alziener, de stoere werker, die het einddoel binnen zijn bereik wist en nooit het zweet van verbijsterende exaltatie op het voorhoofd voelde klammen, zooals dat eene portret hem in schier tartende houding, met het palet in de hand, vertoont. Steeds nauwer trekt hij samen de banden, die de essentie van het leven zelf omsloten houden; er komen werken, waaraan geen begin en geen einde

is, die den samenhang hebben van den logischen uitgroei, de onfeilbare ontwikkeling van de natuur zelf; zijn reuzengreep breidt zich steeds uit, houdt omkneld in een wrong alle principe's van vorming en bestaan, doet kantelen alle bouwsels van vergankelijke leerstellingen en overtollige menschenbedenksels vestigt het uiterste axioma van de grammatica der schilderkunst, en viert de schitterendste daad van zijn mateiooze kracht in dat ontzaggelijke werk van nooit aanschouwde menschverbeelding, de nooit verwachte samensnoering van het picturale met het sculpturale: de staalmeestersgroep, die op het doek geklonken staat voor de eeuwigheid.

Rembrandt is niet een portretschilder als Holbein, Dürer of van Scorel; als conterfeiters in den eigenlijksten zin, zijn zij met meer anderen nog, dieper tot het eigen-wezen der individuen doorgedrongen, hebben met meerder nauwlettendheid den vinger gelegd op het trillende weefsel der innerlijkste vezelen. Hun aanschouwing is meer overwegend, hun uiting meer définieerend. Voor Rembrandt is een persoon, die poseert, minder apart gezet, alle aandacht geconcentreerd op dat eene leven; het is een deel, in tijdelijke afzondering, dat elastiesch verband met het wijde wereldbewegen. Zijn portretten zijn als zooveel fragmenten van een groote levensconceptie, zijn gecomposeerde tafereelen, als die geweldige beelding van den smartdronken Saul, weer de portretten van het veelvormige aanschijn waarin de menschheid zich vertoont.

Het is het geheele menschdom, dat Rembrandt geschilderd heeft, en het beeld heeft hij opgericht met een architectonischen zin voor constructie; hij heeft het zuivere evenwicht gesteld tusschen haar uiterlijke verschijning, zooals zij zich vertoont in de onderscheidenheid harer bewegingen, maar steunen op een zelfde uitgangspunt van de werking der gewichten en het uitzettingsvermogen der

spierbundels (in uitgebreiden zin), met het innerlijk wezen, dat het omhulsel tot handelen dringt.

Iedere actie in enkele lijnen neergekrast, ieder gebaar gevangen binnen den luchtigsten omtrek is volkomen van werking; 't is of binnen die lijntjes de zenuwtrilling van het leven besloten ligt. Hij heeft het leven gezien en het leven gegeven, en de samenhang van wat hij wilde en van wat hij deed, is even subtiel, in omgekeerden vorm, als de werkelijkheid van den vonk, die toch niet werkelijk is, maar in scherpe afbakening zich voor onze gesloten oogen vertoont, geheel éénvormig met het sterke stoffelijke licht, waarin te voren onze geopende oogen staarden.

W. STEENHOFF.

Adoratie door Willem Kloos.

LVI.

De god der schoonheid had een droeve stonde,
Daar hij vergeefs omhoog naar schoonheid zocht,
En kwam tot de aarde, of hij daar vinden mocht
Een schoonheid, die hij mèt zich voeren konde.

Door lustpaleizen deed hij stil de ronde
En teekende alles, wat hem 't schoonste docht,
Totdat hij vond, op 't einde van zijn tocht,
Een meisje, lieflijk sluim'rend op haar sponde:

Zwart was het haar en donzig-teêr de wangen,
Als bleeke bloesem, waar de zon op speelt...
Haar lippen murmelden van puur verlangen:
't Leek wel een vogeltje, dat zoetjes kweelt...

Hij zag 't, en blijft als in een net gevangen,
Terwijl zijn bloemenscepter teêr haar streelt...

LVII.

Maar langzaam, bij dat ziel-ontroerend wuiven,
Oop'nen uw oogen zich als rose schalen,
Waarin twee donk're diamanten stralen,
Als wond're starren tusschen 't wolkig kruiven

Der lokken, die gij acht'loos weg gaat schuiven,
Terwijl gij spreekt: ‘O, kwaamt ge om mij te halen,
Naar wien 'k geroepen heb wel honderd malen?
O, laat mij spelen met uw witte duiven!’

En plots'ling, op dat woord, zich wijd-uit breidde
Een zachte vlucht van als de sneeuw zoo pure
Vooglen, en klapwiekte, en, naar uw genoegen,

Vleiden zich onder u, totdat ze u droegen,
En als een droom verzwondt gij in de azuren
Luchten vol zon, met uw gewiekt geleide.

LVIII.

De god der schoonheid zag u dartel na,
   En riep verheugd: ‘Zoo was 't mij toch beschoren,
   Een ziel te vinden, die mijn doodsche koren
Daarboven, waar ik nu weer henenga,

Met eindeloozen jubel en genâ
   Tot aan het eind der eeuwen kan bekoren,
   En door al eeuwen heen mag 'k zien en hooren
Haar zang en schoonheid zonder wederga.’

Maar, zie! daar daaldet ge ijlings van de transen,
   Terwijl gij stoutweg spraakt: ‘Zóó wil ik *niet!*

En liever ga 'k op de aarde lachend dansen
   En vroolijk tronen als godin van 't lied,

Dan dat ik, zonder iemand te verblijen,
Aan 't hoofd loop uwer staat'ge hemelreien!’

LIX.

Toen sprak de schoone god der schoonheid treurig:
‘Helaas! 't is waar, wat oude sagen schrijven:
De dag is daar, dat in een koud verstijven
Ternederligt de Schoonheid, eens zoo kleurig,

Lichtvol, melodisch en als bloemen geurig!...
Daar zal geen naam zelfs van mij overblijven,
En als een dor blad op den vloed gaat drijven
Mijn laatste hoop... Helaas! ik ben zoo treurig!’

Maar gij stondt fier, en spraakt: ‘Mijn God! blijf krachtig!
Der Schoonheid Almacht door geen mensch te keeren,
Blijft tot het einde van àl tijd regeeren!

Ik, door mijn lied'ren en mijn oogen machtig,
Maak weer dees aarde door *mijn* schoonheid prachtig....!
Geen zal de Schoonheid, zoolang *ik* leef, deren!’

LX.

Als van den donk'ren wijn dier woorden dronken,
Sloeg toen de god zijn armen naar de azuren
Gewelven eind'loos, waar de gloênde vuren
Der verre werelden hoog-heerlijk blonken...

En sprak: ‘Gij hebt het Eeuwige ons geschonken,
Door 't zien gezegende en door 't voelen pure!
En langer zal uw diepe schoonheid duren
Dan beelden stout, uit sterk metaal geklonken...

Kom dan, en straal als koningin der wereld,
Voor wie àl zielen in bewond'ring trillen!
Want gij zijt de Een'ge, wie de Schoonheid meer geldt
Dan macht of glorie, die úw ziel niet stillen...
Zoo zij van nú af uw schoon hoofd ompereld
Door de' eedlen diadeem van 't heerlijkst willen!’

LXI.

Toen, door den zwierende' ommedans der sferen,
Ruischte een muziek als een millioen koralen,
Die alle uw goddelijken naam herhalen
Met monden, die melodisch jubileeren:

Want één geluid komt alles overheeren,
Dat eender luidt in honderdduizend talen,
En waar, met al hun onverdelgbaar dwalen,
Al menschen zich ootmoedig voor verneêren:

'Licht is uw ziel!' zoo ruischt er allerwegen,
En als God-zelf wordt ied're ziel luciede,
Nu *die* toon gaat de heele lucht bewegen...

Tot eind'lijk heel 't heelal, terneêrgezegen,
Roept naar uw beeld omhoog, dat bloô wil vlieden:

'Licht is uw naam! uw ziel!... O! Licht! uw zegen!...'

Bragi[1] IIe boek.
door J.B. Schepers.

Uit leed nieuw leven.

De roof.

Het hoofd gebogen; 't somber oog omlaag,
In schauw van brede, slappe hoederand,
Zo daalde de Albeheerser van z'n toren;
Z'n voeten drukten zwaar de brede treden
En angstig, als naar onweerswolken, blikten
Walkyren-ogen tot hun God omhoog.
In donswit, zwaanwiek-kleppend deze, en die

1) Om de geschiedenis van Bragi te voltooien moet op dit IIe boek noch 'en derde volgen, dat in hoofdtrekken vaststaat.

Ze opvouwend, blank als 't sneeuwveld in de maanschijn,
Zo stonden zij, zonder gefluister, stil:
In spanning staarden blauwe□en bruine ogen.
‘Holda, haal Bragi hier!’ zei Wodan dof.
De hand onder het hoofd en steunend op
De knie, zat hij en zweeg. Angst was bij allen.

‘Ga nu van hier, ik moet met Bragi spreken’
En zachtjes suisden de Walkyren weg,
Noch schuchter, half en half nieuwsgierig omziend,
Hoe Bragi onder aan de trap verbaasd,
Verschrikt omhoog keek naar Wodans gezicht,
Twee silhouetten tegen blauwe lucht.
Zij hoorden niet de woorden die hij sprak,
Maar Bragi viel, de noordse-balk gaf klank
Van snaren op de grond, 'en smartkreet als
Het jachtdier schreit, getroffen door 'en schot.
Die kreet echode□in 't rond, klonk na in Walhal
En helden, Goden, alles drong te zaam
En vroeg de zwijgende Walkyren, wat
Er was, maar niemand wist 'en antwoord daar.
Doch Wodan trad de treden af en bukte
Zich over Bragi's blondgelokte hoofd:
Dat zagen ze van ver uit Schildhals zaal.
Bragi stond op, gebogen; onbewust
Droeg hij z'n vaders heerlik snaartuig mee
En Wodan leidde hem bij de□andre hand.
Zo kwamen zij, 'en groep van smart, bij de andren
Waar stilte was en aller blik op hun.

‘Wee, wee, Goden en helden, wee ons, wee!
Idoena, onze□Idoena is geschaakt,
Idoena, geefster van onze□eeuwge jeugd,
Idoena, glans van Walhals levenszon,
Idoena, glimlach van ons aangezicht!

Zij zweefde lentewazig neer naar 't woud,
Als 't ròze wolkje tussen andre, lichte,
Zij met haar blanke kindertjes, elk aan
Een hand; zo daalde zij en 't sparrebos
Versierde zich met kaarsjes bij haar komst.
Het mos werd voller, bloempjes kiemden daar:
Een voorjaarsazem geurde er over 't ven.
Daar staat een hutje, Gunlod woont daar noch,
Hier, Bragi's, moeder' - Wodan klopte hem
Troostend op de gebogen schouder, maar
De zoon bleef staren met z'n traanloos oog. -
'Zij was 'en oude vrouw geworden, ziek
En eenzaam lag zij daar in 't stille woud,
Waar raafgekras de vogelzang verdreef,
Waar Winter streng gewoed had, menig plant,
Veel diertjes sterven deed. Ook haar was dood
Gewikt, ziek werd haar borst, maar nee, dat kon
Idoena niet verdragen toen ik 't zei.
Zij zou haar redden met haar eeuwge jeugd
En zweefde heen en.... komt niet weer terug.' -
Wee, wee ons, Goden! klonk het luid,
En snikkend: wee ook ons, Godinnen!
Donar bromde in z'n baard: 'Vervloekt!
Nu is het leven weg uit onze hal:
Geen zangen meer maar weegeklaag, geween
En zuchten! Wie wie stal haar Wodan? Spreek!'
Fors klonk het boven het gejammer uit. -
'Tjazi, de zeereus! Wee mij, waarom moest
Ik weten wat gebeuren zou en 't niet
Kunnen verhindren; waarom mis ik macht!' -
Maar Wodan zweeg, niet klagen voegde hem,
Die beter zag wat wezen zou dan andren;
Hij zweeg en zwaar viel 't hoofd hem in de hand:
Hij wist dat Ouderdom aan krukken kwam
En dreigend met haar stok zou komen schudden;

Hij wist, hoe Freya zelfs veroudren zou,
Haar bloslach zou hun niet ten troost meer zijn;
Hij wist noch meer - maar zweeg.
    En zie: het kwam.
De moed zonk weg uit lichamen en ogen
De kracht werd lood in moede armen, slap
Hingen zij neer of klemden, wanhoopsgreep,
Zich om de bekers en te kleiner werd
De weerstand; nu had de oude Ouderdom,
De feeks, Idoena's een'ge vijandin,
De macht om Schildhals maaltijd langs te gaan
Al momplend met haar tandenarme mond,
Al dreigend met haar stok. Donar sprong op;
't Werd hem te eng: ‘Wie gaat er mee haar halen?’
Lang schalde de echo na z'n forse roep.
Zwakker en zwakker werd de klank, doch zwijgen
Zweefde in de zalen.... ‘Niemand wil?’ spot klonk
In Loke's spreken - ‘niemand? mooie helden!
Ik ga dan mee! Weg, feeks, ik word nooit oud.
Noch eeuwen na de val van 't hoog Walhalla
Leef ik als list bij wezens die dan zijn.’
En beiden stonden daar.... maar, waar was Bragi?
Niemand had hem gemist en toch - hij ging.

Luid klonk z'n eenzaam stappen door het huis
Van liefde en kinderlach eens vol, als 't bos
Gevuld kan zijn van lente en bloemegeur.
Nu waren hol de zalen, maar het was
Of uit de hoeken hem herinneringen
Toesuisden op zacht ruise-wiek, heel stil -
En weemoed prevelden hun lippen hem,
En tranen klonken uit hun stemmen hem,
En telkens, telkens kwamen meer, tot vol
Van weemoed 't hoge, heldre huis was; daar
Stapte hij rond en zuchtte, maar niet week

Als over□de opgeschoten knaap 'en waas
Van weeë weemoed liggen kan; fors liep
Hij daar en sòms alleen - bij 't zien van 't weefsel,
Waarin Idoena weefde 't woudgeluk,
Hun eigen jeugd, dan sprongen tranen hem
Uit de□ogen, leed en strijdlust streden saam
In hem als zon en regenwolken in
April: zonlicht glipt nu langs 't water en
Verzilvert golverandjes, dan boort scherp
De hagel gaatjes in het vlakke staal
Van 't meertje□en kille wolkeschaduw sombert
Het drassig veld. Daar hingen speer en schild:
Hij zag en greep ze. Voort, nu naar Idoene.
Het eiken, barnsteentooiïg snarentuig
Klonk op z'n rug bij 't snelle gaan, maar hol
Was echo's toon, de zalen waren stil,
Vol weemoed, en weer gleed er leed op hem.
Maar voort moest hij. - Daar klopten luide Donar
En Loke□op de□eikenhouten poort, hol klonk
Het door de hoge hallen, Bragi ging
En z'n gezicht vervrolikte bij 't zien
Van Donar's forse, rouwe kop, trouw in
Z'n ogen, die als 't woudven glansden in
Z'n ruwbehaard gezicht, 'en donker bos;
Bij 't zien van Loke's zeegroen oog, door gloed
Van baard en haar, vuurrood als de□avondlucht
Omschenen.
    Hun viel 't mee: ze dachten hem,
De dichter, in 'en zoetlik mijmeren
Verzonken en z'n huis van tranenlied
Vol als een najaarslucht vol vochtigheid -
Men kan de regen ruiken. Moed gaf hem
Hun handdruk en ze zweefden saam naar Schildhal.
Weeklagen klonk hun toe van ver, als door
Het bos de herfstwind voortzucht, vlaag na vlaag

En even stilte□er tussen; angstig kreunt
De boom en alle bladen vluchten voort
Over de grond als kinders voor de reus
In 't welbekende sprookje; zo snelde□aan
Een vlucht van weeroepklanken op de drie.
Maar buiten trad hun Wodan tegen; hem
Ontweek de grijze Ouderdom, kracht bleef
Uit de□ogen schijnen, sterkte in arm en spier.
In hem week tijdlik wee voor de berusting:
Hij zocht de sterke□en vluchtte van de weekheid -
En om z'n voorhoofd glansde de□effenheid,
Hun eigendom, die vreesloos 't leven leven
En weten, wat de toekomst brengen zal,
Of 't niet weten en toch berusten kunnen,
Omdat zij weten 't komt van hoger macht.
Die reinheid blonk hun toe, z'n woord gaf moed
En Donar klemde Mjölner[1)] vaster in
De grovve vuist en Loke's vuurlansspits trilde□in
Z'n blanke hand van strijdlust. Zo gloeit ook
De bout, die 'n smid op 't aanbeeld legt. Ook Bragi
Zag vader vol vertrouwen aan en vroeg:
'Waarheen nu vader?' - 'Ga, zoek Njord's paleis
En eis van hem straf voor de vrouwendieven:
Je krijgt je recht' - 'Maar groot is Njord's paleis
En eindloos bruist de zee er boven, wijs
De weg me□en zeg, waar zij is, mijn Idoena.' -
'Juist bij de troon van Aegir zag ik haar,
Waarom, hoelang zij daar is, blijft geheim;
Maar veilig is ze□er nu in groene diepten,
Waar 't kalmer is dan in Njord's kustewoning
En geen gebruis van storm de grijze Aegir
Stoort in het zinnen voor z'n zeerijk, waar

1) Donar's strijdhamer, die altijd weer terugvliegt in z'n hand, wanneer hij hem heeft weggeslingerd.

Hij op koralen troon in groene schemer
Z'n recht spreekt. - Zoek nu Njord. Laat Donar 't woest,
Uit zee steil rijzend rotsland gaan doorzwerven,
Langs fjorden, de□een na de□ander: 'n diepe daar
In hoge ijsrotsen is Njord's sluimeroord
Na storms wild woeden. Wellicht droomt hij daar!
Laat Loke□in vuurbergs diepte dalen:' - 'O
Ik weet het, vader, waar de□olijfboom schaduw
Geeft over lava's grauw gesteent, waar zon
Schroeit en de blauwe zee schijnt violet.' -
'Maar, vader, ik?' - 'Volg 't pad van 't ven, waar hij
Haar en je kinders meesleurde langs 't beekje,
De beek langs naar de stroom en deze af
Naar 't vlakke strand, waar 't blinkend duinzand stuift;
Daar is niet veel zee boven het paleis
En is hij daar, je lied doet hem het hoofd
Boven de branding steken, die er bruist
Over z'n daken, maar 'k ga mee tot Bifrostbrug[1)]
Daar gingen zij: de brede, forse Donar,
De slanke, rode Loke, Bragi, blond
Noch, maar in korte tijd verouderd toch,
Groeven van ernst in 't voorhoofd, somber blonk
Z'n oog, maar vastberaden was z'n stap
En boven drieën uit stak Wodan's hoofd
In schaduw van de hoedrand; donker glansde
Z'n oog als glinstergit, z'n stap was zwaarder.
Toen zij nu dalen gingen, riep hij noch
Donar en Loke tot zich, - Bragi zocht
De lucht door of hij ook Idoena zag:
Hem viel 't niet op, dat Wodan hun liet zoeken,
Of hij, de□Alweter, niets van Njord afwist -
'Zoek ginds maar niet, 't is 'en beproeving voor

1) De brug die toegang gaf tot Walhalla.

De dichter, die z'n zang tot hoger klank
Zal brengen, waak dat niets hem overkomt!
Volg hem onzichtbaar na het scheiden! Ga!’
En strak stond Wodan's oog, als ging er niets,
Niets in hem om.

(Wordt vervolgd.)

De hel van Dante Alighieri door H.J. Boeken.
De zes en twintigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

Dante geeft zich lucht over de verdorvenheid van Florence De beide Dichters vervolgen hun weg en zien in den Achtsten Buidel. Deze is vol van lichtjes, van welken elk eenen zondaar huisvest. In één vlam schuilen Ulisses en Diomedes; de eerste doet een verhaal van beider laatste lotgevallen en dood.

[1] Verheug u, Florence, dat gij zoo groot zijt dat gij
[2] over zee en land de vleugelen uitslaat, en dat door
[3] de Hel uw naam zich verbreidt.

[4] Onder de dieven vond ik vijf zoodanige burgers van
[5] u, dat ik er mij over schaam en gij er niet in groote
[6] eer door stijgt.

[7] Maar indien men tegen den morgen van de waar-[7]
[8] heid droomt, dan zult gij binnen weinig tijd dat

7 Korten tijd na 1300 overkwamen Florence vele rampen, o.a. een groote brand door de Zwarten aangestoken, waarbij 1700 huizen vernield werden, en dan de groote krakeelen tusschen de partijen.

gene ondervinden wat Prato, laat staan anderen, u
[9] van harte toewenscht:[9]
[10] en zoo het nu al gebeurde, niet laat zoude het komen.
[11] Aldus zij het, nademaal het nu eenmaal zoo zijn
[12] moet! Want te meer zal het mij bezwaren, hoe ouder
ik word.

[13] Wij vertrokken, en de trappen, die de duisternis ons
[14] had doen afklimmen, klom de Gids wederom op en[14]
[15] hij trok mij mede.

[16] En den eenzamen weg vervolgende tusschen de klip-
[17] pen en de rotsen van den rotsweg, kon de voet
[18] zonder de hand niet verder komen.

[19] Toen deerde mij en nu nog deert mij, wanneer ik de
[20] heuchenis richt op dat wat ik zag; en meerder houd
[21] ik de toomen van mijnen geest in dan ik gewoon ben,
[22] dat hij niet loope, waar de dengd hem niet stuurt;
[23] opdat, als mijn goed gesternte of nog betere zaak
[24] mij het goede gegeven heeft, ik het mij zelven niet[24]
misgunne.

[25] Zoovele lichtjes als de daglooner, die tegen de hel-
[26] ling uitrust, in den tijd dat degene, die de wereld ver-
[27] licht, zijn aangezicht korter voor ons verborgen houdt,
[28] ziet [op het uur] wanneer de vlieg wijkt voor de
[29] mug: zoovele lichtjes als hij dan ziet onder [zich]
[30] in de vallei, wellicht daar waar hij [des daags] in de
wijngaard werkt of ploegt;
[31] van zoovele lichtjes weerschitterde de gansche Achtste
[32] Buidel, zooals ik bemerkte zoodra ik daar was, waar
[33] diens bodem zichtbaar werd.

9 *Prato,* een naburige versterkte plaats.

14 *die de duisternis ons had doen afklimmen,* immers zij waren XXIV.70 naar beneden gegaan omdat zij boven niet konden zien.

24 *misgunne*, nl. doe verliezen. Deze overpeinzing wordt verklaard door hetgeen in den volgenden Buidel gezien wordt: Zondaren die misbruik hadden gemaakt van hun groote geestesgaven.

[34] En gelijk degene, die zich wreekte met de beren,[34]
[35] den wagen van Elia bij het vertrekken zag, toen
[36] de paarden steigerend naar den hemel opstegen;
[37] zoodat hij hem niet zoo met de oogen kon volgen,
[38] dat hij nog wat anders dan alleen maar een vlam,
[39] als een wolkje, ten hoogen zag varen:
[40] zóó bewoog zich elk [lichtje] door de geul der gracht,
[41] zoodat geen [lichtje] den buit liet zien, en elke vlam
[42] draagt eenen zondaar in zich.

[43] Recht-op stond ik boven op de brug om te zien,
[44] zoodat, indien ik geen rots-punt had gegrepen, ik
[45] naar beneden zou zijn gevallen, zonder een zet te hebben gekregen.

[46] En de gids, die mij zoo aandachtig zag, zeide:
[47] ‘Binnen in die vuren zijn de geesten: elke geest
[48] wordt omwikkeld door dat vuur, door hetwelk hij wordt in brand gestoken.’

[49] ‘Meester mijn’, zeide ik: ‘door u te hooren heb ik
[50] reeds meer zekerheid; maar reeds had ik de meening
[51] dat het zóó was, en reeds wilde ik tot u zeggen:
[52] wie is dat vuur, dat van boven zoo gedeeld aan-
[53] komt dat het schijnt op te gaan van den brandstapel,
[54] waarop Eteocles met zijnen broeder was nedergelegd?’
[55] Hij antwoordde mij: ‘Daarbinnen wordt gemarteld
[56] Ulisses en Diomedes en zóó loopen zij te zamen naar
[57] de straf als vroeger om hun toorn [te koelen]:
[58] en binnen in hunne vlam wordt gezucht over de
[59] hinderlaag van het paard, dat de poort maakte,
[60] waardoor het edel zaad der Romeinen naar buiten ging.

34 *degene, die zich wreekte*, Eliza, die toen hij na Elia's hemelvaart gezien te hebben, op weg naar Bethel door kinderen bespot werd. Hij vervloekte ze en ze werden door beren verslonden Zie Koningen II. 2. 23,24.

[61] en daarbinnen in wordt de list beweend, waardoor
[62] Dëidamia, gestorven, nog treurt over Achilles, en[62]
[63] voor het Palladium wordt daar geboet.'[63]

[64] 'Indien ze daarbinnen in die vlammen kunnen spre-
[65] ken,' zeide ik: 'Meester, dan bid ik u wel zeer, en
[66] bid ik u nogmaals dat dit gebed voor duizend gebeden gelde,
[67] dat gij mij niet verbiedt te wachten, totdat de geho-
[68] rende vlam hier komt: gij ziet dat ik uit begeerte
[69] mij naar hem buig.'

[70] En hij tot mij: 'Uw gebed is zeer prijzenswaardig,
[71] en daarom neem ik het aan: maar maak dat uw
[72] tong zich stil houde.

[73] Laat mij spreken, daar ik begrepen heb dat wat gij
[74] wilt; daar zij wel, omdat zij Grieken waren, schuw
[75] zouden kunnen zijn van uwe spraak.'

[76] Nadat de vlam dáár was gekomen, waar het mijnen
[77] Gids tijd en plaats scheen, hoorde ik hem in dezer
[78] voege spreken:
[79] 'O gij, die twee zijt binnen in één vuur, zoo ik mij,
[80] terwijl ik leefde, verdienstelijk bij u heb gemaakt,
[81] zoo ik mij veel of weinig verdienstelijk bij u heb gemaakt,
[82] wanneer ik in de wereld de hooge verzen schreef,
[83] beweegt u niet [verder]; maar dat de één van u
[84] zegge waar door hem, verdoold, ten doode gegaan werd.'

[85] De grootste hoorn der antieke vlam begon murme-
[86] lende te flakkeren, zooals ééne, welke de wind teistert.

62 *Deidamia*, Achilles' verloofde, van wie Ulisses hem scheidde, door hem naar Troje te doen vertrekken.

63 *Palladium*, het Pallas-beeld, waaraan Troja's behoud hing door Ulisses listig geroofd. Reeds bij Euripides begint de kloeke en vindingrijke Odysseus van Homerus een onedel en bedriegelijk karakter aan te nemen.

[88] Daarna den top ginds- en hierheen bewegende, of het
[89] de tong ware die sprak, wierp zij eene stem uit en
[90] zeide: ‘Wanneer
[91] ik weggegaan was van Circe, die mij aan mij zelven
[92] onttogen hield meer dan een jaar daar dicht bij Caieta,[92]
[93] voordat Aeneas dat [voorgebergte] aldus had genoemd.
[94] toen konden noch de zoetheid mijns zoons, noch de
[95] eerbied voor mijnen ouden vader, noch de verschul-
[96] digde liefde, die Penelope moest verheugen
[97] [die allen konden] niet binnen-in mij de brandende be-
[98] geerte overwinnen, welke ik had om ondervinding
[99] van de wereld op te doen, zoowel van de mensche-
lijke gebreken als van hun deugd:
[100] maar ik begaf mij op de hooge, opene zee alleen
[101] met één hulk, en met dat kleine gezelschap, waar-
[102] door ik niet werd verlaten.

[103] De ééne en de andere kust zag ik tot aan Spanje,
[104] tot aan Marrocco en het Eiland Sardinië, en de andere
[105] [eilanden] welke die zee rondom bespoelt.

[106] Ik en mijne tochtgenooten, wij waren oud en traag,
[107] wanneer wij aan dat nauwe keelgat kwamen, waar
[108] Hercules zijne grenssteenen zette[108]
[109] opdat de mensch zich niet verder begeve; aan mijne
[110] rechter hand liet ik Sevilla, aan de andere had ik
[111] Ceuta gelaten.

[112] ‘O broeders,’ zeide ik: ‘die door honderd duizend
[113] gevaren tot het Westen gekomen zijt, wilt niet aan
[114] dit zoo korte wakker-zijn
[115] van uwe zinnen, dat u nog rest, weigeren de kennis-
[116] making, achter de zon, met de wereld zonder menschen.
[118] Beschouwt uwe afkomst: gij waart niet gemaakt om

92 *Caieta*, Voorgebergte van Campanië, aldus door Aeneas genoemd naar zijne voedster: Aeneid. VII, 1.

108 *zijne grenssteenen*, de straat van Gibraltar.

[119] te leven als redelooze beesten, maar om deugd en
[120] kennis na te jagen.’

[121] Mijne tochtgenooten maakte ik met deze kleine toe-
[122] spraak, zóó gespitst op de reis, dat ik ze noode zou
[123] hebben kunnen terughouden.

[124] En, met den achtersteven naar den Morgen gericht,
[125] maakten wij [ons] van de riemen vleugels voor de
[126] dwaze vlucht, altijd aanhoudende naar de linker hand.
[127] Reeds alle sterren van den anderen pool zag ik des
[128] nachts, en den onze zoo láág dat hij niet meer op-
[129] kwam boven het vlak der zee.

[130] Vijf malen ontstoken en even vele [malen] gedoofd
[131] was het licht aan den onderkant der maan, nadat[131]
[132] wij den hoogen tocht waren begonnen,
[133] wanneer ons een berg verscheen, donker door den
[134] afstand, en hij scheen mij zóó hoog, als ik er nooit
[135] éénen gezien had.

[136] Wij verheugden ons, maar dra verkeerde die [ver-
[137] heuging] in klacht; daar uit dat nieuwe land een
[138] wervel-wind geboren werd, die den voorkant van het schip schudde.

[139] Drie malen deed hij het met alle de wateren rond-
[140] wielen, bij de derde maal deed hij het den achter-
[141] steven in de hoogte richten, en den voorsteven naar beneden gaan, gelijk het Een Andere behaagde,
[142] totdat de zee zich boven ons sloot.

131 *onderkant*, de naar ons toegekeerde.

Zeven-en-twintigsten zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

Uit een volgende vlam hooren zij de stem komen van Guido di Montefeltro, die door Paus Bonifacius verleid werd hem den slechten raad geven.

[1] Reeds was de vlam recht op gericht en stil door dat[1]
[2] zij niets meer zeide, en reeds ging zij van ons weg
[3] met verlof van den zoeten Dichter;
[4] wanneer een andere, die achter gene kwam, ons de
[5] oogen naar haar top deed richten, door een verward
[6] geluid, dat van haar uitging.

[7] Gelijk het Siciliaansche rund, dat het eerst geloeid
[8] heeft van de klacht van dengene - en dat was recht -
[9] die het gevormd had met zijne vijl,
[10] loeide met de stem des gepijnigden, zoodat, hoezeer
[11] het van koper was, het toch scheen van pijn door-
vlijmd te zijn;
[12] zóó, door geen uitweg of opening te hebben, ver-
[13] keerden bij het begin zich de verstoorde woorden in
[14] het vuur tot *zijn* spraak.[14]

[15] Maar nadat zij zich hunnen weg hadden gebaand naar
[16] boven aan den punt, daaraan dien draai gevend,
[17] dien de tong hun in hun doortocht had gegeven,

1 Ook het in dezen zang verhaalde geschiedt in den achtsten Buidel.
14 *zijn spraak*, het geluid van het vuur.

[18] hoorden wij zeggen: ‘O gij, naar wien ik de stem
[19] richt, en die zoo even Lombardisch spraakt, zeggende:
[20] “Nu ga heen, [tot] meer prikkel ik u niet;”
[21] omdat ik wellicht wat traag ben gekomen, verdriete
[22] het u niet stil te staan om met mij te spreken; zie
[23] hoe het mij niet verdriet, en ik brand nog wel.

[25] Indien gij eerst onlangs in deze blinde wereld ge-
[26] vallen zijt uit dat zoet Latijnsche land, van waar ik
[27] al mijne schuld mededraag:[27]
[28] zeg mij of die van Romagna vrede of oorlog heb-[28]
[29] ben; daar ik van de bergen was, daar tusschen Urbino
[30] en den berg-kam, waarop de Tiber ontspringt.’

[31] Nog was ik naar beneden oplettend en vooroverge-
[32] bogen, wanneer mijn Gids mij van ter zijde aanstiet,
[33] zeggende: ‘Spreek gij, dat is een Latijner.’

[34] En ik die reeds het antwoord gereed had, zonder
[35] verpoozing begon ik te spreken: ‘O ziele, die daar be-
[36] neden verborgen zijt,
[37] uw land van Romagna is niet, noch was ooit
[38] zonder oorlog in het hart van zijne tirannen; maar
[39] geenen opentlijken [oorlog] liet ik er nu achter.

[40] Met Ravenna staat het, gelijk het er vele jaren mee
[41] gestaan heeft: de adelaar van Polenta nestelt daar,[41]
[42] zoodat hij ook Cervia met de vlerken dekt.

[43] Het land dat de lange proef doorstond, en een bloe-[43]
[44] dige stapel van de Franschen maakte, beweegt zich
[45] weder onder de groene klauwen.[45]

27 *al mijne schuld*, nl. niets er van door boete heb kunnen delgen.
28 *Romagna*, het Noordelijkst gedeelte van den Kerkelijken Staat, het land van Bologne, Ferrara enz.
41 *de adelaar* het wapen der familie der Polentani van welken Guido vriend des dichters was en bij wien hij lang vertoefd het en gestorven is.
43 Forli, jaren lang belegerd door de Franschen. Deze werden echter overwonnen en in de pan gehakt door den zelfden Guido.
45 onder *de groene klauwen*, d.i. onder de familie der Ordelaffi wier wapen een groene leeuw was.

[46] De oude Hofhond en de nieuwe van Verruchio, die[46]
[47] over Montagna het wreede vonnis velden, maken[47]
[48] daar, waar zij plachten, hun tanden tot avegaar.

[49] De steden van den Lamone en den Santerno leidt[49]
[50] de leeuwen-wulp van het witte nest, die van zomer
[51] tot winter van partij verandert:
[52] en die [stad] welker flank de Savio bespoelt, gelijk zij[52]
[53] ligt tusschen vlakte en berg, zoo leeft zij tusschen
[54] tirannie en vrijen staat.

[55] Nu wie gij zijt bid ik u dat gij ons verhaalt: wees
[56] gij niet stugger dan [menig] ander is geweest, zóó
[57] [waarlijk] moge uw naam in de wereld het voorhoofd ophouden.'

[58] Nadat het vuur een oogenblik op zijn manier had
[59] geruischt, bewoog de spitse punt zich her en der
[60] en voorts gaf het zóódanigen asem:
[61] 'Indien ik geloofde dat mijn antwoord ware tot
[62] iemand, die ooit in de wereld wederkeerde, dan zoude
[63] deze vlam zonder verdere schuddingen blijven stil-staan:
[64] maar, omdat uit deze diepte nooit iemand levend
[65] wederkeerde, indien ik de waarheid hoor, daarom
[66] antwoord ik u zonder vrees voor schande.

[67] Ik was een man des zwaards en voorts droeg ik den[67]
[68] koorden gordel, vertrouwende dat ik, aldus gegordeld,

46 *Hofhond*, de beide Malatesta's, heeren van Rimini, Verrucchio geheeten naar een kasteel dicht bij de stad. Zij waren vader en broeder van Paola uit den Vijfden Zang.
47 Montagna, een Rimineesch Ridder, wreedelijk door hen gedood als hoofd der Ghibellijnsche partij.
49 De steden Faënza en Imola, gelegen aan deze beide rivieren, beheerscht door Mainardo Pagano wiens wapen was een azuren leeuwen-jong op wit veld.
52 Dit is Cesena.
67 *den koorden govdel,* de dracht der Franciscaner monniken.

[69] mijzelf zou verbeteren: en zekerlijk dat vertrouwen
was in vervulling gekomen;
[70] 't en ware de Hooge Priester, (wien het slecht verga)[7070]
[71] die mij in mijne eerste schuldigheden terugwierp;
[72] en hoe en waardoor, wil ik dat gij van mij vernemet.
[73] Zoolang ik de vorm was van het been en vleesch,
[74] dat mijne moeder mij gaf, waren mijne werken niet
[75] die van een leeuw maar van een vos.

[76] De knepen en de bedekte wegen, ik wist ze allen;
[77] en zóó leidde ik hunne kunstigheid, dat er de roep
[78] van uitging tot aan het einde der aarde.

[79] Wanneer ik mij gekomen zag tot dat gedeelte van
[80] mijnen leeftijd, waarop ieder de zeilen moest strijken
[81] en de touwen inhalen;
[82] toen verdroot mij datgene, wat mij eerst geviel, ik[82]
[83] berouwde mij en biechtte en begaf mij [in de orde]
[84] wee mij! en het hadde mij gebaat.

[85] De vorst der nieuwe Pharizeërs, een oorlog[85]
[86] hebbend dicht bij het Lateraan (en dat niet tegen
[87] de Saracenen noch tegen de Joden;
[88] want elk van zijne vijanden was Christen, en geen
[89] had medegedaan om Akra te winnen, of had handel
[90] gedreven in het land van den Sultan)
[91] noch het hooge ambt, noch de heilige verordeningen
[92] achtte hij in zich-zelven, noch in mij dat koord,
[93] hetwelk zijne gegorden placht magerder te maken.

70 *Hooge Priester*, Paus Bonifacius.
70 *Vorm*, hier in de philosophische beteekenis, volgens welke de ziel, de vorm of idee des lichaams is.
82 Guido van Montefeltro, Heer van Urbino werd Franciscaner monnik in 1296 nadat hij den slag had verloren tegen den Guelf Malatesta.
85 *De Vorst*, Paus Bonifacius, in oorlog tegen de Romeinsche familie der Colonna's.

[94] maar gelijk Constantijn Silvester vroeg binnen Siratti[94]
[95] om hem te genezen van de melaatschheid, zóó vroeg
[96] hij mij als heelmeester,
[97] om hem te genezen van die verwoede koorts: hij
[98] vroeg mij om raad en ik zweeg omdat zijne woor-
[99] den mij schenen als die eens dronkenen.

[100] En voorts zeide hij: "Uw hart hebbe geen achter-
[101] docht, van nu aan geef ik uw aflaat, en gij, onder-
[102] richt mij te doen zóó dat ik het land van Praeneste[102]
ter aarde werpe.

[103] Den hemel kan ik sluiten en ontsluiten gelijk gij
[104] weet; daarvoor zijn de twee sleutels, welke mijn voor-
[105] ganger niet dierbaar hield."[105]

[106] Toen nepen mij de zware bewijs-gronden [en drongen
[107] mij daarheen] waar het zwijgen mij de slechtere
[108] partij docht en ik zeide: "Vader, sinds gij mij schoon
wascht
[109] van die zonde, waarin ik aanstonds vallen moet:
[110] veel belooven en weinig nakomen zal u doen zege-
[111] vieren op den hoogen stoel."

[112] Sint Franciscus kwam later, toen ik dood was, om
[113] mij [te halen]; maar één der zwarte Cherubijnen zeide
[114] tot hem: "Draag hem niet weg; verongelijk mij niet.
[115] Hij moet beneden komen onder mijne schalken, om-
[116] dat hij den bedriegelijken raad gaf, van welken af
[117] aan ik hem altijd in de haren heb gezeten:
[118] want vrij gesproken kan niet worden, wie zich niet
[119] berouwt; en zich berouwen en willen [de daad gedaan

94 Constantijn werd door Sint Sylvester; die zich in een grot van den berg Siratti schuil hield tegen de Christen-vervolgingen, gedoopt en zoo genezen.
102 Praeneste of Palestrina, het land waarom hij met de Collonna's streed.
105 *mijn voorganger*, zie III 59.

[120] te hebben] dat kan niet samen-gaan wegens de tegen-
spraak, die daar niet in toestemt."

[121] Ai mij ellendige! hoe sidderde ik, wanneer hij mij
[122] greep, tot mij zeggende: "Wellicht dacht gij niet
[123] dat ik een redekunstige was!"

[124] Naar Minos droeg hij mij: en die kronkelde acht
[125] malen zijn staart over zijn harden rug; en, nadat hij
[126] uit groote woede zich zelven daarin gebeten had,
[127] zeide hij: "Dit is er een voor het dievig vuur:"[127]
[128] en daarom ben ik daarheen verwezen waar gij mij
[129] ziet, en aldus bekleed gaande, word ik gepijnigd.'
[130] Wanneer hij aldus zijn spreken had voleindigd, vertrok
[131] de vlam, in droefenis, draaiende en verwringende
[132] zijnen spitsen hoorn.

[133] Wij gingen verder voort èn ik èn mijn Gids boven
[134] over den rotsweg tot op den volgenden boog, die de
[135] gracht dekt, waarin de schatting wordt betaald door
[136] degenen die, scheuring brengend, zich zelven belasten.

127 *dievig* wordt dit vuur genoemd omdat het den veroordeelde aan het gezicht ontsteelt.

Literaire kroniek.

Wij allen, mannen en vrouwen van het jaar - dat gedenkwaardige jaar in de toekomstige geschiedboeken onzer nationale letteren - het jaar 1880, die eerst één voor één, toen er nog maar een paar waren, maar later gezamentlijk of met vereende krachten, nadat de een-weinig-jongeren zich voegden in onze rijen, doorwerkten aan de herniewing der Nederlandsche literatuur, wij allen, nu zoo langzamerhand volwassenen geworden, beleven tegenwoordig, in vergelijking van vroeger, een rustigen tijd. De officieële oppositie der bestaande machten die, nog tien jaar geleden, bedenkelijk het hoofd schudden en met verbazing soms vroegen: ‘Wat willen zij toch?’, de onverschilligheid van het publiek, dat klaagde over ‘onduidelijkheid’ of ‘gekunstelde vormen,’ waarmede men excuus maakte voor oppervlakkig lezen, beginnen in de laatste jaren te wijken voor begrijpende appreciatie en apprecieerend begrip. Men is gaan gevoelen en ronduit erkennen dat wij het hoog-ernstig en volhardend meenden en tevens de kennis, de objectiviteit en de bekwaamheid bezaten, en dat de generatie van '80 en volgende jaren een datum heeft gezet in het boek onzer letteren, die nooit in de toekomst wordt uitgewischt.

Mochten die enklen der jongeren van '90, die thans in de kranten zoo wild-weg in 't ronde slaan, dit wel beden-

ken, en wat rustiger zich houden, waar zij staan en zich bewegen, op ónze schouders, - want, zonder den strijd, dien *wij* eens voerden, wel vijftien jaren lang, en waarin wij het wonnen door stevige wilskracht en degelijk werken, zou húnne stem thans ijdel de lucht ingaan, zonder gemerkt te worden, gelijk aan de stem eens roependen in de woestijn.

Wat werkelijk talent toont bij de jongere generatie, wat goed is gezien, en zuiver gevoeld, en juist gezegd, vond altijd bij ons een gunstig onthaal: 't werd, en wordt nú nog, door ons bewezen bij voortduring; maar als wij, telkens na een geweigerde bijdrage of een teleurgestelde verwachting een duw moeten krijgen in een dan volgend verslag, bewijst dat heel weinig voor 's schrijvers inwendige grootheid en goedheid van denken en voelen, en kan zoo'n kleine wraakneming der ijdelheid slechts schadelijk terugwerken op zijne eigene, verdere productie, want een waarachtig talentvol man moet steeds en overal toonen te hebben een mooie: een zuivere en ruime ziel.

Doch gelukkig zijn de jongeren, over het geheel bekeken, niet zoo kinderachtig-zelf-ingenomen, noch zoo dol-druk en losweg vergetend hun historische plaats. En die paar, die het wèl zijn, moesten zich terugtrekken uit het openbare leven, en, stil-weg werkend aan hun eigenen zelf-opgroei, dan plotseling voor den dag komen met een prachtig brok werk of een diepdoordacht kritisch stuk, dat, hen bevorderend tot heusche hollandsche schrijvers, onomstootelijk autoriteitsrecht hun gaf. Maar, áls zij het niet doen - en dát zij het niet doen, daar verwed ik mijn pink om - dan kijkt het verstandige publiek toch wel toe, *wie* iets zegt en *hoe* het gezegd wordt, en kiest, geleid door eigen ondervinding, den voedzaamsten schotel van den besten kok.

Ja, zeg ik, de jongeren, de echte jongeren, om nog maar altijd bij de jongeren te blijven, juist van de jongeren,

daar moeten wij 't van hebben, want *zij* zijn de herauten van een glorie-rijk verschiet. Wij allen, mannen en vrouwen van '80, wij kennen nu onszelven en elkander zoo tamelijk, daar zal nog wel eens een der onzen losbreken en plotseling oprijzen met iets, wat wij nooit van te voren hadden gedacht, maar toch, naar wat zij reeds gaven, weten wij wel ongeveer, wat ieder zoo wat waard is, en kunnen vermoeden, wat hij in de toekomst zal doen. Maar, nogmaals zeg ik, de jongeren, de allerjongsten, juist de geboreren tusschen '70 en '80, *zij* dragen de toekomst en doen haar straks heerlijk zijn, en daar ligt ook voor ons, die hier moeten spreken uit eenvoud des harten en zucht naar het goede, de hoop en de kracht, die ons moed geeft om voort te gaan, als wij zelf aan het werk zijn, omdat zij ons toonen door een flinken ernst, die onzen eigenen ernst evenaart, dat de herleving der letteren, die begon bij onszelven, geene voorbijgaande opvlamming is geweest, maar slechts de eerste schijn van een morgen, van een glanzend daglicht, waar nog vijf jaar geleden ons de hoop op ontzonk.

Laten wij dan thans een paar jongeren beschouwen en zien, wat de toekomst onzer letteren belooft.

II.
Idylle.

Wie goed wil voelen en duidelijk zich bewust zijn, wat dit gedicht beteekent en hoe het inderdaad is, moet niet met vooropzettingen en aangenomen begrippen, of het een artikel ware uit een courant, het opslaan en vluchtig den inhoud doorvliegen, om te weten wat er in staat en hoe de historie loopt - neen, hij moet er voor komen naïef en innig-begeerig om schoonheid te proeven, als

met de ziel van een onbevangen kind. Maar van een kind, dat gevoel en gehoor heeft, en begiftigd is met zóóveel smaak, en zóó fijn is bewerktuigd, als slechts de ziel van een volwassene kan wezen, die zeer veel leed en vreugde ondervond, maar toch inwendig vrij bleef van smetten, en gevoelig voor de teerste nuances van ziel. Hij moet niet het verhaal willen weten en de ontknooping, - hij moet het gaan lezen, aandachtig luisterend naar de woordbeweging, zooals die daar heenzwiert, zonder abstracties of theorieën er bij te halen, zacht voor zichzelf, met halfluide stem. Want als hij dat doet en hij is vatbaar voor schoonheid, dan zal het hem wezen, of hij zit voor een orgel, een zuiver-gestemd orgel in een hooge kathedraal. En de klanken zullen op hem toestroomen, harmonisch-ruischend, niet als klanken, maar elke als de drager van een geestelijken ondergrond, en allen, als zoovele glanzende facetten, tezamen vormend het oppervlak van een kostbaren steen. Om het heel exact en precies te zeggen: de poëzie dezer schrijfster is geen kalm-beredeneerd op het papier zetten, met technische vaardigheid, van wat zij zooal meende te kunnen voelen en zien, neen, het is de opborreling van het innerlijk gevoel zelf, dat, om zich te uiten, naar woorden greep. Historisch beschouwd, geeft zij zoo een verder en puurder stadium van Gorters jeugd-kunst, die ook in zijn ‘Verzen’ ernaar heeft getracht, zijn zuivere gevoel, zóó als het welig tierde in zijn binnenst, te geven in een woordkleed, dat er zooveel mogelijk de verzinnelijking van was. Maar zijn adem was korter en hij verhaspelde de taal soms, al bleef dan ook zijn poging een buitengewoon ding.

Zoo is de naïve natuurpoëzie, zooals die opwelt in onze ziel, bij deze schrijfster breeder en klassieker dan bij Herman Gorter, en zij zal zich alleen, met de jaren, wat hebben te concentreeren en diep-in te bestendigen, om misschien te worden onze eerste, maar zeker onze fijnste en subtielste,

en tegelijkertijd onze ruimste dichteres. Want wie zóó begint kan vertrouwen op de toekomst, die zonder eenigen, ook den minsten twijfel, mooi voor haar zal zijn als een dag vol zon.

III.
Geluk door G.C. van 't Hoog.

Een analoog geval als bij deze schrijfster, niet zoo teêr en etherisch-zwevend, maar vaster en positiever, omdat hij een man is, doet zich voor bij den heer Van 't Hoog. Ook hij is een dichter van ongemeenen aanleg, die de muziek van zijn fijnste ziels-zijn, zooals die zich afspeelt in zijn diepste binnenst, vertastbaart in klaar en sonoor geluid. Als men hem leest, gaat men meê als een boot op de breede en statige golving zijner zinnen, en het is een genot, dat ik geef voor geen ander, om te zwieren op het wijd-uit-bruischende maatgeluid zijner van klanken dronkene ziel. Wel zal hij 't kunnen volmaken en hier en daar leeren vervangen de stijfheden, die nu nog te stroef en te plomp soms omhoogstaan, door fijnere modulatiën van rhythmisch beweeg, maar de hoog-slaande oceaan van geluids-macht, waar wij Verwey en Gorter om bewonderden in hun vroegere werk, rolt ook bij hem daarhenen zijn majesteit, en hij heeft slechts geduldig, met opene ziel, naar de grootste dichters van vroeger te luisteren, om te verfijnen en levend te maken, naar hún hoog voorbeeld, zijn nu nog soms wat drogen rhythmischen stijl, om te worden een der eersten in muziek-zwier en te staan in de toekomst als een zuil van zang.

En ook hierop heeft hij te letten, dat hij, zich niet, door het orkest, dat daar *in* hem bruischt, latend meêslepen tot uiterlijken klankenzwaai, vroomlijk blijft letten met biddende aandacht op het gevoels- en beeldrijke zielsleven, dat als

een tuin in zijn binnenste bloeit. Want ieder woord, dat wij neerschrijven in verzen, moet niet slechts zijn een verrukking voor de ooren, maar ook een nauwlettende, liefdevolle weêrgave van ons aller-echtste, innerlijk gevoel.

IV.

En nu ten slotte. De generatie van 1880 is mooi begonnen en onsterfelijke werken schonk zij er veel. Maar misschien zijn Frederik van Eeden en H.J. Boeken de eenigen van allen - ik spreek van de dichters - die ik zag komen en gaan om mij heen, die in hun eerste rijpheid hielden, wat zij in hun jeugd-kracht hadden beloofd. Want de rest - de eene ging 't zich behaaglijk maken als een burgerman, die een erfenis kreeg, een andre verdufte tot statige manierlijkheid, en een derde droogde op tot drijvend socialist. En hun kunst ging daarbij te gronde, want zij werden zoodoende grof en saai en wereldwijs en nuchter, tot in de diepste diepten hunner ziel.

Maar de tijden gaan voort, en een nieuw geslacht volgt staêg op het oude, en treedt in zijn plaats als dat oude niet doorstreeft met den eersten gang.

Daarom eindig ik: Leven de jongeren! Aan hèn is de toekomst, waar zooveel van 't oudere voor 't leven bezweek...

20 October, 1898.
WILLEM KLOOS.

Idylle door Lucie Broedelet. Amsterdam S.L. van Looy 1898 *f*0.50.
Geluk door G.C. van 't Hoog. Amsterdam S.L. van Looy 1898. Ing. *f*1.50; geb. *f*2.-.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 4]

Verzen van Willem Kloos.

November-avonden

I.

Deze aarde gaat ter rust: zij slaat gelaten
't Wijd-witte kleed der misten om zich heen
En wentelt traag ter zijde haar gelaat en
Moê lichaam van de zon af, die verdween,

Alsof ze in wolken nog te treuren scheen
Om vroegre schoonheid, en de doodsche straten
Liggen in lang-gerekten rouw verlaten,
Slechts door een schaarschen menschenstap betreên:..

O ziel, mijn ziel! wèl ziet ge in deze leegte,
Waar soms een holle stap door langs u schrijdt,
Het beeld van eigen eindlooze eenzaamheid!

Hoop nooit meer op die lieve stem, die zweeg te
Lang reeds en nu misschien als harpen klinkt,
Terwijl zij 't jubel-lied: ‘Vergeten!’ zingt..!

II.

‘Vergeten!’ ja ‘Vergeten!’ ruischt in 't ronde,
Zoover er menschen op dees aarde leven....
Vergeten *moeten* wij, of plotsling sneven
Waar beter dan de reddelooze wonde,

Waarmeê wij allen, zieken als gezonden,
Gekweld, als slaven stadig voorwaarts streven...
‘Vergeet maar, want dan kunt gij rustig leven!’
Zoo roept der Godheid donkerzware konde.

Want ja, ik vraag 't u, wie daar durft getuigen,
Dat hij een enkel uur zijns levens weêrzien
Wil met al de ijdle vreugd en smart die 't schonk...

Ik vraag 't u allen, die in weenen, juichen,
Een oogwenk over 't eindelooze meer vliên
Der eeuwigheid, totdat de nacht weêr zonk....

Dood.

Zacht! 't stille laken ligt in kille bleekte
En streng-gevallen vouwen melden nooit,
Of, wat daar roerloos ónder ligt, ook leek te
Behooren tot een lijf, hier neergegooid,

Slechts met zijn eigen vale naakt getooid...
Maar... 't *is* een lijk - en wat daar vroolijk keek te
Morgen.... och! plotsling, in den avond, streek de
Strakke doodshand er langs.... En, naar 't doek glooit,

Zullen wel langzaam nieuwe rimpels vallen,
Daar niets 't vernietigings-proces nu stuit,
Wijl 't wormpje smult graag aan zijn zoete buit...

Kom! troost u!.. lach maar!.. want zoo gaan wij allen...!
Eén slag..! ons hopen, ons lieven is uit.....!
Och! 't is er één maar uit millioenentallen!

Muziek.

Muziek is 't gejubel der Schoonheid om eigen
Ondelgbare pracht en hoog-heerlijke waarde,
En strijkt er die storm van geluidsmacht langs de aarde,
Moeten al menschenmonden zeer vroomlijk zwijgen,

Wijl harten zoet mijmren, wijl hoofden zacht nijgen,
Wijl oogen, die doodstil als bloemekens staarden,
Diep smeeken gedweelijk, of nooit meer bedaarde
Die vloed van verrukking, die zoo hoog kwam stijgen...

Mocht ik in zwierende melodieën baden,
Als in een breed en klaar-blank meer, 'n kristallijnen!

En komt dan op log-looden voeten de spade
Dood, om te sussen mijn laatste levenspijnen,

Zoo moog 'k op úw adem, Muziek! als een wade
Wijdlijk zich breidend-uit van nevel, verdwijnen!

Bloemen.

Is niet het vroege bloeien dier violen
Een vriendelijk lachje van 't jaar gelijk,
Dat, wijl ik eenzaam door 't veld loop te dolen,
Zachtjes opglanzen gaat, waar ik maar kijk?

O, zie eens hoe guitig! in groote scholen
Staan ze in de verte, blauwe oogjes, te prijk,
Wijl, van dichtbij, maar een enkle, verholen,
Gluurt uit het gras van den glooienden dijk.

Laat ze maar bloeien: wie daar bloemen plukken,
Koud, uit den koesterenden moedergrond,
Moorden een leven, dat in diep verrukken
Over stil-kiemende schoonheid ontstond!

O, laat maar bloemen en menschen gedijen:
Dood is negatie en leven verblijen!

Stille nacht.

VOOR C.W.H. VERSTER.

De zoete nacht, die langzaam gaat, schrijdt over de aarde,
Gelijk een weduwvrouw, in zware sluiers, tijgend
Met trage stappen naar dat graf, waar steeds op staarde
Van ver haar oog, totdat ze er neerzonk, stilweg nijgend

Haar droeve hoofd. Zij spreekt niet.. neen... de nacht is zwijgend,
Als eene, ellendig, met onpeilbren rouw bezwaarde,
Doch die, nadat eerst de allerfelste smart bedaarde,
Mijmert aldoor maar voort.... Maar, o! als kalm-weg stijgend

Vol-op de gouden maan daar rijst in stille statie,
Een weeke, weifelende zon der nacht, zacht weidend
Haar witte glanzen, schapenkudden, die als droomend

Daar grazen, op ál plekken, nú als pleinen, komend,...
Dán wordt dees aard, zich in die vreemde glorie breidend,
Eén eindelooze, hoog-gebenedijde gratie...

Geluk is vluchtig.

't Geluk is als een lelie-blanke veêr,
Die vliegt de lucht door in gestadig wijken,
Als er maar even naar haar henen reiken
Menschenhanden in hunkerend begeer...

O, raak er niet aan: want het is zoo teêr....
Als er maar losjes handen langs strijken,
Gaat het voor zachte droefenis bezwijken:
't Vliegt weêr de lucht in, en keert niet weer.

Witte bloemen.

Alles, wat wit is en bloemen, heeft een wijding
Van ik weet niet wat voor teêre onaantastbaarheid:
Bloemenwit, ja, is zoo'n vreemde verblijding,
Zelfs wat als schromend zich oven in 't gras daar spreidt....
't Ligt als in vlekkeloos-pure verbeiding
Van: ‘'t Leven is zwaar: och, hoe raak ik dien last weer kwijt’...

Laten wij allen dan als witte bloemen wezen
Op deze wereld, waar zoo véel wordt gedwaald,
Wachtend den wagen, die, zoo kort na dezen,
Ons toch weer allen naar het Niet-zijn haalt,
Zoodat ieder weer in de eeuwigheid daalt,
Wit als hij kwam uit zijn moeder gerezen.

Rembrandt.
II.

Wat Rembrandt is naar het uiterlijk, dat is hij geheel en al naar het innerlijk; het is de stem, die zich zelve niet weet om haar klank, maar alleen om den inhoud van hare uitzegging. De geheele verschijning van Rembrandt maakt bij al zijn ontzagwekkende krachtsontplooiing den indruk van kinderlijke argeloosheid. Daar zijn geen oogenblikken van onvruchtbare bezinning of arglistig overleg. Door zijn volkomen meesterschap over de materie, die alle octaven van de techniek kan grijpen, mislukt hem niets, en toch poseert hij geenszins voor een ‘kraan’. Hij is geen jongleerend technicus, die verbaasd doet staan door zwier en radheid van bewegingen; ook niet een hoog gestemd rethoriker, die overweldigt door breede gebaren; hij is allerminst de man van het vertoon, die de listen kent van schitterend liegen; en al wil ik nu dit menschelijk euvel niet in volle zwaarte op Rubens overgebracht zien, valt er toch op dien weg het groote onderscheid tusschen den vlaamschen meester en Rembrandt te onderkennen. Het ontzagwekkende van Rembrandts figuur is minder kunstmatig uitgewassen. Zijn stem is minder luid, maar veel scherper articuleerend.

Ziet bijv. naast de naakte vrouwenfiguren van Rubens die van Rembrandt. Die van Rubens overmachtigen door de magistrale schildering en het schitterend décor van kleur, maar in die zwellende vormen zien we toch ten slotte de wufte vertooning van begeerlijke vleeschklompen met hoof-

den, die gegrimeerd zijn naar een gewenschte uitdrukking. Bij Rembrandt zijn ze veelal misvormd; dat is, ze mishagen aan onze sensueel-esthetische begrippen; maar het zijn de lijven die het leven omhullen, het is het naakt dat ons nu eens het waarachtige beeld geeft van den mensch, die zich maar in bijzondere en zeldzame omstandigheden in die ongewone gedaante vertoont. Vergelijk ook de portretten van Rembrandt en Rubens. Al heeft de Vlaming daarin ook niet zijn hoogste triomfen gevierd, hij heeft er toch veel geschilderd in dezelfde hooggestemdheid van zijn groote historische compositie's. Maar hoe de bravoure van zijn weelderigen schilderborstel ons daar ook weder onder de bekoring mag brengen, bij de aanschouwing van meerdere houden wij de herinnering aan kranig geschilderde koppen, niet aan menschengezichten, en bij meer critisch aankijken komt in al die portretten een trek van onderlinge verwantschap zich kenbaar maken, die ontstond uit de overmoedige bewegingen van het wel schitterende, maar toch al te rethorische penseel, dat in alle hoeken van monden en neusvleugels een zelfden stip van vermillioen achterliet.

De exaltatie doet den mensch daden bedrijven, schijnbaar boven zijn phisieke kracht; maar men moet de exaltatie niet bevoelen; de staat van alle waarachtige geestvervoering of zielsverrukking veronderstelt een geheele afwezigheid van menschelijken zelfzucht, en de daad daaruit geboren is de hoogste acte van naastenliefde; het is de volkomen verloochening van het eigen-zinnelijk. Die verrichting geeft wel de zuiverste vreugde, maar binnen de grenzen der onvolmaaktheid, want de factor tot het bewust-doen-zijn, is in dat oogenblik werkeloos. Ieder mensch zou met gewetenstrouwheid daaruit wel de echtheid van zijn daden kunnen uitmeten. Zoo voelt de schilder wel wat een klein spontaan geschilderd studietje zoo ver verheffen kan boven de ingewikkel de omslachtigheid van een schilderij, waarin bij de verdoffing der geestkracht, de hulp van het intellect wordt aangespan-

nen. En dat is die bijna bovenmenschelijke kracht in Rembrandt's werk, die de spanning in het minste krabbeltje zoowel als in het omvangrijkste en uitvoerigste werk éénzelfde trilling behouden doet.

Na de kunst der Grieken, die hun schoonheidsideaal in aristocratische afzondering ophieven, buiten het algemeen begrip der plebejers, - na een wenteling en schuring van tijden en begrippen, het ontluiken van den zin voor mystiek en neiging tot contemplatie van den in zich zelf naar zaliging zoekenden mensch - was de keering gekomen naar de opsporing van den positieven uitgang, het lichamelijk deel der levensvreugde, waarnaar de menschheid altijd smachten zal.

Rembrandt stond midden in dien tijd, zijn geest en gevoelsleven hield gemeenschap met wat in de hoofden en harten van die hem omringden, leefde; hij zag het werkelijke leven, zooals het door ieder oog werd waargenomen, maar hij zag verder de werking der reflexen. Vandaar ook dat zijn portretten, beschouwd naast die zijner tijdgenooten, buiten de uitblinkende vigueur van het uiterlijk, een stijl vertoonen door dracht en opzet, die de opstreving der expressie van het beeld schragen. Hij blijft altijd in de werkelijkheid, al vertoonen zich in zijn werk soms tendenzen naar een in hem onverwachten kant: de ontheffing aan de stof, die van het leven een koud-blinkend, verhevene figuratie geeft. Het is uit de kracht van algemeen-menschelijke impressionnistisch-sensitieve elementen, die zijn kunst tot zulke hoogte heeft opgestuwd.

Het realisme van Rembrandt:

Is hij een realist als zijn tijdgenooten, omdat hij, gelijk zij, de beweging van het leven, den contour van het tastbare gaf?

Iemand, die rustig voortleeft binnen de grenzen van het afzienbare zijner omgeving, kan bij kleine excursies in locaaltrein of stoomboot zijn gezichtskring maar lichtelijk verruimen, - de ligging van andere landen achter de

horizonnen zijner oogen blijft als een mysterie prikkelen zijn verbeelding. Maar iemand die groote reizen onderneemt en in enkele uren onmetelijke afstanden in onophoudelijke verwisseling van horizonnen voor zijn oog ziet heenglijden, ziet anders de eindeloosheid der afstanden; en een logische verbintenis der grenzen van wijd uit een gelegene streken, waar de menschen wonen, heeft aan zijn weten zich geopenbaard.

De tijdgenooten zijn als de weinig bereisden met beperkten gezichtskring, Rembrandt, degeen, die weet hoe de rivier buiten zijn gezichtseinder voortstroomt, en waar de overgangen der verwijderde landen hun grenzen hebben.

De kunst der oude Hollanders uit de 17^{e} eeuw, heeft een bij uitstek familjaar karakter; de vredige intentie in hun werken, zoo zuiver geëquilibreerd door een bloeiende lenigheid van factuur, is, als nergens, weldadig verkwikkend.

Het blijft altijd nog een mooi en onontgonnen veld van studie, hoe bij deze natie, met een eeuw van beroeringen achter zich, en die den geest van het stugge Calvinisme zoo algemeen opnam, die kunst tot zoo rijpe ontwikkeling geraakte. Uit hun werken proeft men de blijde rust en de koesterende liefde voor den arbeid hunner handen; daaruit die frissche volkomenheid van techniek, die kalme maar levende harmonieën in hun kleuren, die hen tot onovertroffen tonalisten heeft gestempeld. Is de kunst uit andere landen en tijden ook hooger gericht, een zoo vruchtbare nijverheid in de beoefening is waarschijnlijk nergens of nooit algemeen geweest.

Zij gaven het reëele, dat zij in het leven zagen, maar hun eigen persoonlijkheid leefde mee in het dagelijksch gebeurende. Hun blijmoedige, schertsende, soms satyrische kijk op de wereld heeft altijd een accent van gemoedelijkheid, alsof het geheele leven-bewegen besloten lag in één groot huishouden, waarvan zij de welgezinde medeleden waren. Maar Rembrandt heeft in de trekken en gedaanten

der huisgenooten de analogie doorvorscht van wat het geheele menschenras, onder de stijgering zijner driften en aandoeningen in zijn handelingen openbaart. Wat de anderen tot een interieurtje maakten, verhief Rembrandt tot een tragedie. Voor hem bewegen de menschen, vertoonen de voorwerpen zich in het licht, dat elken morgen opkomt, elken avond verdwijnt, - en na de inhullende duisternis moet weer de nieuwe dag verrijzen in het eeuwige licht. Hij ziet het onstoffelijke in het stoffelijke, dat is, hij doorgrondt de verborgen oorzaken van de wisseling en oorsprong van het tastbare in zijn verschijning, en schept aldus de waarschijnlijkheid van een tweede werkelijkheid. En wijl in Rembrandt de kunstenaar het persoonlijk menschwezen geheel overheerschte, mocht hij zooveel scherper waarnemen al wat door driften en begeerten de vormen in beweging brengt; daaruit de bezadigde overwogenheid, die hem zoo klaar deed onderscheiden en zoo wijs deed ordenen de veelvuldige afwisselingen van het eeuwige levenstafereel. Er is daarin geen onderwerp, dat door hem versmaad wordt, geen handeling, zelfs die van het menschdier, waarvoor hij de oogen zijner scherpe observatie sluit.

Maar dan wendt hij zich weer af van de altijd woelende menschenwereld en de alomvatter gaat zich de longen verruimen in de wijde atmosfeer van het kalme buiten.

Herinneren we ons dat landschap in den hoek, dicht bij den geslachten Os; het was zeer klein, maar wat een wijdschheid van ziening, wat een grandioosheid van greep in dat kleine bestek. Hoe droeg die lucht een onmetelijkheid niet te omvademen; het is het al overhuivende element, waaronder nu gezien ligt een stukje van de aarde bij Amsterdam, (misschien bij Sloterdijk) schuchter, met vèrstrekking van zijn gronden en verhevenheden naar een mysterieuzen horizon, die eindeloos, altijd terugwijkt. Menschen en dieren bewegen zich erin; koeien, die daar hun plekjes weten om te grazen, een late reiziger, die zijn weg zoekt.

Dat stukje was subliem; mij dunkt bij de opstijging in een ballon, krijgen we een dergelijke sensatie van de wegvallende aarde.

Men voelt dat ook wel in den trein, die in den schemer door de vale landen schiet; en wat het oog dan instantanisch opneemt, door onzen geest zoo geheel anders wordt waargenomen, dan wanneer wij in dat landschap als in een kamer rondliepen.

Dan dat andere landschap, waar zoo mooi was ingevoegd het onderwerp van den barmhartigen Samaritaan. Hoe zuiver van indeeling, hoe groot gecombineerd de bouw van dat stuk! De sombere boomtronk op den voorgrond, de geheele voorgrond in donkere ligging, de domineerende partij, - de plaats waar de ongelukkig overvallene in een verborgen schaduwhoek is blijven liggen, hulpeloos, en waar in den schemer van nederige oprechtheid, de Samaritaan zijn daad van naastenliefde verricht; onmiddellijk daarachter het middelgrondplannetje, het nijdige contrast, waarin door een plotselinge lichtstraling alles zoo scherp geaccentueerd wordt, en ook de karos, zoo vinnig duidelijk van den meedoogenloozen leviet, die op het sombere pad de hulpkreten van den eenzame door het geratel der wielen versmooren deed; daarachter weer de geheimenissen van onafspeurbare verwijdingen.

Die landschappen van Rembrandt! Vanaf de luchtigste krabbels waarin hij zoo helder accentueerde zijn intieme vertrouwelijkheid met al het moois, dat de buitenstreek om zijn woonstad, aan zijn aandachtig oog en warm hart vertoonde, in eindelooze afwisseling; alles ligt daar binnen zijn bereik: het simpele geval van een enkel schuitje onder de vreedzame beschutting van een wilgje, krijgt het karakter van een buiten-interieurtje; - een eindeloosheid van vèrstrekkende velden met enkele verheffingen van huisjes en boomen is neergelegd in weifelloos uitgehaalde lijnen en fijne punctuaties - het karakter van boerenhuizen en erven

met al toebehooren, uitgepluisd tot het uiterste raffinement in een oneindige veelheid van lijntjes en krasjes, waarin niets ontbreekt en niets te veel is.

Dat is de observatie van het landschap; maar wat door de warmte van waarneming in de herinnering bleef naleven van de zichtbare kenteekenen, deed uitwakkeren de sensitieve ziening van den mensch, aan wien het boven de stof zwevende element, dat het eeuwige leven draagt, geopenbaard is.

Zóó zijne visie van de landschappen, die als achtergrond dienen van tafereelen; het bestaan is positief en toch schemerend in de waden van een teruggetrokken wereld, waarin het eigen leven geheimzinnig voortgloeit.

Zoo weten we in een kamer, waar we in onmiddellijke toenadering zijn met levende wezens of onze aandacht occupeerende voorwerpen, het leven van het afgescheiden landschap, dat we door de vensters zien. Zoo voelen we in die ontmoeting van Maria met hare nicht, achter het tooneel van die superbe handeling: - de beminnelijke argeloosheid van de blanke gratie der Maagd vóór den toeneigenden eerbied der bedaagde H. Elisabeth, - het afgezonderde leven van een wereld, die zich om de figuren opdringt. In het landschap liggen de voetstappen van de bange reis, en in het afgelegen huis van Elisabeth, waarvan zij nu den drempel overschreed, hebben de uren zich vergaderd, lange uren van een intiem en ingetogen leven.

In het schilderijtje de Emaus-gangers, heeft Rembrandt op zijn 25^{e} jaar reeds zeer krachtig aangeduid, hoever zich de bakens van zijn naturalisme in zijn kunst zullen uitstrekken. Hier trad Rembrandt, nog in zijn eerste vorming en onafgebroken verdiept in nauwlettende studie naar de natuur, reeds ver buiten de perken van het algemeen gezichtsveld zijner buren. Het is de geweld-gebeurtenis in het werkelijke, die de beweging van het stofbestaan voor één seconde doet stilstaan.

Het gelaat van den verschrikten man achter de tafel, die grove tronie is gescheurd uit de werkelijkheid, de vage lichtronding op den muur in den achtergrond met het bezige vrouwenfiguurtje vertegenwoordigt de stemming van het intiem-geëmotionneerde, - maar het zijn de elementen die hier schragen, opstuwen het hoofdelement: den schok van het pathetische, het plotseling bliksemen van die bovenaardsche gebeurtenis, die is voor die eenvoudigen, en voor al wat in die omgeving zoo rustig staat, als een huiverstoot.

De visionnaire uitbeelding van Rembrandt is als een verband tusschen realisme en idealisme. Zijn liefde voor de werkelijkheid is te groot, dan dat zijn neiging tot het fantastische ooit overprikkeld wordt en leidt tot den staat van het nevrose.

Het huiveringwekkende ritselt niet in de geheimenissen van de diepe schaduwen, en in de schielijke verschijning van het licht komt niet de prangende angst opspoken.

De sterke neiging tot het felle contrasteeren van geprononceerde licht- en schaduwpartijen is ook nooit de ijdele zucht naar een uiterlijk effect; het is de ziel die uit den chaos van wijd begeeren zich inkeert binnen de concentratie van trillend-rustig verlangen.

Wat ons getroffen doet aanschouwen de uitstraling van het wijdsch verspreide wereldschoon, is het voorrecht onzer zinnen, maar hartverkwikkender is het, de ontvangen indrukken in den intiemen lichtschijn van de lamp over de huis tafel te doen herleven in onze liefkozende gedachten.

In de herinnering beeft het geluk zijn helderste glanzen na.

Die kleine voorstelling van den barmhartigen Samaritaan op de tentoonstelling leek op het eerste gezicht een schets, in één kleur aangesausd. Maar bij liefdevoller aanschouwing verkregen die luchtige bistertonen een gaafheid en die beeldjes een volkomenheid van actie, dat men het ten slotte voor een compleet uitgezegd schilderijtje aanzag.

Het was op de tentoonstelling een bijzonder specimen van

Rembrandt's opvatting der bijbelsche onderwerpen. Zóó leefden die in de verbeelding van dien levenskrachtigen 17 eeuwschen Hollander op.

Het stukje ademde een geest van vertrouwelijke visie, een zachte prikkeling van veilige rust, als ieder ondervinden kan, die bij een toer langs donkere wegen zijn rijtuig een ouderwetsche uitspanning doet binnengaan, en weldadig verkwikt wordt door de verrassing, tusschen het alomheerschende duister daar buiten, van het stille licht, dat de schimmen van figuren en voorwerpen zoo heimelijk gezellig op de muren doet verschijnen.

Het verschijnsel, dat de Rembrandt-tentoonstelling bij voortduring overvol van bezoekers was, en dat de rijke expositie der etsen in het Rijks-museum zoo uiterst schaarsch bezocht werd, moet hem, die zich verheugde over die wijde belangstelling in Rembrandts werk, wel wat ontnuchteren.

De schilderijen-tentoonstelling was een gebeurtenis, die zich niet meer herhalen zal, maar nu zij tot het verleden behoort, mocht verondersteld worden, dat althans een goed aantal Rembrandt-vereerders, nog in de warmte van de verrukking, ook wel eenige uren van oplettendheid had gewijd aan die collectie etsen. Geen bezwaar, dat hun beursen door de hooge entrée in het Suasso-museum uitgeput waren, - het Rijks-museum kan voor niet betreden worden. Die Rembrandt-tentoonstelling was dus een spektakel-stuk, om zijn zeldzaamheid een curiosum, een kortstondige mode van ontspanning. Jammer dan, dat de entrée nog niet verdrie- of vierdubbeld was; het had de élite, die zich zelfs tot dien hoogen prijs het voorrecht van bezoeken kan veroorloven, nog uitgelezener doen zijn. Ik wed, dat van de honderd bezoekers der schilderijen-tentoonstelling er nog geen vijf, nog geen drie de collectie etsen gezien heeft. Toch wordt ook die eerdaags opgeborgen, en van een beschou-

wing uit de portefeuilles wordt nog schaarscher gebruik gemaakt.

En die etsen! ze bevatten minstens voor de helft de waarde van Rembrandt.

De schilder Rembrandt is in zijne etsen als een redenaar, die na het zegevieren van zijn rijken woordenschat en imponeerende voordracht de officieele standplaats op het spreekgestoelte verlaat, en in welwillende gemeenzaamheid met een kringetje van enkelen den dreun zijner stem vervangend door den intiemen toon van kouten, de spranken van zijn vernuft en wijsheid in onmiddellijke nabijheid doet schitteren.

In zijn etsen openbaart zich de vonk zijner verbeelding, de hartslag van zijn gevoelsleven; en nóg meer dan bij zijn schilderijen heeft de ongeloofelijke werkkracht en de universeele omvatting van dien reus ons overweldigd.

Letterlijk alles valt hier onder zijn bereik, en bijna ieder etsje draagt een wereld van eigen leven. Zelfs als hij allertrouwst een Madonna van Mantegna copieert, zet hij het beeld in het kader zijner ziening.

In de portretten, die hij op de kleine oppervlakte van het metaalplaatje zoo direkt onder het bereik zijner vingers heeft, concentreert zich zijne geestkracht en sentiment het volkomenst; naarmate de scherpe etsnaald de vernis verder wegkrabt, komt uit de geheimzinnige schittering der fijne naden van het ontbloote koper het leven zelf uitspranken. Hij is doorkneed in de ervaring van het bijten; dat uitvoerige schulpje is een proefstuk van zijn volleerdheid; met behulp der acide doet de toovenaar het geheele snarenspel der toonkleuren in een eindeloosheid van varianten uitvieren. Het burijn komt als laatste hulpmiddel, om de uiterste accenten te leggen in de octaven. En ook het drukken voor zijn deel nemend, doet hij naar de caprice's van zijn vernuft, eenzelfde plaat in verschillende gedaanten onder de pers uitschuiven. Maar ook dikwijls versmaadt

hij de hulp der acide en oogenblikkelijk doet hij de oppervlakte van het koper splijten onder den energieken druk van de koppige naald; hij kan zich dus onmiddelijk hechten aan het leven in de vormen; hij weet van de luide kracht door de braam bij het drukken teweeg gebracht en ook van het fijne lichtgaas in de lijntjes, als hij de braam wegschraapt.

Het innigst heeft Rembrandt zich ontboezemd in zijne illustratie's op den bijbel. Opmerkelijk voor dien bewogen ziener en visionairen uitbeelder is, dat enkele onderwerpen bijzonder geliefkoosd en bij herhaling behandeld werden: de verloren Zoon, de barmhartige Samaritaan, het offer van Abraham, de opwekking van Lazarus, de vlucht naar Egypte. En juist de opvatting van die bijbelsche figuren, in de gedaante van het uit zijne samenleving zich openbarende werkelijke leven, is het bewijs van de devote liefde, waarmede hij de gewijde verhalen in zich opnam. Zoo vormt zich in onze verbeelding bij het lezen van een boeiend verhaal, uit de vertrouwdheid van onze omgeving, de conceptie instinctmatig van het gelezene beeld. Als in een zeeschelp het watervaren geheimzinnig eeuwig-door-ruischt, zoo ruischt voor hem uit de tafereelen van de heilige boeken het reële menschleven, dat zich eeuwig gelijk blijft; ook de wonderen worden in die werkelijkheid mogelijk en in die kleine opwekking van Lazarus (de groote is voor Rembrandt wat theatraal) is het luttele gebaar van Christus subliem in zijn weergalooze soberheid; in de ets, waar hij het verste stijgt tot in het geweldige, zijn voor een enkele keer de sporen zichtbaar, hoe Rembrandt zijn hartstocht slechts moeilijk beheerschen kan; ik bedoel de groote prent van de drie Kruizen, waar het koper doorkerfd, schier vaneengereten is in de onstuimige opvoering tot de uiterste finale der fatale catastrofe van het aardsch vergankelijke.

Na de bijbelsche volgt nog een heele reeks van voorstellingen en typen, die hij uit de wereld der samenleving

hem heen in ieder oogenblik van zijn wakend toezicht naar willekeur gegrepen heeft. Het koperen plaatje was voor hem als een dagboek, waarop hij zijn aanteekeningen bewaarde. Het heele kluwen van menschelijke driften, begeerten, aandoeningen en stemmingen heeft hij dus afgewikkeld; en niet de minste huivering van beweging waarin zij zich naar buiten openbaren, is zijn oog ontgaan.

Uit Rembrandts kunst zou men de stelling kunnen opzetten, dat de artist in zijn levensbeschouwing altijd gelijk heeft boven den wijsgeer. Hij tracht niet naar bewijsgronding, maar stelt zijn hypothesen zuiverder, omdat het instinct of de intuitie hem oordeelen doet. Door meerdere liefde voelt hij dichter bij zich de waarheid, en het weten ligt daarin van zelf besloten.

Rembrandt was een schilder, die alles kon, een denker, die alles begreep, een mathematicus, die alle stelsels doorgrondde, een ziener van nooit vermoede sfeeren, een menschenkenner, die geen evenmenschen maar benedenmenschen had, die hij op zijn reuzenhand nam bij trossen als liliputters, ze met den vinger der andere hand verdeelend in groepen; hij is een alomvatter, een albegrijper van al het mogelijke en gebeurende op deze aarde.

W. STEENHOFF.

Verzen van Frans Bastiaanse.

I.
Zomeravond.

Wanneer de kleuren in de lucht verschieten
Is 't scheem'ren vredig zonder 't licht der lamp,
Zie: in de verte stijgt een blanke damp
Uit kalme landen, onbewogen vlieten.

Grazende koeien strijken met getamp
Van koop'ren klokken langs gepluimde rieten
En paarden, na den arbeid in den kamp
Loopen nog laat een versch maal te genieten...

Nu kan mijn ziel weer keeren in zich zelve
En rustig wezen als dit vredig buiten-
Uitzicht dat onbewust ter ruste gaat.

De starren rijzen aan het luchtgewelf en
Een nachtegaal begint al zacht te fluiten
De lucht wordt killer... en het uur is laat.

II.
Liedje.

Ik zou niet graag
Alleen vandaag
Door hoven gaan van loveren schoone,
Als ik niet kon
De lucht, de zon
En waar zij óp schijnt aan U toonen.

Hoe licht de schijn
Der zonne rein
Langs 's werelds eeuw'ge kleurenweelde
Maar wat zou mij
Dit hooggetij
Der schoonheid zijn, zoo gij 't niet deelde?

Want úw gelaat
In schoonheid gaat
Der wereld schoon zóó zeer te boven
Waar dat niet is
Blijft droefenis
Op 't blauw der lucht, op 't groen der hoven.

III.
Grijs.

Als 't Beeld eens Ridders op zijn sarkophaag
De stof bewakend, waar zijn Ziel in stak
Zijn blikken houdt gevestigd, eeuwig strak
Naar 't Zwaard, dat aan zijn voeten ligt, omlaag:

- Geen zonnestraal dier lippen starheid brak
Tot glimlach open, maar ook geen geklaag
Van stormen, die de kathedraal bij vlaag
Na vlaag doen huilen fronst zijn voorhoofd-vlak -

Zoo lag ik met gezonken oogleên stil,
Dagen na dagen, onverschillig beeld,
Mij vaag herinn'rend een vergaan Verleên,

Ik ben niet blijde, ik ben niet droef, ik wil
Alleen de Zonne-spin die mij verveelt
Niet langer langs mijn oogleên voelen treên.

IV.
Nacht.

Donkre wateren drijven
Langs goud-gele zoomen
Donkre wateren zwijgend blijven
Stil staan als in droomen.

Witte zwanen zwemmen
Langs d'ontblaârde lanen
Gele en roode bladeren zwemmen
Langs de witte zwanen...

Donkre schuiten varen
Alles duistert buiten
Langs de zwanen door de blaren
Varen donkre schuiten..

Zwarte wateren drijven
Langs goud-gele zoomen
Op de kant staan oude boomen
Die daar altijd blijven.

V.
Regen.

Kille regen ruizelt stille
Over 't bleekend zomer-loover,
Morgen drijft de zomer over,
Daar het Najaar nader-toog.
Ik zou wel berustend willen
Lichteloozen dag verduren
Als uw hoofd maar enkele uren
Zich tot mijnen schouder boog.

Maar ik zag de nacht-getijen
Veler jaren gaan en komen
Zonder dat gij van mijn droomen
Maakte uw leven deelgenoot;
En ik hoor de regen schreien
Door de twijgen, triestig liedje
Bij dit menschelijk verdrietje
Dat zoo klein is... en zoo groot.

Aanteekeningen over historie en literatuur. Door H.J. Boeken. III.

Spaansche Brabander.

De menschen, die zeggen dat de Spaansche Brabander enkel is een geestige zeden-schildering, aan-één-schakeling van verhaal en beschrijving, zonder eigenlijke compositie, die menschen die weten het niet; en de menschen, die zeggen dat een dichter is de verpersoonlijking van die klasse, die in *zijn* tijd bovendrijft in de maatschappij, die weten het waarachtig ook niet; want de Spaansche Brabander is een prachtig gecomponeerde comedie met middelpunt en kern èn den daarom heen gewassenen groei, zooals die tot volheid uitgroeit in den de moederlijke natuur afspiegelenden geest des dichters; en Bredero, de dichter, stelt daarin den mensch voor, niet zooals die, product van een maatschappij, zich voegt en zich vlijt in die maatschappij, welke hem voortbracht, maar zooals hij naakt en berooid, en gelijkend op den mensch van alle tijden, beklemd zit en benard in de hèm vijandelijke en alle menschen ontmenschende maatschappij.

* * *

Hoe groot is toch de verwantschap tusschen alle wezenlijke drama.

Is het niet dezelfde behoefte en drang, die den ouden Griekschen dichter zijne saters naakt ten tooneele deed voeren, in dezen den echten natuur-mensch, van alle maatschappij-vormen ontdaan, zijn ruwe natuurgevoel en innerlijke natuurwijsheid deed laten blootleggen en die welke Bredero zijn Trijn Jans en Bleeke An, de twee Snollen, hunne avonturen en komst in het groote gilt doet laten verhalen? En is het niet dezelfde drang, die Aristophanes zijne hoog-vliegende-plannen-makende Atheners een vogelenstad tusschen hemel en aarde doet laten bouwen en die welke den Amsterdamschen amoureuzen poëet zijne eigene buiten-maatschappelijkheid gedeeltelijk in den winderigen en ondanks allen tegenspoed zijne ingebeelde grootheid ophoudenden Jerolimo, gedeeltelijk in den hongerigen, maar getrouwen Robbeknol deed afbeelden? Want met de hooge comedie hebben wij hier te doen, die niet maar met gebreken spot en die geen satire is, maar die eigen diepste leed in een lach door tranen doet zien en die eigen hongerendste begeerten op het wanhopig aangezicht des gefolterden tot den goedhartig-krullenden lach-mond des faunen weet zich te doen verbreeden.

Wanneer men dit als kern en midden-punt in deze Comedie aanziet, de twee snollen als sater-koor, de hongerige heer en dienaar als magnifiek helden-paar, dan trekt zich daar als van zelve de prachtige schildering van het Zestiend-Eeuwsch Amsterdam tot een bonte volle ronding rond heen. En wie zijn, van naderbij beschouwd, de personen die zich als een heirleger van vijandige machten om deze beide onergdenkende slachtoffers heen scharen en als vliegen ze in hun web schijnen in te spinnen, maar die schuldelooze vliegen ze ontkomen, daar is het een komedie voor?

Zelfs de kinderen zijn niet vergeten, die elkander in het spel van oneerlijkheid betichten en als groote menschen in

het klein, om de knikkers gaan kijven. Op den verren achtergrond staan ook de volwassen mannen, de patriotten, die hun eigen hart aan elkanders en elkanders familie's schandalen ophalen, op gesmokkeld bier en het laatste nieuws azen en elkander gaarne de stangen en staken van de Volewijk doen gedenken, waar de gerechtelijke en maatschappelijke dood den Amsterdamschen burger die op de Nieuwe Brug de hooge Noord inkijkt van tegen grijnst, terwijl de natuurlijke dood in den persoon van den praatgragen Auwen Floris Harmensz den baardrager en hondslager van de kerk gestadig op het tooneel af en aan waart. Eenmaal als schijnbare en daarom komische catestrofe komt de baarlijke dood zelf op een baar ten tooneele en in de lijk-klacht van de den doode beklagende vrouw erkent de arme, maar toch nog den dood als erger vreezende Robbeknol zijn eigen en zijns meesters berooiden toestand: datgene wat door al die andere schrapenden en gierigen meer dan de dood gevreesd wordt: de armoede.

VROUW.
Mijn Heer, mijn Man, mijn goedt, wat is my dit een kruys:
Helaas waar brenghtmen u? in 't ongeluckich huys?
In 't droef, in 't doncker huys, int huys van het vergheten,
In het huys daar men weet van drincken noch van eten?
ROBBEKNOL.
O mijn, wat hoor ick daar? o mijn! mijn pols die slaet.
Mijn dunckt warachtich dat Hemel en aerdt vergaet,
Sij brenghen deze doodt in mijn huys, dits mijn vresen,
Maer o popelency daer sal ick noch voor wesen.
Wapen! wapen! moort! moort! moort! moort! brant! brant!
Helpme! wapen! brant! de duy vel is in Hollandt.
Och Miester! Joncker! Heer! helpt! helpt! helpt! helpt my beschermen
De deur! de poort! de deur! of jij seltet bekermen.

Is die katastrofe een ijdel spookbeeld gebleken en als dusdanig voorbij gegleden: dan komen de werkelijke vijandelijke machten voor de berooiden aanzetten, Gierighe Geraart, de huisheer, en Byateris, de koppelaarster; weldra de overige schuldeischers, ook Wet en Justicie, deze beiden voorgesteld door den Notaris en den Schout met zijn rakkers. Jerolimo reist ongemerkt naar Kuylenburch en Vianen. Robbeknol wordt uit de handen van den schout gered door de goede spinsters die hem zoo gaarne van Gods woorden hoorden lezen; zij hebben hem altijd wel geholpen met

Somtijds een stickje broot
Of eenigh ander spijs, nadat het was geschapen, en ze zijn nu zijn voorspraak. En de schout wordt, als hij toch niemand aan geld of goed kan helpen, heerlijk uitgeveegd door Byateris:
Bin jy een Schout? jij bint een overgheven vleys-dief.
Jy bint een siel-moorder! jij bloetsuyper! jij fiel?
O Jy gheweldenaar, krijgh ick je bij mijn siel,
Dats alliens: bin gy een Schout? een Schout? en doeje sulcke dingen?
De jonghens sellen nou wel een Lietje van u singhen,
Indien dat gy iens wort op leelijckheit betraapt.
Nu ick mach gaan na huys: ick heb mijn gat welleschraapt.

En zoo eindigt het stuk met eene heerlijke haarplukkerij-met-woorden onder elkander van de duivelsche machten, die zich op de armen hadden willen werpen.

* * *

Het is geen ijdel spelletje dat ik dit rijke spel een weinig heb geduid en de deelen (men zou het wel heel veel nauwkeuriger en meer uitgewerkt kunnen doen) lichtjes aangewezen. Waar de weligste wasdom is in de natuur, daar

speurt men de harmonieuste wetten, waar 's dichters geest de welige natuur afspiegelt, daar ziet men de onnaspeurlijkste wetten, ze wijken weer verder, maar men blijft van haar bestaan verzekerd; en verdwijnen ze bijna, bij nader aanschouwen ziet men ze weer grooter en hooger opdoemen.

En ik zeg dit met te meer nadruk omdat er tegenwoordig zijn, juist die het zóó goed anders konden weten, die het eeuwige en altijd hetzelfde blijvende in de kunsten ontkennen en in haar, horribile dictu, nièt anders zien dan het altijd veranderende product eener altijd veranderende Maatschappij.

Adoratie door Willem Kloos.

LXII.

O, zweefdet ge aan tot mij, op vleuglen, blanke,
Zacht-op de welving hunner pluimen slaande,
'k Zou niet verwonderd zijn, maar stil-weg danken,
Dat zich verwezenlijkte 't niet-bestaande....

O, de breed-pure glorie, die daar gaande
Zou zijn langs de lucht, als uw lieve, ranke
Lichaam daar vloog, of een teedere zwaan de
Wereld doortoog met melodische klanken!

Want gij zoudt zingen, o! klankrijk als lieren,
Die staêg door de azurene ruimten sproeiden
Stralen muziek, maar bij droppen vergoten...

Ja, zingen zoudt gij, een godheid in 't zwieren,
Wijl uwe wieken al suizende roeiden
Omhoog naar het licht, waar ge uit zijt ontsproten!

LXIII.

Ja, waarom komt gij niet als blijde bode,
Brengend de vreugde van een eindlijk zeggen:
‘Laten wij samen onze smarten leggen,
Als een teederlijk-uitgeklaagden doode,

Onder de kalme, welig-groene zoden,
Waar dan door bloeiende, ruischende heggen
Rijst het vroom lied, dat de vogelen zeggen....
Wij dan weer blij met elkander gevloden!’

O, smart van te moeten missen uw klaren
Lach, den diep-donkeren gloed uwer oogen,
't Heerlijk gezwier uwer leên als een windvlaag, -

Van niet, als 'n paarl, u te mogen bewaren
En, mocht gij weenen, uw tranen te drogen
Met woorden vol troost, die'n lievende vindt staêg.

LXIV.

Hoe gaan dees donkre dagen langs mij henen,
Het hoofd omhuld, als zwijgend-sombre bruiden,
Die, stappend stil, 't verloren lief beweenen,
Dat slaapt ver-weg onder vaal-dorre kruiden....

Hoor ze snikken diep, als kindren, nog kleene,
Hoor droef in 't rond de bange klokken luiden,
Waaronder dóór klaagt een gestadig stenen,
't Eenig geluid, waar ze 't leed mee beduiden....

Maar, o! als de zon, door de wolken brekend,
Plots lichtte op hun bleek gelaat - voor die gloedpracht
Week Melancholie, een schimmenheir deizend..!

Zoo waar het ook mij, als gij, eensklaps rijzend,
Mij lachtte, een godheid waarachtig, mij zoet-zacht
Met oogen, lippen en armen toesprekend..!

LXV.

Traadt gij mij tegen bij het eerste dagen,
'k Zou niet de zon meer zien, maar U alleen,
Hoe ge als een schooner zon, door lucht gedragen,
Keerdet uw fonklend aanschijn naar mij heen,...

Fonklend van oogenpaar, dat, trotsch in 't wagen,
Haast wel een dubbel-zon in 't gloeien scheen,
Fonkelend door pronk, om uw hoofd geslagen,
Fonklend door kleurge kleeding uwer leên!

O, als gij kwaamt en de zon rees ten kimmen.
Smeekte ik of hooger niet haar lichtgloed steeg,
Daar reeds zoo hoog-op in mijn hart ging klimmen

Zonnegloed der liefde, door úw beweeg,
Die, statig stijgend, van droevige schimmen
Veegde 't heelal mijner zielskaamren leêg....

LXVI.

O, mijn gedachten vliegen heen en weder,
Als dorre blâren op den avondwind,
Die vlieden her en der, en vallen neder,
Als stukken speelgoed van een treurend kind,

Dat allen, 't een na 't ander, haatlijk vindt,
En werpt ze weg... Want, ach! nooit hoor ik weder
Die heldre stem, die met wat woorden teeder
Voor altijd *mijn* hart aan het hare bindt....

Kom dan, o wind van mijn gedachten, blaas maar,
Gelijk een storm, zwaarluidend over de aard!
Waai met breed smeeken eindloos uit, en plaats haar

Zóó ver omhoog, dat wie daar óp haar staart
Zal wanen, dat zij is de Onkenbre, Al-ééne,
Naar wie al menschen dezer aarde weenen!

Een dramatisch conflict. Door J. Hora Adema.

PERSONEN.

VAN DARLEN, Oud-Ambtenaar.
ADÈLE, zijn vrouw.
ANNIE, (oud 14 jaar) hun kind.
LANNERS, Docter, en huisvriend van de Van Darlen's.
EEN DIENSTMEISJE.

Decoratie: een goed gemeubileerde kamer met rechts voor een sofa, een tafel en een paar stoelen.

Eerste tooneel.

ADÈLE, ANNIE.

ANNIE.

(Een bleek, mager meisje met pijnlijk verwrongen gelaatstrekken. Haar lang, blond haar hangt los over haar schouders. Zij zit naast haar moeder op de sofa. Een kruk staat tegen de sofa aan, in haar nabijheid. Bij het opgaan van het gordijn slaat zij haar armen om den hals van haar moeder en kust haar).

Moedertje! - lief moedertje! -

ADÈLE.

Mijn lieveling, waarom wordt je op eens zoo overstuur; waar denk je aan.

ANNIE.

Och natuurlijk als altijd aan die kruk

(er gemelijk naar omziende)

- dat nare ding.

ADÈLE.

Arme Annie!

ANNIE.

Zooals ik daar het land aan heb! - En er dan tòch niet buiten te kunnen, er altijd mee te moeten omsleepen, met dat stuk hout.

ADÈLE.

Lieveling, ik zou me daar niet te veel in verdiepen.

ANNIE.

Dat moet 'k soms wel, moedertje, of ik wil of niet. En dan heb 'k een verdriet!

(na een kleine pauze; in opgewekter stemming).

Maar dat heb 'k niet altijd. Soms droom 'k, dat 'k zonder die kruk kan loopen. Dan doe 'k als andere meisjes, die daar buiten spelen en zoo'n dolle pret maken. Dan stoei en spring 'k met hen, zooveel 'k wil. O, moedertje, u weet niet hoe heerlijk 'k dat wel vind!

(weer mistroostiger).

Maar 's morgens is 't met al dat moois weer gedaan; want als 'k de gordijnen van mijn bedje wegtrek, en om me heenkijk

(schreiend, terwijl zij de handen voor haar gezicht slaat).

O, dat 'k dan altijd die nare kruk het eerst moet zien.

ADÈLE.

(Zachtkens Annie's handen in de hare nemend, en haar kussend).

M'n arme, arme lieveling!

ANNIE.

En dat 'k bijna elken nacht dàt droomen moet, en nooit dat 'k zonder die kruk niet loopen kan. Zeg, moedertje, waar zou dat toch wel van komen.

ADÈLE.
Dat weet 'k niet, m'n Annielief.

ANNIE.
Doordat 'k er over dag zooveel over denk?

ADÈLE.
Dat 's niet onmogelijk.

ANNIE.
Of doordat 'k er dikwijls over lees in de heerlijke boeken, die 'k soms krijg.

ADÈLE.
Misschien kan 't daardoor wel komen, ja!

ANNIE

(haastig).

Nee, daar komt 't zèker van, nu weet 'k het.

ADÈLE.
Hoe wèet je dat nu zoo op eens?

ANNIE.
Wel - 'k las voor een poos van meisjes, zoo oud als ik, die speelden in mooie korenvelden, en daar bloempjes plukten, mooie gele boterbloempjes en klaprozen prachtig rood.

ADÈLE.
Verder?

ANNIE.
Dat ze van al die rozen boeketjes maakten, en daar hun hoed mee opsierden; en dat ze zoo gearmd en zingend weer naar huis trokken. O, dat moet heerlijk zijn geweest.

ADÈLE.
En droomde je daarover, nadat je het gelezen had?

ANNIE.

Ja, moedertje, maar nog veel mooier. Want in mijn droom zag ik een zonnetje, zoo klaar, als 'k in mijn leven niet zag. Ik speelde in dat wonderlicht. Het loopen was niets voor me; ik zweefde. En dat zingen, toen we eindelijk weer naar huis toe gingen, zooals dàt klonk! als het luiden van een torenklokje, maar van ver, heel van ver. Het werd luider en luider, mooier en mooier, net of we altijd dichter bij dat klokje kwamen. Eindelijk werd het zoo luid, dat 'k er wakker van werd; en voordat 'k de oogen goed open had, wist 'k alweer, dat 'k geen vriendinnetjes heb - niets dan die kruk, die nare kruk.

ADÈLE.

Dat 's hard, m'n lieveling; maar je moet daar niet altijd zoo over denken.

ANNIE.

O, ik denk nog over veel meer; ook over het vreemde, dat *ik* juist zoo ongelukkig wezen moet.

ADÈLE

(haar gelaat wat afwendend).

Dat 's een ongelukkig toeval, kindlief, anders niet.

ANNIE.

Maar ben ik dan zoo kreupel gebòren?

ADÈLE

(geestdriftig).

Nee, kindlief, nee! Toen je geboren werd, was je mooi en recht. 'k Zie je nog liggen op mijn schoot, als je kraaide van plezier, en schopte met je mollige voetjes.

ANNIE.

'k Ben dus later zoo ongelukkig geworden; hoe kwam dat wel?

ADÈLE

(verward; en toch haastig antwoordend).

De meid heeft je laten vallen; dat kan toch altijd gebeuren.

ANNIE.

Zeker, moesjelief. Maar waarom krijgt u zoo'n kleur. Uit boosheid, dat de meid me vallen liet?

ADÈLE

(haastig).

Ja, daarom! - Als 'k er nog aan denk! - Maar hoe kom je er toch bij, me dat zoo onverwachts te vragen.

ANNIE.

'k Heb 't u zoo vaak willen vragen, maar 'k heb 't niet eerder gedurfd, als u 't weten wilt

(na een kleine pauze; op medelijdende toon)

. Dat ongeluk moet u veel verdriet hebben gedaan.

ADÈLE.

O, je kunt je niet voorstellen hoeveel.

ANNIE.

En vader nog meer, lijkt me toe. Zegt u mij 's: was hij vroeger wel vroolijk?

ADÈLE.

Hij was altijd ernstig, ook streng, maar toch, ja, vroolijk kon hij ook vaak zijn.

ANNIE.

En nu altijd even treurig en stil. Dan heeft zeker het verdriet over mijn ongeluk hem zoo gemaakt.

ADÈLE.

(aarzelend).

Waarschijnlijk. Heel natuurlijk.

ANNIE.

Ja; en ik heb nog meer opgemerkt. Als hij alleen verdriet had, dan zou hij ook alleen treùrig moeten zijn. Maar hij 's ook zoo schuw en vreemd daarbij.

ADÈLE.
Dat is zoo.

ANNIE.
Den laatsten tijd vooral. U heeft toch ook zelf wel gemerkt dat hij u al meer en meer uit den weg gaat. En nu begrijp ik maar niet waàrom hij dat doet. Begrijpt ù dat niet?

ADÈLE

(verward).

Ik? - Ik? -

ANNIE

(angstig).

Ja, moedertje, vooral waàrom hij zoo schuw is.

ADÈLE.
Je zegt dat op een toon, alsof je bang voor hem bent.

ANNIE.
Dat ben 'k ook, als 'k u dat zeggen mag. Vroèger niet, al was hij nog zoo stil en treurig, en lachte hij ook nooit. Maar nu hij zóó geworden is, en soms net doet of hij het land aan u heeft en dat toch voor u verbergen wil! - ik hoor hem

(ze pakt haastig haar kruk)

.

ADÈLE

(opstaand).

Waar ga je heen?

ANNIE.
'k Wil liever weg, voordat hij hierkomt. 'k Zou 't niet kunnen aanzien dat hij u hard viel.

ADÈLE.
Maar lieveling, daar is geen kwestie van.

ANNIE.
Juist wèl, juist wèl

(naar rechts hinkend, terwijl Adèle haar steunt).

Van morgen nog keek hij u van op zij aan, alsof

hij u kwaad wou doen. Lief moesje, hij heeft zeker een ernstige grief tegen u over iets, daar ìk niet van weet.

ADÈLE

(verward).

Dat-zou-wel-kunnen.

ANNIE.
Als u durft, toe, vraag hem of hij weer goed op u wil worden. Doet u dat?

ADÈLE.
Dadelijk? - nu? -

ANNIE.
Ja. Na wat 'k van morgen zag, zou 'k ziek worden van angst, als hij nog langer zoo bleef.

ADÈLE.
Lieveling!

ANNIE.
Toe, vraag 't hem, al is 't om mij alleen.

ADÈLE.
Goed dan; ik zàl 't vragen.

ANNIE

(haar omhelzend).

O moedertje, dat 's lief van u. Als vader nu maar doen wil, wat u vraagt, dan zullen we wel weer een prettiger leventje krijgen.

ADÈLE.
Laten we dat hopen

(haar over den dorpel van de deur helpend)

. Voorzichtig, zoo.

ANNIE.
Begin maar met vader een flinken zoen te geven

(pijnlijk lachend en haar moeder op de wangen kussend)

. Kijk zoo, dag!

(Annie hinkt verder naar rechts af, waarna Adèle weer naar den voorgrond treedt. Een oogenblik later treedt van Darlen in sombere stemming op).

Tweede tooneel.

VAN DARLEN, ADÈLE.

ADÈLE

(haastig op hem toetredend, maar spoedig aarzelend blijvend staan).

Frans! -

VAN DARLEN.

(In de kracht van zijn leven, maar gejaagd en onrustig, met het uiterlijk van een gebroken man. Zijn vrouw op hem ziende toetreden, blijft hij staan, niet wetend wat te moeten).

Wat is er? -

ADÈLE.

'k Heb je wat te vragen.

VAN DARLEN

(wantrouwig).

Zoo.

ADÈLE

(wat dichter bij hem komend).

'k Zou graag willen, dat je een oogenblik wat minder onrustig was dan je den laatsten tijd geweest bent, en naar me hoorde.

VAN DARLEN

(willend aftreden).

Dat kan 'k niet.

ADÈLE.

Toe, Frans, loop nu niet telkens van me weg, de eene kamer, in, de andere uit. Kom liever een oogenblik naast me zitten; dat 's zoo langen tijd niet gebeurd.

VAN DARLEN.

Nee! -

ADÈLE.

Waarom toch niet? -

VAN DARLEN.

Omdat 'k nergens meer rust kan vinden.

ADÈLE.

Dat 's een reden te meer om even naar me te luisteren. Die onrust staat zèker in verband met wat ik je te vragen hebt.

VAN DARLEN.

Met-wat-je -

ADÈLE.

Ja, Frans, iets van belang: - of je niet weer tegen me - zou willen worden - zooals je vroeger was. Zoo goed, zoo vertrouwzaam.

VAN DARLEN.

Je hebt dus gemerkt -

ADÈLE.

Dat je me uit den weg gaat, waar je maar kunt. Natuurlijk, dat was al te veel in het oog loopend; toe, doe dat in het vervolg niet meer, Frans, 'k bid je er om.

VAN DARLEN.

Nee, ik blijf die ik ben. Ik kàn niet anders. Je weet zelf heel goed, waarom!

(hij treedt haastig naar rechts af).

ADÈLE

(nadat zij hem is nageloopen, en bij de deur rechts is blijven staan).

Frans! - Frans! -

(na een kleine pauze zich langzaam omwendend en naar voren komend; daarna met zachte stem sprekend)

. Je weet zelf heel goed, waarom! - Dat weet ik, ja - O, wat ben 'k toch slecht, infaam slecht!

(zij valt op de sofa neer, schreiend haar gelaat in haar handen verbergend. Een oogenblik later treedt de meid haastig van rechts op, en vliegt Adèle van schrik overeind)

.

Bragi's zwerftocht.[1] Door J.B. Schepers.
I.

Oude herinneringen.

Het drietal gleed omlaag
Tussen de□ontelbre sterren, Balders weg langs,
Waar hij z'n driespan mende naar de zee.
En even wuifden zij hem toe van ver,
Zij daalden neer en leken eerst voor mensen
'En rozig-blank-en-zwarte wolk, die licht
'En zilvrig is, van zonschijn, menen zij.
Zij zegen neer in Bragi's vennewoud.
Vandaar ging Donar heen naar 't Noorden, Loke
Zweefde, zo 't scheen, naar 't zonnig zuid,
Maar 't zonlicht smolt met hem tot goudgloed saam.
Zo volgde□'em Loke met z'n listig oog.
En boven donkre sparrekruinen dreef
'En zwarte wolk en dekte Donars lijf.

Alleen was nu de Dichtergod in 't woud,
Waar hij z'n jongensjaren had doorstoeid,
Waar hij z'n jonge liefde voor zich zag
En z'n Idoena dwepend aan z'n zij -

1) Vervolg van Bragi. IIe Boek. blz. 142.

Melodieëus klonk hem haar stem weer aan.
De vogels zongen de□oude liedren noch;
De wind ruiste in het riet noch en de berk,
Blankbastig stond hij tussen het gespart;
Z'n tere bladen trilden de□oude toon,
Boven de hut waar Gunlod woonde noch.

Z'n moeder lag daar oud en ziek-bleek, zag
Verwonderd en bewondrend tevens tot
De rijz'ge mangestalte□op van haar zoon:
Breedschoudrig stond hij daar, een blonde golving
Ter weerzij van het hoofd en kroes de baard.
Met blijheid zag zij ook z'n meelij-oog.
En in haar denken vloog z'n jeugd voorbij,
'En zwerm van beelden lang gevlucht, eer taal,
De langzame, bij machte□is hun te vangen;
Wapens en speeltuig lei hij neer en bukte:
Z'n rosse baard roerde haar bleke wang.
'En kus en 't ‘moeder’ klonk haar toe, gaf vree
Berusting aan de arme lijdende,
Wier een'ge troost 'en schuw dorpskindje was,
'En meisje, dat heenliep, toen mannestap
Zo fors daar aankwam. ‘Moeder’, 't innigste,
Het reinste van de rijke mensetaal,
Dat van de kinderziel uitvliegt, als blank
De duif in voorjaarsmorgen klapwiekt uit
De til; het klonk noch lang na in haar ziel.
‘Idoena, is me□ontroofd door reuzelist,
Godin van de□eeuwge jeugd zou zij u redden,
Maar, moeder, blijf mij wachten, zie ik ga:
'k Wil haar bevrijden, samen komen wij
Bij u terug, haar macht laat zij hier werken
En als de geur noch in de kamer zweeft
Als lang de bloem al weggedragen is,
Zo zult u jeugd in eeuwigheid genieten,

Vinden wij òns werk ook heel ver van u'. -
'Och, Bragi! Eeuw'ge jeugd: ik wens ze niet
Voor mij; ik dacht je beiden zalig saam,
Maar 't was toch waar dus van die roof, als 't kind
Me zei; o, zoek haar; laat me zien dat je
Gelukkig bent als vroeger' - 'Moeder, 'k ga:
Een kus noch en ik zoek: uw kus geeft moed.' -
De moede vrouw richtte zich even op
En Bragi zag haar grijze haren golven,
Verward van 't liggen onder 't zware hoofd.
Toen naar het schauwig hoekje waar hij wist,
Dat Vengod woonde.
De eenzaamheid vloeide om
Z'n ziel; 't was hem als zuchtte er een, en even
Stond hij toen stil, z'n voet kreukte geen blad.
Toen was de stilte als deed het ven 't gebed
Van de avond, als bad alles mee. De zon
Was brand achter de bomen, gloeide in 't water;
'En enkle vogel zong maar in de twijgen,
'En enkel ritselkoeltje ruiste in 't riet.
En Bragi boog verslagen tot gebed
Het hoofd, maar in de leegheid van z'n ziel
Hoorde hij altijd door Idoena's naam. -
Niet stil staan! Daar was 't glad-zwart waterhoekje,
Waar altijd denne-schaduw overligt,
En Bragi sloeg de snaren even, daar
Dook Vengods hoofd, nat-glad, met sluik haar, op
En zwaar klonk 't Bragi toe: 'Wie daar?
O, 't is m'n oude vrind! Ja, zij is weg:
Ze liep hier langs de kant, ik volgde haar
En werd weer jong door zoveel jeugd en schoonheid.
Bewondring gaf mij dromen. Toen - 'en gil
En 'k zag 'en grote, pootge kerel haar
De arm om de middel slaan, zij worstelde,
Haar kinders gilden, hielden moeder vast

En grienden, toen ze mee moest toch: ik wou
Haar helpen, maar twee andre rouwe kerels
Grepen mij vast en onderwijl schoot hij
Met haar in 't ven; de kindjes bleven staan.
'k Zag beiden dalwaarts glijden naar de beek:
Haar hield hij op z'n rug met één hand vast.
Toen hij ver weg was pakte één de kleinen
En ging dezelfde weg, ook de□ander deed
De ruwheid van z'n vuist, z'n woeste blik
Mij voelen, schaterde en liep toen weg.
Ik hoorde 't schreeuwen nog: ‘ba, wat 'en land!’
En toen kwam weer de stilte□in 't ven terug.’ -
‘Kan 'k niet dan langs die kronkelbeek?’ - ‘Lang is
De weg, maar de□enige□is 't. Het water zoekt
De laagste plek, de zee is de□allerlaagste,
Dat is het grote huis van watergolven:
Zo zong mij toe de zwaluw, die ik 't vroeg.
Daar zingen zij bij dag en nacht hun lied,
Hier rusten kleinren, golvenkinders, soms.
Hun zingen hoor je al van ver,’ zo sprak
De praatzieke□oude□aldoor, te lang vond Bragi
En dankend hem ging hij al peinzend voort.
De Vengod schudde 't hoofd en dook in 't diep.

Noch even lichtte Loke□in 't avondrood,
Toen stierf het kwijnend weg en bluste uit
En Loke fladderde□om het ven als vleermuis,
'En gonzend, schietend vlekje□aan 't avondblauw;
Dan was hij hoger - weg achter de wolk,
Waar hij met Donar keek in stille spanning
Naar Bragi's wandling langs de gladde beek.
Herinring na herinring leefde□in deze
Op, als des zomermorgens 't vee ontwaakt,
Uit dauw zich heft, en 't gras raast bij hun grazen.
Zo suisde 't ook in hem, nu hier dan daar,

Maar zomermorgen was het niet in hem.
Hij zag de strijd weer en vergat z'n leed
Bij 't zien van brug en slagveld, waar hij vocht
En viel, met ere, ja, maar - daar ook had
Hij 't laatste woord op aarde van z'n vrouw
Gehoord. - Z'n vrouw! en 't licht paleis, vol lach
En kinderpraat in Walhal werd 'en beeld,
Dat in z'n denken voor dit landschap drong
En 't overlichtte. Voort! - Was dat de plek niet,
Vanwaar zij eens de vijand overvielen?
O, kon hij zo weer strijden als die dag,
Nu om z'n vrouw, blond dochtertje, z'n Hagen,
De forse roodwang-knaap terug te krijgen!
Hoe dreef dat babblen-in-hem, 't vrouwebeeld,
Tot spoed!
    Het beekje ontmoette 'en beek,
Saam gingen zij als 'n vader en z'n zoon
Hun weg, 'en witte vogelpluim wees hem
De richting, zwart stond daar 'en hut, bekend
Door 't stenen pad in 't beekje, waar hij luid
Het water over stromen hoorde. 't Moest
De weg zijn die hij eenmaal volgde, waar
Hij Geertruid zag op 't erf, haar kind op de□arm.....
En alles werd weer levend in hem, 't lied,
Dat hij toen zocht, niet vinden kon en toch
In Zangburg voor z'n eigen kind zo vaak
Gezongen had - wie zong 't het eerst, hij of
De jonge moeder? - 't welde 'm zachtjes uit
De mond, klonk aan door 't zwarte van de nacht,
Die zwarter, zwarter werd, want Donars wolk
Daalde□al omlaag om Bragi's weg te volgen.
Hij zag hem stilstaan, hoorde 't lied en lachte -
Hij wist niet, wat het hier beduiden moest -:
Z'n lach was donder over 't heideveld.
Zwijgen liet Loke hem en gluurde soms

Heel even om de wolk; als weerlicht was 't -
En samen hadden zij daar schik, de Goden,
Om 't wiegelied dat ruiste langs de hei.
‘Maar hij moet voort’ zei Donar en hij wierp
Waarschuwend Mjölner uit en riep als donder:
‘Voort, Bragi, voort’, maar deze klopte aan
En zei tot de verschrikte boer: ‘'En vreemdling
Vraagt onderdak in 't noodweer! - ‘Kom maar in!’
En Geertruid, slaaprig noch, nacht-huivrig, deed
Uit de as het vuur opvonken tot 'en brand
En licht spreidde de vlam tot schaduwhoeken,
Allengskens meer, tot Bragi alles zag.
Drie kinders stonden er te kijken naar
De vreemde, 'en opgeschoten jongen was
Het kind waar Bragi eens mee speelde, de andren
Twee meisjes. 't Onweer schrikte allen op.
Vrijmoedig kwam de jongen aan en vroeg:
‘Wat is dat, vreemdling, op uw rug?’ - ‘Wil jij
Dat horen, ventje? Goed!’ - en daar weerklonk
Het lied, dat Geertruid zong als wiegelied.
Vreemd luisterden zij op, maar niemand dacht
Aan de oude gast en diep stond Bragi's hoed
In de ogen. - ‘Kòn ik dàt ook!’ riep de knaap
En Bragi's hand streek over 't voorhoofd hem:
Vreemd-droomrig ging hij zitten in z'n hoek.
Het was als klonken er al zangen op
In hem; 't was ziels-muziek, maar niemand wist 'et.

Bij Scheltema en Holkema's maandelijkschen kalender 1899. Versierd door G.W. Dysselhof, C.A. Lion Cachet en T. Nieuwenhuis. Door Jac. van Looy.

I.

Januari.
Vuur-vonk en naald-groen, groei in wacht bevroren;
Februari.
Lektuur en weefsels achter troeble ruiten;
{ *Maart.*
't Stoutmoedig onkruid waagt het al; te tuiten
{ *April.*
't Paarsch-bloemig veil gaat, en gezoem vraagt hooren.

{ *Mei.*
't Bebloesemd blauw doorgeerd van veêrge koren
{ *Juni.*
Heldhaft'gen zomer toe; petale' als luiten
{ *Juli.*
Roemen den rank en 't rijpen, heilgend 't muiten:
{ *Augustus.*
Der hóoge kleuren schal in 't zonne-smoren.

September.
Voldragenheid en ook wat stil geween.....
{ *Oktober.*
't Verstarren komt en daarmeê 't rits'lig glijen
{ *November.*
In mos- en nevel-droom, in 't ras voorbije;
December.
IJs-ster'ge nacht en voedsel voor elkeen.

Zoo laten kunstnaars op broos blad na blad,
Belofte en daad neêr tot 'n jaar-weelgen schat.

Soest, 17 Nov. '98.

Sint-Niklaas-versje bij een kalender.
II.

Dat Sint, gemijterd, in scharlaken pak,
Met paard en knecht hoog over daken rijdt,
Gelooven alle kindren; zij zijn blijd'
En zoet als hij maar diep tast in den zak.

Maar dat nog 'n oudre dan de Bisschop schrijdt
Over ons hoofd heen, rustloos, nimmer zwak,
Geregeld tredend als 't gerikketak
Van 'n pendule is voor grooten 'n zekerheid.

Die dat gestaâg bepeinst, kan 'm 's nachts zien gaan,
Uit neevlen tredend tègen 't donker aan,
Plechtig en hoog in 't witte licht der maan.

Zoo een zit stil dan in vergetenheid,
Verdroomt zijn uren, terwijl almaar schrijdt,
Eenzelvig gaand', de nooit-neêrziende Tijd.

5 Dec. '97.

Literaire kroniek.

't Meest juiste en preciese, wat ik van dit boek[*)] zou kunnen zeggen, als men mij vroeg, het met één woord te kenschetsen, is: dat de schrijver, die er zijn uren meê volmaakte, met een eigenaardig soort van menschenkennis pronkt.

Ik bedoel dit: verlaat eens op een dag, dat gij niets anders te doen hebt, het huis uwer inwoning, en wandel, zonder eenige, ook de minste bedoeling, in de buurt waar dat huis staat, langzaam op en neêr. Gij kuiert er en ziet dan den slager voor zijn blok staan en den bakker achter zijn toonbank en de juffrouwen die handelen in galanterieën en kinderhoeden zitten op hun stoeltjes en werken met de naald. En bij elk van die menschen blijft gij een oogenblik op uw wandeling staan. Ja, telkens spreekt gij er een aan en begint dan gemoedelijk met hem of haar te praten, en ondervraagt hen rustig, met een vriendelijken kwinkslag, naar het leven van de menschen, wat verder-op in de buurt. Van de menschen, die daar wonen in groote huizen, met hooge stoepen, en zich verbergen achter gordijnen van damast en kant. Dan luistert gij aandachtig en teekent alles op in uw hoofd, of 't orakelen zijn, wat *die* grootemeneer doet, en hoe déze is, waar gene voor leeft en wat die andere denkt. En zoo hoort gij dan van zoo'n vrouw-uit-het-volk: ach! déze mevrouw is zoo moeilijk met haar meiden, zij kan er wel zes in een half-jáar aan, en gene is

zoo trotsch, want altijd loopt zij met het hoofd naar achteren, in haar nek, om zoo te zeggen, en zij draagt haar parasol voor zich uit met een beweging, alsof het de scepter was van een vorstin, terwijl toch haar vader, ja, dat kan ik u zeggen, gewoon-weg maar, zooals wij andere menschen, een winkeltje had; en die weer is zoo vroom, van zoo'n rare vroomheid, zij gaat nooit naar de kerk, maar houdt thuis oefening met haar vriendinnen, bij een glaasje advokaat en onder het toezicht van een dominé, een erg strengen dominé, die expresselijk daarvoor uit Engeland kwam. En als u nog meer er van wilt weten, laat de man erop volgen, die éene meneer, wiens gezicht zoo rood ziet, drinkt altijd en eeuwig twaalf bittertjes voor 't eten, en die andere heeft juist een klap gehad, een fameuzen klap in de West-Indische plantaadjes, maar je kan niets aan hem merken.... die kerel moet heel rijk zijn, en die derde meneer, je weet wel, van den hoek, doet altijd als-i loopt zoo gek met zijn beenen, de knecht van den dokter en *die* kan 't weten, zegt zelf dat-i niet zuiver is op de graat.

En gij gaat weer naar uw huis en denkt glimlachend: 't Is wel aardig, zooals die menschen dat zien. Van het innerlijk leven dier meer gefortuneerde en beschaafde menschen, dat zij leven in zichzelf of met hun familie, van hun uiterlijke daad-kracht, waardoor zij hun plaats veroverden in de wereld of zich staande hielden op de plek, die hun toeviel, daarvan begrepen en daarvan ook verhaalden die praat-gragen niets. Maar dat neemt niet weg, dat hun conversatie, ofschoon ook geen beeld der werkelijkheid gevend, toch niet onaardig is voor een enkel keer.

Een dergelijk geval, als ik u hier voor oogen stelde, is het ook, juist- en precies-bekeken, met den Vincent Haman van den heer W.A. Paap. Het eenige verschil tusschen de commérages van Paap en die van 't volk is dat het volk

zoo iets doet in zijn onschuld, kinderlijk-weg denkend dat het de waarheid zegt, terwijl de heer Paap tegen-beter-weten-in spreekt, en, prat op succes bij een bijzonder soort lezers, zijne satyrisch-smalende verdraaiing van personen en feiten, die ieder, gelukkig! zelf nog aan de levende werklijkheid kan toetsen, geeft als een wêergave dier realiteit. Want dit boek, deze Vincent Haman, is, ik herhaal 't hier rond-uit, géén episch kunstwerk, maar, evenals indertijd de ‘Bombono's’, een bedaarde satire, met een zeer bepaald doel. Toen de heer Paap, nu dertien jaar geleden, wegens gebrek aan voldoende mate van literaire bekwaamheid, uit de redactie van De Nieuwe Grids werd gezet, bleef hem die val-van-hem duchtig dwars zitten, en hij wachtte, al verbeterend zijn maatschappelijke positie, met kalme volharding het oogenblik af, dat hij gemakkelijk zijn moedje kon koelen en een trap kon teruggeven voor 't onontkoombaar échec dat hem gewierd.

Als hij 't maar met wat meer-dan-oppervlakkig, met wat werklijk en blijvend talent had gedaan!

De geest toch van dezen schrijver heeft er zich bewust toe gezet om te schrijven, met de vaste bedoeling die en die personen te verkleinen waar hij kan; maar hij mist genoeg talent om buiten alle polemische bedoeling, buiten elke tendenz om, te maken een kunstwerk, dat als kunstwerk op zich zelf waarde heeft, een boek dat ook na tien jaar, als al deze uitsluitend-persoonlijke kwesties reeds lang zijn vergeten, nog gelezen zal worden om zichzelfs wille alleen, een boek dat bewaard blijft in de gedachten der menschen, zooals alle goede boeken, omdat het kranig en waar is en mooi. Het heele boek is er op aangelegd, om het groote publiek, voor zooverre dit van schandaal houdt, met een mengelmoes van reusachtige verzinsels en microscopische waarheid een rad te draaien voor de geloovige oogen, totdat het gelooven gaat in zijn lekker genieten van zijdelingschen

achterklap, datgene zelfs wat luid indruischt tegen de werkelijkheid, die *is*. Van Deyssel en ik b.v. staan, in de praktische wereld der zaken, als een soort concurrenten tegenover elkander, omdat wij beiden een tijdschrift redigeeren, maar toch moet ik zeggen, omdat de waarheid en de eerlijkheid het mij gebiedt, dat Vincent Haman, in zooverre het tegen v. Deyssel gericht is, niet is de daad van een hoogdenkend gentleman, van een veel-begrijpend, een zuiver-de-menschen-aanziend, een goed-geaard mensch.

De houding van den heer Paap, als schrijver dezer satire, is dan ook advokaterig-polemisch, maar van een advokaat, die strijdt voor een slechte zaak. Want als de menschen, die hij aanvalt, zóó onbeteekenend en zonder bekwaamheid inderdaad waren, als hij ze schildert, dan hadden zij het nooit in de werkelijke wereld, die spontaan al wat zwak is en nietig naar onder houdt, zóóver gebracht, als ieder van hen toch vermocht te bereiken, elk op zijne eigene, bijzondere wijze, krachtens de macht zijner individualiteit.

Men kan dan ook, zonder overdrijving, zeggen dat de heer Paap, met dezen Vincent Haman, een misdaad jegens zichzelf heeft begaan. Door de vele onbehoorlijkheden, natuurlijkerwijze in zijn jarenlange advokaten-praktijk door hem ontmoet en het daarbij-komende brute geld-succes zijn, omdat hij niet sterk is, de kiemen van het goed- en zuiver- en flink-rond-mensch-zijn bij den heer Paap, laten wij hopen niet voor immer, maar *hier* toch, verstikt, en heeft hij met dit boek een daad gedaan van directe onwaarheid, scheeve voorstelling en belachlijk Asmodée-gedoe, waar ieder wezenlijk-fatsoenlijk man hem tusschenbeiden wel eens wat voor zou willen doen.

Ik spreek zoo over de tendenzen des heeren Paap hier, omdat de belangrijkheid van Vincent Haman met die tendenz juist staat en valt. Gesteld, de heer Paap had met een

even middelmatig talent, aangeboren talent, als waarover hij nú kan beschikken, een onderwerp aangepakt, waarin niet, ook in de verste verte niet, gezinspeeld werd op, waarin geen munt geslagen werd uit werkelijk bestaande personen en omstandigheden, dan zou zijn werk even weinig zijn opgemerkt, als tal van andere, zooals er zoovele maandelijks de pers afgaan. Van Maurik b.v. is niet een groot schrijver, maar waar hij niet van zijn waren weg afwijkt door quasigevoeldheid of dergelijke trucs, waar hij het leven, zoover hij dat kan zien, met zuiverheid afbeeldt, daar werkt hij met tienmaal meer echte begaafdheid, met meer waarachtig kunnen, dan de heer Willem Paap. Diens boek toch is slechts glad en handig werk, met bedaarde gewikstheid neergeschreven door een penvaardig mensch.

Tal van geoefende, bedreven journalisten, die ons nu wekelijks of dagelijks verheugen met klare en flinkgestelde verslagen over het een of ander actueel ding, zouden, als men hun de gegevens verstrekte en hun dan den tijd gunde, rustig-langzaam hunne taak te voleindigen, met dezelfde bekwaamheid zoo'n boek in elkaâr zetten, als waarmeê thans de heer Paap ons verrast. Wij voorspellen dan ook dezen schrijver, als eventueel dag- of week-blad-schrijver eene niet-te-versmaden en hem passende plaats. Want voor een plaats als episch kunstenaar, daarvoor zijn noodig: diep en grondig inzicht in zijn onderwerp, hartstocht voor de waarheid, en plastisch vermogen, met een stijl die van dat alles de vertastbaring is. En juist al deze dingen mist de heer Paap.

En van den rang van waarachtig kunstenaar staat dus de heer Paap, het zij gezegd met zijn wèl-nemen, op eene, slechts door 's schrijvers pretentie, vermakelijke wijze, in zijne boeken zeer ver van af.

Het eenige wat men ten slotte, om den heer Paap te pleizieren, ter nog grootere verspreiding van dit boek,

naar waarheid zou kunnen zeggen, is: al wie zich met Argus of dergelijke kan vereenigen, leze Vincent Haman onder zijn dagelijksch bittertje, totdat hij 't uit heeft, en geniete ervan.

WILLEM KLOOS.

Eindnoten:

*) Vincent Haman door W.A. Paap. Amsterdam. W. Versluys. 1898.

De hel van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
De acht en twintigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

In den Negenden Buidel zien de beide dichters, de stokers van scheuring en onmin, door steeds op nieuw geslagen wonden gehavend.

[1] Wie zou er ooit, ook met ongebonden woorden,
[2] ten volle kunnen spreken van het bloed en van de
[3] wonden, die ik nu zag, [zelfs] door het meerdere ma-
len te verhalen.

[4] Alle taal zou voorzeker te kort schieten wegens
[5] onze spraak en onze heuchenis, die weinig macht[5]
[6] hebben om zoo veel te bevatten.[6]

[7] Indien zich nog eens al het volk vergaarde, dat voor-
[8] maals op het fortuinig land van Apulië zijn bloed
[9] verloor
[10] wegens de Romeinen en wegens den langen oorlog,
[11] die zoo grooten buit van ringen maakte, gelijk Livius[11]
[12] schrijft, die niet dwaalt;

5 *onze* spraak, d.w.z. de menschelijke.
6 *macht*, aldus voor het Ital. *seno*, dat twijfelachtig is of gebruikt voor lat. *sinus* of voor duitsch *sinn.*
11 *de ringen,* den bij Cannae gesneuvelden Romeinschen ridders onttogen en door Hannibal naar Carthago, tot een gewicht van vierd-half schepel. Livius XXII c. 12.

[13] [te zamen] met dat volk, dat de pijn der slagen
[14] voelde, omdat het zich tegenoverstelde aan Robert[14]
[15] Guiscardo; en met dat volk, welks gebeente nog
gegaard wordt
[16] bij Ceperano, daar waar elke Apuliër verrader was,[16]
[17] en ginds van Tagliacozzo, waar de oude Allard zonder[17]
[18] wapenen overwon;
[19] en al wie dan een van zijn ledematen doorboord en
[20] al wie er een verminkt vertoonde, hij ware nog niets
[21] om de gruwelijke wijze te evenaren van den negenden
buidel.

[22] Geen vat wordt door ding of bodem te verliezen zoo
[23] lek, als ik er éénen zag, open-gespalkt van de kin tot
[24] daar waar men veest.

[25] Tusschen de benen hingen hem de darmen; het
[26] midden-rif was zichtbaar en de nare zak, die drek
[27] maakt van al wat er door heen zijgt.

[28] Terwijl ik er mij gansch op spits om hem te zien,
[29] schouwde hij naar mij, en met de hand opende hij
[30] zich de borst, zeggende: ‘Nu zie, hoe ik mij kerf:
[31] zie hoe Mahomed verminkt is: vóór mij gaat wee-
[32] nende Ali, gespleten in het aangezicht van de kin
[33] tot aan de kuif:
[34] en alle de anderen, die gij hier ziet, waren, levend,

14 Robert Guiscardo, hertog van Normandië, verjoeg in 1071 de Saracenen uit Apulië en Sicilië.

16 Ceperano, de slag tusschen Manfred, koning van Apulië en Carel van Anjou, waarbij een aantal Apuliërs tot Carel overliep, had eigenlijk plaats bij Benevent.

17 Bij Tagliacozza streed Carel van Anjou, koning van Apulië en Sicilië geworden, tegen Conraad, naneef van Manfred. Allard van Valery ried Carel, die met twee derden van zijn troepen verloren had, met het overgeschoten derde den vijand in den rug te vallen en gaf hem zoo de overwinning.

[35] zaaiers van ergernis en van splitsing, en daarom
[36] zijn zij aldus gespleten.

[37] Een duivel is daarachter die ons zoo wreedelijk
[38] verscheurt, een-elk van dezen riem op de snede van
[39] het zwaard nemend,[39]
[40] wanneer wij den smartelijken weg ten einde zijn
[41] gekeerd: daarom zijn de wonden weer gesloten vóórdat
[42] men weer voor hem terugkomt.

[43] Maar gij, wie zijt gij, die boven op den rotsweg
[44] staart, wellicht om uitstel te krijgen van het gaan tot
[45] de straf, die uitgesproken is over uwe schuld?'

[46] 'Niet kwam de dood nog tot hem, noch leidt hem
[47] schuld,' antwoordde mijn Meester: 'ter pijniging;
[48] maar om hem volle hoop te geven,
[49] voegt het mij, die dood ben, hem hier beneden door
[50] de Hel te voeren van kring tot kring: en dit is
[51] zóó waar als ik hier tot u spreek.'

[52] Meer dan honderd waren er die, wanneer zij het
[53] hoorden, stil bleven staan in de gracht om mij te
[54] beschouwen, door verwondering de marteling ver-
getend.

[55] 'Nu zeg aan Broeder Dulcino toch dat hij zich toe-[55]
[56] ruste, gij die wellicht in kort de zon zult zien, indien
[57] hij niet spoedig hier mij wil volgen,
[58] [dat hij zich zóó toeruste] met proviand, dat belem-
[59] mering van sneeuw de overwinning niet aan den
[60] Novarees verschaffe, want dat anders hem meester
te worden niet licht zou zijn.'

[61] Nadat hij éénen voet, om weg te gaan, had gelicht,

39 *riem*, ital. risma, hetzelfde woord als wij gebruiken als papiermaat, hier voor eene afdeeling van zondaars.

55 Dulcino, ketter, die gemeenschap van goederen en van vrouwen predikte, zich in de bergen met zijn aanhangers terugtrok en alleen door de sneeuw en gebrek aan proviand genoopt werd zich over te geven.

[62] zeide Mahomet mij dat woord; daarna, om verder
[63] te gaan, zette hij dien op den grond.

[64] Een ander die de keel doorboord had en den neus
[65] geknot tot aan den wenkbrauw, en niet meer dan
[66] één oor over had,
[67] stil gebleven staan uit verwondering met de anderen,
[68] hij opende vóór de anderen de keel, die van buiten
[69] aan alle kant bloedrood was;
[70] en zeide: 'O gij, wien geen schuld veroordeelt, en
[71] wien ik vroeger reeds zag in het latijnsche land,
[72] indien te groote gelijkenis mij niet verschalkt,
[73] herinner u Pieter van Medicina, indien gij ooit weder-[73]
[74] keert om de zoete vlakte te zien, die van Vercello[74]
[75] naar Marcabo afglooit.

[76] En doe weten aan de besten van Fano, aan Heer[76]
[77] Guido en ook aan Angiolello, dat, zóó het vóórzien
[78] hier niet ijdel is,
[79] zij met een steen om den nek bezwaard en uit hun
[80] vaartuig geworpen zullen worden dicht bij Cattolica,
[81] door het verraad van den wreeden tiran.

[82] Tusschen het eiland van Cyprus en dat van Majorca
[83] zag Neptunus nooit zoo groot vergrijp, noch door
[84] zeeroovers noch door Grieken [bedreven].

[85] Die verrader, die maar met één oog ziet, en van dat
[86] land heer is, van hetwelk te zien één, die hier bij[86]
[87] mij is, wel wenschte nuchter gebleven te zijn,

73 Pieter van Medicina, gelegen in het land van Bolegna. Hij zaaide tweedracht tusschen Guido van Polenta en Malatestino van Rimini zie den vorigen zang.
74 *de vlakte* nl. van Lombardije.
76 *de twee besten* van Fano, twee edellieden, door Malatesta genood tot een onderhandeling in Cattolica, aan de Adriatische Zee. Hij liet hem met een schip afhalen en verder dooden zooals hier voorzegd wordt.
86 *die verrader*, Malatesta, heer van Rimini.
één, *die hier bij mij is*, d.i. Curio in de volgende regels.

[88] zal ze tot hem doen komen, tot eene onderhandeling;
[89] voorts zal hij zóó doen dat ze gelofte noch gebed meer[89]
[90] van noode zullen hebben tegen den wind van Focara.'
[91] En ik tot hem: 'Verwittig mij en openbaar mij, zoo
[92] gij wilt dat ik boven bericht van u breng, wie is
[93] degene met den bitteren blik.'

[94] Toen legde hij de hand aan de kinnebak van één
[95] zijner metgezellen, en hij opende hem den mond
[96] schreeuwende: 'Hij zelf is het, en hij spreekt niet:[96]
[97] deze, verjaagd zijnde, verstikte bij Caesar het weifelen,
[98] verzekerende dat de toegeruste altijd met schade het
[99] wachten leed.'

[100] O hoe met vrees geslagen scheen hij mij, met de
[101] tong uit den strot gesneden, hij, Curio, die zóó on-
[102] vertsaagd was tot spreken.

[103] En één, die de ééne èn de ander hand verminkt
[104] had, het stompje door de donkere lucht opheffend,
[105] zóó dat het bloed zijn gelaat bespatte,
[106] schreeuwde: 'Zult gij ook om Mosca denken die[106]
[107] helaas! gezegd heeft: "dat muisje heeft een staartje!"
[108] hetwelk het slechte zaad was voor het volk van
Toscane.'

[109] En ik voegde erbij: 'En de dood van uw geslacht!'
[110] waardoor hij, de eene pijn op de andere pijn stape-
[111] lend, wegging als een verslagen en uitzinnig mensch.

89 *Focara*, gebergte in Cattolica, vanwaar de storm neerstrijkt op de Adr. Zee.

96 *Hij zelf*, Curio, die tot Caesar bij den Rubicon, zeide (volgens Lucanus) "Tolle moras, nocuit semper differre paratis" hetwelk hierboven vertaald is.

106 *Mosca*, die met het hier aangehaalde gezegde de Florentijnsche familie der Amidei ophitste om zich te wreken op Buondelmonte, wien een meisje ten huwelijk gegeven werd, eerst aan een jonkman uit de familie der Amadei verzeid. Dit was de oorsprong der Florentijnsche partij-twisten.

[112] Maar ik bleef staan om den optocht te zien, en ik
[113] zag een ding dat ik zou vreezen zoo maar zonder
[114] meer bewijs te verhalen;
[115] indien niet mijn geweten mij gerust stelde, het goede ge-
[116] leide, dat den mensch vrijmoedig maakt onder den hals-
[117] berg dien het bewustzijn geeft van eigen zuiverheid.
[118] Ik zag voorzeker, en nog schijnt het mij dat ik zie,
[119] een romp zonder hoofd voortgaan, zooals de andere
[120] van de akelige kudde gingen.

[121] En het afgeslagen hoofd hield hij bij de haren zoodat
[122] het hing aan zijne hand naar de wijze van een lan-
[123] taarn, en dat [hoofd] zag ons aan en zei: ‘Wee mij!’
[124] En hij lichtte zich-zelven met zich zelven bij, en
[125] het waren twee in één, en één in twee: hoe dat zijn
[126] kan dat weet Hij, Die het aldus bestuurt.

[127] Toen hij recht onder de brug was, hief hij den arm
[128] met het gansche hoofd hoog op, om zijne woorden
[129] nader bij ons te doen zijn,
[130] en die waren: ‘Nu zie de bezwaarlijke straf, gij, die
[131] ademend gaat, ziende de dooden: zie of er één straf
[132] zóó groot is als deze.

[133] En opdat gij bericht van mij medenemet, weet dat
[134] ik ben Bertram de Born, degene, die den jongen
[135] Koning de slechte vertroostingen gaf.[135]

[136] Ik maakte den vader en den zoon tweedrachtig tegen
[137] elkander: Achitofel deed niet erger tegen Absolon
[138] en tegen David door het kwaadwillig stoken.

[139] Omdat ik zoo nauw-verbonden personen scheidde,
[140] daarom draag ik helaas! het hoofd aldus gescheiden
[141] van zijnen oorsprong, die in dezen romp is.[141]

[142] Aldus wordt in mij nagekomen de wedervergelding.’

135 Bertram de Born, heer van Altaforta in Gascogne, zette den jongen koning Hendrik II van Engeland tegen zijnen vader en broeder op.

141 *oorsprong* nl. het hart.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 5]

God en mensch.
Wij-krans van drievoud-zangen.

I.

Aanhoort mijn lied, gij kindre' en wankelt niet.
Mijn hart beeft en mijn zinnen zijn onstaag,
maar zie, hoe 'k op mijn sidderende palmen
roerlooze vlammen draag.

Wantrouw mijn hart, - wantrouw de klanken niet
waaraan ik God's stem kenne in mijnen nacht.
In mijn moe, lijdsaam hoofd galmen de psalmen
met eigen macht.

Kindren der aard, aanhoort mijn Danke-lied.

II.

Ik ben een zinkend wrak, van zonden zwaar,
ik ben een vogel in de strikken vast,
een drenkling naakt, mijn nagels bloede' op rotsen,
't water der eeuwen wast -

O dat mijn land, mijn God gevonden waar!
Zoo schreeuwt mijn mond en mijn hart is zeer bang -
maar door mijn schreeuwen en het golveklotsen
hoor ik een zang,

lovend des Eeuw'gen hoogheid wonderbaar.

III.

O Koning, o mijn Koning wonnerijk!
Zijt gij nabij mij en ik speure□u niet?
In hart noch hemel kon 'k U zóó bemerken
als 't oog den morgen ziet.

Toch welt uw gouden Zegen, bron-gelijk,
ondanks mijzelf, uit mijn Zelfs zwarten grond
en groeit, zooals de□uit licht gebouwde werken
der morgenstond.

Is dan nabij, mijn Vorst, Uw Zonnerijk?

IV.

O Vader, die gestaag ons armen ziet,
ook als we slapen op beschreide peul,
een wijl getroost in schaduw van den dood,
Gij strekt geen hand tot heul.

Of dan geen Engel tot erbarmen ried?
De moeder worgt haar hulpelooze kind,
de rijke zwelgt van des ellend'gen brood,
Gij wentelt blind

Uw groote zonne' en acht der jamm'ren niet.

V.

Geweld'ge, die het wicht der zonnen schraagt,
die vast den lichtbaan uws oneind'gen Al's
beschrijdt met gouden schreden van Aeonen,
die om uw hoofd en hals

voor tooikrans de gesternten ommedraagt, -
mag dan uw mildheid en volmaakte macht
't geduld mijns hongerigen monds niet loonen,
die nacht - aan nacht -

één fluistrend liefde-woord weeromme vraagt?

VI.

In wolken en in bloemen zoek ik U.
Ik zoek U in den opgedolven grond
als ik den ploeg drijf, 'k luister naar uw spreken
bij 't sterven van mijn hond.

In diepten mijner droomen zoek ik U.
En mijn gelaat glanst bij den jongen dag
als 'k in het droomspel één onschijnbaar teeken
uws Wezens zag -

In 't zwart tusschen de sterren zoek ik U.

VII.

Mijn is die vreemde, wreede zingenskracht,
die heimlijk als electrisch vuur zich gaart,
dan barst tot gloed, midde' uit ong'loovig zwijgen,
die nacht noch moeheid spaart,

die 'k nooit voorzie, vergeefs te dwingen tracht,
die, waar mijn hart verdort in duisternis
en mijn gedachte' als rotte loovers zijgen,
tergend gewis

God's eeren uitjuicht en der dingen pracht.

VIII.

Gij zijt Drievoud, en met drievouden Zang
verlicht uw lof en kennis mijnen mond.
Eén is de Smartendulder, bleek van weening,
bloedend uit wond bij wond,

Twee gaat gestreng der tijden gouden gang
brekend de volken voor Zijn tred als riet -
maar Drie is aller Innigheid Verééning,
zóó lief is niet

zuig-kindjens donzen kopje aan ouder-wang.

IX.

Dank! Dank! U, schenker van waarachtigheid!
Ik hef mijn handen tot een beker op
en voel uit wondre Wel aandachtig vallen
Uw waarheid, drop na drop,

laving der Ziele die onmachtig leit.
Ik hoef geen zoet, geef mij dat héldre slechts,
dat is als water koel en gansch kristallen,
Vader des Rechts!

die mijner nooden wèl indachtig zijt.

X.

Driewelvig huis, driewerf betoor'nde Kerk,
orakel-drievoet, Lichtgod's gulden troon,
rijm-bevlagd driemast-schip, met roem drievuldig
van Vader, Geest en Zoon,

sterk vers, diep bloedend uit het doornen-merk
des kroons gevlochte' uit deernis, schuld en hoon,
schepselken mijn, waarmee 'k mijn Schepper huldig, -
hoe sterkt Zijn schoon

mijn brooze hart bij 't Hem behoorend werk!

XI.

γα□α □ε□ μ□τηρ

Nu keer ik weer tot uw vertrouwlijkheid,
duldende moeder, menschen-dragende□aard,
die gaaft de spijziging, die naamt de lijven,
die vreugd en herberg waart

't hoovaardig kroost, vervreemd in grouwlijkheid.
'k Lig aan uw borst, ik drink uw zoeten aam,
wij zullen moer en kind voor immer blijven,
te sterker saam

mijn strijdbre kracht, uw milde vrouwlijkheid.

XII.

Uw oud gelaat wil ik herbloeien doen
in jonge pracht van boom en bloem en plant,
mijn hart ging hoog toen 'k in de lange voren
den ploeg dreef met mijn hand,

waar gij uw gouden gaaf zult groeien doen.
Wee! wie uw schoon door vooze kunst onttooit.
Nu zult gij mij, ik u, voor goed behooren,
wij scheiden nooit

tot gij zacht rusten zult den moeien doen.

XIII.

Laat bij mijn hut in 't bosch mijn groeve zijn.
Daar ken ik d'aarde□en is zij mij zoo na.
Laat daar haar koel zoet-geur'ge last licht dekken
mijn lijk in linnen wa.

Laat daar dan niemand weene' of droeve zijn,
maar 's nachts bij toorts-schijn en dennen-gesuis
voer men mij stil, als vreezend mij te wekken
in 't laatste huis -

Dit strek ten uiterste behoeve mijn.

XIV.

Alnachtlijks, voor des sluimers deuren staand,
gedenkt mijn ziel, in wondring, wijl zij wacht,
hoe die eens worden achter haar geloken
voor altoos, - éénen nacht

elke avond nader, - straks gebeuren gaand.
Ach, eenzame, hoe vindt zij dan haar pad,
van warmte en klank en alle licht verstoken,
naar d'Eeuw'ge Stad,

in glans van duizend nieuwe kleuren staand?

XV.

Neen, prijst den Dood niet, die met vinn'ge nijd
de kleuren wegsluit en den lofzang keert,
snijdend in teer naar God gestrekte ranken,
wiens ruwe handen weert

wijsheid des mans, noch 's kinds aanminnigheid.
Vreest niet, vrees is des Duivels, wat vermag
Dood over 't sterfloos schoon van licht en klanken?
Maar zoekt den Dag

en 't Leven en elkanders innigheid.

XVI.

Vogelkens mijn, vogelkens fijn en vlugjens,
die om mijn hut in 't naaldloof tjilpt en kriewt,
die mijn ontwakens vreugd met uw geruchtjens
elk' nieuwen dag vernieuwt,

als 't morgenlicht verguldt uw kleine rugjens.
Lucht volkjen, lustig trots gestaag gevaar,
nooit rouw-vol over 't lot van rupse' en mugjens,
elk' ochtend klaar

tot uwen wildzang, liefst' van mijn genuchtjens.

XVII.

Een vloot zwaar-drachtige drieboorden vaart
mijn loflied statig, zang voor zang, in zee.
Zij kent de stroomingen, zij kent de klippen,
zij zoekt haar stille ree,

den storm niet duchtend die van 't Noorden vaart.
Ai, zeil getroost, u leidt een richtvuur God's,
ten haven uit van mijn beschroomde lippen,
't koud oog ten trots

dat onbewogen op uw woorden staart.

FREDERIK VAN EEDEN.

December 1898.

Het verhaal van Hosein Al-Khali en de schoone dame van Basra. *(Uit het Arabisch.)*

Eens werd de kalief Haroen al-Raschid door zijn gewone kwaal, slapeloosheid, gekweld. Hij liet Abdalmelik al-Asmaï en Hosein al-Khali bij zich roepen, beklaagde zich over het uitblijven van den slaap, en zeide: ‘Verdrijf mij nu, o vermakelijke geesten, den tijd met uw verhalen. Gij, Hosein, moet beginnen. Hosein zeide: ‘Gaarne, Vorst der Geloovigen’, en begon aldus:

‘In ik weet niet meer welk jaar, voer ik met de Tigris boot naar Basra. Ik had een lofdicht vervaardigd op de prinsen uit het huis van Solaiman en rekende bij Mohammed ibn Solaiman op een goede ontvangst.

De emir Mohammed hoorde mij welwillend aan en verzocht mij, door mijn lof gestreeld, nog wat in Basra te vertoeven.

Zoo gebeurde het, dat ik zekeren dag den Mirbad op wandelde en mijn schreden richtte naar het paleis-Mohalleb. Het was bizonder warm en stoffig, zoodat ik, nog voor mijn doel bereikt te hebben, door de hitte bevangen werd en niet meer verder kon.

Naar een dronk water smachtende, trad ik de poort eener aanzienlijke behuizing binnen, en wilde mij tot den portier wenden, toen ik in de deurhalle eene verschijning ontwaarde, dan welke mij nooit iets heerlijkers voor oogen kwam.

Eene jonge vrouw, die op haar slank middel zwiepte als een buigend rijs. Haar lodderige oogen overhoogden lange fijne wenkbrauwen. Door het purperen lazisch hemd, dat haar granaatvormige borsten nauw verhulde, straalde met den glans van vellijn of koptisch linnen de teere blankheid harer huid. Uit den nacht harer zwarte haren steeg de geur van muskus ghalia en indisch aloë, en aan haar hals, o Gebieder der Geloovigen, was een geflonker van edelsteenen en gouden kralen.

Zij echter scheen zich van mijn tegenwoordigheid nauwelijks bewust te zijn. Als eene verdwaasde, door eenige verbeelding bevangene, liep of stond zij in het voorportaal en zij scheen, terwijl de ringen om haar enkels rammelden, over de levers harer minnaars heen te schrijden. Zooals Alafwah al-Audi zong:

> Er was niets aan haar om te zeggen:
> Als zij dit niet had, was zij schoon.
> Want geen enkel deel harer schoonheid
> Of het was op zich zelve schoon.
> En zij had niet gevonden, al had zij 't gewild,
> Iets nog schooners in ruil voor haar schoon.

Aarzelend, met gepaste vreeze, naderde ik, o Vorst der Geloovigen, om haar mijn groet te brengen. Zij groette terug, maar haar woorden kwamen als van een gebroken tong en uit een hart vol droefenis. ‘Mevrouw,’ zei ik, ‘gij ziet in mij een arm en dorstig vreemdeling, die u, moge Allah u loonen, om een teug waters verzoekt.’ Zij antwoordde: ‘Laat mij, scheikh, mij gaan gandsch andere zaken ter harte, wat zou ik mij bekommeren om Allah's loon.’ ‘Mevrouw,’ zei ik, ‘wat mag daarvan de reden zijn?’ Zij antwoordde: ‘Ik bemin een, die mij onrecht aandoet, en zucht om iemand, die mijn liefde van zich stoot. Bovendien sta ik onder het oog van tallooze spionnen.’ ‘En is het mogelijk,’ ging ik door, ‘dat op dit aardoppervlak iemand

door u begeerd werd, die u niet begeeren zou?' Zij antwoordde: 'Zoo is de ongemeene schoonheid der persoon in quaestie.' 'En waarom,' vroeg ik, 'drentelt gij in den voorhof op en neder?' Zij antwoordde: 'Omdat op deze plaats, op dit uur men hem voorbij ziet gaan.' Toen vroeg ik: 'En mag ik vernemen, Mevrouw, of gij reeds op eenig tijdstip vóór dezen met hem samen waart, of is dit in u eene geheel nieuwe, eensklaps opgekomene verliefdheid?' Toen zuchtte zij diep en - terwijl als dauwparelen op rozeblaren, de tranen over hare wangen sijpelden, - hief zij aan:

'Wij waren als twee takken, op éénen stam geplant,
Wij groeiden saam en bloeiden op een zoet-zonnig land,
Maar kwade handen plukten van dees twee twijgen een,
Nu moet de ander zuchten tot het lot hen weer vereen.'

'Beschrijf mij nu,' zei ik, 'hoezeer gij dien persoon liefhebt.' Zij zeide: 'De zon zijn huis beschijnend, lijkt mij schooner dan op dat van anderen. Soms als ik hem plotseling zie, wil mijn ziel uit mijn lichaam wijken, en ik blijf een of twee weken zonder dat mijn verstand wederkeert.' 'Dit is mij zeer leed,' zei ik, 'doch vergeef mij de opmerking dat gij, na de noodzakelijke vermagering en lichamelijke verzwakking, die het gevolg is der minnesmart, nog over zoo teere en fijne blanke huid beschikkende, inderdaad een bezoeking geweest moet zijn in het land van Basra.' 'Zoo is het,' antwoordde zij, 'eens verstrikte ik alle voorname jongelieden van deze stad en nu verstrikte mij deze jonge man.' 'En wat,' vroeg ik, 'mag de reden zijn, dat uw verhouding werd verbroken?' Zij antwoordde: 'De ongedurigheid der tijden en der gebeurtenissen wisselval, zooals blijkt uit het verhaal, dat ik u nu vertellen zal:

Op zekeren nieuwjaarsdag zou ik worden adergelaten[1)]

1) Voor aderlatingen, toen zeer algemeen in gebruik, koos men om het goede *omen*, dagen waarop men werd geluk gewenscht, en maakte er een feest van.

en ik gaf bevel voor mijn geliefde en mij een kamer met allerhande tapijten, gouden en zilveren vaatwerk en bloemen als ocymum, anemone, leucoion en alle soorten van buphthalmum op 't allerfeestelijkst te tooien. Ook noodigde ik ten pleiziere mijns minnaars een aantal der meest bekende schoonheden van Basra, o.a. de favoriete van Schahran, die door hem in Oman voor 800 duizend drachmen gekocht was. Dit meisje, dat zeer op mij verzot was, gaf het eerst gevolg aan mijn uitnoodiging. Het dwaze kind wierp zich driftig in mijn armen en verstikte mij bijna met haar kussen.

Terwijl het maal aangericht werd en in afwachting van de genoodigden, bleven wij, den wijn in kleine teugen slorpende, eenige oogenblikken in gezellige afzondering te zamen. De wijn, die ons meer en meer in de leden voer, bracht ons tot steeds darteler spelen, waarbij nu eens zij op mij, dan ik op haar te liggen kwam. Op dit oogenblik en terwijl onze houding van eene moeilijk te beschrijven delicatesse was, trad hij binnen. Hij zag, en zijn hevige misnoegdheid toonde de samentrekking zijner spieren. De haast, waarmee hij, zich op de vingers bijtend, het vertrek verliet, was het opbruischen eener arabische volbloed merrie niet ongelijk, wen deze van haar gebit het ijzer hoort rinkinken. En nu, sedert drie jaren, o scheikh, tracht ik aldoor zijn toorn te stillen en zijn hart naar mij terug te trekken, maar hij heeft mij nog geen blik zijner oogen, veel min een schrijven zijner hand waardig gekeurd. Geen der tot hem gezonden boden wilde hij te woord staan.'

Ik vroeg: 'Is hij een Arabier of een van de Persische cliënten?' 'Het is,' zeide zij, 'een van de koningen dezer stad.' 'Een scheikh of een jongeling?' vroeg ik. Maar nu werd zij boos en antwoordde grimmig: 'Ik zeg u dat hij is als de maan, als die geheelvol is. Geen baard bekleed zijn nog gladde kaken, de haarlok, die langs zijn slapen nederglijdt, is van een onberispelijk zwart, en een zacht *rose* alleen tempert de bleekheid

van zijn aangezicht. Deze jonge held, die steeds met de beste geuren is geparfumeerd, is bovendien een volmaakt hanteerder van zwaard en lans en een uitstekend schaak- en trictacspeler ook weet hij, de snaren streelende van hetzij luit of tonboèr,[1] aan deze instrumenten de zoetste toonen te ontlokken, die hij met het geluid zijner stem op 't liefelijkst accompagneert. Hij bezit in één woord alle voortreffelijkheden, behalve dat hij van mij niet meer weten wil, niet om eenig gebrek dat hij aan mij ontdekte, maar uit louter haat en ijverzucht om wat geschied is. ‘En hoe is zijn naam?’ vroeg ik ‘en waar kan ik hem vinden om met uw schoonheid de zijne te meten?’ ‘Zijn naam,’ zeide zij, ‘is Dhamra ibn Moghira ibn al-Mohalleb ibn abi Çofra en men spreekt hem aan met Aboe Schodjâ. Zijn paleis is in het bovenste gedeelte van den mirbad. Dit zeg ik u evenwel op eene voorwaarde.’ ‘En die is,’ vroeg ik. ‘Dat gij naar hem toe gaat, hem een brief van mij overhandigt en mij zijn antwoord komt mededeelen.’ ‘Aangenomen,’ zei ik, en zij, luide het huis inroepende, beval haar slavinnen papier en inkt te brengen. Toen, een paar armen ontblootende, dat met twee opgerolde bladen zuiver zilver niet ongepast vergeleken scheen, schreef zij in sierlijke characters:

Bismillâhi 'rrahmâni 'rrahîm.

‘Mijnheer, de door mij in den aanvang van dit schrijven onuitgesproken heilwensch bericht u van mijn onvermogen. Want hij zou, uitgesproken zijnde, slechts op zinneloos gebabbel lijken. En indien niet de hoop, haar doel te bereiken, haar over dit onvermogen heen gevoerd had, de moeite die uw dienaresse nam u te schrijven, zou vruchteloos mogen heeten, bij haar wanhoop aan u en hare wetenschap dat gij niet zult antwoorden, Mijnheer, ach, een blik in mijn voorportaal als gij op straat voorbijgaat, zal dooden levend maken, en beklemden lucht geven. En schrijf met het schrift

1) Een snareninstrument.

uwer hand, moge Allah haar naar alle goede dingen uitstrekken, een briefje in ruil voor al die zoete samenkomsten, die wij hadden in voorbijgegane nachten, waaraan ik zoo dikwijls denk. Mijnheer, houd ik niet van u, ben ik niet verzot op u? Indien gij terugkeert, mijn meester, tot wat u het beste lijkt, en mij wilt bevrijden van het aankomend verderf, zal ik eeuwig uw slavin en uw verplichte zijn.'

Dit geschreven hebbende, gaf zij mij den brief en ik zeide: 'Thans neem ik op mij uw wensch naar vermogen uit te voeren, maar nu rust ook op u, na al mijn staan en wachten, de plicht de mijne te volbrengen: de dronk water bedoel ik, waarom ik u gevraagd had.' Toen riep zij het huis in: 'Brengt dranken hier, water en andere,' en er kwamen in een oogwenk dertig slavinnen aangesprongen, welke in de handen tassen, bekers en schalen met water, ijssorbets, wijn en gazeuse dranken aanbrachten. Ik nam water en dronk, toen zei ik: 'Hoe is het mogelijk, mevrouw, dat gij in den welstand verkeerende, die het aantal uwer dienaren en dienaressen aanwijst, niet een uwer slavinnen beveelt, voor u dien jongeling op te wachten en u van zijn komst bericht te geven?' Zij antwoordde met de woorden van den dichter:

'Indien gij naar de leeuw mij vraagt, en wat zijn nek zoo sterk maakt,
't Is dat hij niet door anderen jaagt, maar zelf van 't jagen werk maakt.'

Toen verliet ik haar, Vorst der Geloovigen.

Den volgenden morgen maakte ik mijn opwachting bij den goeverneur Mohammed ibn Solaiman. Ik vond de zaal reeds bezet door een menigte aanzienlijke heeren en hunne zonen en bemerkte weldra onder hen een jongeling, die in schoonheid en welgemaaktheid boven allen uitblonk. De emir had hem een voornamer plaats zelfs dan zijn eigene aange-

wezen. Op mijn vraag wie dat was, werd geantwoord: Dhamra ibn Moghira, en ik dacht bij mij zelve: Waarlijk, als dat haar minnaar is dan is het arme kind niet zonder reden bedroefd. Zoo'n schoonheid schijnt mij doodelijk, inderdaad.

Na afloop der audiëntie begaf ik mij naar den mirbad en stelde mij op aan de poort van het paleis-Mohalleb. Weldra kwam, in een schitterende stoet, de jonge edelman aangereden, en ik hem tegemoet gaande, haalde hem in met mijn allerschoonste complimenten. Toen neigde ik mij aan zijn oor, deelde hem mede wat tusschen mij en de dame was voorgevallen en reikte hem haar schrijven over. Hij las het en lachte. ‘Wij hebben,’ sprak hij, ‘voor haar reeds een plaatsvervangster. Hebt gij soms lust haar te zien?’ ‘Gaarne,’ antwoordde ik, en hij riep in de poort van het paleis: ‘Laat Laziza hier komen.’ Het duurde niet lang of er kwam een meisje aan dat den vorst der geloovigen, hadde hij haar gezien, in bewondering gezet had. Laziza had twee zeer fraaie borsten en men had angst om de dunheid van haar middel, in verband met de weelderige uitgebreidheid der daaropvolgende ledematen. Zij liep met de coquette pasjes van eene, die over een beslikte straat gaande, moeite heeft zich niet te bemorsen. Op haar hoofd droeg zij een kussen, zijnde een kalebasvormig stuk kamfer[1)] en op haar voorhoofd stonden in gouden letteren de volgende woorden geschreven:

> Wee om de liefde, wee, die doodt en verteert van wee.
>
> Daaronder las men:
>
> Drentelend in 't gaan, heupwiegelend, jagend door haar minnespel de mannen.

1) Ik heb voor dit zonderling hoofddeksel geen verklaring kunnen vinden. De Arabieren waardeerden de kamfer om zijn verkoelende en kalmeerende werking, bijv. tegen hoofdpijn. Zij was ook bestanddeel van de meeste hunner parfums.

Eindelijk las men in letters van welriekende ghalia, op haar hoofdband de verzen:

> Om haar boos-zijn ziet men dooden vallen
> Met haar goed-zijn keert ook 't leven weer.
> Tooverglansen liggen in haar oogen,
> Brengend smart of vreugd naar zij begeer'.
> 't Menschdom, door haar schoonheid reeds gevangen,
> Blijft als slaven aan haar blikken hangen.

'Ziehier,' sprak tot haar de jongeling, 'lees dit briefje en beantwoord uw vriendin.' Zij had echter nauwelijks eenige zinnen gelezen of zij werd geel van spijt en woede, het zweet gutste langs haar wangen, zij stampte driftig op den grond en het briefje verscheurend, wierp zij den jongeling de stukken in 't gelaat. Een oogenblik later was zij achter 't gordijn verdwenen. De jongeling sprak tot mij: 'Wat u betreft, o scheikh, vraag Allah om verschooning over uwe handelwijs.' 'Neen,' antwoordde ik, 'het is veeleer aan u om verschooning te vragen voor de wijze waarop gij de vrouw die mij tot u zond hebt in den steek gelaten. Waarom wilt gij niet meer naar haar omzien? Bij Allah, gij vindt onder de menschen moeilijk haar gelijke weder.' Hij antwoordde: 'Ik doe het niet bij Allah, al bezat zij de schoonheid van Joseph en de welgemaaktheid van moeder Eva.'

Kwalijk voldaan over de uitslag mijner zending, draaide ik het paleis mijn rug toe en begaf mij naar het huis mijner vriendin. Zij scheen de droeve tijding, die ik haar medebracht, reeds verwacht te hebben en berustte met gelatenheid in Allah's raadsbesluit. Zij had de goedheid mij 500 denaren aan te bieden en 10 stukken lijnwaad, als dank voor mijn bemiddeling. Ik ging henen, bezong nog een tijd lang de verdiensten van Mohammed ibn Solaiman en zijn geslacht en keerde weer naar Bagdad terug.

Een jaar later voerde mij mijn hoedanigheid van rond-

reizend poëet en woordenkunstenaar opnieuw naar het hof van Mohammed en de Vorst der Geloovigen zal willen gelooven dat mij, in Basra aangekomen, niets nader lag, dan te gaan zien hoe het met mijn vriendin was afgeloopen. Ik vond, toen ik haar huis naderde, de ingang bezet door een menigte gewapende trawanten, herauten, dienaren en sollicitanten, welke, teekenen van gezag en aanzien, men gewoonlijk slechts aan de poorten der vorsten aantreft. Ik liet mij aandienen en zag bij mijn binnentreden 30 mannen, zoo scheikhs als jongelingen, met volmaakte krijgsuitrusting, achter haren zetel geschaard. Zij herkende mij dadelijk, sprong op mij af en kuste mijn hoofd. ‘Lof zij Allah,’ zeide zij, ‘die door hun geduld van knechten vorsten maakt en door hun trots van vorsten slaven. Al die lieden, die gij hier ziet staan, zijn de mannen van Dhamra, hier gekomen om mijn toorn te verzoenen en mij te vragen of ik weer tot hem kom. Bij Allah, ik kijk hem niet meer aan, al bezat hij de schoonheid van Joseph en de welgemaaktheid van moeder Eva.’

Uit wrok tegen Dhamra en uit genegenheid voor de triumpheerende schoone, wierp ik mij ter aarde, om Allah dank te zeggen voor de wending in haar lot. Een van Dhamra's lieden zeide: ‘Zacht wat, scheikh, en tracht door goede manieren te toonen dat gij van goede geboorte zijt.’ Toen gingen zij heen. Het meisje reikte mij een leeren tasch, die zij mij verzocht om in te zien. ‘Dit is de eerste tijding,’ zeide zij, ‘die ik weer van hem ontving.’ In de tasch vond ik een groote lap witte zijde, waarop in vloeibaar goed deze woorden waren gepenseeld:

Basmillâhi 'rrahmâni 'rrahîm.

‘Indien ik, moge Allah u leven verlengen, niet bedoelde u te sparen, ik zoude van uw verraad vertellen en u bekleeden met de zweepslagen van mijn verwijt en het zwaard mijner rechtmatige klachten over u meester doen zijn. Gij, die u bezondigt hebt aan kwade trouw

en van onheuschheid jegens mij hebt vertoon gedaan. Daar gij een ander boven mij hebt voorgetrokken en u aan haar hebt gegeven in ernst, en in scherts, in koel beraad en in den roes der dronkenschap. Allah echter zij de om hulp aangeroepene tegen wat van onverstandig beleid van u is uitgegaan. Aan dit schrijven zijn eenige verzen toegevoegd, met wier eerste aanblik ik u begunstigen wilde:

Uw scheiding sneed mijn hart aan stukken,
Geliefde, is u dit genoeg,
En dat mijn oog den slaap moet missen
Van 's avonds laat tot 's morgens vroeg.
Zeg, waar ik blijdschap uit mag putten,
Waaraan mijn oog nog weiden moet,
Als gij dit leven niet wilt stutten,
Dat zonder u ten einde spoedt.'

Na van het schrijven des jongelings te hebben kennis genomen, vroeg ik haar mij te vertellen hoe die plotselinge ommekeer was tot stand gekomen, nl. dat hij nu in droefheid en ellende was, zij vroolijk en welgemutst. Zij zeide: 'Gaarne wil ik u dat vertellen. Toen Toffâha, de favoriete van Mohammed ibn Solaiman, zou worden adergelaten, noodigde zij ons uit tot een feest in een der vorstelijke lustsloten aan de rivier. Reeds was de maaltijd afgeloopen en de bekers gingen lustig rond, toen een keizerlijk jacht aangestevend kwam, waarop een aantal aanzienlijke jongelui uit Basra. Dhamra, die schelm, was met hen meegekomen, zonder dat mij evenwel zijn aanwezigheid bekend was. Het jacht ging ons voorbij, op het oogenblik dat ik de luit gegrepen had en zong:

Slapeloosheid zal mijn hart gaan slijten,
Van mijn oogen droppelt traan op traan.
Dien gazel, dien zwartoog, moet ik 't wijten,
Die zijn hart voor mij heeft toegedaan.

Tegen avondtijd gingen wij allen heen, terwijl de favoriete achterbleef. Sedert is geen dag voorbijgegaan dat ik deze lieden niet bij mij komen zie om te trachten mij met hem te verzoenen en hem mijne liefde terug te winnen.'

Na haar met het behaald succes nogmaals te hebben gelukgewenscht, nam ik afscheid van haar, Vorst der Geloovigen, en begaf mij naar een hammâm.[1)] Nauwelijks had ik nog mijn kleeren uitgetrokken of mijn slaaf kwam mij berichten dat een aantal zeer aanzienlijke personen naar mijn huis gekomen waren en mij verlangden te spreken. Ik schoot mijn kleeren weer aan, liep ijlings naar huis en vond de voorhal met een schitterende stoet van edelen geheel gevuld. Het was Dhamra en zijn gevolg. 'Wij gaan niet van hier,' zei Dhamra, 'voor gij de 500 denaren, die gij van de jonge vrouw, mijne meesteresse, ontvangen hebt, aan ons overgeeft.' 'Gaarne,' antwoordde ik, doch de jonkman, wien deze vraag slechts een voorwendsel geweest was, nam mij ter zijde en wij hielden over de zaak een langdurige bespreking, na welke hij vertrok. Den volgenden morgen kwam een bode van Dhamra, overhandigde mij, uit naam zijns meesters, 1000 gouden denaren en verzocht mij hem dadelijk naar het paleis Mohalleb te volgen. Bij mijn binnentreden wees mij Dhamra een eereplaats aan, en zei: 'Mijn plan was bij het naurūz-[2)] feest aan mijne meesteresse een geschenk te vereeren en ik wist geen persoon, wien ik deszelfs overbrenging eerder zou toevertrouwen dan u. Ik antwoordde, dat ik mij met die opdracht gaarne zou belasten. Toen beval hij het geschenk te brengen, dat uit 100 kisten lijnwaad en een gesloten gouden koffer bestond. 'In de kisten en de koffer,' zei hij, 'is voor een waarde van 30.000 gouden denariën.' Hiermede begaven wij ons op weg.

De dame, toen ik met de geschenken voor haar

1) Badinrichting.
2) Nieuwjaar.

stond, wilde mij eerst niet herkennen en vroeg: ‘Wie zijt gij?’ Ik antwoordde: ‘Al-Khali, de dichter van Irâq. Ik breng u het geschenk van uwen slaaf Dhamra.’ Zij riep: ‘Tamlik!’ Tamlik (een harer dienaressen, Vorst der Geloovigen) kwam en zij beval: ‘Neem deze geschenken en verdeel die onder de slavinnen van het huis,’ toen zich tot mij wendende: ‘Denkt dat jeugdig varken, dat hij, nu ik zijn geschenk heb aangenomen, binnen 30 jaren met mij vereenigd zal zijn?’ ‘Vergeving in macht,’ waagde ik aan te merken, ‘staat volgens den Profeet in de lijst der goede werken, met de vrijlating van een slaaf gelijk.’ ‘Binnen 15 jaren dan,’ zei zij, en ik antwoordde: ‘Hoe schoon zou het u staan, als gij er nog een weinig afdeed.’ ‘Nu,’ zei zij, ‘binnen drie jaren dan.’ ‘Nog een kleine vermindering,’ antwoordde ik, ‘en wij zijn het samen eens.’ Toen zei zij: ‘Neen, bij Allah, dan wil ik ook niet meer eten of drinken, voor ik tot hem ga. Daarop liet zij haar rijdier zadelen en ik van mijn kant haastte mij aan Dhamra de goede tijding over te brengen.

Ik was nog niet aan het paleis gekomen, of ik hoorde reeds aan het rammelen der ijzeren gebitten dat zij met haar slavinnen en dienaren mij was voor geweest. Bij mijn binnenkomen vond ik dan ook de twee gelieven reeds in hun omhelzingen en zoete verwijten. “Mij dunkt,” sprak ik, “dat gij beiden thans aan niets meer behoefte zult gevoelen dan om alleen te zijn.” Zij antwoordde: “Zoo is het inderdaad,” en ik ging heen.

Den volgenden morgen vroeg bracht ik mijn afscheidsbezoek. Zij was in haar slaapsalet in een zijden morgenjapon, waarop een borduursel van vogelen. Zij wrong het water uit hare lokken en strengelde die tot vlechten.[1)] Eenigszins verlegen zag ik toe. “Gij behoeft,”

1) Volgens de Mohammedaansche wet is na echtelijke gemeenschap een groote wassching noodzakelijk.

zeide zij, “volstrekt geen kwaad van mij te denken. Bij Allah, het Gebed was gisteren nauwelijks afgeloopen, of hij zond om Abderrahman ibn abi Laila den qadhi, door welken ik mij aan hem liet verbinden. Gij zult hem in de belendende kamer aantreffen.” Ik klom de treden op, die naar Dhamra's vertrek toegang gaven. Hij was hartelijk verblijd mij te zien, viel mij om den hals en kuste mij tusschen de oogen. “Mijnheer,” sprak hij, “Allah heeft mij en mijn meesteresse vereenigd door uw bemiddeling, dit zal ik niet vergeten.” Toen riep hij om pen en inkt en schreef mij op staanden voet aan den kassier Noech een order voor 3000 denariën. Hiermede kwam ik bij haar terug en zij vroeg: “Hoeveel beliep de gunst mijns meesters?” Ik liet haar het briefje zien. Toen riep zij om goud en een weegschaal en woog mij op haar beurt 3000 gouden denariën af. Verder beval zij mij nog 10 stukken Egyptisch lijnwaad te geven en maakte mij gelukkig met de verzekering, dat ik voortaan ieder jaar op een dergelijk geschenk van haar kon rekenen. Toen nam ik van haar afscheid en na de mij door Dhamra en den emir geschonken bedragen geliquideerd te hebben, aanvaardde ik vroolijk de terugreis naar Iraq.’

Het verhaal van Hosein was ten einde. Raschid, die, met het hoofd op de ellebogen, den verteller liggende had aangehoord, ging rechtop zitten. En het behaagde den monarch in de volgende woorden zijn welgevallen over het gehoorde uit te drukken:

‘Ah-wa Hosein, ware Dhamra mij niet voor geweest, er zou, bij Allah, ook van haar en mij een en ander te vertellen geweest zijn.’

G. VAN VLOTEN.

Adoratie door Willem Kloos.

LXVII.

O, dag der dagen, dat gij, teeder, staande
Op 't staatge toppunt uwer trotsche macht,
De wereld schalksch-weg in het aanschijn lacht, -
Dán, heerscheresse langs de rijen gaande,

En de armen wijd-uit, als bevelend, slaande,
Toont in uw trekken, als gij voort-treedt zacht,
De wijding en de leiding en de kracht
Te gaan den weg op, dien uw wil u baande!

Wees begenadigd, smeek ik, onder allen,
Nu fier gij schrijdt uw eigen leven in!
Laat om uw leest de breede vouwen vallen

Des kleeds, waar ge hult uw lijfs-gratie in,
Terwijl gij zwiert door 's levens hooge hallen,
Godin der kunst, der harten koningin!

LXVIII.

Als wij tezamen dwaalden door de wouden,
Waar dan hun loover niet een heerlijk dak,
Waar wij elkander onder toevertrouwden,
Wat er voor schoonheid in ons binnenst stak,

Zonder dat iets ook maar ons fluistren brak
Dan het opgloeien van een enkle gouden
Straal, die als glanzende boodschapper sprak
Van de al-oneindge welving, die daar blauwde

Boven de boomen, waar onze oogen blij
Vlogen als vlinders, en lief tierelierde,
Terwijl het op 't zwerven der oogen zwierde,
Ons innigst gevoel, als een vogel vrij,
Dat er een triomftocht van droomen vierde,
Gewiegd in melodische mijmerij?

LXIX.

O, woudt gij zweven niet als donkerdroomende,
In harmonieus gewiegel uwer vormen,
De vracht der haren, als een vloed-golf stroomende,
Heftig omhoog-gezwateld onder 't stormen

Van 't dansend lichaam, dat in trotsche zwiering
Wel lijkt de godheid, die de golvenscharen
Als kudde voortdrijft onder haar bestiering,
Wen ze eindloos dartelt op de wilde baren?

O ja, gij zijt ook Artemis, die hoog-heft
Haar strak gewaad, bij 't schrijden door de struiken,
Totdat op éenmaal haar klankvolle boog treft
Het wild, dat wou in 't diepste loover duiken....

Maar óok soms wel de weeldrige Aphrodite,
Die schuilt om haar schoonheid weg in 't lommer,
Terwijl haar mondje, op saamgevoegde rieten,
Kweelt van den doode' Adonis en haar kommer....

Maar meer dan ál nog: Hera, die, geheven
Ten hoogsten stoel, haar handen over de aard uit
Houdt als een wolk, waaronder óp-ziend beven
De heir-scharen, wien haar oog-op-slag de vaart stuit....!

Maar, ach! wat dool ik in glanzende droomen,
De macht uwer glorie te schilderen pogend?
Gij hebt, wat nog niemand vermocht, genomen....
Dies zijt gij geen mensch meer, maar ál-vermogend....

Ja, - hoe ge u ook noemt - een godheid ongeloochend!

LXX.

Omdat gij, vlot in blauwe luchten zwierend,
Waar slechts de kinderen van God zich wagen, -
Die, heldere englenstoeten, jubelgierend,
Zachtjes glimlachen om al aardsche plagen

En, hoog der eeuwigheid mysterie vierend,
Hun harten als een kelk vol droomen dragen, -
Des hemels zalen vroolijk maakt, ze sierend
Met breed muziek, stout door u aangeslagen,

Zoo durf ik u niet naderbij te zweven,
Zelfs niet met ritsling van bedeesde schreden,
En, wie daar ná mij komen, zien met beven,
Als een vreemd raadsel uit een ver verleden,
Met strenge letters op mijn graf geschreven,
Dat 'k, sterk u lievend, altijd heb geleden....

LXXI.

Laat stil de kaarsen in de kelken branden....!
De godheid nadert.... op het hoog-altaar
Rijst, als een hemelsche openbaring, 't klaar,
Zacht aangezicht, de zegenende handen,

Die niet bewegen. O, die strakke banden,
Waarin 'k verwring mijzelf met sterk gebaar
En stoere wending, die, nu hier, dan daar,
Valt verveelvoudigd op de marmren wanden....

Gij zijt daar, Liefste!... ik weet het, en ik wacht,
Of gij de boeien slaken wilt genadig,
Waaruit ik al zoo lang naar redding smacht...
Gij kunt, wanneer gij wilt: o, wees weldadig,
En hef omhoog mij uit dees donkren nacht,
Leggend uw handjes in mijn handen, zacht...!

LXXII.

Ja, daal van 't altaar, waar gij straalt grootmachtig,
Met zachte schreden naar den smeekling af,
Die gaarne heel zijn innigst ziels-zijn gaf
Voor één toelachen uwer oogen prachtig....!

Blijf ik niet staeg u met gebeên indachtig,
En is uw zwijgen niet te zware straf
Voor de' eêl-verlangende, die tot aan 't graf
U blijft aanbidden met een liefde, krachtig

Als storm, die zweept omhoog den oceaan,
Als straffe gloed, die uit den middag wademt?

O, hartstocht voor de schoonheid, die gij zijt,
Hoe wordt mijn ziel door u op nieuw gewijd!

En al wat in mij groeit en bloeit en ademt
Blijft door uw toovermacht alleen bestaan!

LXXIII.

O, kom, met wild-bewogen handjes, heerlijk
Op 't breed klavier mijner aandoening spelen,
Alsof een koor van honderd vogels kweelen
Kwam in mijn ziel, die nu terneêrligt, deerlijk

Klagend, zichzelf bemedelijdend zeerlijk,
Daar gij niet wilt in de zaligheên deelen
Der liefde, die wou u met wuiving streelen
Van waairende palmen in handen, teêrlijk....

O, kom toch slechts even: een evangelie,
Zoo stil en zeker en zoet om te hooren,
Klinkt u mijne ruischende liefde in de ooren...!

Doe, 'lijk een eenzame, donkere lelie,
Die droomrig luistert naar 't snorrende vleien
Van zwaargedonsde, suis-wiekende bijen....!

LXXIV.

O, 't waar zoo heerlijk, zich een god te voelen,
Bij 't heimlijk open-bloeien uwer oogen,
Wen ik, zacht-deinend over u gebogen,
Uw wangen streelen mocht, gelijk een zoele,

Zacht-breede golf de stranden gaat bespoelen,
Die dan weer henen-vloeit, zoo zacht bewogen
Als kinder-adem, na haar vleiend pogen,
Om al haar liefheid op die kust te koelen....

Ja, 'k zou een god zijn, en, met strekkende armen,
De heerlijkheên des hemels tot mij halen,
Ze dan zacht neder-donzend op uw leên,

Zoodat de lucht om u, gelijk een warme
Hemel vol licht genieten, óp ging stralen...!
Ja, 'k zou een god zijn... en voor ú alleen...!

LXXV.

Liefde is een glorie, die de menschen-zielen
Maakt tot deelhebbenden aan de eeuwigheid....
Dies zij een ieglijk, vóór zijn dood, bereid,
In liefde voor een ander mensch te knielen,

Al waar 't slechts éénmaal.... Want zoo wie daar vielen
In ootmoed neder voor de heerlijkheid
Eens menschen, die ligt diep in élk mensch, wijdt
Het gansche menschdom door dat nederknielen, -

Daar door die ééne daad hij vroom erkent,
Dat wij van goddelijk geslacht geboren
Zijn, schoon ellendig op dees aard verloren,

Sinds we ons bij 't worden hebben afgewend
Van de eeuwge Lichtbron, waaruit we oorsprong namen,
Die de eenge God is, onder duizend namen.

Een dramatisch conflict. Door J. Hora Adema.

Derde tooneel.

ADÈLE, DE MEID.

DE MEID

(steeds uiterst gejaagd).

Mevrouw!

ADÈLE.
Wat is er! - Je doet me schrikken.

DE MEID.
Daar's ook wel reden voor, mevrouw.

ADÈLE

(angstig; de meid bij haar armen grijpend).

Wat is er dan! - Wat toch!

DE MEID.
Annie!

ADÈLE.
Wat heeft die, zeg!

DE MEID.
- een toeval gekregen!

ADÈLE

(zich duizelig aan een stoel vastklemmend).

Een-toe-val

DE MEID.

Meneer dee niks, dan van hier wat haastig den kant uitkommen, waar ze stond. Toen schrok ze op eens - 'k kan niet zeggen, hoe - en sloeg met een schreeuw tegen den grond. Ze ligt nog van zichzelf.

ADÈLE

(zich steeds vasthoudend; niet in staat zich te verroeren).

En jij bent hier? -

DE MEID.

Ja; 't meisje is bij haar. Ik kwam hier om u te waarschuwen, en dokter binnen te laten, die net voorbijkwam, en die 'k dadelijk heb ingeklopt.

(er wordt gebeld)

. Hoort u, daar is ie! -

ADÈLE.

Maak dan open, dadelijk! -

DE MEID.

Ja, mevrouw.

(zij snelt gejaagd door de middendeur af).

ADÈLE

(haar bezinning terugkrijgend, en snel naar rechtsaf tredend).

Annie, m'n arme lieveling

(op den dorpel komt van Darlen haar te gemoet, die zij te vergeefs een oogenblik tracht staande te houden).

Frans!

VAN DARLEN.

Nee, laat me door!

(hij treedt op en blijft met het front naar voren op den middengrond staan, terwijl Adèle, nog even angstig omziende, naar rechts aftreedt).

Dat kàn ik niet langer aanzien.

(Daarna treedt dokter Lanners van den achtergrond op).

Vierde tooneel.

LANNERS, VAN DARLEN.

LANNERS.
Wat 's hier te doen, dat 'k zoo werd ingeklopt. Iets ernstigs? -

VAN DARLEN

(op somberen toon).

Ja.

LANNERS.
Met Adèle? - haar oude ziekte?

VAN DARLEN.
Nee. 't Is van de moeder op de dochter overgeslagen. Annie heeft een toeval gehad.

LANNERS

(schrikkend).

Wat zeg je daar? - Waar is ze?

VAN DARLEN.
In de huiskamer.

LANNERS.
Is 't dan tòch zoover gekomen!

(hij treedt het hoofd schuddend naar rechts af)

.

VAN DARLEN

(op wanhopigen toon).

Annie, m'n Annie! -

(na een kleine pauze).

Ze is bang voor mij, en houdt van haar

(grijnzend).

Dat 's ook wel billijk. Ze heeft meer aan hàar te danken dan aan mij! - Arm kreupel ding!

(hij plaatst zich peinzend in gebukte houding op een stoel, en richt zich alleen even woest op, als Annie een luiden gil doet hooren. Een tijdje later treedt Lanners weer van rechts op. Van Darlen staat op, als hij dezen hoort aankomen, met de oogen gericht op de deur, waardoor hij komen moet. Als Lanners optreedt, stuift Van Darlen terstond op hem af).

VAN DARLEN.
Wat was dat voor gegil! - Je hebt haar toch geen pijn gedaan? -

LANNERS.
Dat moest 'k wel even doen, om te onderzoeken of ze door haar val ook nog erger verminkt was geworden - en je weet, je hebt maar even naar haar kreupel been te wijzen, of ze gilt het uit van angst en pijn.

VAN DARLEN.
Arm, kreupel ding!

(na een kleine pauze).

Zeg, Lanners.

LANNERS

(die Van Darlen gedurende dien tijd onderzoekend heeft aangezien).

Nu? -

VAN DARLEN.
't Was - een epileptisch toeval, is 't niet? -

LANNERS.

(ontwijkend).

Dat kan 'k zoo in de vlucht niet zeggen.

VAN DARLEN

(wantrouwig).

Zoo!

LANNERS.
Ik kan natuurlijk geen diagnose opmaken, zonder alles en detail te weten, niet alleen van het feit zelf, maar ook van wat vooraf ging.

VAN DARLEN

(ironisch).

Je bent wel voorzichtig!

LANNERS.
Dien 'k dat tegenover jou en de anderen hier in huis dan niet te zijn. Sta 'k niet als voor de monding van een geladen kanon? - De hemel weet wat bij jou van mijn uitspraak afhangt.

VAN DARLEN.
En wat wil je dan?

LANNERS.
Haar een tijdlang observeeren.

VAN DARLEN.
Hier in huis? -

LANNERS.
Nee, bij mij. Mijn vroùw zal je kind verplegen, ik haar observeeren, en wachten tot zich een of ander symptoon voordoet, dat mij stellige bewijzen aan de hand doet.

VAN DARLEN.
Heb je Adèle en Annie zelf al over dat plan gesproken?

LANNERS.
Daar heb 'k natuurlijk nog geen tijd voor gehad. De hoofdzaak is dat wij het eens zijn. Wij moeten in deze kwestie beslissen, en wel zoo doortastend mogelijk.

VAN DARLEN.
Waarom zoo doortastend mogelijk.

LANNERS.
Eerstens omdat Annie onder deze omstandigheden geen toeval meer krijgen mag; zoo zwak als ze is, zou 't haar dood zijn. 'k Heb dat Adèle ook gezegd.

VAN DARLEN.
En waarom nog meer?

LANNERS.
Omdat zoo'n ziekte op patienten, daaraan lijdend, erg aanstekelijk werkt. Al heeft Adèle in betrekkelijk langen tijd geen toeval gehad, gevaar blijft er altijd. Het zou wat

geven hier in huis, als ze de dupe werden van elkaar, met jou er bij, zoo ziek en overspannen als je bent! -

VAN DARLEN.
Je bedoelt, dat het ernstige gevolgen zou kunnen hebben, als we bij elkaar bleven.

LANNERS.
Natuurlijk; jij denkt er toch niet anders over? -

VAN DARLEN.
Nee! - Na 't gebeurde met Annie, geloof ik niet, dat 'k me langer zou kunnen inhouden, als 'k tegenover haar kwam te staan.

LANNERS.
Daarom moet jij ook weg van hier, zoo gauw mogelijk. Ga nu mee; dat is 't allerbeste.

VAN DARLEN.
Waar ga jij dan heen.

LANNERS.
Naar huis, maar een oogenblik, om een en ander voor Annie's komst in orde te maken. Kom! -

(hem onder den arm nemend).

VAN DARLEN

(zich losmakend).

Maar hoe kan 'k nu zoo uit huis loopen, zonder wat orde op zaken te stellen. Adèle en ik kunnen elkaar immers uit den weg gaan.

LANNERS.
Zeker. Adèle heeft me trouwens onder handtasting beloofd, dat ze bij Annie blijven zou. Over haar maak ik me ook niet ongerust; wel over joù.

VAN DARLEN.

Dat hoef je niet. Ik ben zoo kalm mogelijk; ook mijn hand er op, dat 'k hier zal blijven

(hij reikt Lanners de hand, die hij aanneemt).

LANNERS.

Dan kan 'k veilig even gaan; 'k ben over een klein kwartiertje terug.

(hij treedt haastig door de middendeur af. Na een kleine pauze, terwijl van Darlen weer zijn gebukt zittende houding heeft aangenomen, en gemompeld - 'arm kreupel ding, arm kreupel ding' - treedt Adèle zachtjes van rechts op, en ziet met angstigen blik naar van Darlen, zonder dat deze het merkt. Zij blijft op den dorpel staan.

Vijfde tooneel.

ADÈLE, VAN DARLEN.

ADÈLE.

(na een pauze).

Frans!

VAN DARLEN.

(wild van zijn stoel opspingend, en zich wankelend daaraan vasthoudend; daarna langzamerhand tot zichzelf komend, terwijl hij Adèle als wezenloos blijft aanstaren).

Kom - jij - nu - tòch! -

ADÈLE.

Annie slaapt, en de meid is bij haar. Daarom -

VAN DARLEN.

Je - komt - nu - tòch - terwijl je Lanners onder handtasting hebt beloofd hier nièt te zullen komen.

ADÈLE.

Ik kòn niet anders dan hem dit beloven. Had ik dat

niet gedaan, dan zou hij misschien hier gebleven zijn, en ik had niet bij je kunnen komen.

VAN DARLEN

(op verachtenden toon).

Kon je daàrom niet anders! -

ADÈLE.

Nee! 'k Woù je spreken; 'k kan geen oogenblik meer leven, zonder dat alles tusschen ons tot klaarheid komt.

VAN DARLEN.

Van mij heb je geen opheldering te wachten. Ik wìl geen conflict met jou. Ga daarom heen, voor je eigen bestwil.

ADÈLE.

Nee!

VAN DARLEN.

Dan ga ìk;

(door de middendeur willend aftreden)

laat me door! -

ADÈLE

(zich aan hem vastklemmend).

Nee, dan zou je me van je af moeten scheuren. Je zult me eindelijk 's aanhooren.

VAN DARLEN.

Dat zal ik nièt!

ADÈLE.

Ja, ja! - uit naam van de liefde, waarmee je me eens hebt lief gehad.

VAN DARLEN

(haar van zich afstootend).

Ik hèb je niet meer lief! -

ADÈLE

(zich opnieuw aan hem vastklemmend).

Dat heb je wèl, al wil je je ook het omgekeerde wijsmaken. Hoe je ook vooral in den laatsten tijd veranderd mag zijn, er blijft toch altijd iets over van die liefde

(op zachten

toon, terwijl Van Darlen voor zich uit staart; tegelijk zijn aandacht vestigend op een portret, dat aan de muur hangt).

Denk nog maar 's terug aan den tijd, toen we dat portret lieten maken; ik was je lief bruidje, jij was mijn bruidegom, en we waren zoo gelukkig, dat we ons geluk voor niets ter wereld hadden willen ruilen. Dat was toch zoo? -

VAN DARLEN

(op ingehouden toon).

Dat 's nu voorbij! -

ADÈLE.

Dat komt terug, als we eerst maar weer 's met elkaar hebben gesproken. Zeg, Frans, wat vertrouwde je me niet alles toe. Niets kon gebeuren, of je sprak er mij over, zonder dat 'k ooit de minste moeite hoefde te doen om je vertrouwen te winnen. Wat was je goed, wat was je goed! - En dan die avonden

(zich zacht fluisterend tot hem overbuigend)

die heerlijke avonden - als je thuis kwam van je werk - en we in onze gezellige huiskamer zaten, met mijn stoel dicht bij de jouwe - en hand in hand - zoo tijden lang. - Dat bleef ook zoo - we hàdden elkaar lief - we kregen elkaar al meer en meer lief

(pauze)

maar toen - toen -

VAN DARLEN.

- werd 't me klaar, hoe afschuwelijk je mij bedrogen had. Toen was 't tusschen ons gedaan.

ADÈLE.

O, maar 't zal weer worden wat het vroeger was.

VAN DARLEN.

Nooit! -

ADÈLE.

Ja, ja; 'k heb daar zoo'n vast vertrouwen op, dat 'k je niet loslaat, voordat je me gezegd hebt, dat je wrok tegen me zoo groot niet is.

VAN DARLEN.

Dat is hij wèl!

ADÈLE.
Dan moet je ook alles zeggen wat in je omgaat.

VAN DARLEN.
Dat zal ik nìet. 'k Heb tot nu toe gezwegen uit eerbied voor de gelukkige dagen, die we samen hebben doorleefd, de liefde, waarmee we elkaar hebben liefgehad; ik zal ook verder zwijgen.

ADÈLE.
Dus je zwijgen heeft geen andere oorzaak.

VAN DARLEN.
Nee.

ADÈLE.
Dan wil 'k duizendmaal liever dat je spreekt; je altijd zoo zwijgend en mokkend naast me te zien, dat kan 'k niet meer, dat kan 'k niet meer.

VAN DARLEN.
Je wìlt dus dat 'k spreek, wat de gevolgen ook zijn?

ADÈLE.
Ja; 'k wìl weten wat 'k aan je heb. Liever doòd, in eèns, dan zoo mijn verder leven op de folterbank.

VAN DARLEN.
Dan moest het tòch eindelijk daartoe komen. Ik heb dat niet gewild; maar jij - jij wilt het.

ADÈLE

(met gesmoorde stem).

Ja!

VAN DARLEN.
Nu goed, dan zal 'k spreken.

(na een pauze)

Waarom 'k je niet meer liefheb, hoef 'k je niet te zeggen.

ADÈLE.
Nee, Frans. Ik weet - heel goed - wat daar - de oor-

zaak - van - is. Omdat 'k ontkende dat 'k aan die afschuwelijke ziekte leed, toen je mij er voor ons huwelijk naar vroeg.

VAN DARLEN.

Juist. Ik had daarvan gehoord - ik vroeg je naar de waarheid - en je bedroog me.

ADÈLE.

Verder; zeg me alles, wat voor je liefde in de plaats kwam, en hoè en waardoor dat gebeurde.

VAN DARLEN.

Wat voor die liefde in de plaats kwam? Eerst een angst, een vreeselijke angst, dat zoo'n toeval zich zou herhalen; overdag, als ik te vergeefs probeerde mijn werk te doen, en jij tegenover me zat, alsof je geen zedelijke misdaad op je geweten had; 's nachts, als jij rustig sliep, en ik rusteloos in mijn bed omwoelend lag te vervloeken wat me in jou was duidelijk geworden.

ADÈLE.

Frans!

VAN DARLEN

(zich meer en meer opwindend).

Zoo kwam die angst in me, die alles in me ondermijnende angst. En die werd grooter, nadat onze Annie geboren was, en ik aan de mogelijkheid dacht, dat zich ook bij haar vroeg of laat verschijnselen van epilepsie zouden gaan vertoonen. Zoo werd ik ziek van angst - èn wròk.

ADÈLE

(op kunstmatig kalmen toon).

Er is nog iets dat 'k niet begrijp. Toen werd je ziek, maar toch niet zoo ziek, als je nu den laatsten tijd bent. Toen was je nog man van de wereld, ook tegenover mij, en ik merkte er niets van, dat je dien stillen wrok tegen me hadt. Eerst làter ben je zoo vreemd en stug geworden. Hoe kwam dat?

VAN DARLEN.
Dat was omdat mijn zelfbeheerschingskracht te kort schoot. Of moest dat soms niet eìndelijk!

ADÈLE.
Ja; 'k begrijp nu.

VAN DARLEN.
Zoo werd 'k één klomp angst en wrok, met geen spoor van liefde voor jou meer in me.

(steeds op heftiger toon).

Maar zooals 'k nù ben, werd 'k eerst, toen ons kind jou slachtoffer werd, en jij met haar neerplofte, nadat 'k je wel duizendmaal gewaarschuwd had het kind niet op den arm te nemen - met Annie, voor haar val ons wonderkind, ons sterrekind, daarnà voor heel haar verder leven verminkt, ongelukkig gemaakt door joù, door joù!

ADÈLE.
Genade, Frans!

VAN DARLEN.
Dat je mij ongelukkig hebt gemaakt, had 'k kunnen dragen; 'k zou de kracht hebben gevonden je dat op den duur te vergeven, als dat moest. Maar Annie's ongeluk vergeef 'k je noòit.

ADÈLE.
Frans, als 'k je zeg -

VAN DARLEN.
Je hebt me niets meer te zeggen. Je hadt onder die omstandigheden niet mogen trouwen. Door dat te doen werd je misdadig, je moeder er bij, die haar toestemming tot je huwelijk gaf, en zweeg als jij.

ADÈLE.
Mijn moeder? - die heeft geen schuld. Ze heeft me ge-

noeg gezegd, dat op zoo'n huwelijk geen zegen rusten kon, me gewaarschuwd je toch alles openhartig en eerlijk te bekennen. Maar zij was zwak, en ìk verwend. Zoo bad ik haar om niet te spreken. Toen gaf ze toe.

VAN DARLEN.
Daar ben jij maar te slechter om.

ADÈLE.
Zeker Frans, maar 'k zou je bepaald alles hebben gezegd, als 'k niet zoo bang was geweest dat je me bedanken zou.

VAN DARLEN.
Dat had je moeten wagen. Als *ik* in ons tè kort engagement maar iets van je ziekte had kunnen vermoeden, zou 'k liever mijn hand hebben afgekapt, dan haar in de jouwe te leggen en een kind in het leven te roepen tot niets dan tot haar ongeluk en vloek.

ADÈLE.
Daar had *ik* de kracht niet toe.

VAN DARLEN.
Daarom sta je nu voor de vreeselijke gevolgen. Je sprak van de folterbank, waarop je hadt moeten liggen, als 'k niet gesproken had.

ADÈLE.
Ja, Frans.

VAN DARLEN.
Zie; op die folterbank heb je zelf je kind geworpen om het te doen krimpen van wee en pijn, haar leven lang.

ADÈLE

(handenwringend).

O, God! - O, God! - maar ik ben toch de eenige schuldige niet. Jij hebt den laatsten tijd op haar gestel toch ook geen goeien invloed uitgeoefend; misschien zou zonder jou dat toeval niet eens gekomen zijn.

VAN DARLEN.
Zoo. Dat is dus je laatste houwvast: een aller*r*laaghartigst tegenverwijt.

ADÈLE

(hartstochtelijk).

Nee, nee, zoo bedoel 'k het niet.

VAN DARLEN.
Maar je zegt het er niet te minder om.

ADÈLE.
In mijn wanhoop misschien.

VAN DARLEN.
Dat kan wel zijn, maar ik dien je er toch op te antwoorden. Was 'k niet gezond en sterk, toen 'k met je trouwde; een kerel van stavast, is 't niet?

ADÈLE.
Zeker!

VAN DARLEN.
Wat maakte me tot wat 'k nu ben

(terwijl Adèle, schreiend, niet antwoordt).

Antwoord, Adèle.

ADÈLE.
Mijn leugen! -

VAN DARLEN.
Misdadige toch!

ADÈLE.
Ja, ja!

VAN DARLEN.
'k Dien duidelijk met jou te zijn. Wìe maakte me dus zoo; zeg, wìe? - Wìe ontstal me mijn levenslust, mijn werkkracht, mijn gezondheid, mijn verstand? -

ADÈLE.

Ik.

VAN DARLEN.

En wie verergerde dus Annie's voorbeschikking tot die ziekte, waarvan jijzelf de kiem in haar hebt gelegd.

ADÈLE.

Ik - ik alweer.

VAN DARLEN.

Als je dàt eindelijk begrijpt, dan voel je ook dat we niet naast elkaar kunnen blijven leven. Ik minacht je zooals je daar voor me staat.

ADÈLE.

Doe dat niet, Frans. - Tracht me weer lief te krijgen als vroeger, toe, Frans, toe, Frans! -

VAN DARLEN.

Dat kàn ik niet; ga daarom heen.

ADÈLE.

'k Kan nog veel goed maken van wat 'k misdreef.

VAN DARLEN.

Geef me dan mooi-Annie terug, mijn zonnekind; dat kun jij niet! - jij, jij, haar vloèk - haar -

ADÈLE

(smartelijk; op luiden toon uitroepend).

Annie! - Annie! -

(zij stort half bewusteloos op de sofa neer, terwijl Van Darlen ontzet terugwijkt naar den achtergrond. Tegelijkertijd treedt Annie van rechts op, moeielijk loopend, zwaar steunend op haar kruk. Zij is in peignoir).

Vijfde tooneel.

ANNIE,

(dezelfde).

(zij hinkt naar Adèle, zonder haar vader, die op den achtergrond staat, te zien).

Lief moedertje - wat is er toch - maar - hoe ligt u daar zoo -

(haar moeder eerst op de handen, daarna op het gezicht kussend)

antwoord toch, moesjelief! -

ADÈLE

(bijkomend; verschrikt).

Mooi Annie, jij hier? -

ANNIE.

Ja moedertje. Ik werd op eens zoo bang, toen 'k wakker werd, en merkte dat u niet meer bij me was. Waarom liet u me zoo alleen? -

ADÈLE

(met de hand over het voorhoofd strijkend; zich tevergeefs bezinnend)

Waarom? - O, ja, omdat 'k van je vader weten wou -

(op eens woest overeind vliegend)

waar is hij, Frans!

(Zij ziet verwilderd om zich heen. Op eens wordt Annie haar vader gewaar, die met wijd starende oogen het tooneel op den achtergrond heeft aangezien. Zij wijst hevig ontsteld in die richting, ploft daarna op den grond neer, de zij uit van haar kreupel been).

VAN DARLEN

(woest op Annie toestuivend en bij haar neerknielend).

- Annie! - God! -

(nadat hij de hand op haar hart heeft gelegd)

Ze is - ze is dood!

(hij richt zich plotseling op, staart een oogenblik Adèle verwoed aan, en grijpt haar bij haar schouders).

Moordenares! - Moordenares!

Brag's zwerftocht.[1] Door J.B. Schepers.
I. Oude herinneringen. (*Vervolg.*)

En weer donderde Donars daverroep
En 't licht scheen door de reten in de hut,
Maar Loke ried: ‘Kom, laet ons slapen gaan!’
Boos grommelend en momplend gaf hij toe
En beiden zweefden heen en sliepen in
De kruinen van het dichte vennewoud,
Maar Mjölners houw had Donars wolk gescheurd
En regen stroomde, bruiste op het dak.
Zo was geen spreken mooglijk binnen, angst
Deed hun wat dichter schuiven bij de haard;
De slag bleef uit en rustigheid zeeg op hun.
Zo zaten ze allen wonder innig om
De vreemde gast, die daar hun melkspijs at
En praatte als mens en toch iets in zich had
Als was hij vreemd aan hun gedachtenkring.
En 't jonge volkje, 't fluisterde in 'en hoek
En de oudste zei, wat vreemd gevoel hij kreeg
Onder die warme hand; Geertruid wou weten
Waarheen hij ging, maar ernst gleed over hem:
Hij zag die mooie, in-gezonde vrouw,
In 't midden van haar kroost en huis zo blij;

1) Vervolg van Bragi. IIe Boek. blz. 210.

Haar man moest wel gelukkig zijn - en hij.....
'En traan welde□op - ‘Toe, Geertruid, vraag niet meer’
Zei Folkert - ‘Vreemdling’, zij ‘ik wist niet, dat.....
Niet hindren wou 'k u.....’ - ‘Vrouw, ik zoek 't geluk,
Dat ik hier zie; ik had het ook: 't is weg!
'En ruwe woestling stal haar, m'n twee kleinen
Verdwenen mee en weduwnaar ben ik!
Wee, wee mij!’ - En hij boog moedloos het hoofd.
Bedrukt zagen zij 't aan, maar Folkert lei
Z'n hand hem op de schouder: ‘Kom, hou moed!
Je zoekt haar niet vergeefs: zag ik ze hier
Mischien voorbijgaan langs de stroom? Ik stond
En wiste mij het zweet van 't voorhoofd af
Toen hoorde□ik luid geschrei, maar 't was al heen;
Vlugger dan beekstroom schoot het voort, maar wat
Ik zag leek wel op uw verhaal. Daarheen
Gleën zij saam; maar kom, hou moed, de slaap
Geeft mensen troost.’ - ‘Maar Goden niet’, dacht Bragi.
Toch ging hij neer zich vlijen, hoorde noch
Wat nachtgebabbel van de kinders; 't zacht
Praten van de□ouders, ernstig, over hèm -
'En kus - o, zijn Idoena!.... Wodan zond
Hem slaap en droom, verkwikking voor de ziel.
Hij zag zich weer in Walhal's hoog paleis
Terug, 'en feestlike intocht met z'n vrouw en kroost.
Vrede gleed even over hem als stilt
Langs 't water glijdt en 't rimpeltje gladwrijft.

‘Nee, 'k volg het beekje maar’ zei Bragi, ‘'t kon
Eens wezen dat de weg afsnijden mij
Deed missen. Dit noch: 't ventje dat daar werkt’ -
Daar spitte Folkerts zoon de□ontdooide grond,
De zusjes plukten bij hem bosvieooltjes,
De□een had het jurkje vol en kreeg noch meer
Van de□oudste, die daar dribblend heen en weer

Liep - ‘'t ventje-dààr wijdde□ik tot dichter, ik,
De Dichtgod, Bragi, die je dankt.’..... ‘Bragi’!!
Maar voort was deze□al, eer Geertruid er kwam.
Z'n wolkmantel onttrok hem aan hun oog.
Verstomd stonden zij lang en dachten na
En voelden zich gelukkiger dan ooit,
Nu niets ongastvrijs door hun was gedaan.
Ze voelden iets van eerbied voor hun zoon.

Bragi's geleiders volgden 't neveltje,
Waarin hij langs de beek gleed, zwaluwen
Maakten zij zich en piepten voor zijn oren
En tipten 't water even, scheerden snel
Er langs en dan met plotse wiekezwaai
Terug; maar Bragi hoorde hun niet in 't
Getsjilp; hij gleed maar voort en zag de rook
Over de welbekende heuvels krinklen.
Hij hoorde dorpsgedruis, de smid aan 't werk,
Scheepstimmermansgeklop en luid
Gejoechjach en gegier van kinderstemmen.
Onzichtbaar zweefde hij naar 't plein, waar eens
Z'n heldenleven was begonnen, waar
Nu mannen samen iets bepraatten. Daar
Kwamen ook vrouwen aan met kinders mee
En alles hoopte zich daar op en riep
En schreeuwde door elkaar. Deze begreep
Niet waarom de□andren kwamen, die
Liepen bijeen, omdat ze genen zagen;
Lang hijgend kreeg één eindlik adem tot
Uitroepen: ‘Mannen, Bragi komt, of is
Hier al, de Dichtergod; hij wijdde Siegfried
Tot dichter na een onweersnacht bij ons!’
En verder kwam er stotend alles uit:
Hoe hij er uitzag - ernstiger en hoog,
Met weemoed in z'n ogen, fors z'n gang

'En man in volle wasdom maar bedrukt.
‘Bragi, Bragi!’ klonk 't luide door het dorp,
‘Hij komt!’ en alles liep dooreen en riep
Vol blijdschap: ‘Bragi komt!’..... Maar hij.... kwam niet.
Tussen de hutten zweefde hij eerst door:
Verledens beeld zag hij, fata morgana,
Voor de□ogen glanziger door afstands waas,
Dat zelfs aan 't diepste leed bekoring geeft;
Die hartstocht ook.... maar kalmer nu..... zag hij:
Gerda kwam tot hem weer in 't nachtgewaad
En plotsling stond Idoena's woord op z'n
Geheugenslei gegrift met scherpe letters:
‘Geen zal ooit zooveel van je houden als
Idoena deed en doet,’ en weer was hij
Aan 't ven met haar verdwaald, weer hoorde hij
‘Behalve dat ik meer noch van je hou,
Bleef ik dezelfde□als toen.’ En nu?.... voort, voort!
Wat Tjazi haar nu aandoet? Haatlik beeld,
Wat last die gave□om alles dieper te
Gevoelen, klaarder voor z'n oog te zien!
Een ruk en 't beeld was even weg; - nu gauw
Z'n oude vrinden kijken! bloosde daar
Niet Gerda boven 't blanke kindje uit,
Waarmee op de□arm ze stond te luisteren
Naar de verhalen dat Bragi er was.
Die blos, dat schitteroog, die vraag gold hem,
Maar niet als vroeger glom hartstocht in 't oog,
Beeld van gezonde moederblijheid was ze.
En toen ze thuis kwam, waar 'en grotere,
Zo drie jaar oud, z'n vader duchtig hielp,
Met babbelen ten minste, aan 't netten boeten,
Kleurde ze weer: ‘Man, Bragi, is hier, zegt men’. -
‘Wel, wel, kleur jij daar noch om? 'k word jaloers’. -
‘Hij bleef me meer dan andren, want z'n woord
Maakte mij reiner, waard jou vrouw te zijn.’ -

‘Waard!? Kom, geef dit aan moeder!’ - en 'en kus
Drukte de kleine vent blij op de bloswang,
Die hoger kleurde ....., omdat ze bukken moest.

Voort zweefde Bragi, langs bekende paden,
Nu naar de hut waar hem Sigyne eenmaal
Tot moeder was en waar hij zoveel liefs
Van wist; dit plekje vol gedroom, daar zag
Hij de oude vrouw op Haralds lijk, de weduw',
Wier leed hem lang bleef ruisen door de ziel
En nu, bij 't her-zien, wakker werd, als Wind
Smorgens, door zon gewekt, ontwaakt en zweeft
Langs trillend riet en trippelende golfjes
En wie daar drijft op 't meer, droomt wieglend mee.
Zo mijmerde hij ook, heel even; toen
Deed hij de deur opwaaien als 'en windvlaag
En woei in 't kamertje, het oudje schrok
Ervan. 'En klein vriendinnetje zat daar
Te praten tegenover de oude, 'en pop op schoot,
Maar zij zat schuddebollend stil aan tafel
Op 't bankje, onder 't mutsje uit slierten grijs-
Geel haar, dat trillend was voor 't aangezicht.
En dàt - de afspiegling van het leven - was
Gerimpeld als het zandduin door de wind.
En voor haar ogen hing 'en waas van dofheid.
De kleine sprong van 't bankje en sloot de deur;
Ze zei: ‘Hé, Grootmoe, weet U wie hier is?
Ze zeggen: Bragi kwam in 't dorp.’ - ‘Bragi’!
Riep de oude en 't waas voor de ogen scheurde - zo
Wolkt morgennevel weg voor zonneschijn -
‘Bragi! toe kind, vertel! Hij 's dus niet dood!?
Men zei hij was gesneuveld, maar met z'n
Idoena opgenomen in Walhalla
En nu..... toe kind!’ - ‘Maar, Grootmoe, 'k weet niet meer’ -
En weer - nu staamlend en verward klonk het

Verhaal, maar de oude zonk in diep gepeins
En wist niet wat daar buiten was. En toen.....
Opeens riep zij het uit: ‘Ik zie hem hier,
Daar staat hij, maar hoe dof is 't oog hem, kijk!’ -
‘Ik zie niets! Grootmoe moet zo raar niet zijn!’ -
‘Daar kijk dan toch, hij heeft z'n speeltuig op
Z'n rug; o niet zo ernstig kijken, Bragi!’ -
‘Och, Grootmoe’! en de kleine kuste haar.
‘Ja, kind, da's goed, kom hier, dan zie je hem,
Hij komt zo vriendlik ernstig nader; kijk;
Die hand, ik ken hem noch, hij zegent mij!
O Wodan, Bragi, dank’! en de oude snikte.
Nu werd het toch de kleine al te bang;
Ze liep, de pop stijf in haar armen, weg
En schreide luid: ‘O, Grootmoe, doet zo raar!’
Buurvrouwen liepen 't hutje binnen, maar
Sigyne sliep en lachte stil in droom,
Want over haar boog Bragi vriendlik 't hoofd
En fluisterde haar van z'n lot in 't oor.
De vrouwen zagen hoe ernstiger trek
De vrolike verving, toen kwam er rust
En.... 't woei weer in het hutje, bij de deur.
Maar rustig sliep het oudje op 't bankje voort
En eindlik gingen ook de buurtjes heen.

Bragi stond vol herinneringen stil
Op 't heuveltje in het dorp, van waar hij eens
De dorpsmanschap toesprak; hij rustte zwaar
Op de in de grond geplante lans, die doorboog;
Het schild lag op de grond; in zonneglans
Weerscheen boven z'n schouder uit de top
Van goud van 't instrument; het hoofd omlaag,
Zag hij 't verleden snel voorbij z'n ogen
In beeld op beeld vervliegen en ze elkaar
Verdringen, even naast elkaar soms noch.

Zo wisselde alles hier op aarde, maar
In Walhals oorden was standvastigheid
Van 't lot zelfs onbekend, of trof hem 't leed
Omdat hij van deez' aarde kwam? - De zon
Zonk neer, z'n vale rossen mende Nacht aan:
Ze draafden langs de hei; stofdonker rees
Onder hun voeten, zichtbaar nu de laatste
Vlok rood daar boven glansde in 't lichtgeel veld. -
Er was altijd iets zoets in 't leed geweest:
Als hij des avonds mijmerde aan het ven,
Gleed weemoed stil over z'n ziel weleer.
Nu, weer op aarde, waasde hem die weemoed
Om 't denken en hij stond en mijmerde.

Verzen van Willem Kloos.

December-storm.

Wen staêg de wind blaast onder het breed-grauwe
Zwaar-gedofte zwerk, als machine rollend,
Die soms heel even ophoudt, om weer hollend
Te vliên dan, een zieke in fel-diep benauwen,

Die návliedt zijn droom, met passen, heel gauwe,
En dan weer plots keert, met zichzelf stil sollend,
Op zijn heup in koortsige waanvlaag tollend,
Totdat hij zijn dolle kracht voelt verflauwen,...

En zinkt, een beeld van den dood. O, de lucht
Blijft strak-somber staren op 't aardsch spektakel,
Met fronsend voorhoofd en nijdig gezucht.

Maar, als daar op eenmaal de laatste schakel
Van 't vreemd instrument afrolde in de vlucht,
Komt stilte, als na een diep-stemmend mirakel...

Gereglementeerde toekomst-droomen.

I.

Dáár, in het boschje, die verholen vijver
Is voor millioenen levens het heelal,
Die er, nauw-zichtbaar, zwoegen met een ijver,
Of ze er gaven een socialistisch bal,

Waar, bij der voeten gestadigen val,
Allen flink werkten, nog bij 't dansen nijver,
Allen nog stonden voor hun plichten pal,
Onder het opzicht van dien grooten Drijver,

O, de gouden Zon van den Staat, die streng
Houdt, hoog in de lucht, op ieder zijn oogen,
Stil speurend, of elk wel zijn taak volbreng'....

O, Staat van de Toekomst, gij komt getogen
Al nader, maar mij, op mijn werk gebogen,
Waar 't in zóó'n wereld een klein beetje te eng...!

II.

De mensch moet leven als een plant, die spreidt
Haar blader-rijkdom en haar bloesemgeuren, -
Die, als de zon hoog rijst, het hoofd gaat beuren,
Maar, als zij daalt, weer zacht het kopje vleit

Den stillen nacht toe... O, het lachen, treuren,
Het haken naar de lieve oneindigheid,
Die om ons allen heen haar armen breidt,
Waar blijft het, als slechts Wet ons doen gaat keuren?

O, als die plant gezet werd in een kas,
Waar al de planten staan langs steile staken,
Alsof de bloemenwereld waar een klas
Van kleine jongens, die hun eigen zaken

Niet reeglen, daar de Wet, als tuinman, zegt:
Die plant sta dwarsch, *die* schuin, maar *die* sta recht!

Aanteekeningen over historie en literatuur door H.J. Boeken. IV.

Het jaar 1898.

Men zal dit jaar, dit ten einde spoedend jaar, het jaar der groote teleurstelling kunnen noemen. Nog in enkelen, misschien in velen, was de hoop, de groote hoop nog niet dood, de hoop op de de wereld overweldigende rechtvaardigheid-voor-allen: dat die zou opkomen uit de nog ongekende, weldra ontketende en zich bewust wordende macht der tot strijden geroepene gansche-menschheid: dat die dan zich harer grootheid - natuurlijk altijd nog maar voor een heel klein deel - bewust, zich in dat oogenblik des bewustwordens rond- en op-ziend een gansche nieuwe wereld, - want slechts de begeerte schept - begeerend zou scheppen. En dood is deze hoop ook nu niet, wie zal de menschheid de hoop benemen eer hij haar het leven beneemt? Alleen het vooruitzicht op het gehoopte is weder zoovele tijdkringen verder in de alles verbergende toekomst opgeschoven.

* * *

Schoon is het om de grootsche tragedie der menschheid te aanschouwen, schoon om uit het te gronde gaan van al het in liefde aanschouwde en omvatte den wellust en de

bedwelming der geen bevrediging vindende aspiratiën zelven in te drinken. Schoon is het om te zien hoe altijd zich de menschheid in onbewustheid de hoogste goederen verwierf, maar bewust wordend de verwerpelijkheid ook van dat hoogste inziende, de hem onverstaanbare lokstemmen volgend in nog hooger, maar toch den dood slechts brengende aspiratie ook dat schoonste van weleer wegwerpt, om wat? te erlangen: het toeijlen op het ongekende, maar vermoede.

Wat wierp de menschheid niet weg toen zij de gelooven en zekerheden der Oudheid verwierp, en de stem van het Eéne volgende, de bonte veelheden verwierp en de goden des levens en des doods verliet voor den Eénen God, die alles tot Eén maakte, tot Eén doel, tot Eén leven en geen dood?

Wat wierp de menschheid niet weg toen zij de maatschappijen en staten toetste en zij ze onrechtvaardig bevond en zij zich op het omvergehaalde Oude het Rijk der Rechtvaardigheid wilde stichten?

* * *

En toen waren er die het Rijk der Rechtvaardigheid verwachtten, welks indeelingen en verordeningen niet zouden zijn gebazeerd op de overleveringen van bezit en overmacht en geweld, maar op de nauwelijks nog vernomen, wèl vermoede stemmen der Godheid, rijzende uit elken mensch; menschen waren er die in de Muziek de voorbode zagen van dat Rijk, in de Muziek, die Kunst, die alle Historie vergeten is, maar die slechts uitdrukking is van het direct in de ziel gevoelde en opgerezene, wordende van kleine melodieën tot groote gebouwen van ziele-afbeelding; er waren er die in deze historielooze, maar alle gevoelde historie als eindeloozen schat in zich dragende kunst de voorbode zagen eener historielooze maar alle direct recht zich gelden latende maatschappij; en daarom, omdat *die*

kunst gekomen was ook de komst *dier* maatschappij zich verwachtten; èn er waren menschen, van wie zij dat verwachtten, menschen, die naar zij dachten, dat hadden beloofd, om die maatschappij te brengen.

En wat brachten die?

Zij brachten de belofte eener maatschappij, gegrondvest op een wetenschap, de wetenschap van den arbeid en zij deden dit niet als de hongerenden, die voor hun arbeid brood willen, maar zij deden het als de redeneerenden, die zeggen: wij weten wat de arbeid is, wij weten wat het lichaam is en wat het verstand is, zij brengen samen den arbeid voort; wij weten wat de ziel is, zij brengt geen lichaam voort, wij weten wat den mensch toekomt, wij weten wàt het geluk is en wáár het is, daar en daar is het, neemt het, menschen, en gij zult gelukkig zijn.

Dit is de groote teleurstelling.

Literaire kroniek.

I.

Om te beginnen, ligt er een bundeltje[1)] voor mij, dat mij door iets heel bijzonders heeft getroffen en waar ik dus graag wat over zeggen wou. Want het zou anders misschien slechts gelezen worden door een bepaalde maatschappelijke klasse in een paar onzer groote steden, en dat zou jammer zijn, durf ik u verzekeren, voor het publiek in 't algemeen. Want wij, Hollanders, lijden, over 't geheel genomen, niet aan keur van mooie gevoeligheid, en wat men ons als zoodanig op zou willen dringen, in verzen en proza, is buitendien, in de meeste gevallen, tergend-onecht en van binnen koud. Maar nu begint er met deze ‘Impressie's’ weer een nieuwe dichteres op te komen, die juist dát heeft, wat men weinig ziet. Wel is deze dame nog niet in het tijdperk, dat zij knaphandig verzen weet te beitelen, of de vloed harer menschelijke tranen een val van marmeren droppen waar, neen, zij geeft hare tranen zelf als teêre, bewegelijke druppels van lijden, met nog iets van den zilten bijsmaak van het werkelijk leven eraan. Als daarom Helène Swarth, b.v., deze verzen terloops eens gaat lezen, zal zij misschien denken: 't is niets als wat versjes van 't een of ander ongelukkig kind.... Want zij zal er veelal missen, wat zij, in haar trots van volleerde kunstenaresse, als het

1) Impressies. Sonnetten en Verzen van Jeanne Reyneke van Stuwe. N. Veenstra. 's Gravenhage.

hoogste, het eenige zal beschouwen, waar een artiest naar streven mag. Maar ik, voor mij, geloof, dat ieder mensch, die niet uitsluitend artiest wil wezen, maar, vóór al 't andere, zuiver-diep voelend en denkend mensch, na de lectuur van dit kleine boekje, heel even zachtjes voor zichzelf zal zeggen: Deze schrijfster mag dan in haar verzen nog geen eerste-rangs-artiest zich toonen, maar haar bundeltje is niettemin eerbiedwaardig van echtheid en tot ontroerens toe sympathiek. Men zal dan ook in dit boekje niet zoozeer vinden een godin-van-'t-woord, die haar hartstochtelijk zieleleven tot een droom van schoonheid ciseleert, als wel een ademend en verlangend menschkind, dat haar lijden en denken, zooals 't opkwam, in zijn pure menschlijkheid geeft. En de lezer heeft daarvoor het hoofd te ontblooten en, vriendlijk-weemoedig bij 't verdergaan, zal het hem zijn als een vreemde blijdschap, dat hij weer denken kan, daar hij 't zag: Er wordt toch nog gevoeld en voelend gedacht hier, in het strenge, kil-strakke einde onzer ijzeren negentiende eeuw.

De dichteres eindigt deze hare eerste verzameling met de beminnelijk-bescheiden vraag:

> ‘Heb ik mijn verzen ziel gegeven,
> En ze met hartebloed geschreven?’

En hartgrondig moet daarop het antwoord luiden: Ja, dat deedt gij. Ga dus even ernstig en hoogwillend door!

II.

De heer Albert Verwey, die met zijn bundel ‘Aarde’ terugviel onder het gros der overtollige rijmers, welke niet schrijven voor de geslachten der toekomst, maar voor een oppervlakkig en voorbijgaand succes bij wat familie en vrienden, - de heer Albert Verwey begint, door zijn brave, vol-

hardende wilskracht, in zijn zooeven verschenen bundel[1)] er weer wat bovenop te komen, en ik ben blij te mogen bekennen, dat ik, al wandelend in dezen Nieuwen Tuin, hier en daar weer opeens werd getroffen door het gevoelde van geluid en beelding, dat ik met spijt zoolang bij hem had gemist.

> 'Trompet en fluit beklagen
> Die schrille heerlijkheid.'
> (*N.T.* bl. 49.)

Daar *is* het weer, wist ik en zei ik opgeruimd, de subtiel-gevoelde beweging van geluid, het niet te definiëerene, onuitsprekelijke, dat men, om kort te zijn, noemt: poëzie. Ik doorlas den bundel en vond toen nog hier en daar andere plaatsen, kleinere of grootere, die mij aandeden, buiten den nuchteren zin der woorden om, door dat geheimzinnige, onnaspeurbare fluïde, dat onmisbaar is voor waarachtige dichtkunst, maar dat zoo dikwijls in verzen ontbreekt. Hoe verblijdend, dacht ik, maar ook hoe jammer, dat de heer Verwey niet álles zoo doorvoeld heeft, dat hij niet gedaan heeft als in vroeger jaren, toen hij de mooie gedichten maakte, die voor dien tijd als zijn hoogtepunt glansden, en niet bedaard gewacht heeft, met bevende hand, maar vaste, schoonheids-zwangere ziel, totdat *die* woorden hem uit de pen kwamen, die in der eeuwigheid niet meer vergaan. Want de heer Verwey kon even goed weten als de literaire proever, die dit schrijft, dat uiterlijke handigheid met klinkende rijmen en kadans van maten, op zichzelf genomen, dikwijls nog heelemaal geen dichtkunst is.

Dichtkunst toch zit in de diep-in treffende, lang bijblijvende essentie der woordbeteekenis, zooals die zich uitspreekt in de gevoelde muziek van het taalgeluid. Beiden moeten die mooi zijn, en om dus werkelijk dichter te kunnen

1) De Nieuwe Tuin door Albert Verwey. Amsterdam. 1898. W. Versluys.

wezen, moet men, bij het dichten, elke gedachte aan zijn kleiner ik, alle beslommeringen en willetjes en neiginkjes, die allemaal leelijk zijn, maar waar ieder sterfelijk mensch het zoo druk mee heeft, achterhouden of weg laten vliegen voor de hooge, zuivere stemming, voor het magnifieke gevoel van een *ik* te hebben, buiten zijn dagelijksche ikheid om, een *ik*, dat wij wel zijn, maar lang niet geheel zijn, en dat, van al het leelijke en alledaagsche vrij, ziet alle dingen en spreekt erover, diepgevoeld en met klare verbeelding, zoodat het meest gewone en alledaagsche als in het licht van alle eeuwen komt te staan.

Dit nu is bij den heer Albert Verwey - hij vergeve de berisping, die dient tot zijn beterschap - nog slechts hier en daar het geval. Aan Verwey zit een beetje, ook in dezen bundel, zijn eigen, dagelijksche ik in den weg. Als Verwey niet aldoor dacht: *ik* dit en *ik* dat, *ik* zus en *ik* zoo, als hij zijn alledaagsche ik kon wegdenken, of ten minste kon leeren het te beschouwen als, wat ieder mensch toch waarlijk is, een zeer ondergeschikt deeltje midden in het groote geheel der verschijnselen, als hij weer eens kon opgaan, geheel en volledig, in de oneindige schoonheid om zich heen, zooals hij dat vroeger wel gekund heeft, dat zou zijne poëzie voortreffelijker en blijvender, en hemzelf nog gelukkiger maken.

Ik heb den moed om dit te zeggen, omdat ik het heusch niet als hatelijkheid bedoel, juist omdat mij door dees Nieuwe Tuin hier en daar tot mijn vreugd is gebleken, dat nog de echte, de eenige schoonheid diep in Verwey zich ergens verschuilt. Maar van den heer Verwey is jammer, dat hij zijn dagelijksche ik zoo liefheeft met kinderlijk-naïeve zelfbewustheid, en dat hij dus b.v. niet iemand naast zich heeft staan, die, hem kennend in zijn psychische eigenaardigheid, hem telkens weer op zijn beter ik wijst en, hem zachtsterk leidend met gemoedelijken dwang, hem stuwt naar de geheime gewelven in zijn binnenst, waar de schoon-

heid, die hem lijden mag, nog altijd in stille gelatenheid wacht, dat haar kind, terugkeerend van zijn nuchtere dwaalwegen, weer groeit tot den mooien en klaren ziener, die hij van nature bestemd was om te zijn.

Ja, bij den heer Verwey dringt zich, in zijn verzen, teveel op den voorgrond een nuchter, altijd aan zich, aan zijn aardsche zelf denkend, en zichzelf heel wat verbeeldend gedeelte zijner ziel. En daardoor dwingt hij zijn eigen onbewustheid, waarin misschien nog heel veel schoons ligt, tot halsstarrig, verontwaardigd zwijgen, met alleen enkele, plotseling-schoone uitlatingen, en hij onthoudt ons zoodoende, in onverstandige eigengewildheid, de schoone kunst, die, als hij zich maar wat meer aan zijn beter ik wil houden, en er zich mooizuiver in verdiepen, ons, dat geloof ik zeker, nog geven kan. Maar nu zien wij nog voortdurend het sterfelijke, stoffelijke wezen Albert Verwey met zeer aardsche bewegingen en bemoeiïngen zich aan ons opdringen in zijn verzen. Dit nu werkt desillusioneerend en ten slotte vermoeiend op den lezer-met-smaak. Want poëzie toch is niet daar, om ons, als een bulletin, van de kleinste faits-et-gestes van een of ander werkelijk-levend persoon op de hoogte te houden, maar om den naar kunst verlangenden lezer in een beter en gelukkiger stemming te brengen, en dat kan deze niet krijgen, als hij telkens, bij zijn lectuur, iemand vóor zich ziet staan, die maar niets anders roept als: *ik* dit, en *ik* dat! Want het individu, het dagelijksch individu is heusch te weinig, al te weinig belangrijk, met zijn kleine besognes, het wordt slechts belangrijk, doordat het 't onvergankelijke, 't eeuwige verkondigt, maar dan houdt het zichzelf ook vanzelf op den achtergrond, omdat het wegzinkt als een puntje bij de grootheid van wat het zegt.

De heer Albert Verwey neme dan goedmoedig ter harte den volgenden vriendelijk-gemeenden raad: Hij cijfere voor een poosje heelemaal weg, in zijn kunst, zijn daaglijksch ik en gestadige ikkigheid, en trachte te worden, door ver-

loochening van zijn zelf, het mindere gedeelte, bedoel ik, van zijn zelf, weer de groote artiest, die hij eens voorbestemd scheen te zijn. Het echte en goede, dat ik mocht ontmoeten in zijn Nieuwe Tuin, geeft mij den blijden moed om dit te zeggen, en ik hoop, dat hij even open en even zuiver dees raadgeving opneemt, als zij open en zuiver is bedoeld.

WILLEM KLOOS.

De hel van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
De negen en twintigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

Van den negenden tot den tienden Buidel overgegaan, zien de beide Dichters daarin de alchimisten en vervalschers van metalen, door vuile ziekten bezocht en op elkander gestapeld.

[1] Het vele volk en de verscheidene verwondingen
[2] hadden mijne oogen zóó dronken gemaakt, dat zij
[3] begeerig waren om stil te staan tot weenen.

[4] Maar Virgilius zeide tot mij: ‘Waarom toch blijft
[5] uw blik daar beneden gevestigd tusschen de schim-
[6] men, de ellendig verminkten?

[7] Niet aldus deedt gij bij de andere buidelen: bedenk,
[8] indien gij meent ze te tellen, dat de vallei [in een
[9] kringloop van] twee en twintig mijlen rondloopt;
[11] en reeds is de maan onder onze voeten: weinig is[11]
[12] nog maar de tijd die ons is toegestaan, en wat anders
is er nog te zien wat gij [nog] niet ziet.’

[13] ‘Indien gij,’ antwoordde ik daarop: ‘gelet had op
[14] de aanleiding waarom ik keek, dan hadt gij mij
[15] wellicht nog het staan gegund.’

11 *de maan*, het is dus nu op den middag van den stillen Zaterdag, daar de reis immers den vorigen dag met volle maan begonnen is.

[16] Ondertusschen ging mijn Gids voort, en ik ging
[17] achter hem, nog het antwoord gevende en er bij-
[18] voegende: ‘Binnen in die holte,
[19] waarin ik de oogen zóó gevestigd hield, geloof ik
[20] dat een geest van mijn bloed de schuld beweent,
[21] die daar beneden zoo duur te staan komt.’

[22] Toen zeide de Meester: ‘Niet botse uw gedachte van
[23] nu aan op hem: let op eenen anderen, en hij blijve daar;
[25] want ik zag hem aan den voet van de brug naar
[26] u met den vinger wijzen en u heftig bedreigen, en
[27] ik hoorde hem noemen Geri del Bello.[27]

[28] Gij waart toen zoo ganschelijk ingenomen door den-
[29] gene, die eertijds Altaforte bezat, dat gij niet naar[29]
[30] ginds keekt, en zóó was hij verdwenen.’

[31] ‘O Gids mijn, de gewelddadige dood, die hem nog
[32] niet gewroken is,’ zeide ik: ‘door iemand die [door
[33] verwantschap] zijn schande deelde,
[34] maakte hem verontwaardigd, waarom hij heenging
[35] zonder tot mij te spreken, naar ik meen; en daarin heb
[36] ik dan ook te meerder medelijden met het gebeurde.’
[37] Zóó spraken wij tot aan de eerste plaats, die van
[38] den rotsrand de volgende vallei, zoo er meer licht
[39] ware, zichtbaar maakt.

[40] Wanneer wij waren boven het laatste klooster der
[41] Buidelen des Kwaads, zoodat de leekebroeders ervan
[42] zich konden vertoonen aan ons gezicht,
[43] troffen mij verscheidene jammerklachten [als pijlen]
[44] die de spitsen met erbarmelijkheid beslagen hadden;
[45] waarom ik de ooren met de handen dekte.

[46] Hoeveel lijden het zoude zijn, indien uit de gast-

27 Geri del Bello, uit de familie der Alighieri, gewelddadig gedood. De *eer* eischte dus dat zijn dood gewelddadig door de beleedigde familie werd gewroken.

29 *dengene*, *die eertijds Altaforte bezat*, d.i. Bertram de Born, heer van Altaforte, een kasteel in Gascogne, zie den vorigen Zang.

[47] huizen van Valdichiana tusschen Juli en September,
[48] en uit die van Maremma en Sardinië alle de kwalen
[49] in ééne gracht bij één waren; zulk een lijden was
[50] daar en zulk een stank ging daar uit op, als op
[51] pleegt te gaan van de rottende ledematen.

[52] Wij daalden neder op den uitersten oever van den
[53] langen rotsrand, steeds ter slinker hand, en toen
[54] was mijn blik reeds krachtiger om
[55] tot onder op den bodem te zien, waar de dienstmaagd
[56] des hoogen Heeren, onfeilbare Gerechtigheid, de
[57] valschaards straft die Hij hier opteekent.

[58] Ik geloof niet dat dát gansche kranke volk in Egina
[59] grooter droefenis was om te zien, toen de lucht zóó
[60] vol was van kwaadaardigheid
[61] dat de beesten, tot de kleine worm toe, dood neder-
[62] vielen en voorts de volkeren van vroeger, naar de
[63] dichters voor zeker vertellen,
[64] zich weder aanwonnen uit het zaad der mieren; dan
[65] het was om in deze donkere vallei de schimmen te
[66] zien lijden bij verscheidene hoopen te gelijk.

[68] Daar lagen zij, deze over den buik en gene over de
[69] schouderbladen van den ander, en die ging kruipende naar een andere plaats over het nare pad.

[70] Schrede voor schrede gingen wij zonder te spreken,
[71] schouwende en luisterende naar de bezochten, die
[72] hunne personaadjen niet konden oprichten.

[73] Ik zag er twee zitten tegen elkanderen geleund,
[74] gelijk aarden pan tegen aarden pand geleund is om
[75] elkander te warmen, van het hoofd tot de voeten met korsten verontreinigd:
[76] en nooit zag ik de roskam zoo zich reppen onder
[77] den stalknecht, op wien de meester wacht, noch
[78] onder hem, die zeer onwillig waken blijft;
[79] als daar ieder de beet der nagels heen en weder
[80] repte over zich zelven door de groote woede van

[81] den krabber, die geen andere verlichting heeft.
[82] En zoo trokken de nagels de schurft weg, als het
[83] mes bij de papegaai-visch de schubben [wegsnijdt],
[84] en bij een andere visch die ze nog breeder heeft.

[85] ‘O gij, die u met de vingeren ontmaliet,’ begon de
[86] Gids mijn tot één van hen; ‘en die van uwe vin-
[87] geren zóó vele malen tangen maakt,
[88] zeg mij, of onder degenen, die daar binnen zijn,
[89] een Latijner is, zóó waarlijk moge de nagel u eeuwiglijk
[90] volstaan tot dit werk.’

[91] ‘Latijners zijn wij, die gij hier aldus beiden gebroken
[92] ziet,’ antwoordde de ééne weenende: ‘maar gij, wie
[93] zijt gij, die naar ons vraagdet?’

[94] En de Gids zeide: ‘Ik ben één, die nederdaalt met
[95] dezen levende van rots-rand tot rand, en vermeen
[96] dezen de Hel te toonen.’

[97] Toen brak zich het gemeenschappelijk tegen-elkander-
[98] leunen; en sidderende wendde zich ieder naar mij
[99] met de anderen die het hoorden door den wedergalm.
[100] De goede Meester richtte zich gansch tot mij, zeg-
[101] gende: ‘Zeg hun dat wat gij wilt.’ En ik begon
[102] nademaal hij het wilde:

[103] ‘Indien uwe heuchenis in de eerste wereld zich niet
[104] uitwischt uit de menschelijke geesten, maar indien
[105] zij leeft onder vele zonnen,[105]
[106] zegt mij wie gij zijt en van wat volk: uw rauwe en
[107] afzichtelijke straffe make u niet schuw om u aan
[108] mij te openbaren.’

[109] ‘Ik was van Arezzo, en Albero van Siena,’ zeide de
[110] één: ‘deed mij in het vuur zetten; maar dat waarom
[111] ik stierf, leidt mij niet hier.

[112] Waarheid is dat ik tot hem zeide, sprekende in scherts:
[113] “ik zoude mij in de lucht kunnen opheffen ter
[114] vlucht”: en gene, die begeerte had en weinig verstand,

105 *zonnen*, gedurende vele jaren.

[115] wilde, dat ik hem de kunst zou wijzen, en alleen
[116] omdat ik hem niet tot een Daedalus maakte, deed hij
[117] mij branden door zoo eenen die hem als zijnen zoon[117]
beschouwde.

[118] Maar tot den laatsten Buidel van de Tien doemde
[119] mij Minos, die niet màg falen, wegens de Alchimie,
[120] die ik in de wereld uitoefende.'

[121] En ik zeide tot den Dichter: 'Was er ooit volk zoo
[122] wuft als dat van Siena? Voor zeker dat van Frank-
[123] rijk is het niet zóó zeer.'

[124] Waarop die andere melaatsche, die mij hoorde, op
[125] mijn gezegde antwoordde: 'Maar zonder me Stricca[125]
[126] daarvan uit, die zóó gematigde uitgaven wist te doen;
[127] En Nicolaas, die het eerst het kostbaar gebruik van[127]
[128] den kruidnagel ontdekte in den tuin, waar zulk
[129] zaad goed gedijt;
[130] en zonder mij de bent uit, in welke Caccia d'Ascian[130]
[131] den wijngaard en het groote loof verdierf, en waarin
[132] Abbagliato zijn grooten geest luchtte.

[133] Maar opdat gij wetet wie u inlichtte tegen de Sa-
[134] nesen, spits naar mij uw oog, zoodat mijn aangezicht
[135] u goed antwoorde:
[136] zóó zult gij zien dat ik de schim ben van Cappocchio,[136]
[137] die met alchimie de metalen vervalschte; en als ik
[138] u goed beoog, dan moet gij u wel herinneren,
[139] hoe ik van aanleg een goede aap was.[139]

117 *zoo éénen*, den bisschop van Siena, bij wien Albero hem van tooverij aanklaagde.
125 *Zonder me - uit.* Dat is natuurlijk alles ironie.
127 *in den tuin*, de stad Siena.
130 *de bent*, bestaande uit twaalf jonge lieden, die al hun bezittingen te gelde maakten, zoo 260,000 te zamen brachten en die in tien maanden opmaakten.
136 *Capocchio* te Siena als alchimist verbrand.
139 *als ik u*, als ik u goed herken. Hij was Dante's vroegere medeleerling.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 6]

God en mensch
wij-krans van drievoud-zangen.

XVIII.

In aarde's arm, bij mos en dennen, leef ik,
mijn eerst ontwaren is woud-geruisch - en 't lest
vóór slapengaan, blijft lang op blanke starren
't verlangend oog gevest.

Rijke geheimen rondom bij me, weef ik
mijn leid-draad uit dit prachtig labyrint
en zie verheugd hoe zij met zacht ontwarren
zich zelve spint.

Den menschen 't woord, Gode alleen aandacht geef ik.

XIX.

Het zijn de rosse nacht-geneuchten niet,
    het zijn niet de koorts-glorieën des wijns,
noch 't kleurig schijn-tooneel dat moet vertroosten
    d'armoe des valen zijn's.

Het zijn de lamp-verguldde vreugden niet.
    Maar o! de waterdronk na 't werk op 't veld!
en o! 't uittreden in den dag, als 't oosten
    zich kalm verhelt

en 't minlijk licht al de□aard verjeugden hiet!

XX.

Blauw flonker-glanzen mijn be-ijsde ruitjes
van maanlicht, en het bosch rondom is stil,
ik lig alleen en wakend, midde' in 't doode,
met mijnen warmen wil.

Nu slapen al mijn vroolijke kornuitjes
de vogelkens, verkleumd, het kopje in dons,
't konijntje in 't hol vlak naast me roert zich noode,
geen vlieg-gegons -

geen takjen knapt, - verstijfd zijn àl geluidjes.

XXI.

IJl, wichtloos vonkjen, helle werveling,
Geest, die dit lijf als woon en werktuig richt
en schijnt, een vreemd, opmerkzaam gast, te toeven
hier achter dit gezicht -

waar zoudt gij blijven als het sterven ging?
Zult gij, inkeerend in uw grondloos welf
waar ruimte weg-zijgt, oogen niet hehoeven?
Eenzame zelf!

Hoe zult gij dan nog weenen, zwerveling?

XXII.

Heer, zoo ik leve, wen volstreden heeft
dit lijf zijn kamp, om U, door leed en lust,
hoe zal ik, oore□en oogenloos, volharden?
daar toch mijn ziel niet rust

te zoeken Hem, dien z' eens beleden heeft?
Dan zal mijn vuur'ge Wil, als 't lijf verkilt,
formeeren nieuwe leên voor de verstarden,
nimmer gestild

tot hij uw lichten Hof betreden heeft.

XXIII.

Gij Diamanten en gij Flonker-goud,
gij sneeuw'ge wolken en azuren sfeer,
gij purp're bloemen, zoete vogelstemmen,
uitschittert niet mijn Heer

al uwer schoonheên schoonste honderdvoud?
Nu maakt uw sprakelooze pracht mij moe
en tergt mijn zinnen met een leeg beklemmen,
ik té zeer doe

begeeren Hem, die zich verdonkerd houdt.

XXIV.

Dit is de straf, die ter ontzondiging
Gij den in uwen toorn verzonk'ne zendt,
schoon hij U wil met reikende□arme' erkennen,
dat nooit zijn lichaam kent

van uw nabijheid de verkondiging.
Mijn Wreede! dien ik blind'lings lieven leer
moet donkre schijn dan steeds uw Glorie schennen?
voelt nimmermeer

dit lijf uw Luister, eer 't te gronde ging?

XXV.

Met uw zwaarst morselende slagen sla mij,
dit vraag ik, God, en 'k weet wat ik begeer,
verbrijzel mijn gebeente, zoo ik vinde
't ontastbaar Licht të eer,

zoo in genadeloosheid Uw Gena zij.
Spaar mij dan niet, ik schreie ook om respijt,
'k weet dat Gij, eeuw'ge Lichtkern, in mij, blinde,
ondoofbaar zijt.

Maar tot het laatst ter mijner zijde sta mij.

XXVI.

Ook Hiob niet heeft àl Uw grim ervaren,
toorn-machtig God, die voor geen gruwel schroomt,
die met één vlam-vlaag van uw zonne-haard
dier, menschdom en geboomt

van 't aard-gelaat kan vage als winterblaren.
Gij kunt ook kwellen, in subtielheid fel,
met zwaar-moed die het duldsaamst hart vervaart.
In heller hel

kan ons beangstigd lichaam nimmer staren.

XXVII.

Wondere Liefde, o wondere Liefde -
men spotlacht en begrinst uw heilig woord,
toch wordt, nu 'k zacht aandacht op u blijf richten,
uw mildheid niet verstoord,

wondere Liefde, o wondere Liefde -
Ik docht U ver, doch zie, Gij waart nabij,
uw adem waait, uw minnelachjens lichten,
nu drenkt Gij mij,

wondere Liefde, o wondere Liefde -

XXVIII.

Ik moet voor U heel klein, heel klein me maken,
week als een jong konijntje in mensche-hand,
dat zich niet roert in d' over-macht'ge hoede,
dan zal uw wereld-brand

niet meer vermogen 't bevend hart te blaken.
Diep weg-gedoken in uw heil'gen schoot
ontgaat mijn licht 't storm-werv'len uwer woede
en ook de Dood

kan 't zwak, stil-glanzend vonkjen niet genaken.

XXIX.

Arm schijn-rijk volk dezer benarde landen,
dat u verheft op uw berooiden staat,
dat op 't eerloos verworven goed durft roemen,
waar 't hoogst goed u ontgaat, -

arm menschje, dat mijn eer áán dacht te randen,
terwijl gij schoonheid, die van God is, smaadt,
hoe waar mij roem, wat ik nooit mijn mocht noemen?
Tot Eer volstaat

mijn blanke spade en mijn verharde handen.

Januari 1899.

FREDERIK VAN EEDEN.

Literaire kroniek.

I.

Wij, menschen van tegenwoordig, leven in een moeielijken overgangs-tijd.

Het theoretisch materialisme, dat alles dorst negeeren, wat het niet begreep, of wat niet in zijn prachtig, maar eng systeempje paste, heeft voor ons, die naar de twintigste eeuw gaan, geen wezenlijk belang meer, en blijft in de toekomst alleen merkwaardig door zijn exacte methode van onderzoek, en verder, ter vergrooting van ons zorgvuldig-te-kweeken vermogen van nauwlettende zelf-kritiek, als curieuse psychologische vergissing. Het materialisme heeft voor het verstand van het denkend gedeelte der menschenwereld voortaan slechts een historische beteekenis, en wie er zich aan blijft houden, raakt op den achtergrond, omdat hij niet meer luistert, als ontvankelijk discipel, naar den altijd-leerenden tijd. Maar nog onbelangrijker voor der menschheid ontwikkeling, in haar worsteling naar waarheid, nog onbelangrijker, zeg ik, is de kerkelijke traditie, omdat zij zelfs den positieven schijn mist, die het materialisme een tijd lang zoo sterk maakte, en zij, in stede daarvan, zich behelpt met een autoriteit, rustend op historisch-onbetrouwbare gegevens, want die voor een degelijk wetenschappelijk onderzoek heelemaal niet meer als waarheid blijven staan. Als er een nieuwe religie in aantocht is, wat lang niet onmogelijk schijnt, zal zij gebaseerd zijn, niet op een traditie, die 't onderzoek als valsch aanwijst, noch zelfs op de

innerlijk-gevoelde overtuiging der peinzende menschenziel, want ook *die* kan zich vergissen, maar op de eens stevig gegrondveste wetenschap van eenige nog het minst bekende gedeelten onzer menschelijke psychologie. Ja, nogmaals, ook tot het geloof, als het een toekomst wil hebben in onze positivistische tijden, zullen wij moeten komen met behulp der wetenschap, die, niet steunend op een door de feiten teniet gedaan, materialistisch dogma, en daartoe alles terugbrengend of, anders, negeerend, zich bepaalt tot het observeeren en zorgvuldig verzamelen van onweerlegbaar geconstateerde feiten, om dan later datgene daaruit af te leiden, waartoe het verstand, dat vrij is van vooroordeelen, ons met logische zekerheid dwingt.

Laten wij allen, die de waarheid willen en niets dan de waarheid, dus streven en zoeken door kennis en intellekt, of soms de zon uit de diepte ons daagt. Mogen wij zelf al de oplossing niet vinden, licht toch zullen wij, door onze strenge, onvermoeide zielskracht, die haren steun vindt in positieve kennis, den moeielijken weg banen naar den uit de verte schemerenden lichtgloed, voor een ons volgend, meer begaafd en meer wetend geslacht.

II.

Ik meende het vorige te moeten uiteen-zetten, nu er plots iemand op is gestaan,[1)] die, in stede van voort te schrijden en zelf te denken en zelf te voelen, strak-stijf hangen blijft in het kerkelijk-gekleurde en thans al meer en meer verwaaiende web van verouderde inzichten, om van daaruit het denkend en voelend gedeelte van mijn ziels-zijn quasi-uit-de-hoogte met zijn wijsheid te beoordeelen, en, zooals door zijn antecedenten van zelf spreekt, te ver-oordeelen ook. Hij verwijt mij, dat ik zoek, dat ik denk, dat ik

1) M.A.P.C. Poelhekke Modernen. Nijmegen 1898. L.C.G. Malmberg.

worstel door de stil-werkende energie mijner rustelooze ziels-kracht, dat mijn geest, van zijn vroegste jeugd aan, niet afgeschrikt door tijdelijke dwaling of moedeloozen terugval, door strijd en zwoeging hunkert naar de hoogte, waar het volle licht, rijzend, sterk op haar toestroomt als een glorie der zon.

De kritiek van den heer Poelhekke zou men in haar diepste wezen kunnen noemen: dogmatistisch-subjectief.

III.

Is er inderdaad wel een kritiek goed mogelijk, een waarachtige kritiek, een kritiek, die over alles, in de letterkunde, voor allen de waarheid zegt, of is de kritiek, als geheel beschouwd, niets dan een mengelmoes van subjectieve meeningen, geöpperd met een grooter of geringer mate van schrijftalent, en waarbij ieder die leest, om een meening te hooren, zich kan houden aan wat hem toevalligerwijze lust? Ik zou inderdaad aan het eerste gaan twijfelen en het laatste gaan meenen, al heb ik zelf nu reeds twintig jaar beoordeeld, zoo gewetensvol en diep-opvattend mogelijk, met het beste wat in mij is. Ja, men zou inderdaad gaan twijfelen, zeg ik, en stil-weg berusten, omdat er niets aan te doen schijnt, als men dat geschreeuw en geschetter om het hardste, als men dien chaos van tegenstrijdige opinies, als men dat pandaemonium der laatste jaren hoort. En men zou met weemoed gaan terugdenken aan de dagen van vroeger, aan de beschouwingen van Huet en Potgieter, die, al was hun gezichtskring niet altijd de hoogste, al was hun blik niet altijd scherp genoeg, toch door hun vaste, zekere slagen, met aangename bedaardheid, scheidden het nuttelooze kaf van het koren, of wat voor dien tijd op koren geleek.

Maar, tegenwoordig..... Ja, er wordt bijzonder druk tegenwoordig, zooals ze 't noemen, gekritiseerd. Nu laat

ik de kritiek der periodieken, van kranten en tijdschriften, er nog heelemaal buiten: de stukjes, die bij onze wekelijksche of dagelijksche persorganen als beoordeelingen dienst doen, worden meestal, natuurlijkerwijze, in der haast gesteld, en de redactiën, die veel omhanden hebben, kunnen er niet altijd zoo haarfijn op letten, of de lieden, die zij er meê belasten, heelemaal staan buiten partij-geest of rancune, noch ook of zij wel berekend zijn voor hun taak.

Niet iedere meening toch, die iemand kan invallen, als hij een stuk literatuur aandachtig leest, maar in geen geval de door bijzaken opkomende gedachte, in den vorm van een oordeel, waar het aan-het-woord-zijnde individu slechts zijne korter- of langer-durende stemming door verraadt, mogen gelden als de waardevolle uiting van een objectieve, degelijke kritiek. Zulke dingen zouden hoogstens kunnen dienen als interessante, in het oog springende momenten van een geanimeerd discours over het onderwerp, waar dan op iedere omhooggegooide meening noodzakelijkerwijze het wederwoord volgen moet. Stelt men echter zulke subjectieve, inwendig-lyrische uitingen van-een-oogenblik op in een artikel, als de waarheid-zonder-meer, zooals, helaas! thans maar al te vaak gebeurt, dan kan men veilig, zonder overdrijving, zeggen met een slag die op de tafel klinkt, dat zij tot schande voor het heden, tot schade voor de toekomst, bedervend werken op den ontvankelijken geest van het publiek.

Bij den heer Poelhekke is dit eenigszins het geval reeds, maar hoeveel meer nog bij den heer Borel.[1)]

IV.

Ja, de heer Borel. Stel u voor, een zeker aantal jeugdige studenten zit gezellig bij elkander, om een grooten punch-

1) Henri Borel. Studiën Amsterdam. L.J. Veen.

bowl - gij houdt er niet van, evenmin als ik, maar gij kunt het u toch wel voorstellen - zit gezellig bij elkaar, zeg ik, en drinkt een stevig glaasje, onder aangenamen kout. Ze praten zoo over dit en dat, over alles en nog wat, in onbevangen scherts of gemoedelijken ernst, en alles gaat tot nu in de allerjoligste harmonie. Maar, plotseling, daar staat er een op: hij had al zoo lang in een hoek zitten kijken, zich afhoudend van de anderen en op allen neerziend met een pretentieus-zachtaardig, van tijd tot tijd een beetje sentimenteelerig gezicht, alsof hij aan bloemen, aan kinderen in hun nachtponnetjes of aan erg kokette jonge meisjes dacht. Maar dan eensklaps staat hij op en vraagt het woord en begint te spreken, met een flux de paroles en een verzekerdheid van houding, met de soms plotseling uitbrekende brutaalheid van wat men noemt een stillen pedant. En de jongelui luisteren, geboeid door den lyrischen gang zijner zinnen, en gaan aan 't applaudisseeren, en, als hij gedaan heeft, aan 't complimenteeren ook. En de spreker wordt zoo op eens van een ietwat suf en embêtant toeschouwer de-held-van-den-avond door zijn kranig gespeech. Maar als men weer naar huis gaat, dan denkt wel menig hunner, die wat verder ziet, wat dieper doordenkt dan 't alledaagsche gros: Ja, het was nog al aardig, maar hierin had hij toch ongelijk, en dát heeft hij verkeerd gezien, en dáár weet hij, om 't kort te zeggen, geen sikkepit van! En zij gaan dan weer over hun eigen kwesties denken. Maar ook op de anderen, die niet zoo kritisch dachten, laat de zwierige redevoering ten slotte toch heel weinig indruk na.

Inderdaad, als men de verzamelde courant-artikelen van den heer Borel beschouwt als wat zij zijn, frisch-opgewelde en spontane speeches, waar de spreker het met grondig inzicht en fijngevoeld begrijpen zoo erg-nauw niet neemt, dan laten zij zich veel beter apprecieeren, en met meer genoegen voor de hersens lezen, dan wanneer men ze opvat, als waarvoor de schrijver ze, met wel wat al te veel pretentie, helaas!

thans uitgeeft, serieuse studies over literaire kwesties-van-den-dag. En men vergeeft hem dan ook gaarne, als men ze zóó ziet, een los uit den mond gevallen woord, dat in een speech, een lyrische uiting, volstrekt niet kwaad stond, maar in een 'studie' die waarheid moet geven, klinkt als een vergissing, die soms voor een ongewilde leugen gelden kan. Ik doel hier op plaatsen, als die b.v. waar Borel ronduit, in het vuur zijner rede, verklaart, dat ik de familie, de vrouw en de kinderen van Dr. Frederik van Eeden zou hebben beschimpt.[1)] Ik keek mijzelven in gedachten aan, toen ik deze ontboezeming zoo ongedacht voor mij kreeg, en zei tot mijzelf: Hebt gij dat werkelijk, o Willem, gedaan? Kondt gij u zelf, in de lucht van den kruit-damp, zoozeer vergeten, dat gij zelfs *die* menschen telijf gingt, voor wie gij nooit iets anders dan sympathie, en, in het geval van Mevrouw van Eeden, ook bijzondere hoogachting hebt gevoeld? Ik doorbladerde mijn verzen,[2)] maar kon er zelfs geen enkel vinden, waar ook maar de schijn uit te voorschijn zou kunnen springen van zoo iets ontzettend exorbitants. Dat verheugde mij voor mijzelf, ofschoon ik het al geweten had, maar dat ontnam mij ook den lust, of liever ontsloeg mij van de moeite, om een auteur, die in zulke laag-bij-den-grondsche dingen al zoo weinig toont te weten wat hij zegt, te behandelen, zóoals een serieus kritisch schrijver door zijn beöordeelaar behandeld wil zijn. En ik moest, na een oogenblik, denken, in een schertsende bui van gemoedelijke oolijk-

1) Studiën pag. 6.

2) En ook de 'Gedachten en Aphorismen' wier titel door den heer Borel als titel der bewijsplaats wordt geciteerd. Maar ook hierin staan geen 'glossen' of aardigheden', zooals de heer Borel zegt, op 'v. Eeden's vrouw en kinderen.' Vele andere menschen zouden nu, met recht, zeggen, na zoo'n ongegronde, brutale verdachtmaking: 'Die aanvaller liegt', maar ik zeg slechts, uit medelijden: 'De heer Borel doet als een kind: hij kent nog niet de juiste waarde zijner woorden. Maar zoo'n onhebbelijk kind laat men dan ook in zijn eigen sop gaarkoken.'

heid, aan dien goeden Dr. Jan ten Brink, die ook wel eens, met niet-weinig-smakelijke katheder-gewichtigheid, zijne verbijsterend-oppervlakkige boutades met den weidschen naam van ‘Studiën’ heeft gesierd. Een beetje arrogantie nu staat den heer Ten Brink niet kwaad, hij wordt er zelfs een karakteristieke figuur door, maar als nu een jonkmensch, die inderdaad niet ontbloot schijnt van gevoeligheid, en die daarmeê misschien wel aardige dingen zou kunnen doen, als hij zichzelf maar zuiver en meer discreet hield, nu ook op eens, op een toon van ik-weet-het-heel-goed, onware dingen als waarheid te berde brengt, en daaruit dan conclusies trekt, dan krijgt men neiging om hem gemoedelijk op den schouder te kloppen, en hem te zeggen: Beste vriend, geef ons liever nog eens wat gevoeligs, zooals uw heusch niet onverdienstelijk Jongetje, en vermoei niet langer uw klaarblijkelijk niet al-te-sterke hersens met een, wil zij goed zijn, zoo diep indringend, zoo alles in rekening nemend ding als de letterkundige kritiek. Want denk heusch niet, dat uwe zich-zoo-noemende ‘Studiën,’ daartoe meer in ernst zouden behooren dan de zelfbehagelijke, losse tirades, die nog, in een krant of zoo, een der over- geblevenen van de oude garde ons als oordeelkundig schrijfwerk geeft.

V.

Het is niet wel doenlijk, om alle beschuldigingen en alle verwijten, die men mij werpt voor de vaste voeten, zóó te beantwoorden, als wel elk hunner zou te beurt vallen, indien ik een geschiedenis van mijn leven schreef. Ik zal dan ook niet de stooten mijner aanvallers, stuk voor stuk, zooals ze gaan, van mij afslaan, want dat zou zijn als eene al te vroege anticipatie op een mogelijk werk van mijn ouderdom. Ik wil ze dus voor 't meerendeel, in kalm mij-sterk-voelen, voorbij mij laten nijdassen, als niet gebeurd, met een enkele uitzondering, hierboven gereleveerd, waar mij de onbillijk-

heid te diep had gegriefd, omdat zij mij sloeg, als met een groven kaak-slag, voor een mijner mooiste en zuiverste sentimenten, waar ik mij sedert veertien jaar in verblijd.

* * *

Daar de heer Borel, door geboorte en opvoeding, een gentleman moet zijn, al vergrijpt hij zich ook soms, uit verblinding, veronderstel ik, aan wat de ziel van een heer behoort te eerbiedigen, wil ik hem wel zeggen, dat hij, als pas aankomende nieuweling, naderend het statige huis onzer letterkunde, beter moest weten en grooter moest voelen, en dat zijn luid praten op gebrekkige gegevens en ongemotiveerd oordeelen op bazigen toon, als hadde hij de hoogste wijsheid in pacht, hem even gek staat en even onbehoorlijk is, alsdat een voorbijganger, in elegante kleeding naar den laatsten smaak, met zwaaiende gebaren keisteenen ging gooien in de spiegelruiten van een hoog huis in een deftige buurt.

Hij is, nietwaar, nog een jonkmensch in de letteren, die natuurlijkerwijze nog weinig, zoowel inwendig als uitwendig heeft gedaan, en hij moest dus wel bedenken, dat hij in zulke delicate psychische en reëele kwesties, waar de menschen, die erzelf aan meêdeden, zelfs soms van denken; hoe zat dát nu eigenlijk toch? niet met een naar-de-hoogte geworpen, kwasi-majestueuse invective, een beetje bruut-weg maar, den doorslag geven mag. Hij voelt zich daar natuurlijk als de edelaardige, sterk-gevoelende. Maar is het dan niet wel eens bij hem opgekomen, dat de door hem gekozen tegenstander, ook wel eens, geheel voor zichzelf, datzelfde gevoel in zich rond kon dragen, en dat hem dus, als jongere en mindere en niet tegenwoordig-geweest-zijnde-bij-de-feiten, wel zou gepast hebben een degelijk onderzoek in te stellen eerst naar zichzelf en naar de motieven, die hem dreven tot spreken, dan naar de zaken, waar hij 't in zijn journalis-

tische escapades zoo druk, in Indië, over heeft gehad?

Staat hij niet, met jeugdige voortvarendheid, juist zoo tegenover dat ingewikkelde geheel van daden en bewegingen van nu vijf jaar geleden, als een andere van buiten-af toeschouwer, die er, mogelijk van den een of ander, ook wel iets indertijd van heeft gehoord?

* * *

Doch, laten wij den heer Borel maar goedmoedig verontschuldigen, ondanks zijn stellige, een weinig theatrale en op effect berekende pose: als hij wat bedaarder en wijzer is geworden, zal hij de zaken wel wat anders in gaan zien.

Of zou de heer Borel soms werkelijk denken, dat de menschen die ik indertijd voor een oogenblik zette in de schelle glanzen van het licht des haats, toen de oorlog in het land was, van hun kant hadden gedaan als Christus-aan-het kruis, en dat ik dus tegen bovenaardsche wezens, in plaats van met menschelijke menschen streed? Dan zou ik inderdaad al een zeer zwartgallig, een zeer kwaadwillend, een mensch zonder meegevoel voor anderen moeten zijn. Maar mijn werk als geheel kan getuigen, dat ik zoo iemand in de verste verte niet ben, dat ik eer te gevoelig dan te hardvochtig, eer te teêrhartig dan te ruw-grof ben. Ach! ook ik heb, 't is waar, als ieder mensch, mijne gebreken en mijne tekortkomingen, maar ook ik heb mijne wederwaardigheden in 't leven gehad, en ben zeer dikwijls met hardheid behandeld, waar humane intelligentie beter doel getroffen had. Dat *ik* nu, die ben, wat men noemt, inwendig gepassioneerd, al komt mijn temperament slechts zelden naar buiten, beheerscht als het wordt door de macht van mijn zelfbedwang, dat ik, zeg ik, anderer hardheid in daden en dingen met wat rhythmische hardheid-in-verzen beantwoordde, - wie zelf zonder vlek is, hij werpe den eersten steen op dezen mensch,

zeg ik der schoonste en diepste figuur, die het menschlijk beelden vermocht te bouwen, op een eerbiedigen afstand na.

VI.

Ik heb gemeend tot de voorgaande zelfverdediging over te moeten gaan, om eens voor goed kortelijk af te rekenen met de in de lucht hangende mode van de laatste jaren, om alles, wat ik mocht doen of laten, te keuren aan eigen persoonlijke inzichten van een oogenblik, en dientengevolge af te keuren ook. Nu weet ik al te best, dat, als wij allemaal zoo tegenover elkander deden, als die menschen tegenover mij, er van geen enkel onzer een stuk zou overblijven, verkruimeld als wij allen zouden uit elkaar vallen door een zoo alles verdelgende en neerhalende, gedeeltelijk lyrische, gedeeltelijk dogmatische subjectiviteit.

Laten de menschen mij dus in godsnaam in mijn geheel laten: ik ben evenmin vlekkeloos en evenmin onfeilbaar als eenig ander mensch op aard. Maar ik heb het recht te eischen, als ieder ander, dat ik gezien word en ook behandeld als een organisch opgegroeid geheel, en niet beoordeeld en daarna ver-oordeeld, naar een enkel detail, b.v. de manier, waarop ik mijn hoed draag, of naar een zomersproet op mijn hand. Want dit is in de oogen van ieder, die onbevangen zijn medemenschen aanziet, het summum van kinderachtige subjectiviteit.

Ik ben als mensch het tegenovergestelde van pedant of aanmatigend, ik ben zelfs van nature veel meer geneigd mij op den achtergrond te houden - ieder, die mij persoonlijk kent, zal dit kunnen getuigen - maar, en dit is het billijke, wat ik verlang, laten de menschen in hun beöordeelingen dan ook objectief en puur-menschelijk gevoelend tegenover mij staan, en niet voortdurend op mij inhakketeeren, de eene om dit bezwaar, de andere wêer dáarom, nu ik, door den dwingenden gang der omstandig-

heden, een beetje meer dan vroeger, op den voorgrond kwam te staan.

VIII.

Nu weet ik wel, men zal hier misschien weer zinnen uit aanhalen, en dan daarover doorredeneeren, een beetje scheef en met een verkeerde toepassing, alsof ik heelemaal niets verders had gezegd, volgens de gewone, onverdedigbare methode van een gedeelte onzer journalistiek. Maar dat mocht mij toch geenszins weerhouden, om hier, in het publiek, te zeggen wat ik op het hart had, wat al sinds maanden en maanden in mij broeide, en wat nu eindelijk voor den dag is gekomen door de wat zelf-opgeblazene houding van den niet zeer sterk-hoofdigen heer Borel. Maar ik vergeef hem en ieder ander ten slotte gaarne alles; mogen zij mij dan ook maar vergeven, dat ik, als een man in de kracht van mijn leven, zonder toorn en zonder verbittering optrad voor 't goed recht van mijn eigen zaak.

Mag ik hun allen ten slotte ook nog eens aan het woord des dichters herinneren:

> ‘Wer den Dichter will verstehen,
> Musz in Dichter's Lande gehen.’

Ja, en hem niet op die plekken aantasten, waar zijn Zijn niet met het uwe strookt, omdat zijn temperament wat wilder en zwaarder is dan het uwe, waar gij hem uit u zelf dus niet begrijpen kunt.

Vrede zij in u allen, zooals ik dien in mijzelf voel. Zoo zij het.

VIII.

Ten slotte zij 't mij vergund, hier een vers te laten

volgen, dat mij, nu ik het vorige heb opgesteld, van zelf komt vloeien uit mijn schrijvende pen:

Ik ben de Zoeker naar het Nooit-Behaalde,
Ik ben de Strever naar het Ware Zijn,
Ik ben de dronkene van 's Levens Wijn,
Die wonderlijk-krachtig mijn spieren staalde,

Wen ik, als onverschrokken duiker, daalde
Tot in de krochten van het Diepste Zijn,
Waar ik dan uit meebracht een luttel grein
Waarheid, die klaar, gelijk juweelen, straalde.

Laat mij dan maar in mijn vreemd-lijkend Zijn,
Droevige' om 't zijnde en als edelsteen rein,
Want, schoon mijn geest somtijds in 't zoeken faalde,
En op verlokkende zijwegen dwaalde,
Zou toch m i j n strijd niet de allerschoonste zijn,
Daar ik staêg, worstlend, verschopte allen Schijn?

WILLEM KLOOS.

Verzen van Willem Kloos.

Levens-regelen.
I.

Gestadigheid in 't goede is als een bloem,
Die nooit ontbladert, schoon de stormen razen,
Maar rustig doorbloeit en heel stil haar roem
Van schoonheid hooghoudt in het felle blazen.

O, wie daar waardig is, dat hij zich noem'
Een goede in daden, zoo dat laatren 't lazen, -
Schoon ook de wereld om hem heen hem doem',
Hij glimlacht zacht om 't vreemd gedoe dier dwazen:

Hij weet: zijn zuiver-mooie werk of woord
Bloeit als een ooft-gaard-op-het-Zuid, warm-prachtig,
In andre zielen onverderflijk voort...

En, door niet voor zichzelf te zorgen, krachtig,
Streeft hij door de eeuwen, als een heiland-machtig,
Schoon men zijn naam niet meer op aarde hoort.

II.

Slechts wen uw Zijn gegrondvest is als slot,
Dat prijkt met grandioos kanteel en tinnen
Starend naar de' omtrek uit, terwijl daarbinnen
Uw geest zich rijk maakt met hoog ziels-genot.

En streng-eenvoudig, doof voor hoon of spot,
Staeg voelt de macht in zich om te beminnen
Het allerminste met dezelfde zinnen
Waarmeê hij neêrknielt voor den troon van God, -

Slechts dán, o mensch! als dan uw geest, aan 't drijven
Op woordenwiegling, u tot uiten noopt,
Kunt gij gedichten of gedachten schrijven,
Die niet het volgend oogenblik weêr sloopt,

En dán eerst wordt uw werk, zoo 't past, gedoopt
In naam der menschheid, die het doet beklijven....

III.

Wij allen hier, die zonder willen mochten
Ons arme hoofd opsteken voor een wijl,
Om, brooze scheepjes zonder roer of zeil,
Te doen naar links en rechts veel vreemde tochten,

En, nadat wij veel werkten en veel vochten,
Maar vruchtloos grepen naar een duurzaam heil,
Te vallen plots, als afgeschoten pijl,
In 't duistre diep der onderaardsche krochten:...

Wij allen moeten krachtig blijven voelen,
Dat ons Bewustzijn als een toren staat
Boven de Onkenbre Macht, die met haar koele,
Gestaadge martling op ons ziels-zijn slaat,....
Zóó dat des Onbewusten wreed bedoelen
Als hagel afschampt op een stalen plaat.

Deuntje in melancholie.

Mijn ziel is als een bootje,
Dat drijft zonder reden,
En mijmert op het ploffen van den riemenslag:
De wolken op het slootje
Gieten het geleden
Leed naar beneden van den vorigen dag.

De bootjes op het water
Wieglen heen en weder,
Als ver uit het Noorden de wind aanruischt...
En zóo ook gaat er
Mijn ziel op en neder,
Als aanzwellend breeder de liedrenstorm druischt.

O, kwam in de luchten
De zon opschijnen,
En lachte uw gelaat daar het bootje toe...!
Hoe zouden er vluchten
De diep-felle pijnen,
Die aldoor schrijnen, wàt ik laat of doe...!

Avond-wandeling.

Laag in de mistige lucht hangen, vaaglijk-
Gloeiend, de druilende lantaren-pitten,
Waar wijd-uit, dreinende schimmen, de witte
Lamfers der nevelen om strijken traaglijk....

O, thans te loopen de straat langs, is klaaglijk
Voor wie graag woû bij 'n zacht haard-vuurtje zitten,
En, schoon 't niet baat, dat gestadige vitten,
Lijkt mij dees avond-wandling onverdraaglijk....

Maar, och, wat zou het? Als het licht maar schijnt,
Diep in ons binnenst, wordt plots heel de straat weêr
Een tooverdroom in der ziel wondre glanzen..!

En al wat afschrikte en al wat er pijnt,
En heel die kil-sombere straatweg gaat weêr
In dat licht der ziel als een sprookje dansen..!

Twee philosophieën.
I.

Is dan dit leven, waar we allen op wielen,
Als ranke scheepjes op een woeste zee,
Niets dan begoochling, en de eenige reê
Op 't laatst de dood voor de ontredderde kielen?

Lijven zijn wij, maar hebben wij ook zielen,
Of is alles schijn maar, wat langs ons gleê,
En gaat er geen heuchnis dier dingen meê,
Als wij ten slotte weêr in de' Afgrond vielen?

Den Afgrond des Doods, wie pèilt hem? Onnoodig, -
Als toch daarachter niets meer schuilt dan 't Niet!
Waarlijk, dat maakt ál gepeins overbodig...!
Maar heerlijk blijft steeds toch de Liefde en 't Lied!

Houdt dan maar over 't Mysterie den mond dicht....
Doen we als de vliegen, die dartlen in 't zonlicht....!

II.

Al zou het waar zijn, wat ik zei, toch willen
Wij trouw volharden, tot ons stervens-uur,
Om, boordevol inwendig loutrings-vuur,
Dat uit ons-zelf op-vlamt, te gaan met stillen,

Gestaadgen voetstap, maar met heerlijk trillen
Van ons fijnst ziels-zijn, òpwaarts naar het puur,
Hoog-glanzend Gods-rijk, hoe wij ook door 't guur
Gezwier van 's levens koude winden rillen...!

Dàt is toch 't schoonste, en... mocht het ijdel blijken,
Wat zou 't? Niet ijdel is het, om in 't kil,
Oneindig Niets de hand naar 't Zijn te reiken,
Schoon dát niet zijn zou... Want die heil'ge Wil
Zal ons op onze borst als wijding prijken
Tot held, die, schoon vergeefs, toch groot-sterk strijden wil.

Des levens geheim.

O, als de glazen stolp van de' atmosfeer
Staat over de aarde, op heldren winterdag,
Waarboven hoog de fonklend-gouden vlag
Der stoere zon gedragen wordt, of weêr

Der sterren eindeloos-krioelend heir
Van verre optrekken gaat ten staatgen slag,
Onzichtbaar nog, maar heffend, nà den dag,
Straks, één voor één, de gouden punt der speer....

Dan vraag 'k mij vaak: Wat wìl dat eeuwge trachten
Van nacht naar dag, van dagen naar de nachten,
Van smart naar vreugd, van vreugd weêr naar verdriet,

Die staêge wisseling van licht en duister,
Waaruit wij, hakend naar wat eeuwgen luister,
Ten slotte tóch weer zinken in het Niet...?

Op een geschenk van witte bloemen.

Bloemen, wien onvermoede goedheid 't plaatsje
Gunde in 't vreemd-kleurige, witvlammig vaasje,
Bruin-sterk steunend uw vlekloos-reine pracht,....
Bloemen, wat zoekt gij? Buigen daar uw kroontjes,
Lief-têer luisterend, hoe dees vreemde toontjes
Vriendlijk mijn vroom gemoed u toezingt zacht?

Neen.. ach! ik dwaal... 't is de dood reeds, die nader
Komt ál te gauw, opdat hij wreedlijk gader
Uw schoon bij 't andre, wat hij henendroeg....
Maar toch, ik vraag u, wijl 'k zacht-lief herdenke:
Gaat gij ook heen, als al andre geschenken....
Bloemen, ik vraag u: Wat welkt gij zoo vroeg?....

Sterf maar, als alles wat schoon is en teeder,
Want met uw blaadjes vallen toch niet neder
Hooge gedachten, die *gij* hebt gewekt,
Door blanken bloemdos en geurende zoetheid,
Dat 't echt-menschlijke, in onsterflijke goedheid,
Altijd nog verderbloeit, hoog, onbevlekt!

Adoratie door Willem Kloos.

LXXVI.

O, als de donkre karos uwer zwijgende
Wilskracht gevlogen kwam in trotsche zwiering,
Wijl hóog-op uw handje hield de bestiering
Van 't dravende span, als vulkanen hijgende,

Maar, fier, in gestadigen opstoot stijgende,
Totdat gij kwaamt, waar in wijde versiering
Klaar straalde 't altáar van de hoogmis-viering
Des Levens, en neerzonkt, u schuchter nijgende....

O, zouden dan niet de bazuinen dreunen,
Waarmede de Kindren van 't Licht verkonden
Hun innige vreugd bij iedre verkorene?....

Maar zacht, over 's Hemels gebloemt', kwam leunen,
Wijl stil om haar henen de Serafs stonden,
De Moeder van God, in geluk verlorene!...

LXXVII.

O, span de snel-schietende, gloênde stralen
Der gouden zon voor uw koets, als in zege!
Want hoog in U-zelf is trotschlijk gestegen
Die zon, uw ziel, die nog nimmer ging dalen....!

En schijn hoog-uit op de omlommerde dalen,
Waarin mijn ziel, als een herder, gelegen
Heeft al te lang van zijn liefde gezwegen,
Wijl zijn gedachten, gelijk schaapjes, dwalen....

O, kom, als gij zijt, in vorstlijke vrijheid,
En heel uw lijf-wacht van lieve geruchten,
Van lachen en praten, werd mij een blijheid,
Waarvoor des levens verdrietig-heên vluchten,
Een schimmen-heir... Ach! uw hooge nabijheid
Leek me als een droom van zomer-morgen-luchten!

LXXVIII.

Mag 'k onder bloemen uws gelijken keuren?
De roos, rijkbloeiend, als in fijn brocaat,
Waar lichter kleur door 't donkerroode gaat,
Violen, met hun bovenaardsche geuren,

Of tulpen, waar het hart bij gaat verscheuren,
Zoo grandiooslijk-koel en trotsch van staat,...
Wijl, neêrgevallen ster, die aster staat,
Die niet meer wilde in 's hemels gaarde kleuren.....

Ach! al die bloemen, die ik zoeke en noem',
Gij zijt hen allen en niet één toch: gloeien
En geuren doen ze als gij, gij, de eenge bloem,
Die waard zou zijn in 't Paradijs te bloeien...!

Van allen hebt gij iets, maar bovendien
Hebt gij uw schoone ziel nog, die 'k staêg dien...!

LXXIX.

Uw ziel, ja, is een wonderbloem, wijd-spreidend
Haar heil'ge geuren als een wierook-schaal,
Die, - naar ze op zoete rhythmen rijze of daal',
Het luistrend aardrijk, zijn verlossing beidend,

In zacht gewiegel door haar wending wijdend, -
Maakt, door zacht-breede, harmonieuse taal
Dees donkre wereld tot het voorportaal,
Naar 's hemels liedren-rijke hallen leidend.

Gij staat, uw armen naar de hoogte breidend,
Of gij voor 't Onverganklijke zaagt strijdend
De Muze, in luister-rijken wapenpraal...!

Dan slaat ge: accoorden, van uw snaren glijdend,
Ruischen de wereld door, of, teêr-verleidend,
Daar zat en zong de donkre nachtegaal.....

LXXX.

O, als mijn ziel ziet de bebloemde tronen,
Waarop zacht de engelen van God zich vleien,
Wanneer zij, moede van 't melodisch reien,
Zich koelte wuiven op bebloosde konen,...

Stil-zalig, dat ze, in dienst des Eeuwig-Schoonen,
Millioenen heilgen door hun lied verblijen,
Die allen op hun danskoor spelemeien,
Dàn klinkt er nòg een schoon lied, rijk van tonen...!

't Komt van beneden en stijgt, stoutlijk druischend,
Van ùw mondje òp-waarts naar de basilieken
Des Hemels, als 'n stortvloed accoorden suizend...!

En, droomrig door die heerlijke muziek en
Zang, nù van sterflijke englen-lippen ruischend,
Laten zij af van kleppen met hun wieken....

LXXXI.

Lichter dan dons is de luchtige gratie,
Waar ge meê heen-zwiert op vluchtige voetjes,
Die 'k, in hun danspasjes dartelend zoetjes,
Altijd en altijd in wisslende maat zie

Vliên langs mij heen, maar ook stappen in statie
Soms als prinses, wen uitbundige groetjes
Stuwen haar toe de druk-juichende stoetjes
Van de wild-woelende volks-adoratie....

Want, ja, gij zijt alles! als 'k wel bedenke,
Kan 'k u dus bij àl, wat schoon is, gelijken,
Daar alles, wat waarlijk schoon is, is één....

Daarom ook ga 'k u der Schoonheid geschenken,
O, zooveel meer nog dan vroeger, toereiken,
Laat gij mij ook in de wereld alleen....

LXXXII.

Schijnt daar geen vreemde glansplek over de aarde,
De nachtlijke aarde, die in sluimring dofte...?
Zou 't? Ja, ik val hier, en doe dees gelofte,
Om, indien daar waarlijk mijn oog nu staarde

Op 't beeld mijner Liefde, opstaand in de gaarde,
Met eerbiedsvolle schreden door den hof te
Gaan als ter beêvaart, en daar in het stof te
Kussen de plek, waar Haar Heiligheid waarde....

O, zie! ìk ga, en een ruischende licht-glans
Verzelt mij bij 't gaan en geleidt mijn schreden,
Die, vreemd in 't duister, geen hinderpaal meden....

Ik kom, en zie haar glimlachen genadig,
Met oogen, blinkend als sterren gestadig....!
Zij wijkt: slechts bleef mij dit kleine gedicht thans....

LXXXIII.

O, als uw oogenpaar met al zijn luister,
Tweeling-juweel van fonkling wonderschoon,
Waard om te stralen in een konings-kroon,
Plotsling opschitterde in mijn aardsche duister....

Hoe zou wègsterven in een teêr gefluister
Der lang-verduurde smarten harde toon,
En, wild-opjuublend, klonk er om uw troon
Een koor van melodieën blij, als ruischte er

Een rijke reeks koralen, in de vlucht
Door zingende engelen gestuwd ten hoogen,
Zoodat, losbandig, de opgetogen lucht
Werd als ten blijden ronde-dans bewogen...!

Zij zouden zingen, dat der liefde doel
Is de verglorieïng van puur gevoel...!

LXXXIV.

't Is niet, dat 'k u door rijke rhythmen roeren,
Of door mijn beeldend lied verbazen wil,
En deze liefde-verzen zijn geen snoeren,
Die om uw ziel zich slingren, sterk en stil....

Neen, uit u-zelf moet komen, in vervoeren,
De heilige, opperst-schoon ontsproten Wil,
Om de vorstin te wezen, bij wie zwoeren
Al mijn gedachten, wijl 'k van aandacht tril!

Want in uw goddlijke gelatenheid,
Waarlangs het druischen van mijn maten glijdt,
Gelijkt ge een rots, waar, met geweldge slagen,

Het zware water aanklotst van de zee,
Maar die, in hooge', onschendbaar-strengen vreê,
Het donkre hoofd ten hemel òp blijft dragen....

LXXXV.

Zijt gij de zon, die, in fonklende gloed-pracht,
Troont boven 't aardrijk mijner smarten-zwaar,
Wijl door het woud van mijn denken de stoet jacht,
Ach! van mijn droomen, u zoekend, maar, waar?

Want zij zien slechts uwe stralen, die, goed-zacht,
Dalen, een zeegning van goud, hier en daar,
Wijl uw gelaat, dat zoo glorie-rijk zoet-lacht,
Staat aan den hemel, waar het glanst, diep-klaar....

Of gloed straalt op, waar gij gaat, wen gij dwalend
Zwiert, door de lanen, uw gedachten na,
Want, wen 'k u volg in mijn gedachten, dra
Wordt heel de wereld mijner ziels-zucht stralend,

O, van die zon, die gij zijt, en die is
Overal, tot zacht komt Dood's duisternis....

LXXXVI.

Niet om uw sobere pracht van gewaden,
Niet om de fonkling uwer oogen diep,
Schoon zij ontgloeien wel konden tot daden
Zelfs wie in vleiing van droomen-spel sliep,

Niet ook, omdat eens, in latere bladen
Onzer historie, uw glorie-naam diep
Zal staan gegrift, met een lauwer beladen,
Waar toch niet één uwer wenschen om riep...!

Niet om uw schoonheid, ofschoon vaak met stillen
Afglans uw liefelijk aangezicht viel
In mijn gedachten, die zacht gingen trillen....
Niet alleen dáárom val ik, tot ik kniel....
Maar, o mijn Liefde! om den moed van uw willen
En uw eenvoudige grootheid van ziel!

LXXXVII.

O, uw gelaat, bediadeemd stil-prachtig,
Komt in mijn kamer, als ik mijmrend staar,
En mijn gedachten worden groot en krachtig,
Als ik mag denken: haar beeltnis is dáár...!

O, in mij druischt het en dreunt het groot-machtig,
Alsof er een wereld in wording waar...!
Ja, heel mijn geest wordt wonderbaarlijk drachtig
Van groepen, stijgend met statig gebaar...!

O, wil niet weiflend, met schuchtere schroming,
Doemen dat leven, dat opkomt, in 't Niet...!
Want zij begeeren de levende strooming,
Die, diep uit uw oogen, zacht nedervliet,
Opdat hun vaaglijk-opglanzende drooming
Worde tot heerlijk-opjubelend lied!

Bragi's zwerftocht[1]. Door J.B. Schepers.
II.

Langs zee en duin.

Daar kwamen ze weer aan, de beelden, o!
Hij zag hoe z'n Idoena worstelde
Met forse, haarge reuzenarmen, haar
Te sterk, ze valt, ze gilt! - O Wodan, voort!
En Bragi's donkerblauwe mantel spreidt
Zich uit om hem als wolk te omgeven, wind-
Snel stijgt hij boven 't donkerend gehucht
En zweeft, noch even omziend, boven de
Rievier, zoals 'en bolle, wol'ge sneeuwwolk,
Die 't blauw te dieper kleur geeft, zonder haast
Geruisloos boven glijdt en vele meer;
Sneeuw-ijs-bergen in diepe hemelzee,
Volgen ze elkaar en weten niet waarheen.
Hij wist het evenmin; z'n ogen volgden
De donker-gele golven onder hem.
Z'n oren hoorden niets dan het geruis
Van 't rollend water, 't krijsen van 'en meeuw.
Noch glansde in 't West iets lichtgeels, dat in geel,
Groen, lichtblauw hoog daarboven overging

1) Vervolg van Bragi. IIe Boek, blz. 287.

En eenzaam dreef hij, onbewust, dat Donar
En Loke mee naar 't dovend Westen gleden,
En toen 'en dichte nevel 't blauw omhulde, toen
Hij als 'en blinde niet meer wist waarheen,
Volgde hij kalm het drijven van de wind
En sliep, bij 't ruisen om z'n mantel, in.
Wodan zond blijde droom: z'n glimlach deed
'En glans dan lichten om de wolk.

‘Ik zie 'em’
Zei Loke en wees z'n vriend; daar langs de zee
Zagen ze 'en man in lange mantel gaan,
Het hoofd omlaag of zich naar zee toe wendend
‘Hij is al ouds geworden, d' eeuw'ge jeugd
Is weg,’ zei Donar, ‘Arme vent! Ik wou
Dat ik hem helpen kon. Kom, laat ons zoeken
Waar z'n Idoena is!’ Naast Bragi zweefden
Twee meeuwen toen, de spitse bek omlaag,
Soms doken ze in de zee, als visten ze.
Hij volgde maar de brandingslijn; het strand
Was vlak, kaal, leeg; naar rechts hief het zich iets,
't Woestijnveld; even zonk z'n voet in 't nat
Van 't zand, veerkrachtig tilde 't hem, weg was
Z'n voetstap, weer met water opgevuld.
't Snaarinstrument trilde bij elke stap.
Hij liep en zag naar 't meeuwespel en 't blank
Van 't zilverschuim, dat gleed op ronde golven
En scheen te zingen als de golf neerviel;
En bellen dreven op de Westewind
Kleurig van licht naar duin, gladglanzig tot
Ze spatten. Soms vloog 't zilt hem op de lippen,
De droge; dorst had hij; z'n dorst won aan:
Z'n tong werd droog en niemand, niemand was daar.
Dan maar naar boven en hij liep het zand
Rechts op; de Noordse balk tingdë iets luider

De stap werd moeiliker, het lauwe zand
Gleed om z'n tenen en ze zonken dieper
En dieper weg. Zo klom hij hijgend op
De top. Verbaasd zag hij de grond daar golven,
Massief geworden zee van groen met strepen
Van zandgeel als het schuim er over heen.
Wat groen van boomen kleurde licht omhoog
Uit 'n zandig golfdal, maar geen beekje zag hij.
Noch hoger duin was ginds, dan daarheen maar!
En op z'n mantel dreef hij landwaarts in
Naar 't hoogste duin en zag op takkig bos neer,
Waartussen 't groen fris blonk, als jongensstem
Klinkt tussen zware mannenkoren in
Over de in aandacht neergeknielde schaar.
En over 't bos glinsterden brede waatren
Tussen tapijten van fris groen, waarop
Heel klein het bonte vee afstak en ginds,
Heel ver, daar was de zee weer, leek hem toe.
En boven alles hoog de wolken-hemel.
Zie, van de zee dreven de wolken aan;
Ze sleepten mee grijzige schaduwkleden,
Die toon aan 't landschap gaven, licht en bruin.
Hij ging daar even zitten in 't mul zand
En zag hoe mooi dat alles was; maar och,
Daarginds die wijde, wijde zee, waar nooit
Z'n lief zou zijn te vinden! Klank welde op
In hem, 'en lied om uit te zingen 't leed,
Dat z'n gemis bij al dit moois hem deed,
Maar melodie, maar woorden kreeg het niet:
De droge mond verdorde 't zingen in
Z'n wording. Snel sprong hij omhoog en zag
Vlak bij de duinvoet door de zwarte takken
't Blauw blikkren van 'en watertje. Daarheen!
In grote sprongen - diep zonk hem de voet
In 't rulle zand, lang werd z'n voetstap en

Het rolde 'em na - zo kwam hij tussen krom
Gegroeide eikjes, oud als mannetjes,
Die met 'en stokje lopen naast elkaar;
Dan op glad mos, waar zacht z'n voet op gleed
Onder de sparren, beuken, eiken, wier
Bladen en vruchten lagen opgehoopt
En sterke geuren tot hem walmden, daar....
Was 'n beekje, dat hij niet gezien had, eerst:
Hij dronk en 't water liep, 'en parelreeks,
Hem uit de handen, 't beekje slurpte ze op,
De druppeltjes, en de ogen volgden 't pad
Van 't water. Ginder was dat meertje en daar
Was ook 'en hutje. Er woonden mensen dus:
Boven zich hoorden ze daar zeewind ruisen,
Daar hoorden zij wellicht Idoena's gil,
Als hij hem hoorde klinken weer: hij rilde
En snelde voort; de Noordse balk klonk luid,
Maar 't lied, dat straks in hem had opgeklonken,
Was als 'en dartel zomerkoeltje weer
Verruist en liet noch groter stiltë achter.
De mantel klapperde achteruit en bleef
Soms haken, maar één ruk, hij was weer los:
Zo stond hij voor de deur, z'n grote hoed
In de ogen, diep, - het fonklen kon de God
Verraden. -
In het schemerdonker bleef
Hij binnen stilstaan eerst en helder klonk
Een meisjesstem hem uit het duister toe.
Maar wat die zei, melodieëus klonk 't wel
Voor hem die wist wat klankenspel het zoetst,
Welluidendst klinkt, maar 't woord was louter klank.
't Werd lichter nu voor 't stadig wennend oog;
Hij zag: 'en rijzig, blond, blankarmig meisje
Opstaan van 't ruwe weefgetouw en weer
Klonk, dreigend min of meer nu, 't klankrijk woord.

Hij zei: ‘'k Heb dorst,’ maar pas het smakken van
De lippen deed haar 't woord begrijpen. Ze
Reikte de grovve kruik met wei hem zwijgend.
Hoe mooi, hoe vol, die rijzige gestalte!
Dacht hij en zag al drinkende haar aan.
En zij - 'en vreemd gevoel, 'en rilling schoot
Haar door de leden, van z'n fonkeloog.
Ze bloosde als Nanna's blos het Westen kleurt
Als Balder moe van 't daagliks lichtwerk tot
Haar komt, de zonnewagen even stilstaat,
En beiden mijmren over 't water, dat
In haar blos meegloeit, dan gaan zij naar Walhal
Achter het blauw dat weerglanst van hun gloed.
En daarna uitlicht; zo bedaardë ook
Haar kleuren en ze zei weer iets dat duidde
Op rust, want naar 'en bankje wees haar hand.
En Bragi, die had meegekleurd als 't avond-
Water: - hij dacht ‘'t Is of 't Idoena is -
Ging zitten. Zij naar buiten, riep iets luid
En naakt en vuil kwam van 't nabije meer
'En jonge lopen, t' haar woei achteruit,
As-geel. Z'n hengel en twee bliekjes nam
Hij mee. Hij kreeg 'en boodschap en liep hard
Het bos door; Balder hoorde 't vreemde woord,
En zag de jongen lopen; 't luik was open;
In 't landschap buiten 't raampje liep hij hupp'lend
Door bos eerst, nu langs 't meer, in 't zonnig weiland;
Weg was hij achter dennen. Heerlik was
Het landschap; uit 'en verder erf gekraai
Van hanen, 't klonk zo voorjaarsachtig. Ook
Getsjilp van musjes, orgelklank van spreeuwen.
Net of hij aan het ven was bij z'n moeder,
Die bleke vrouw, die wachtte op z'n Idoena.
Zoals dit meisje was zij eens geweest
Maar hoger, rijziger was haar gestalte,

En voller, nu ze moeder was geworden.
Zij, buiten, stond in 't wissellicht dat door
'En lichte linde□op 't hutje viel; Ze leek
Toch veel op haar. Wat vreemd dat hij die taal
Niet kende! Wáárom niet? Hij had zich niet
Met de□aard bemoeid schier, altijd maar voor Walhal
Gezongen of hoogstens gedacht aan 't ven,
Waar moeder was. - Daar klonken stemmen, van
'En oude man, schor keelgeluid, en van
Die jonge. De□oude stond vlak voor de hut,
Gebogen, grijs, 'en stokje;□'n trilling in
Het lang gebaarde hoofd; het meisje kwam
Mee binnen; 't jongetje keek vrij brutaal,
Maar de□oude joeg hem weg met nijdig woord.
Hij scheen meer taal te kennen, want hij sprak,
Toen Bragi naar het Zuiden wees hem toe
In de□eigen taal; het vlotte goed te zamen.
Hij, Duco, was gevangen eens daar ginds
En losgekocht, toen 't vrede werd; hij sprak
Van vriendlikheid in vijands land gevonden
En roemde 't purper heideland, al was 't
Hier mooier. Thuis bleef hij nu achter, als
Z'n zonen gingen jagen, want er was
Geen oorlog nu en 't voegt de mannen niet
Stil neer te zitten en te soezen bij
De haard; hij paste□op 't vee, op Ava,
En de□oude wees op 't meisje dat weer zat
Te weven, Eelke□en Erik, die daar ginds
In 't meertje visten. Luid klonk zijn gesnap
De hut door tot hij zag in Bragi's oog
De weemoed van 't verlorene geluk.
En weer deed Bragi z'n verhaal van roof-
Door-zeereuzen; nu zweeg de oude; min
Of meer in angst zag hij naar buiten, maar
Daar lag het al in zon of zonneschaduw,

Het meertje blonk, van ver klonk jongensroep.
‘Wee u, wat kan 'en mens tegen 't geweld
Van zulke monsterschepsels!’ - ‘Zag u ze?’
Viel Bragi in - ‘Ze zien? Maar al te vaak!
Als zomers Balder al aan 't dalen is
En alles moe van hitte ligt te soezen,
Dan glijden ze in hun grijs, klam kleed bij duin op,
Door 't lommer naar de wei neer, ginds naar 't meer.
Hun twisten worden dan beslecht, want ginds
Gaat door de golfslag al te veel verloren.’ -
‘Dus zomers pas!?’ - ‘Ja, mensen noemen het
Zeevlam, maar ouderen als ik wij weten
Wel beter. Koud rilt elk als hun gewaad
Onhoorbaar langs hem glijdt en zee-koud wordt
Deez' hele streek! Maar 'k praat maar door en weet
Je naam niet eens!’ - ‘'k Heet Bragi Gunlods, vader!’ -
- 'En Godenaam!’ - ‘Maar bij 'en arm, arm mens!
Mag ik hier blijven om m'n slag te slaan?’ -
‘O geef dat pogen op: wat zij ontroofden,
Het blijft ontroofd!’ - ‘Nee, vader, 'k moet m'n blij
Geluk terug; 'k moet er voor strijden!’ - ‘Blijf,
Totdat m'n zoon terugkomt van de jacht.’ -
‘Kom, Ava!’ en hier zei hij weer iets vreemds,
Maar eten gaf Idoena's evenbeeld
Hem zwijgende, - wie niet verstaan wordt zwijgt -
En zonder woord nam zij z'n wapens weg:
Gast was hij nu en de oude man ging naar
Z'n vee. Zelf lei hij nu z'n grote hoed,
Z'n speeltuig af, z'n mantel gleed hem van
De schouders, waar z'n lokken golfden, vol,
Als was hij Balder zelf. ‘Hoe fors is hij’
Dacht Ava, ‘wel wie hem tot steun in 't leven
Verkrijgt.’ Maar meelij had ze met z'n weemoed.
't Zwijgen werd pijnlik. Bragi ging naar buiten
Naar 't meertje waar de jongens visten, maar

Z'n snaartuig nam hij mee: in de eenzaamheid
Moest hij z'n denken ordnen. 't Was zo vreemd hem.
Daarbuiten zag hij 't duinlandschap in zon.
Stil was 't er, want de jongens tuurden naar
Hun hengels, en het loeien van 'en koe
Verhoogde alleen onder het lichtgroen blad
Van 't duinbos 't stil zijn. Zwaar viel z'n verdriet
Hem op de schouders en hij zocht op 't mos
'En droge plek in zon. Daar voor z'n ogen
Daalde de grond naar 't weiland af, bij 'n sloot
Stonden twee ooievaren vleugel-vouwend;
Ze keken deftig-ernstig naar zijn kant.
Donar en Loke waren 't die daar liepen
Als was hun daagliks werk de kikkervangst,
Maar Donar fluisterde zacht Loke toe:
‘Treurzang komt nu, 'k voel 't duidlik. Kom ga mee:
Ik vlieg van hier’ - Hoog vlogen zij - naar 't nest,
Dacht Bragi, zalig paar! - maar achter duin
Waar niemand ze beloerde, werden ze
Weer Donar, donker-fors, rood-gouden Loke
En lachten saam eens om hun stappen in
Het deftigst veerkleed; - maar ze moesten meer
Te weten komen. ‘Wel, we worden straks
Weer zwaluwen en nestlen tegen 't hutje.’
Zei Loke en lachte om 't malle van God Donar,
De schrik van mens en dier, als Mjölner vliegt
En zijn geschater dondert over 't veld,
Donar in 't kleed van 't vredig zwaluwtje.
Lang lachten bei, dat bomen ritselden;
Maar ginds klonk Bragi's lied. Noch nooit was hier
Zo mooi gezongen, trillend als de zang
Der nachtegaal, fluitend als meerlelied
En vol metaal als vinkjes jubelslag,
Maar weemoed was er in, 't klonk anders dan
Die vogels zingen uit de volheid van

Hun hart; weemoedig was de forse greep
In 't snaartuig, maar er juichte hoop uit op,
Zoals de zon rijst boven morgennevels;
Zoals de leeuwrik uit het grijs van dauw;
Zoals de waterleelje uit moddergrond,
En opgewekter was hij toen het lied
Gezongen was. In schaduw lag al 't meer
Het naaste veld, en koele zeewind deed
De blaadjes luider ruisen boven hem.
Toen zag hij op: daar leunde Ava uit
Het raam en mijmerde noch voort, toen 't lied
Al was geëindigd. Wat er omging in
Dat kopje? Blozend drukte zij z'n hand
En wees op 't snaartuig, dat was Ava's dank.
En weer zag hij Idoena voor zich staan,
Zoals toen Hagen noch in 't heidedorp
Haar, zijn kleindochter, plagen kon met hem,
Tot ze op de knieën zitten ging van de oude
En met veel kussen hem tot zwijgen bracht.
Duidlik klonk hem haar stem toe en hij zuchtte:
Bedrukt zat hij in 't donker. Zij begreep
Zijn weemoed niet en kon haar eigen liefde
Niet vatten.

't Weer was stil. De jongens sliepen
Op 't stroobed in 'en schuurtje naast de hoeve.
Ze hoorden 't ademhalen; donkerder
Werd elke hoek en 't ruisen van de bomen
Was al 't geluid dat door de stilte klonk.
En bezig vlogen zwaluwen daarbuiten,
Ze tsjilpten even, vleugels ritselden;
Ze vlogen heen en kwamen weer en bleven
Toen zitten onder 't dak boven het raam.
Vuurogen lichtten even uit de as-haard:
Al 't andre dekte 't avonddonker toe.

Schor hondgeblaf, Beweging binnen. Licht
Lekt vlammend, oogverblindend van de haard,
Waar Ava rosglanst met 'en fakkel in
De hand. Snel loopt zij naar de ingang toe
En Bragi's hoofd draait in die richting mee.
Twee honden springen, lang van haar en oor,
Vuil, op de lemen vloer en snufflen, brommen
Bij Bragi's knieën. Binnen komt 'en fors
Groot man, 'en wolvekop, naar 't lijkt in 't nu
Uitdovend dan opflakkrend licht, op 't hoofd;
'En huid om 't lijf, het haar naar buiten, om
De hals 't gedode beest, tegen z'n lijf
Bungelden met geknars de horens. Toen
Wierp hij z'n vracht neer dat de grond trilde□en
De horens kraakten; riep de honden en
Stond zwijgend voor de vreemdling. Ava hield
De roode fakkelglans naast Bragi's hoofd.
Op 't vragen moest de God wel zwijgen, toen
Zei Ava iets dat op de vreemdling duidde.
En Radbod wierp de wolfskop achteruit,
Z'n blonde haren golfden langs z'n schouders,
Ros bogen zich de knevels over 't kinhaar.
Een woord van hem en Ava riep luid buiten
In 't donker, maar nabij was wie zij riep.
't Vee was op stal, de grendel knarste□en in
Dë open deur klonk 't luide praten van
De grijze, die de tolk weer werd. De haard
Vlamde hoog op en Bragi zag het oog
Van Radbod zachter glanzen; Ava schonk
'En aarden beker uit de kruik vol bier
En ‘Welkom, gast!’ zei Radbod zonder meer
Maar 't drinken was welsprekend. Bragi dronk
En allen zaten nu om 't rood vlamvuur,
Waar Bragi gauw al woorden nasprak in
Die vreemde taal; ze lachten wel als 't al

Te vreemd hun toeklonk, Ava hielp hem echter.
Radbod vernam van Duco Bragi's leed
En plannen en 't ‘blijf hier!’ klonk kort maar blij
Bragi in 't oor; er ging 'en trillinkje
Door Ava's lijf en buiten ritselde 't
Bij 't raam, alsof twee vogeltjes verschikten
'En zacht getsjilp, wat wiekgeklap en stil
Was 't weer.
Nu was het slapenstijd: het hert
Hesen ze hoog op aan 'en hanebalk;
De honden sprongen op: ze waakten buiten.
Duco en Bragi sliepen bij het vee
En de oude zei hem, Radbod was eerst bang:
Zeereuzewraak was vreeslik, maar uit angst
Z'n gast te laten gaan, nee, daarvoor was
Z'n koppigheid te groot. Hij zweeg. Ze hoorden
Niets dan geluiden, snuiven, zuchten, schoppen
Van 't slapend vee. 't Was Bragi vreemd te moe.
Hij kon niet slapen eerst: Idoena was
Hem steeds voor ogen, dan als meisje in 't bos,
Dan weer zoals ze 't eerst in Walhal kwam,
Of wel zoals ze elkander daar, voor 't eerst
Alleen in 't slaapvertrek, in de ogen zagen,
En altijd hoorde hij haar stem, maar alles
Week in de verte en 't vennewoud, het duin,
Idoene en Ava, ze verwarden zich
En Bragi sluimerde in.

Maar in de nacht
Stegen de Goden in de sterrelucht,
Die om en boven hun zo stil trillichtte
En weldra was dë aard diep onder hun.

(Wordt vervolgd.)

Verlaine herdacht. Door H.J. Boeken.

Frankrijk, dat de begeerige armen strektet
Naar alle land, lucht, zee, naar al wat wekte 't
Begeeren heet van koningen, die heet
't Heet strijden heeten, daar ze in 't heete zweet
En bloed der volkeren den koop-prijs vinden,
Den licht-opbrengbren, - zie ze naar hun zin den
Licht-òp-bewegelijken dans inspringen,
Vrouwloozen dans en waar beweging ging en
Sleepte en voortijlde naar de moord-muziek,
Waar speel-bal en moord-kogel vliegend wijk
In 't mannenhart, 't ten dood gevulde, namen;
Voort gaat de dans-vloer en de vorsten namen
't In vrede lokkend, veilige bezit:
Zie ze, wie zou niet gaarne, waar hij zit
En woont en zetelt, 't vreedzaam leven geven,
Dat hij in 't vreemd', den dood gedronken, sneven
En snuff'len mocht in 't algemeene zand -
Zij streden doods-uit, reikend vorsten 't land.
Zoo liefelijken klank zwaait over vlakten
't Schot en klaroenen, wie uit bivouac ten
Strijd trekken in het vroeg heet morgen-uur,
Waar andre zorg hen wacht, dan zorg en 't zuur
Werken tehuis, maar de eigen zonne-stralen
Met de eigen koestering en broeiïng dalen

Op plat-getreden oogst en open velden,
Waar niet de zicht 't graan, maar 't lood mannen velde.

Frankrijk, dat de begeerige armen strektet
Naar volkren-heil-en-liefde en al wat wekte 't
Begeeren heet van volkeren, die breed
Over de landen, d' moeder-aarde, in 't zweet
Den moede' en moeielijken koop-prijs zoeken,
Die het staêg vluchtige geluk verkloeken
En vatten mocht, hoor, hoor, den blijden toon
Den onverwachten, nauw verstaanbren woon-
En kweek-stee bij verbaasde menschen vragend,
En van een nieuw geluk, nieuw tij'n gewagend
En wagend brengen 't hunkrend, ongeduldig,
Tot doen bereid geslacht, wat het geduldig
Droom-reede en reed'-rein brein van enklen spon,
Daar het de levens-reis van nieuws begon
En d' liefelijken mensch-staat, naakten, zette
t'-Mids van de ellend', dat die de wetten zette.

Frankrijk, zijt gij nu ledig van die stem,
Dat schreiend hart, die klacht, die klank en klem
En kracht gaf aan wat andren wuft begeeren
Slechts was, bij hem begeert' steeds 't Hoogste te eeren,
Die hoopvolst rees op 't helst licht van het Heden,
Dan biddend zonkt in schaduw van 't Verleden,
Zoo dat ge in dees koel-harden dag staat kerk
Dof-somber rijzend van fijn Gothisch werk.

De hel van Dante Alighieri door H.J. Boeken.
De dertigste zang.
Vervolg van den achtsten ommegang.

In den Tienden Buidel voortgaande te kijken, zien de beide dichters de plegers van valschheid elkander als razenden achtervolgen en verscheuren (1-46); voorts zien zij den valschen munter, Adam van Brescia, die eene kijverij houdt met Sinon, den Griek (46 - einde).

[1] Ten tijde dat Juno wegens Semele tegen het the-[1]
[2] baansche bloed toornend was, zooals zij wel één en
[3] ander maal vertoonde,
[4] werd Athamas zóózeer waanzinnig, dat hij, ziende
[5] zijne vrouw, gaande aan beide handen bevracht met
[6] hunne twee zoontjes,
[7] schreeuwde: ‘Spannen we de netten, zoodat ik de
[8] leeuwin en de wulpjes pakke bij het voorbijgaan’;
[9] en voorts spreidde hij de meedoogenlooze vingeren uit,
[10] grijpende daarmede den éénen, die heette Learchus,
[11] en hij verbrijzelde hem en stiet hem tegen een rots;

1 Dit is uit het verhaal van Cadmus; hoe diegene van zijne kinderen, die Semele's en Zeus' zoon, Bacchus, niet als god wilden erkennen, met waanzin werden geslagen, zoodat Athamas zijne vrouw Ino aldus aanviel. Zij wierp zich met Melicertes in zee, en beiden werden zeegoden.

[12] en gene wierp zich te water met de andere vracht.
[13] En wanneer de fortuin ter neder wierp de hoogheid
[14] der Trojanen, die zich tot alles vermat, zoodat te
[15] zamen met zijn rijk de koning werd geslagen;
[16] toen heeft de droeve Hecuba, ellendig en gevangen,
[17] nadat zij Polyxena had zien sterven en nadat de
[18] smartenrijke aan den oever
[19] der zee Polydorus had aanschouwd, uitzinnig geblaft
[20] gelijk een hond; zoo zeer had de smart haar den
[21] geest verdraaid gemaakt.

[22] Maar noch van Thebe noch van Trojaanschen zag
[23] men zoo rauwe waanzinnigheden, niet om beesten,
[24] laat staan dan menschelijke ledematen te steken,
[25] als ik er zag in twee vale en naakte schimmen, die
[26] liepen bijtende op zulk een wijze, waarop het varken
[27] [loopt] wanneer het uit het varkenskot ontvlucht.

[28] De ééne kwam tot Capocchio, en zette hem de tanden
[29] boven in den knoop van zijn hals, zóó dat hij, hem
[30] medetrekkende, hem den buik deed schuren langs
den vasten grond.

[31] En de Aretijn, die sidderende achterbleef, zeide tot[31]
[32] mij: 'Die dwaal-geest is Gianni Schicchi, en hij
[33] gaat aldus dolzinnig, den ander den weg wijzende.'
[34] 'O', zeide ik tot hem: 'zoo waarlijk moge de ander u
[35] niet de tanden in den rug slaan, als het u niet te
[36] moeielijk zij om te zeggen wie dat is, voor die
zich van hier verwijdere.'

[37] En hij tot mij: 'Dat is de oude schim der schen-[37]
[38] dige Myrrha, die haren vader, buiten de richtige
[39] liefde, lief werd.

[40] Deze kwam aldus met hem zamen om te zondigen,
[41] zich zelven vermommende onder eens anders gestalte;
[42] gelijk de ééne, die daar ginds gaat, onderstond,

31 *de Aretijn* Griffolino.
37 Myrrha, zie Ovid. Met. XIII.

[43] ten einde de meesteresse der stoeterij te winnen, zich[43]
[44] valschelijk voor te doen als Buoso Donati, testeerende
[45] en zijn testament vormelijkheid gevende.'

[46] En nadat de beide dolzinnigen voorbij waren, op wie
[47] ik het oog gevest had gehouden, wendde ik het, om
[48] de andere kwalijk-geborenen te zien.

[49] Ik zag er éénen gemaakt tot de gelijkenis van een
[50] luit, als hij maar de lies geknot hadde gehad, daar
[51] waar de mensch die verlengd heeft tot eenen gaffel.
[52] De zware waterzucht, die zoozeer *mis*deelt de leden
[53] door het vocht, dat zij kwalijk scheidt, dat het aan-
[54] gezicht niet beantwoordt aan den buik,
[55] deed hem de lippen geopend houden, gelijk de koorts-
[56] lijder doet, die door den dorst, de eene naar de kin
[57] en de andere naar boven richt.

[58] 'O gij, die zonder eenige pijniging zijt (en ík weet
[59] niet waarom) in de gramme wereld,' zeide één tot
[60] ons: 'ziet en let
[61] op de ellende van Meester Adam: ik had bij mijn[61]
[62] leven genoeg van wat ik wilde, en nu helaas! smacht
[63] ik naar een drupsken waters.

[64] De vlietkens, die van de groene heuvelen van den
[65] Casentino naar beneden schieten in den Arno, makende
[66] hunne beddingen koel en zacht,
[67] staan mij altijd te voren en niet voor niet, daar hun
[68] beeld mij al wijd meer uitzuigt, dan de kwaal, door
[69] welke ik mij in het aangezicht ontvleesch.

[70] De gestrenge rechtvaardigheid die mij steekt, neemt

43 Bovengenoemde Schicchi verwijderde het lijk van Buos. D. van diens sterfbed en stelde er zich zelven voor in de plaats. Hij maakte zoo een testament ten gunste van een neef des overledene en kreeg zelf een prachtig paard tot belooning.

61 *Adam* van Brescia, die op verzoek van de graven van Romena, (een kasteel op de heuvels van Casentino) valsche munt maakte en verbrand werd in 1280.

[71] aanleiding uit de plaats, waar ik zondigde, om mijne
[72] zuchten meer aan te wakkeren.

[73] Dáár is Romena, dáár waar ik het allooi vervalschte,
[74] gestempeld met den Dooper, waarom ik het lichaam
[75] boven verbrand liet.

[76] Maar zoo ik hier de droeve schim zag van Guido,[76]
[77] of van Allessandro of van hun broeder, dan zoude
[78] ik dat gezicht niet geven voor de bron van Branda.
[79] Daarbinnen is er reeds ééne, indien de dolzinnige
[80] schimmen, die rond mij gaan, waarheid spreken:
[81] maar wat baat het mij, daar ik de ledematen gebonden heb.

[82] Als ik nog maar zoo vlug ware, dat ik in tien jaren
[83] één duim kon gaan, dan hadde ik mij reeds op het
[84] pad gezet,
[85] hem zoekende onder die wanstaltige luiden, ofschoon
[86] ook deze [vallei] elf mijlen in de rondte loopt en
[87] [de omgang] niet minder dan een halve [mijl] over dwars heeft.

[88] Door hèn ben ìk onder dusdanig gezelschap: zij
[89] verleidden mij om de florijnen te slaan, die drie
[90] karaten onreinigheid hadden'.

[91] En ik tot hem: 'Wie zijn de twee vuigen, die rooken
[92] als een hand, des winters onder water gedompeld,
[93] die liggen uitgestrekt aan uwe rechter begrenzing?'
[94] Hier vond ik ze, en daarna keerden zij zich niet
[95] om', antwoordde hij: 'wanneer ik neder regende in
[96] dezen greppel, en ik geloof niet, dat zij zich ooit zullen keeren in eeuwigheid.

[97] De eene is de valsche, die Josef betichtte; de andere
[98] is de valsche Grieksche Sinon van Troje: door heete
[99] koorts geven zij zulk een wasem af.

[100] En de ééne van hen, wien het wellicht verdroot zoo

76 Dit zijn de graven van Romena.

[101] smadelijk genoemd te worden, sloeg hem met de vuist
[102] op den lederen buik:
[103.] die klonk of hij een trom ware geweest: en meester
[104] Adam sloeg hem op het aangezicht met zijn arm,
[105] die niet minder hard bleek,
[106] tot hem zeggende: ‘Al is mij ook het mij verplaat-
[107] sen ontnomen van wege mijne leden, die zwaar zijn,
[108] toch heb ik den arm tot zulken arbeid vrij.’

[109] Waarop hij antwoordde: ‘Toen gij ten vure gingt,
[110] hadt gij dien niet zoo reede, maar wèl en meer nog
[111] hadt gij dien reede, toen gij munttet.’

[112] En de waterzuchtige: ‘Des spreekt gij waarheid;
[113] maar gij waart niet zoo reede ter getuigenis, toen gij
[114] bij Troje naar de waarheid werd gevraagd.’

[115] ‘Zoo ik valschheid sprak, gij vervalschtet de munt’,
[116] zeide Sinon: ‘en ik ben hier om één vergrijp, maar
[117] gij om meer dan eenige andere verdoemde.’

[118] ‘Gedenk, meineedige, het paard,’ antwoordde hij,
[119] die den buik gezwollen had: ‘en het zij u kwaad
[120] dat de gansche wereld het weet.’

[121] ‘En u zij de dorst kwaad, waardoor u,’ zeide de
[122] Griek: ‘de tong berste, en het vuile water dat u
aldus den buik voor de oogen opblaast.’

[123] Toen [zeide] de munter: ‘Zoo moge uw mond splijten
[124] wegens het kwaad spreken, dat hij gewoon is; want
[125] als ik dorst heb, en vocht mij opvult,
[127] dan hebt gij toch die heete koorts, en het hoofd, dat
[128] u pijn doet; en om den spiegel van Narcissus te
[129] lekken, niet veel woorden zoudt gij behoeven om
u daartoe te nooden.’

[130] Om ze aan te hooren, daarop was ik gansch gericht,
[131] wanneer de Meester tot mij zeide: ‘Blijf maar staan
[132] te kijken, want weinig scheelt het dat ik twist met
u zoek’.

[133] Wanneer ik bemerkte dat hij in toorn tot mij sprak,

[134] wendde ik mij tot hem met zulk een schaamte, dat
[135] het mij nog door het geheugen wielt.

[136] En gelijk degene is die van zijn eigen schade droomt
[137] dat hij, droomende, begeert te droomen, zoodat hij
[138] dat, was is, begeert, als ware het niet;
[139] tot eenen zoodanigen maakte ik mij, niet kunnende
[140] spreken en ik verontschuldigde mij gansch en al,
[141] en ik geloofde het niet [voldoende] te doen.

[142] ‘Minder schaamte wascht grooter vergrijp,’ zeide
[143] de Meester: ‘dan het uwe is geweest, daarom ont-
[144] last u van alle treurigheid:
[145] en bedenk dat ik u altijd ter zijde ben, zoo het
[146] weder voorkomt dat de fortuin u brengt, waar men-
[147] schen zijn in dergelijk dispuut;
[148] want dat te willen hooren is een lage begeerte.’

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 7]

Verzen van Lucie Broedelet.

Verzuchting.

Mijn hart is droevig bezwaard; mijn betraand gelaat wend ik naar 't diamanten beflonkerd gewelf;
Ik zie ze mat, of de eeuwigen met mij schreiden.
't Is het eigen floers, dat mijn oogen dekt: de sterren fonkelen in onveranderlijk geflonker aan 't hoog gewelf.

Mijn hart is droevig bezwaard; ik sta alleen in de donkere nacht.
Een arm menschenkind
Wend ik mijn vragend aangezicht naar 't diamanten heir, schitterend aan 't somber blauw.
Mijn oogen staren strak en helder: de sterren die twinkelen zien de bedwongen, d'ongeschreide tranen.
Mijn mond is zwijgend, doch van deez' sprakelooze lippen lezen de hemelwachters al onuitgesproken klachten,
Voelen 't angstig bonzen van dit gepijnigd hart, in de zuivere stilte -
Langs de hooge hemelen gaat de wind als een zucht van ster tot ster.

Ik sta alleen in de donkere nacht; mijn hart is droevig bezwaard. De armen strek ik ten hemel,
Mijn ziele van onontkoombaar wee somber beschaduwd verzucht deez' aard te□ontvluchten,
te vergaan.
Ik sta alleen in de donkere nacht, mijn vragend aangezicht naar de eeuwige sterren
Die flonkeren in wondervolle pracht aan 't wijde gewelf in de donkere nacht.

Speling.

Kalm en zonnig glijdt 't beekje tusschen rotsige oevers,
Waar geelbloeiende brem groeit en rossige wilde zuring.
Nog tooit de braam zich met hare witte bloesems, doch reeds komen tusschen de bladeren
Zwartglimmend uitkijken donkere beziën.
Ook ruige distel staat er met 't paarsche hoofdje. Zilverknoopjes en gouden
En witte winde wachten of niet een windje hen komt bewegen.

Waar een steenblok grillig uitsteekt in 't heldere water sta ik, en spiegel mij.
Dan zie ik naast het mijne een ander gelaat met gelijkkleurige donkere oogen.
Beiden staren ernstig tot plotseling oen onbedwingbre glimlach
Die wondre rust komt verbreken, en ik snelle mij afwend
't Nog te verbergen. Een arm heeft zich om mij henen geslagen
Een kus wordt mij gedrukt op 't voorhoofd.

Walhalla[1]. Door J.B. Schepers.

'En hoge muur van rode glinstersteen,
Zwaar in de brede watergracht waar 't riet,
Bontbloemig-hoog, langs ruiste; tinnen scherp,
Bij 't blauw afstekend; stilte voor en achter.
Diep, wegduistrend naar binnen, was daar 'n poort,
De deuren glommen van het koperwerk
In 't bleke licht; en hoog daarboven 'en
Spietoren van gehouwen glinsterrood
En op den uitkijk Heemdal, Walhal's wachter,
Hij nimmer slapend dan bij dag heel even,
Als God en held de hemelburcht bewaakten.
Twee kwamen aan over de Bifrostbrug,
Noch scheemrig, maar de lange brug dreunde□al
Van zware tred. Hij hief z'n arm op en
De kromme koehoorn kwam hem boven 't hoofd,
Z'n blonde lokken schudde hij naar achter -
‘Niet blazen, Heemdal, wij zijn 't en geen dag
Is 't noch’ riep Loke hem van verre toe;
‘Open ons gauw de poort’, zei Donar luid.
De sleutel knarste□en zwaar draaiden de deuren.
De Goden gaven handen. ‘Heemdal, hoe

1) Vervolg van Bragi. IIe Boek, blz. 360.

Is 't nu?' zei Donar, 'Jij bent ouder als
Je was!' - 'Nu ja, ik weet het wel: hier is
Die feeks, de lieflike Ouderdom voorbij-
Gegaan en 'k voelde 't in mij, maar je brengt
Vast goeie tijding'? - 'Wodan moet ik 't eerst
Vertellen'. Luid klonk 't stappen door de poort,
Die echode van Donar's zware stap;
Veerkrachtig, lenig Loke aan z'n zij.
Tot Wodan's slaapvertrek in 't hoogst paleis -
In blank albast stond het op 't brede plein
Trotser dan aardse koningsburcht zich ooit
Verheft - tot hem, in 't binnenste, drong 't door.
Noch schemerde 't daarbinnen, Frig sliep noch
En Wodan ging in donkerblauwe mantel
Naar buiten, waar z'n zoons voortstapten op
Het marmerplein. Blij schudde hij hun hand.
Ze deden hun verhaal, soms lachte Donar,
Vooral als hij zich weer als ooievaar
Zag stappen. Wodan zei: 'Ga nu tot Sif
En Sigyn die je niet verwachten; straks,
Als Heemdal's hoorn de Goden wekt en helden,
Spreken wij nader'. Huivrig kil lag er
'En morgennevel om Walhal's paleizen
En op de brede pleinen was geen leven.
Noch sliep daar ginds in 't licht-ròze gebouw,
Het blinkend Bredeblik, de Zonnegod
Aan Nanna's zij, waar 't stil en donker was.
Nacht-rillend liepen zij er langs, daar klonk
Hun stappen hol, als was Walhalla dood.
Bij Donar's eikenhouten poort met zwarte,
Zwaar-ijzren bloemen om het kleine raampje,
Namen zij afscheid. Vlugger liep noch Loke.
De klopper dreunde zwaar door Donar's huis.
Sif opende met haast; wat duurde 't lang
Die ketting, grendels, die scharnierenknarsing!

De forse God drukte z'n rijzige
Lichtblonde vrouw in de□arm en moest, meer dan
Hij kon, vertellen. Binnen bij meer licht
Vond hij haar 'n beetje anders, ouder, maar
Dat was verbeelding, zei ze, Goden bleven
Toch altijd jong. ‘Ja. ja, maar Ouderdom!’ -
‘Dat griezlig wijf, ik rilde toen 'k ze zag!’ -
‘Ja wel, Idoene□is heen, maar 'k zal
De dichter aan z'n vrouw weer helpen, jou
Aan de□eeuwge jeugd, m'n schat’ - Ze vrolikte□op,
Al babblend of ze□elkaar al jaren misten,
En telkens, telkens moest hij haar weer kussen.

Maar Sigyn's trouw werd eventjes beproefd:
Want Loke liet niet merken, wie het was,
Die klopte met gedruis op de□ijzren poort.
Zij opende□echter niet, voor hij zich had
Bekend gemaakt. Groot was de vreugde□ook daar,
Maar zij ook was verouderd van de schrik:
Door 't losse bruine haar vond Loke 'n draad
Van zilver en hij vloekte Tjazi's roof
En zwoer hem wraak. Sigyne rilde□er van,
Want wee wie Loke's wraaklust wekt; daar is
Geen macht die hem beschermen kan, geen list
Kan hem beschutten tegen laag op laag!
Mislukt zijn werk eens: 't staalt z'n lagenlust.
Toch deed die liefde haar weer goed ook en
Ze kuste□'em dankbaar op het voorhoofd en
Hij streek haar 't haar met beide handen glad,
Vergetend leed en list in haar omarming
En bij haar warme blik van dank en trouw.

En Wodan ging z'n eerste dagblik zien
Van z'n bespiedingstoren; hoog rees die
In 't wazig luchtruim, maar de top zat in

'En wolk gehuld, onzichtbaar: vrede was 't
In de□oorden waar nu Bragi toefde, maar
Heel ver over de zeeën blonken dof
In vroege morgendamp de zwaarden weer.
Daar hinnikten strijdpaarden, horens klonken
En strijd zou 't zijn; in 't ringig harnas, 't hoofd
In helm-blank, stonden Siegmond daar en Erik,
De vorsten bei begerig naar 'en klein
Stuk land, de strijdbre helden om hun heen
En lanzen vlogen al, reeds staken pijlen
In schilden. Wodan zuchtte: ‘Wanneer wordt
De mens toch wijs’? Hij wikte beiden dood
En dankte 't Noodlot in z'n hart er voor:
Nu allen zwakker werden was er hulp
Hoog nodig in Walhal; snel wiekten er
Walkyren heen langs Bifrost's lange brug
En telkens klapwiekten Walkyren aan.

Heemdal stak luid de horen toen, zodat
Het klonk tot Bredeblik: noch even knelde
Balder z'n vrouw in de□arm, noch éénmaal streek
Hij 't springrig goudhaar uit haar ogen weg
En kuste die - plotsling 'en kleine schrik,
Want de□eerste rimpel vond hij in haar voorhoofd.
Zij lachte□er om, maar Balder's lippen noemden
Idoena's naam en ernstiger werd zij.
Haar Balder deed angst voor de toekomst staren,
Zij bleef vol moed. Toen bukte hij zich tot
Z'n kleinen, maar daarbuiten hinnikten
De paarden al en voort ging over 't wit
Marmer de draf, de poort door, toen door 't ijl
Luchtruim. De lichte God stond op de wagen;
Walhalla slechts kon zoveel licht verdragen
En velen zagen hem bewonderend na,
Herlevend in 'en gloed van warmte,□als de□aard

Verschroeid had en het blad had doen verschromplen,
En gaandeweg verminderde z'n gloed,
Tot hij hun was als zon voor de aard des zomers,
Maar mensen zagen 't lichten niet, al ging
Het licht der sterren uit waarlangs hij reed,
Tot hij de plek, die dag tot opgaan aan-
Gewezen, had bereikt. En Nanna zag
Hem na, maar toen ze stadig 't zonnespan
De baan zag klimmen - Balder's lichthaar blonk
Als goud boven de blanke mantel uit -
Toen ging ook zij, de nijvre vrouw, aan 't huiswerk.

En eindlik kwamen Loke en Donar aan,
Toen Balder lang al was aan 't daagliks werk.
Ze gingen Wodan zoeken. Bij de poort
Ontving hij heldenschimmen: ‘Welkom hier!’
Het klonk de beide vorsten toe die straks
Noch streden. Siegmond gaf de vredehand
Aan Erik, toen Wodan hun beider komst
Gewenst verklaard had om hun dapperheid,
De toekomst kon licht kracht van spieren eisen.
Wel hield noch Erik vol: aan hem was 't recht,
Maar beiden gingen naar de heldenhal,
Onder de reuzenboom daar ginds, wiens blad
Glinsterde en ritselde van morgenlicht
En -wind. Gedruis klonk uit die verre zaal
Hun nu al toe. Wapengekletter was 't.

Nu hoorde Wodan ernstig naar z'n zoons:
Hun klachten over Ouderdoms gedreig
En werken voelde hij en, als het kind
Met even kijken, even lachen met
Zijn ogen, roepen van zijn mondje 'en lach
Doet spelen op zijn vaders droef gezicht,
Mistroostig onder levens bang getob

En moe - hij krijgt weer lust tot verder werken
En kust zijn kindje uit dankbaarheid en liefde -,
Zo gaf zijn oogopslag koelte aan hun voorhoofd
Dat effen werd. Moed voor de toekomst gaf
Z'n fluisterwoord en als 'en melodie,
Eertijds gehoord en nu bekend, kwam in
Het brein van Loke de eed van wraak aanklinken.
Lief was die klank hem, maar niet lief had hem
Z'n vader om die woeste trek naar wraak:
Weemoedig zag hem Wodan aan; toen zei
Hij Donar wat z'n plannen waren. Vast
Zag de oudste zoon de vader aan; z'n greep
Om Mjölner's ijzren steel was vaster. Moed
En trouw wist Wodan in dat blauwe oog.
Voor Sif ook zou z'n daad nu dienen, vast-
Beraden stapte hij langs Heemdal's brug.
Hij wist waar Bragi was; nu voort naar Njord,
Waar rots met sneeuw bedekt z'n stille rustplaats,
'En fjord, afschut, en, onder 't klaatren van
De stuifbeek in 'en hoek, hij zich verfrist
Na 't ingespannen werk van harde stormen.

Met Loke fluisterde toen Wodan noch:
Niemand mocht horen wat hij doen moest en
Toen hij als glans-gerande wolk omlaag
Weer zweefde naar de luwe duinestreek
Speelde er iets blijs om Wodan's ernste trekken.

(Wordt vervolgd).

Hercules Seghers.

Zonder omwegen wil ik maar direkt op dezen kunstenaar uit het Holland der 17e eeuw neerkomen. Want, is het bij de veraanschouwelijking van een enkeling veelal gewenscht sporen van verband en kenmerken van invloeden op te zoeken uit de omgeving, waarin hij leefde en werkte, tusschen den arbeid van Seghers en dien zijner tijdgenooten is zoo weinig gemeenschap te bespeuren, dat men zijn figuur zonder bezwaar afzonderlijk kan nemen tot nader kennisnemen. Als men drentelend door het Rijksmuseum, onder de rijke nalatenschap van die oude Hollanders altijd weer verrassende vondsten doet bij de ontdekking van nauw bekende namen, of wel nieuwe kostelijkheden gewaar wordt bij meer vertrouwden, zoekt men onwillekeurig naar trekken van verwantschap uit dat roemrijke schildersras.

Bij onverwachte ontmoeting van Hercules Seghers echter, denkt men niet aan gelijksoortigheid, men ziet onmiddellijk, dat zijn werk voor zijn tijd een afgescheiden verschijnsel is. Hoogstens kan bij reflexie van verstandelijk nagepeins uit de warmte der aanschouwing worden gezocht naar weerschijn in de hem omringende zoo welig-bloeiende kunst. Dan denkt men wel aan Rembrandt, maar toch, weinig invloed van dien groote kon Seghers ondergaan, misschien zelfs omgekeerd, want Rembrandt was iets later. Ook bepaalt zich de gelijkenis bij nader inzien maar tot enkele partijen en verscheidene prenten zijn er waarin heelemaal geen spoor is van onderlinge voeling, waarbij zelfs eerder aan oudere Duitsche prenten wordt gedacht.

Ik geloof niet, dat de naam Seghers in ruimen kring bekend is, in geen geval zijn werk. Misschien gaat het meerderen als mij, die den naam Seghers wel in een afgelegen hoekje van het geheugen hebben, maar den waren Hercules niet kennen. Dat is een gemis voor hen, en het schrijven van dit stukje heeft voornamelijk ten doel hen tot kennismaking met dien unieken meester aan te sporen.*)

Met biographische bijzonderheden kan ik den lezer slechts matig dienen; ten eerste heb ik daartoe te weinig in kunsthistorie gevorscht en bovendien weet ik uit de beschrijving van den bevoegden dr. Bredius, dat ook weinig omtrent leven en wandel van Hercules Seghers bekend is. Maar 1590 moet zijn geboorte-jaar zijn.

Uit andere gegevens opgedolven uit archieven, wordt geraden naar zijn beurtelingsche verblijfplaats. Die verwisselt tusschen Haarlem, Amsterdam, den Haag, Utrecht en ik meen ook Leiden.

Van Sam. van Hoogstraaten weten we, dat Seghers in zijn tijd zeer weinig gewaardeerd werd, dat zijn prenten veelal werden gebruikt door de ‘vettewariers’ als peperhuisjes en om boter en zeep in te doen, en dat ‘*de mistroostige Hercules*, *eindelijk*, *allen raet ten eijnde zijnde, zijn droefheit in de wijn wilde smooren*, *en op eenen avond buyten zijn gewoonte beschonken zijnde, quam 't huys maar viel van de trappen*, *en sterf*.’

Van zijn schilderijen zijn er nog maar enkele, zéér enkele bekend, - het zijn twee portefeuilles met etsen in ons Prentenkabinet, die voor 't oogenblik den grootsten schat bevatten van Seghers' nalatenschap. 't Zijn etsen, die nagenoeg alle landschappen voorstellen; maar de soort der etsen en landschappen!

In den allerlaatsten tijd is de geestdrift voor het etsen

*) Ik heb heelemaal niet de pretentie een onbekende in te leiden; er werd reeds over Seghers geschreven in enkele tijdschriften, o.a. in Oud-Holland door dr. Bredius.

onder de schilders wat verflauwd geraakt; een niet onguntig verschijnsel misschien, want onder de tallooze sterkwater producten, die eenige jaren geleden onder alle mogelijke namen uit zooveel verschillende mouwen werden geschud, school heel wat kaf onder het koren. Het etsprocédé leende zich al te gewillig, om de onbeduidendheid van een teekening, getransformeerd door het bijten in het metaal en de fluweelen kracht van de drukinkt, voor het oppervlakkig toeziend oog te redden.

Een ets is nog wat anders dan het slordig probeersel, om een teekening door de toevalligheden van het sterkwater en de verrassingen van de drukpers in een tweede beeld te doen herrijzen.

Daarom ook zijn de etsen van Seghers reeds zoo belangrijk, wijl zij als gegroeid zijn uit de eigendommelijkheid van het materiaal en de substantie der werkstof. In hun werkelijk wezen hebben zij alleen als werkstukken reeds wichtige beteekenis, en zijn zij wonderbaar ook daarom, wijl zij voorden weetgragen opmerker bijna onnaspeurbaar, dikwijls onbegrijpelijk zijn in hunne wording. Men beziet die prenten niet alleen met de oogen, men wil ze bevoelen met de handen, ze intrigeeren ons door de schier ondoorgrondelijke behandeling. Men vindt daar verschijnselen, die niet bestaanbaar lijken, en het drukken, dat Seghers zelf in handen moet hebben gehad, is een waar labyrinth van experimenten. De drukinkt wordt afgewisseld door allerlei tinten, zelfs zijn schijnbaar gewone olieverfkleuren daartoe gebezigd. Ook schijnt het, dat het proefnemen met contre-épreuves in Segher's bemoeiïngen lag; er is bijv. een prent, zeer teer gedaan met een menigte van fijne lijntjes, en scherp-klaar uitgebeten, bijzonder; maar dan een tegenovergestelde afbeelding van hetzelfde geval, op juist dezelfde grootte, met een gelijkelijk samentreffen van alle onderdeelen, alleen anders afgesneden, waar het volumen van de lijnen aanmerkelijk is uitgezet. Er zijn etsen, die bijzonder breede lijnen en toetsen ver-

toonen, zonder nochtans die matte tint eigen te hebben, veroorzaakt door doodgevreten plekken op de plaat; integendeel ze zijn zeer zwart en krachtig als waren ze met een stompe pen of teekenend penseel op de proef aangebracht (wat niet het geval is); dan weer vertoonen op een prent de lijnen zich scherp en droog, terwijl op een gelijken afdruk van dezelfde plaat langs de lijnen een dunne uitvloeiing zichtbaar is, als ware de braam van een droge-naaldets daar blijven staan; wel mogelijk, dat in het laatste geval gedrukt werd op gedrenkt papier.

Maar het wonderlijkst zijn de gekleurde prenten. Dat is de buitengewone préoccupatie van Seghers geweest. Ze kunnen evengoed geschilderde etsen of geëtste schilderijen genoemd worden. Zonder twijfel lijkt het mij toe, dat de meeste met kleuren gedrukt zijn; slechts enkele zijn er, waar de drukken zelf geheel en al zijn opgekleurd. Ik geloof wel, dat dikwijls na het drukken nog met verf werd bijgewerkt. Maar welk procédé werd bij dien kleurendruk gebezigd? Hoe is in sommige prenten die kleurstippeling verkregen, als in dat précieuse prentje, dat zoo kraakzuiver en helder-eerlijk is als een Vermeer? Buiten den natuurlijken afdruk van dit etsje, is een andere proef op donker blauw papier met gewone zwarte inkt afgedrukt, maar op het heuvelachtig terrein met zijn boom- en struikgewassen in de diepte, en in de bladertrosjes van die twee eenzame, ranke treurwilgjes is een talloosheid van gelige kleurstippen aangebracht, waardoor dat gedeelte der prent in harmonieuzen groenen toonaard is gebracht.

Zoowel water- als vetstoffen schijnt Seghers voor drukinkt gebezigd te hebben; op verscheidene prenten is de inkt niet het papier ingetrokken, maar in opmerkelijk sterk relief op de oppervlakte blijven staan; hij drukte ook zeer veel op gewoon geplamuurd linnen en geolied papier. Nog een raadsel in de experimenten van Seghers vind ik in de voorstelling van een berg of rotspartij; er zijn daarvan

drie staten, of liever drie verschillende gedaanten. Eerst de gewone druk, vervolgens een gekleurde (hier vrij onbeduidend) maar dan vooral de derde, die zeer eigenaardig, een wel wat bizar maar toch aangrijpend aspect heeft verkregen door het drukken met een kleur van wreed kopergroen tegen een doffen doodenkopkleurigen fond; raadselachtig hierbij is, dat zich het tegenovergestelde schijnt voor te doen van wat bij het drukken van gegraveerde platen mogelijk is; gedrukt werd op een paarsen grond; de lucht onbewerkt, (alleen op de andere proeven vertoonen zich enkele contours van wolkjes), dus geheel in die kleur; maar dan bemerk ik in het bewerkte gedeelte der plaat, het landschap, dat gedrukt werd met het ietwat lichtere kopergroen, vergeleken naar den genoemden eersten staat, dat de drukstof niet schijnt opgenomen in de groeven van het metaal, maar - onlogisch verschijnsel - zich te hebben gehecht aan de ongerepte oppervlakte. Om duidelijk te zijn: bij den gewonen druk heeft het papier zijn eigene kleur behouden, natuurlijk op die plaatsen, waar de naald het koper intact heeft gelaten, en hier bemerk ik juist het omgekeerde; het witte papier is hier de paarse kleur en daarop gedrukt geeft de plaat de lijnen, die op het papier zwart zijn, en hier dus groen moesten wezen, paars. 't Lijkt alleen zoo mogelijk in het geval, dat Seghers een afgietsel van de plaat had gemaakt en daarop gedrukt, wat echter niet mogelijk is, daar het beeld zich dan in omgekeerde richting moest vertoonen, wat niet het geval is; ook zou dan de paarse lucht nog niet te verklaren zijn.

Bestond er nog maar een koperen plaat van Seghers (waarschijnlijk heeft hij ook wel op zink gewerkt) dan zou daaruit wellicht reeds menig raadsel op te lossen zijn, dat nu onze scherpzinnigheid blijft tarten.

Alleen om een bondige verhandeling over de uiterlijke verschijning, ware een studie over Seghers al zeer belangwekkend en, zich bepalende bij de prenten in

ons museum voorhanden, ook lang geen dorre studie; want uit de groote onderscheidenheid van die zeldzame prenten, afzonderlijk bestudeerd, zou het blijken, dat bij al die verborgenheden van geen loopjes sprake kan zijn, maar dat zij bevatten de ingenieuze bemoeiingen van een geest, die tot volledigeren uiting langs nog onbekende wegen der techniek zijn eigen middelen vindt. Eenvoudiger ware het geweest met de gebruikelijke middelen zijn platen te bewerken, met zooveel verdienstelijke voorbeelden van voorgangers en tijdgenooten voor oogen. Maar sterk in het bewustzijn van eigen andere uitzichten, heeft hij zich van de gemeenschap afgesloten en versmaad mede te teren op de gezamenlijke winst. Hij, die zoo omslachtig lijkt in zijn werkmanier, heeft juist altijd ver van zich af gehouden het vertoon van het uiterlijk schijnsel. Zijn naald zoekt op de plaat niet naar de fijn-bedrading of stoutbelijning van quasi-verdienstelijke uitvoering, maar hij gaat zonder nevenbeslommering op de verwezenlijking van het beeld af, met de middelen, die zijn eigen hand zich schept. Hij is van een stellig zich-zelf-bewustzijn en van een onvervaarde werkkracht. Zijn geheele bedoeling wil hij voluit zeggen, en daartoe den minsten klemtoon leggen op het geringste bijwoord.

Toch niet in uitsluitende richting heeft zijn oog zich gericht en zijn hand zich gezet.

De plaat is bewerkt alsof de materie onder zijne hand zich willig liet kneden door den knuistigen druk van den drijver; de vormen staan er dikwijls als gedreven, de diepsels uitgebeiteld, het relief uitgeklopt, maar dan weer is de naald verticaal gericht op de weeke vernis tot de uiterste gespitstheid. Fijner-accuraat dan die scheepstudietjes kan er niet op het koper geteekend worden; en dat zeetje, dat op het eerste gezicht zoo wondervreemd aandoet, als iets onwezenlijks - gedrukt als het is met een lichte kleur alsgouddraad op een donkeren grond (weer veronderstellend) - blijkt bij nauw-

lettende beschouwing de deugdelijkste eigenschappen te bezitten van heldere observatie en natuurgetrouwe afteekening.

Weer ànders fijn zijn die boomstudie's. Die behandeling en de teer gekleurde achtergrondjes, vooral in dat koraalrifboompje (zoo noem ik het maar) is weer zijn geheim; maar echter en inniger als op de schilderijen van ouderen, Breughel bijv., is in deze boompjes tot op de nerven van het werkelijke ingegaan en de uitvoering tot de uiterste détails aangespitst.

Dan heeft hij overeenkomst met Rembrandt, waar hij als deze de hollandsche velden laat uitstrekken en wegschuiven de opeenvolgende plans; waar hij ragfijn uitspint de verwijderde partijtjes, den dwarrel ontleedt van het gespikkel van vèraf staande boomen en huizen, en al wat aan het speurend oog over een landschap, bij vogelvlucht gezien, zich laat onderscheiden.

Ik geloof wel, dat sommigen dezer soort, als dat gezicht op Rhenen, zonder schade naast een prent met gelijk onderwerp van Rembrandt kan gezien worden.

Karakterizeerend is wel wat Sam. van Hoogstraaten over Seghers schreef, vooral het door mij gecursiveerde zinnetje:

'Hij was van een gewis en vast opmerken, zeker in zijn teykening van landschappen en gronden aerdig en verzierlijke bergen en grotten, *en als zwanger van geheele Provinsiën*, *die hij met onmetelijke ruimtens baerde*, en in sijne schilderijen en printen wonderlijk liet zien.'

Maar bovenal is Seghers hierin gelijkvormig aan Rembrandt, zooals aan alle groote kunstenaars, dat zijn aspiratie het volkomen zelfheven heeft en de onbegrensdheid der ruimte (de eeuwigheid) voor zijne visie open ligt. Hij is niet een grootmachtige als Rembrandt, die al omvatten kan; maar wat hij omvatte, het landschap, daarin hebben zich al zijn zielskrachten geconcentreerd; zoo hebben daarin zijn in-

zichten zich nog hooger verfijnd en heeft zijn behandeling zich klassieker volmaakt.*)

De sterke aanleg in Seghers' kunst laat zich het krachtigst voelen in de bergachtige landschappen. En onder de velen, die in zijn tijd gelijke onderwerpen in hun werken behandelden, staat hij geheel op eigen voetstuk.

Wie heeft als hij de bergblokken gezien? Wie heeft zoo straf de lijnen gelegd van hun barsche verheffingen, zoo volledig uit de tallooze holten en bulten van hunne oppervlakten, het karakter der ruige gevaarten opgegraven?

En bij de welvende en indalen de terreinen, waar heele dorpjes liggen tegen berghellingen, of een rivier heenleidt tot aan den horizon in grillige zwenking, hoe zijn daarin de afstanden als met een passer afgebakend, hoe logisch aaneengevoegd de plannen der glooiingen, zoo scherp doorspeurd hoe, naar de zelfstandige hoofdlijnen ontelbare vertakkingen van onderdeelen zich heenrichten. Wie in zijn tijd heeft die onderwerpen behandeld, en zoover van zich gehouden het streven naar behagen door conventioneele opvatting, en de gemakzucht van het manierisme? Wie heeft daarvan het grootsche zoo klink-klaar in massieve kunst gegeven?

Het begrip van het samenstel, het concipieeren uit de proportie's, het zich-verdiepen in de détails, die het karakter opvoeren, en de rythmiek der lijnen, die eindelijk domineert in den bouw van het geheel, dat zijn de grondvesten van deze kloekgevormde kunst.

*) Er bestond een plaat van Seghers met de voorstelling van Tobias in een heuvelachtig landschap begeleid door den engel. Rembrandt heeft later de plaat op dat gedeelte waar de figuren voorkwamen weggeschraapt en er andere, kleinere (de vlucht naar Egypte), voor in de plaats gesteld, met wijziging van het geboomte boven hen. Ook in andere gedeelten b.v. den voorgrond heeft hij partijen omgewerkt. Het is zeer curieus die prenten naast elkaar te zien, den meer picturalen kant in Rembrandt's kunst is daarbij toch te bespeuren.

Dan komt uit het werkelijk wezen, dat onder alle voorwaarden van zijn geaardheid en ronding werd doorvorscht, de schijn van het aspect zich aan de verbeelding openbaren.

Die twee portefeuilles bieden aanhoudend nieuwe gezichtspunten en verrassende tegenstellingen; als voorbeelden: eerst het zien van dien kapitalen notenboom voorgesteld op een prent zoo vast als graniet, waarbij geen plekje van de plaat onbewerkt is gebleven en waarin met onbevangen wilskracht de plastische beteekenis van het minste blaadje en grassprietje gepreciseerd werd; de volledige verduidelijking van het hoe en waarom der substantie, - een werk van koene volharding en gezond overleg. Dan die geschilderde prent waarop een boerderij te raden is, daar de vormen door een dikken mist schier geheel zijn weggevaagd; op den voorgrond een kinderfiguur met het hoofd gericht naar de benevelde woning; - dit een werk als een sprookje. Dan die zoo zwaar in kleur geslagen gravure van een ruïne met brokkelige steenmassa's; en nog een daaraan gelijksoortig, die gewoon geschilderd lijkt en van geheel wat log van aanzien is, maar waarin bij oplettend beturen fijn doorvoerde détails gedreven zijn. Hoe verrast ons tusschen de uitzichten zijner tijdgenooten, de gezindheid van dezen stoeren praktikus, toen hij die lange gekleurde prent maakte van slechts enkele duimen oppervlakte; op den voorgrond een dorpje met molens, tegen een rivier daarachter, die voortstroomt langs ontelbare landstrooken, die erin uitsteken, en berghellingen op den achtergrond. Is het wel noodig, vraagt men zich af, doek en penseelen te bezigen volgens de gebruikelijke wijze om een schilderij te maken, waar deze prent, die in zijn kleine bestek een eindeloosheid van ruimte besloten houdt, tot een volledig schilderijtje is geworden?

En welke illussie's moeten in de uitzegging gezocht worden, toen dat gezicht op een huizenbuurtje met het brok eener kerk door vensterkozijnen omsloten, werd geëtst?

Dit werk is gedaan met de devote toewijding en de gewetensvolle betrachting van de kunst der Gothieken.

Meermalen ook ziet men een prent in verscheiden verwisseling; op de gewone staten is met kleur dan velerwijze gefantaseerd. Wat door het oog zoo scherp werd waargenomen en door de energieke hand zoo stellig in vormen werd gebracht, op die deugdelijke basis mocht wel het afschijnsel van het tastbare beeld tot ontastbaarder gedaante uitwelken.

Het is haast onbegrijpelijk, dat van deze zelfstandige kunst, buiten het beperkt aantal prenten, slechts twee of drie schilderijen nog bekend zijn. Volgens dr. Bredius moet Seghers er toch zooveel meer geschilderd hebben. En ook is het verwonderlijk, dat van het bekende overschot geborgen in de twee portefeuilles van ons Prentenkabinet (buiten de kleinere collectie's in Berlijn, Dresden en enkele hier en daar verdwaalde) zoo schaarsch wordt kennis genomen ook door hen, die alle namen der oud-hollandsche landschapschilders in het hoofd hebben.

Bij het noemen toch van de voornaamste bekende namen zou de naam van Hercules Seghers een onverwachte klank zijn.

Dat is een onrechtvaardige verontachtzaming, want uit die prenten, waarvan er vele even goed schilderijen genoemd kunnen worden, die niet alleen getuigen van de positieve grondslagen van zijn arbeid, maar waarin ook heenwijzingen zijn te bespeuren naar de velerlei tendenzen van een verlichten vooruitstrever, die later ontwakende inzichten reeds schijnt te hebben voorzien, mag worden aangenomen, dat zoo al het afgedwaalde werk terecht mocht komen, Hercules Seghers den naam zou verkrijgen van een der allergrootste landschapschilders uit het verleden te zijn.

Amsterdam Febr.

W. STEENHOFF.

Adoratie door Willem Kloos.

LXXXVIII.

O, wen 't fluweel der wimpers van uw donkere
Kijkers zich saamtrekt tot een fierlijk fronsen,
Schijnt me uw gelaat, in droomen, als een bronzen
Buste die staat met lip en oog te flonkeren....

En, wen 'k lang doordroom, lijkt het mij, als blonk er 'n
Zachte afglans over, als er ligt op 't donzen
Wiekje van bijen, die vóor noentijd gonzen,
En week-gewiegeld op wat luwtjes, klonk er 'n

Enkle viooltoon uit die tooverrijken,
Waar teere vingeren van englen strijken
Langs wondre snaren -van blank elpenbeen....

En'k vraag mij, daar toch alles werklijk scheen:
‘Hoe kan een droom zóó werklijkheid gelijken,
En zijn soms droom en 't werklijk leven één?’

LXXXIX.

Als een rivier, die tusschen oevers vloeit,
Weeldrig te zien en geurig, bloesem-rijke,
Met kleurge kelkjes, die al hangend kijken,
Hoe 't gouden zonnetje in het water gloeit....

Hij mag niet toeven, schoon hij vluchtig stoeit
Met enkle klokjes, die in hunkrend reiken
Te ver zich waagden en nu 't vochtig strijken
Voelen als vleiend kussen, dat hen boeit....

Zoo snelt mijn ziel en ziet de schoone dingen
In bonte weemling langs haar henen gaan,
Maar stroomt steeds door in onweêrhoudbaar dringen

Naar Haar, die blijft in strenge verte staan....
En slechts wat murmeling van smeekend zingen
Bied ik mijzelf in lijdzaam sussen aan....

XC.

O, de weelde en 't geluk, die, als uchtendgloeien,
Ons zouden opschijnen met stijgende macht,
Wanneer ik, met teeder zich toonende kracht,
Mijn wil als een slaaf aan uw voetjes mocht boeien!

Hoe zouden er de bloemen alom gaan bloeien
Met dubbel opgeurende, -kleurende pracht,
Hoe zou, wat ik ooit had gevoeld of gedacht,
Als een offer van wierook u 't hoofd omstoeien!

O, heel mijn allerdiepste zijn werd een zang,
Die, hoog om uw koninklijk gelaat heenzwierend,
Zou gaan zonder eind zijn harmonischen gang...

En wij, een paar gezaligden, rhythmisch zwierend,
Zouden, 's Levens hoog mysterie vroomlijk vierend,
Zingende dansen ons heele leven lang!

XCI.

Al weent de dag, gehuld in duisternissen,
Toch wil ik zingen, daar uw zon mij gloort,
En met een glans, door geen droefheid te wisschen,
Klaar door den nevel mijner smarten boort....

'k Blijf wel alleen, maar omhoog me, op zijn frisschen
Wiekslag genadig, gestadiglijk schoort
Moed om te zingen, die, zonder te missen,
Draagt uw gedachtnis naar de eeuwigheid voort...

Kom dan, en zing, o mijn ziel! tot de dagen,
Dat gij het einde uwer dagen stil ziet
Als een belofte u al nader gedragen

Van de opperste rust, die nimmermeer vliedt,
Tot u, uit schaduw des stervens, komt dagen
Eindlooze vrede na 't aardsche verdriet.

XCII.

Wel zijt gij weg, maar een glorie ondoofbaar
Brandt op mijn lippen en zingt uit mijn ziel,
Alsof, vergaderd naar God, een geloofsschaar,
Buigend als riet in deemoedig gekniel,

Diep-neêr voor uw voetjes ter aarde viel
In tempel mijns lijfs. En hoor, 't is me als stoof daar
Statig op 't dreunen des orgels: ‘Geloof maar!
Al wat gij zóó zingt, klinkt mede in haar ziel!’

Ja, zouden de heilige harmonieën,
Die'k breedlijk hoor druischen hier te uwer eer,
Niet wekken bij ú een koor melodieën,

Die droomrig ruischten, een lieflijke keer?
O, mochten zij saam eens klinken tot teêr-
Verlokkende stoet geluksprofetieën!

XCIII.

Als gij mij naderdet, dan waar 't of welig
Volschoone Zomer mij genade schonk,
Wijl uit de boschjes in de rondte klonk
Zacht kwinkeleeren van vooglen zoetkelig.

Ja, het werd zomer: Door velden week-gelig
Scheen 't me of de zeis van den maaier plots blonk
Op in het graan, hier en daar, dat gedwee zich
Buigende voor 't zwaaien ter aarde zonk.

Dát waren de aren der vol-rijpe schoven,
Die gij zoudt bergen als gouden geluk,
't Gouden geluk, dat ik ú durf beloven,
Heerlijk vergaderd in wereldschen druk.

Want, ach! de wereld is wèl als een onweêr,
Maar als wij lachten, dan kwam toch de zon weêr!

XCIV.

Ja, de zon zou schijnen met prachtgen lichtgloed,
De zon der Liefde, waardoor ik besta,
En roept niet de zon, als zegening, dra
Veel bloemen omhoog, waarvan elk naar 't licht moet

Met kopje en kroon, die 't in duisternis dicht-doet,
Maar opent, zoodra weer de groote genâ
Van 't licht neêrdaalt als een heilige wâ,
Die, 't leven gevend aan bloemen, haar plicht doet?

Dat zouden de bloemen der liefde zijn,
De kleine verblijdingen, staêg gebeurend,
Als vogeltjes vlug en als kindren rein,

Die, zachtkens de ziel in haar strevingen beurend,
Zelfs lieten in balsemend druppen geen schijn
Van vroegere smart, eens om droomen treurend.

XCV.

Want dit is schoonheid van de Liefde, glanzend
Als edelsteen en als de dood zoo diep,
Waarmee wij, dienaars van haar godheid, kransend
Ons dronken hoofd, dat in veel droomen sliep,

Tot ons haar zachte stem ter beêvaart riep,
Gaan met streng-plechtige beweging dansend,
Alsof een koor van heilgen dansend liep
Ten hemel op, die is dees aard omschansend.

Ja, ja, wij allen gaan en willen zacht,
Maar klaar en diep, met vrome kelen zingen,
Zoodat het breed opklinkt door de' aardschen nacht:

'Liefde is de Hoogste en Allerschoonste Macht!
Weet: door de werelden gaat dát woord dringen
Tot God omhoog, wiens Liefde onkenbaar wacht!'

XCVI.

O, englen zweven door de hoogste sferen
En roepen door de heemlen, dat het klinkt
Wijd-uit... Elk heilige met de ooren drinkt
Het zoet geluid graag op in vroom vereeren:

‘Gezegd zij allen, dat zij niet begeeren
Nog langer dezen hemel, schoon hij blinkt
Met millioenen glanzen, daar er zingt
Op aarde een engel, van wie elk kan leeren...!

Komt dan en zoekt, al dalend, uw genoote
En haalt haar ijlings weer naar 's hemels zaal!’
Men hoort, en strijkt naar de aarde, neêrgevloten

In lichte groepen met een breed gedaal...
Maar geen die keerde, nádat hij genoten
Had eens uw liedren en hun schoone taal...

XCVII.

Toen bleef de hemel leeg, want de englen zweefden
Half-zichtbaar, altijd om uw gangen been,
Zoodat het voor 't u lievend ziels-oog scheen,
Of daar uw beeltnis verveelvuldigd beefde, -

En als een kleed van hemelweelde weefden
Ze uit licht en aether om uw leedjes heen,
Zoodat nog meer uw lieve schoonheid scheen
Hoogste der velen, die verhemeld leefden...

Toen dreef uw leven, als een droom van rozen
In zuiver zonlicht, aan uw ziel voorbij,
Maar droomend bleeft gij in die schoonheid poozen,
Smachtend naar meer in zoete mijmerij...

Ach! waarom hebt gij dan niet fier verkozen
Den mensch, die meer u lieft, dan ooit hij zei?

XCVIII.

Liedren als klinkende luiten beloofde ik,
Liedren als vleiende windekens zoet,
Liedren zoo lieflijk en luchtig als loofde ik
't Liefste van alles wat ooit lieven doet.

Liedren op 't droevigst van alles ontroofde ik
Ook aan den kolk van mijn lijdend gemoed,
Liedren tot rhythmische klachten verdoofde ik,
Liedren zoo smartlijk als Gods druppend bloed....

't Lied is mij alles: op liederen zweef ik,
Daar ieder lied als een wiekslagje luidt.
Liedren zijn vogeltjes, liederen dreef ik

Als een gevleugelde schaar voor mij uit...
Op liederen wiegend, in liedren leef ik.
Totdat de doodshand mij de oogen zacht sluit.

XCIX.

Wanneer ik zing, dat gij, als Cherub stralend,
Zweeft op de trappen van het Hoogst Geheim,
Dan klinkt dat als versiering van mijn rijm,
En menschen denken, dat 'k in droomen dwalend

En uit het Hemel-rijk mijn beelden halend,
Verkeer als in den nevel van een zwijm,
Getroffen als ik neêrlig door den vlijm
Van Uwe schoonheid, mij in 't harte dalend.

Maar ik, ik zeg u, dat gij Cherub zijt,
Door ernst van wil en kracht van moedig handlen,
Waardoor gij 't vreemdste tot een zeegning wijdt.

Laat dus de menschen maar hoog-statig wandlen,
Met wijzen trots, die als een pluim zich breidt...
Gij zijt een Cherub in groot-hartigheid!

C.

Heilig zij alles, wat, Schijn van een stonde,
Heft zijn gedaante in het Licht hier omhoog...!
Heilig is Schoonheid, en wát wel hier konde
Schoon als de Schijn zijn, ofschoon hij bedroog?

Laat ons dan zweren om, vrij van de zonde,
Vrij van begeerte die keurende woog,
Rustig aanschouwend te gaan in den ronde,
Heffend het hoofd tot de dood het weêr boog!

'k Borg in dees verzen het zwaarste, het teêrste,
't Liefste van al voor dit droomende hart...
Zóó, met dees heiliging, sluit ik dit eerste
Boek van aanbidding en durende smart...

Zwijg nu, o droefnis! O! mochten de lateren
Vroolijk in heldere jubeling schateren!

Verzen van Willem Kloos.

Decemberstorm.

II.

De winter heeft zijn rijk weer ingenomen:
  Zeetlend op grauwen damp-troon in de lucht,
Doet hij zijn wateren geweldig stroomen,
  Terwijl zijn hollende adem wijd-uit zucht

  Langs 't naakte vlak der velden, met een vlucht,
Die door geen zachter wil zich in gaat toomen,
En, strevend stoer, de strak-gelijfde boomen
  Kronklend hun armen heffen naar 't geducht-

Voortjagend zwerk, waar in een wild vergaderen
  De opeen-gepakte wolken hunnen vorst -
  Die, statig, 't wicht der heerschappij streng torscht
En hoog-weg toornt - ontzinde troep verraderen,
  Gierend omslieren, of één grijpen dorst...

O, komt nog werklijk eens de Lente naderen?

Na den storm.

De storm heeft uit: de zon, met bleeken glimlach,
Gluurt door 't gewolkte, wijl de blauwten breiden
Zich uit als meren in de hemel-heiden,
Wier ruige grond nog gistren tot de kim lag.

't Wolk-heir dat lang met worstelend geklim plach
Aldoor te trekken op, als waar 't ten strijde,
Gaat nu met zachte zwevingen verglijden
En wijkt, alsof mijn droomend oog een schim zag....

O, kalmte na het razen! Komt er vrede,
En gaat de Winter nu als schoone koning
Zich leegren breed, majestueuslijk-puur?

Maar mij, hoe 'k smeek met melodieuse beden,
Mij wacht geen zonnig lachen in mijn woning,
En Liefde als Kunst is vreugd slechts van een uur....!

Levens-wijsheid.

I.

O, kinderachtig sterk-zijn is de klip,
Waarop veel zoekers wild naar de echte landen
Des waren levens op het laatste stranden,
Wanneer zij, zwervers met hun eenzaam schip,

Met turend oog en neergetrokken lip,
De woeste zeeën over, voeten, handen
En geest ten slotte steken als in banden,
Zich kalm-weg bergend op die steile stip,

Die uit de zee omhoog steekt, naakt en killig,
Waar zij dan toeven tot hun laatste grijsheid,
Aan 's Levens lieve warmte gansch ontwend....!

O, menschen! 'k vraag u: weest wat meer goed-willig...
't Leven bestaat in sterkte niet, - in wijsheid,
Die menschlijk goed-zijn als haar kind erkent!

II.

Ja, weest goed-willig als muziek, die, zacht-diep,
Harmonisch met het fijnste ziels-zijn zingt,
Zóó dat geen toon der melodie valsch klinkt
Bij 't schoonst wat in der onbewustheid nacht sliep

Van eenig mensch... Lacht vriendlijk! wie zóo lacht, schiep
Een trilling, die vertroostend diep-in dringt
Bij andren, tot onwillens daar opspringt
Een wederlach, dien's wondren goed-zijns macht riep...

Weest goed-van-wil grootmachtig, zoo dat spelen
Langzaam ál zielen samen in schoon kweelen,
Nu liggend in alleenheid verellendigd....

En zouden we ook op staal of keisteen stuiten,
Des óndanks klinke ons eigen zijn als luiten,
Wier zuivre klank der menschheid Schoon bestendigt!

Bondige historie der Hollandsche dichtkunst sinds 1880. Door H.J. Boeken.

Wat dit in '80 begonnen en nu nogloopend - waarom nu reeds gesloten gerekend? - tijdperk ten slotte der Hollandsche literatuur als blijvend werk zal blijken gegeven te hebben, wie die het nu reeds zou bestaan dit vast te stellen? Maar wel geeft het pas bij eenen enkelen helderzienden terug-blik van één hoofd-kenmerk te getuigen, kenmerk, waarom alle andere hoedanigheden zich, als kringpilaren om ééne midden-zuil, rangschikken: deze literatuur is als eene blootwoeling en wakker-wekking en ontploffing der laagst-gelegen mijn-gangen en afgronden der menschelijke ziel geweest.

Was het de geest van Rousseau, die midden uit de bebouwingen en dool-hoven eener top-zware maatschappij den onttakelden mensch naakt in de wildernis der natuur had willen terug-brengen, en is die geest weer even, maar voor het laatst, in hèl-verlichtende verschijning hier voor dit land het onthutsende Faunen-gezicht uit de Holland-omgevende zee komen opsteken? Was het de almachtige geest der Moderne Kunst, die, zich dronken gedronken hebbende aan de bedwelmende togen van woord-melodieën daar en tonen-symphonieën ginds, alle idealen van politieke en sociale hervorming als ijdele rook had zien vervliegen,

maar de alleenlijke heerschappij van het direct-nuttige en overal-geldige (en daarom door de menschen wel eens met het Geld veréénzelvigde), zich als een onomstootbaar gebouw op het in gansch andere verwachting overal omvergehaalde en nu in het licht der ondergaande zon zóó schoon zich vertoonende Oude had zien vestigen en was het die Geest, die nu voor het laatst in dit oude land van volks-vrijheid en volks-welvaart zijn eigen eeuw-kermis en algemeenen ronde-dans van ingewijden en ongewijd-nieuwsgierigen was komen vieren.

Maar wij, die den voetstap der geesten, bewegers van dit wereld-spel, wel hooren en de hooge aanwezigheden wel zekerlijk gevoelen, maar niet de namen kennen, waarmede zij in hunne samensprekingen elkanderen noemen, noch de taal, waarin zij elkanderen verstaan, laat ons liever van de menschen spreken, die in ons midden leven en hebben geleefd en van hunne menschen-daden vertellen, hoewel zij die uitvoerden naar de bevelen dier ongezienen.

* * *

Wat er gebeurd is, is dit: dat toen die jeugdige Hollanders van voor nu bijna twintig jaren geleden, in eene ontnuchterde en ontgoddelijkte wereld, op eens van aangezicht tot aangezicht voor hunne eigene zielen kwamen te staan, zij uitborsten in zulk een festijn van liederen en breed-uitvallende rede dat de aandachtige hoorders en de muziekanten zelven niet anders dachten dan dat het gansche leven hun voortaan zóó eene gedurige uitvoering van muziek zoude zijn.

En dat *is* het en dat *zal* het ook wezen, immers den genen, wien deze muziek wat anders was dan eene kortstondige bedwelming der zinnen of eene voorbijgaande spanning en verheffing der krachten, daar de ongeziene Meesters van Leven en Dood den zwakken sterveling in

hunnen dienst tot ongekende en hun-zelven onbewuste daden de volmacht verleenden. Want ook nog andere Machthebbenden zijn er dan die beiden, en hunne machten reiken over de grenzen van die Beiden heen, en er is geen tijd van jeugd of van ouderdom, die in de van hen begenadigden verandering brengt.

Maar voor dat de toekomst zich ons onthulle, worde van het door ons zelven beleefde Verleden verslag gegeven.

* * *

Naast Eénen, die een minder-omvattenden aanleg eerder krachtdadig ontwikkelende en een lichter bereikbaar doel zich-zelven stellende, in zijn korte leven tijd genoeg vond om een gansche helden-taak af te werken en gansch de zichtbare natuur op echt-oud-hollandsche trant naar eigen ziele-maat afbeeldende, zich eenen onvergankelijken naam verwierf, naast Perk, staat een ander, die de fondamenten van gansch een wereld-bouw in zich hebbend, in langzamer opgroei, als tot den bouw eener kathedraal tot het werk van zijn leven alle elders oprijzende werk-krachten tot zich trok en zóó de eigenlijke middelaar werd tusschen de ongeziene Machten en de allen schijnbaar voor zich zelf werkende individuen: Willem Kloos.

Wie de Taal toetst, toetst 's menschen voorstelling van het Heelal; want de taal gaf den mensch de Gedachte en de Gedachte is de Maat van het Heelal.

En de taal heeft hij getoetst, hij Willem Kloos. Niet de taal, zooals zij kàn zijn, een onmetelijke schat, openliggend voor iedereen; want zij lag niet open. Maar zooals zij was, de uitdrukking van eene gansche maatschappij en beschavings-periode. En hij toonde aan het bederf, niet dier maatschappij en dier beschaving, maar van de taal, die van die beiden de gelijkenis is; maar ook dat niet een bedorven maatschappij de zielen der menschen voor altijd aantast en

bederft, maar dat in het altijd zich vernieuwende geslacht der menschen, telkens nieuw de ziel opbloeit en tot éénig gewaad zich die oude taal kan hervinden en blazend daarin, als een uchtend-wind in de abeelen-loovers der lente, die daarvan de witte onderkanten doet verzilveren tegen de lucht, zich dat oude tot een altijd nieuwen tooi kan herscheppen. Want de taal is een oude schat, oud wellicht als de scheppende idee, die den vorm bepaald heeft van de menschelijke gestalte, maar in verschijning en openbaring jong als elk nieuw menschelijk personaadje zelf.

Minder hoeven wij dus te spreken - heeft hij ze zelf niet geboekt? - van de hooge samenspraken, die hij hield, hetzij met de machten in zijn eigen binnenste, of met de opgerezenen naast en tegenover hem, evenboortigen naar ze hem dochten, maar meest door hem zelven opgetild en belicht, hetzij dan vijandigen en smadelijk van hem geworpenen, hetzij dan bevrienden en als bondgenooten en medestrijdenden begroet; - maar meer hebben wij te spreken van den strijd, te midden van welken hij stond, van de machten, die hij opriep en bezwoer, van de heirscharen van engelen en duivelen, in bliksemde gelederen met elkander strijdende gezien, de meesten van welken reeds weder in hunne holen der duisternis of hemel-woningen des lichts weg-doken of daarhenen weder op wiekten, maar toch niet zonder de nagalmen van hunne vreugden en verschrikkingen in de hoofden en harten der stervelingen te hebben achtergelaten.

* * *

Want een strijd is het geweest en niet een vermaak der menschen. En niet om een prijs werd er gestreden, om geluk of eer of om wat anders de genadige goden den strijdenden stervelingen als loon van den kamp plegen vóór te houden, maar om de ziel ging het, om de ziel van den rossen-bedwingenden Hector; en gelijk dezen, in zijn

laatsten ren rond de muren van zijn stad, driemalen herhaald, al het bekende en van ouds geliefde voorbij-wielde, zoo zagen deze Hollanders al wat jonk-man de dorstige begeerte in het hart wekt, aan hunnen verheerlijkten en alle menschen-bedenksels vergetenden zienersblik voorbijglijden.

* * *

Vergeten. Wie zou de maatschappij kunnen vergeten? De gansche maatschappij, waarin hij is opgevoed (zelf wist hij dat niet) en die hem weer zou willen opslokken? En wie zou de historie kunnen vergeten en de mythologieën en ook den godsdienst? En alléén beseffen: de heerlijkheid der jeugd en hare begeerten, en de zekerheid dat al die heerlijkheid het beginsel des vroegtijdigen afstervens in zich draagt en dat nooit ééne dier begeerten ook maar voor het kleinste deeltje zal worden bevredigd. En wie zou die heerlijkheid en dat afsterven kunnen zien niet in het opbloeien van menschen-volkeren met hunne idealen en oorlogen, met hunne worstelingen en overwinningen of eindelijken nederlaag; - maar in het opengaan der lente binnen eenige dagen, met het verduisteren van haren allereersten en ongerepten lichtbloei binnen zóó korten tijd; en in dat geziene niet meer menschelijks gebracht dan een meisjes-beeld, het beeld van een meisje, zoekende den reeds door het licht eener vroegere liefde verblinden en op alleen-zich-zelf-hoorende eenzaamheid belusten jongen god, en geen andere heuchenis daarin gebracht dan die aan de verlokking en verlustiging der dingen van begeerte, van bloeienden wasdom en van droef afsterven, in het kort aan alles wat kon besloten worden binnen een kort Mei-leven - wie kan met al de lichtheuchenis van dit ééne al dat andere vergeten? Dat kon Herman Gorter; en die heuchenis en die vergetelheid, hij heeft ze nedergelegd in zijn Mei.

Zoo klonk dit lied, helder als de gorgel eens zangs-vogels,

krachtig als de klok in de keel eens jonkmans, in de ongestoorde, ofschoon aandachtige meuschen tot zich trekkende, eenzaamheid des wouds.

Dit was de stem van den man, die alleen naar zich zelf luisterde. Het was als een lichte, onbewogen plek in de storm-onmachte atmosfeer, een plek waar de zon op den grond scheen en het blauw van den ether op nederblikte, maar daarom heen joegen de zwarte wolken en huilde of triumpheerde de ontketende wind.

En wie daarin vóór-ging en heerschte, als god van den storm, hij was het wien wij hierboven hebben genoemd.

En als het verwonderlijkste der wonderen die hij verrichtte mag wel dit worden genoemd dat hij eene vrouw,[1)] eene hollandsche vrouw, wie dit stormen en laaien der hartstochten beängstigde en verdroot, al kon zij er niet de machtige rhythmen en geesten-dans in miskennen, die haar toeklonk als verlokking en helsche muziek, dat hij die vrouw deed uitbarsten zelve in een orgel-storm van verontwaardiging en tot een boetpredikatie in verbolgenheid of zij den stormwind tot stilte bezwoer, zoodat zij schier leek eene profetesse en eene zelve van God begenadigde, maar het was inderdaad de hollandsche bezadigdheid, die door haar tot kalmte vermaande, en dat met een waardigheid en een intonatie, waartoe slechts de bewondering voor den vijand zelven haar den opstoot gaf.

Nog even scheen zij, getuigende van haar eigen lijden en zoeken, uit te bersten tot een frissche bron van gezang, tot een levende beek of een effen stroomende rivier, die der oneindige zee in den schoot ijlt; maar eerlang werden die klare wateren door het dorstig zand van betoog en abstracte redeneering verzwolgen, zoodat slechts droogheid vond, wie de richting van haar stroompad volgende, ook verder-op aan de zelfde klare wateren gehoopt had zich te zullen kunnen laven.

1) Henr. v.d. Schalk.

En voor 't oogenblik worde, waar nog zoovele anderen mede hadden kunnen worden genoemd, slechts van deze beide enkelen, Gorter en Henriëtte van der Schalk, gewaagd, omdat zij zelven nu bezig zijn de heiligdommen, tot welke zij eenmaal waren toegelaten, in verbijsterenden waanzin te smalen.

* * *

Maar nog van een andere geesteswerking moet hier worden getuigd. Het warme bloed der offeranden was vergoten, de purperen wijn was geplengd, waar de groote schimmen des verledens op plegen af te komen om weder het leven der levenden mede te leven en dezen hunne innigste hartgeheimenissen te openbaren, gelijk ze afkwamen op Odusseus, toen die wel verre van de gewone gangen der menschheid was afgedwaald, maar zijne Moeder kwam tot hem en sprak hem toe zoodat hij wel driemalen - maar vruchteloos - de armen om haar henen trachtte te slaan en de ziener kwam tot hem en deed zich hooren zoo dat de zwerver van hem de verder te volgen reiswegen vernam.

De Mythe was voor ons weer levend geworden en daarmede de bewustheid van de Eenheid der Menschelijke ziel. De dichters hadden voor alle tijden gesproken en wat zij zeiden weerklonk weder in ons binnenste-zelf. Wij waren niet meer in de historische aanschouwing gevangen noch in de vormen van voorbijgaande maatschappijen beklemd. Wij zagen in alles het strijden der groote zielemachten met de trage, onoverwinnelijke stof, van de altijd uit zichzelf wellende lichtbron met de willooze duisternis rondom. De kring van het alledaagsche was voor ons verbroken, en over onze hoofden welfden zich de hemelen der Tragedie, voor onze oogen weken en kwamen naderbij de verschieten, waarin de gestalten der eeuwige waarheden zich om elkanderen rangschikken en scheiden, en wij voelen onder onze voeten als vasten grond den daverenden strijd-vloer van het Epos.

Voorjaar. Door H.J. Boeken.

I.

En dacht ik vroeger wel dat klein maar zijn
Zou 't deel, dat in mijn leven zou een vrouw
Innemen, maar sinds ik 't nu weet en jou
Heb mogen nemen tot dit leven mijn,

En sinds dit leven meer en meer wordt dijn,
Hoe groot en grooter wordt nu 't al en 't blauw
Der wereld-einden wijkt en wijkt nu 'k schouw
Met blik, verteêrd door liefde's nieuwen wijn.

In 't midden zit gij met dat donker hart
Vol licht en liefde en met die vragende oogen
Of ze eindlijk op geluk nu hopen mogen.

En wel heldhafter rijst mijn hart op vert'
Rondom of Min te winnen die gedooge,
Dan valt terug waar liefst licht al 't zwart tart.

II.

En komt dan al mijn denken niet tot u
  Weerom? Gelijk aan 't zalig nest onttogen
  Wel de aadlaar eenzaam heenstreeft door den hoogen,
Dan valt terug in 't hangend broed-nest luw

Dat hij zich daar het nestlijk thuis vernuw.
  En zóó ook ik, daar 'k heenvlieg door de bogen
  Der wereld, lokking wel voor zoekende oogen,
Is 't dat 'k wat anders zoeken zou dan U?

Want daar ik heenstreef door de wijde lucht,
  Wat anders zoek ik dan het zonnelicht,
    Moeder en bron-aêr van al warmte en leven,
    Moederlijkst mij, daar het mij heeft gegeven
  In uw jonkvrouwlijk, moederlijk gezicht,
't Moedertje mijn, bij wie ik 't al ontvlucht.

III.

Sterren-nacht.

Onder dat teeken woont de liefste mijn,
Wijdluftig teeken, waarin staat geschreven,
Onaantastbaar in 't wit verguld gedreven
Van een onweetbre wereld witte afschijn

Verradend bloô, wat daar wel in mocht zijn
Van een rumoerig, wild-krioelend leven.
Hoe licht is mij dan daar ik bij mij leven
Weet en aanschouw een welvertrouwbren schijn

Van wie 'k zoo goed ken! En toch staêg ontpaerelt
Daar nieuwe schat aan nieuw-ontdekte mijn
Makend mij rijk en rijk mijn rijke zijn,

Zòò dat ook nu, nu 'k loop in donkre waereld
Van stads-nacht, als woud-diept van mom omhuld,
'k Me innerlijk voel van wonderlicht vervuld.

IV.

Wat is dat voor saizoenloos zacht-lam weêr!
Schudt geen storm-merrie nu de slanke flanken,
Dat regen-manen golven zwierig neer,
Lerpend den krommen nek, en leen'ge lanken?

En is er ook niet, stremmend tot strak meer
Den water-plas, dat klanken feller klanken,
De vorst, die 't al slaat in haar boei, den blanken,
Heerschend in helle lucht, zóó hoog en veer?

En is ook zij ver, dat ik éénzaam zit
Van wie ik te-avond nog het lokken-git
Golvend de lieve hoofd-slapen zag omzoomen?

O kom dan nieuw getij, doe met u komen,
- Daar zomer-hoogheid valt in wildheid neer -
Haar lieve aanwezigheid zoo wild, zoo teêr!

V.

Wat zag ik daar ik de oogen sloot te nacht,
Dieper dan nacht en hel in 't donker flonkeren?
Dof werd het donker rond me en 'k zag uw donkere
Oog-paar, met ietwat geel licht rondend zacht

Daarom, en wat daar altijd in smeult: macht
Van Min, die oplaait soms tot hel-licht. 'k Zonk erin
Als in gewelven, gansch een stad; en klonk erin
Niet echo-klank van klokken-zank en klacht, -

Een klokken-klacht om al wat gaat voorbij?
Wat klokken? 't Teeder lijf, dat door zich jagen
Voelt al de erbarmlijkheid van 's levens slagen,
Hartstocht-betokkeld speeltuig.... Melodij

Joelt op van zonne-vreugd en uchtend-klanken:
Licht' zóó uw Morgen, liefste, in zonne-spranken!

VI.

Uw morgen, ja, uw middag, al uw dagen!
Wat is er onder 't stadig licht der zon,
(Die tot gena noch ongenade won
Ooit 't menschdom, hoe ook oogen hopend zagen

Op tot 't gestarnte vast der koopren dagen)
Dat ik niet dier Macht, die mij toch dunkt bron,
Die mij alleen dees teêrheid geven kon
Zou met mijn machtigst bidden voor u vragen?

Dees teêrheid was 't, die mij het Machtigst bleek,
Dit zachte 't sterrekst in vijandge waereld
Waar toch niet Vrede, maar staêge Oorlog heerscht,

En toch van alle machten is die Eerst,
Waar heete traan door 't machtloos oog ontpaerelt,
Waar zorg door aanvaart teedren wangen bleek.

Literaire kroniek.

De heer Louis Couperus, de verloren-gewaande, grootmachtige schrijver van Eline Vere, dat wondervolle boek, waarin hij als ziend en voelend kunstenaar, als mensch van meer dan gewone zielsdiepte en met een fijn-breed vermogen van uiting stond, maar die daarna, tot verbazing en smart der zuivere elite, terug-zonk, wèg uit de levende kunst, in een koud en zielloos, een stijf-beredeneerd marionettengedartel, de heer Louis Couperus heeft nu met dit boek, dit epische visioen, dat, met den naam van Psyche op het voorhoofd, op ons, veel-lievenden kriticus aanzweeft, zijn rang van waarachtig kunstenaar heroverd, een daad van zeldzame beteekenis gedaan.

Want wij waren, hoewel noode, reeds eenigszins begonnen aan de waarachtige toekomst zijner kunst te wanhopen, na die reeks van koel-verzonnen, op stelten loopende poppenkast-vertooningen, waarmede hij, in de laatste jaren, onder majestueuslijk-klinkende namen, het wereldgewoel tot opzien dwong. En wij hadden ons afgevraagd, met een beetje benauwing over het op- en neder-golvend gewissel van ieder's kunstkracht: Hoe kan een auteur, wien zóó het leven met zijn diepte doorschokt heeft, als b.v. uit Eline blijkt, zoo weer op eens zichzelf gaan negeeren, en wanen, dat hij kunst heeft gemaakt, als hij, met wat uiterlijken prachtzwier, doode spoken laat dansen aan katrolletjes, waar men waarachtige Kunst-in-Schoonheid, waar men levende wezens eischt?

Maar hier hebben wij thans, gelukkigerwijze, een boekdat weer innerlijk doorleefd, een boek dat weer echt- en diep-doorvoeld is, een boek, waaruit weer, in haar volle glorie, de rijke ziel van Couperus tot ons spreekt.

Dit boek, deze Psyche, is weer levend, weer reëel, ondanks

dat het niet het daaglijksche nabootst, want het geeft de zuivere realiteit van 's schrijvers inwendig zieleleven, zooals het spontaan-gevoeld bij hem opkwam, omdat hij kan zijn een begenadigde-van-geest. De figuren, die hij geeft, hij heeft ze gezien en gehoord en doorvoeld ook, en zij zijn dus zelfs veel reëeler, met recht, veel werkelijk levender voor den geest des lezers, - omdat zij eerst, met gevoel en verbeelding, waarachtiglijk doorleefd zijn in den geest des schrijvers, - dan de droge, de nuchtere, houten gedaanten, die men, vaak geheel ten onrechte, durft noemen realistisch, omdat zij eenige uiterlijke punten van overeenkomst vertoonen met de dagelijksche werklijkheid, zooals die zich strak-stijf voordoet aan een oppervlakkigen, banalen geest.

De wezenlijke waarde, het blijvende der kunst, ligt toch niet in de soort van reservoir waaruit men zijn kunst haalt, maar in de kracht, de fijnheid en de zuiverheid, waarmede de geest van den scheppenden schrijver heeft gezien datgene wat hij zag. Wat hij zag - 't komt er niet op aan, wáar, 't zij in de werkelijkheid, die hij voelende ziet met zijn geniaal ziels-oog in zijn diepste binnenst, 't zij in die andre werklijkheid, die hij, als hij wou, kon tasten met zijn handen, daar zij zweeft, in stoffelijken vorm, met voor ieder zichtbare bewegingen, in de feitelijke ruimte om hem heen.

Ja, dit boek, deze teêr-sterke Psyche, is levend met het echte, inwendige leven, het veelvoudige zielsleven van den heer Couperus, dat hij geduldig en trouw bespied heeft, en is dus even reëel, even blijvend van waarde, als de fijnuitgewerkte weêrgave van het suffe geroezemoes in een huis-van-genoegen, of het brute getier van een standje-op-straat.

Mocht de heer Couperus zich dan voortaan bepalen tot het met liefde en zorg ‘fotografeeren’ van de schoonheid in zich en om zich en overal, en zoo steeds blijven de eenig-groote artiest die hij kan zijn.

WILLEM KLOOS.

Verzen van J. Reddingius.

I.

'k Aanschouw den bergstroom weer, den welbeminden,
en zie het water gaan van af de brug,
waar eendjes glijden in een rij, vlug-vlug,
gedreven door de golven, speelschgezinde.

Geen blijheidsdroom, dien ik niet hier hervinde,
het schoon verleen zie 'k als verjongd terug -
staat aan mijn zijde niet het rondgekinde
blauwoogig kind, 't haar golvend langs den rug?

't Is vreugd te zien naar 't dartel-stroomend water,
door 't felle licht met vloeiend goud getint,
omkrullend golf na golf, een zachte wind

strijkt snel het wilde water over. Later
bloeit in ons leven nog de vreugd er van,
ziend naar 't verleen als oude vrouw en man.

II.

De boomen lijken te klimmen
den heuvel op,
maar kunnen niet bereiken
den hoogen top.

De nachtwind komt gevaren
en waait hen aan,
ze zwaaien met hun takken,
doch blijven staan.

Het lijken vermoeide menschen,
die met misbaar
van stemmen angstig kermen
in groot gevaar.

Ze zijn betooverd, verloren
't bevrijdingswoord
en zijn gedoemd te wachten
al voort, al voort,

tot iemand zonder zonde,
in schoonen nàcht
van kerstmis, bidt tot Gode
en 't zegt heel zacht...

Dan klinkt uit bleeke monden
een luide kreet -
Het daagt, waar zijn de boomen?
niet één, die 't weet. -

III.

De witte ruggen blinken in den nacht
van breede golven, die versomberd schijnen
en huivring wekken in een grillig deinen
op 't meer des doods, waar zucht der schimmen klacht.

Heeft Charon dooden tot den God gebracht,
Aidoneus, hij, wiens naam doet snel verdwijnen
den lach van jonge knapen en van van reine
jonkvrouwen 't lied verstommen, klinkend zacht?

Na iedre golf, die rees, blinkt weer een rug
van breede baar, die uit-te-vloeien gaat
en ver zich strekt tot onafzienbre straat.

'k Denk Charon straks te zien. Niet keert terug
de hooge rust, die 't harte mij ontglee,
bewogen-wild door 't lied der sombre zee. -

IV.

De beuken staan zoo stil,
   een wacht
      van boomen,
waar 't licht door zonne-gril
      blijft stroomen.

De wind waait zachtkens aan,
   een pracht
         van vlammen
lijkt langzaam op te gaan
         om stammen.

De blaren vlammen puur,
   de zacht-
         bruin-roode -
Zon wèg, het bladervuur
         gevloden! -

Wereldvrede. Door Edw. B. Koster.

I.

Niet *moeten* sloven voor het daaglijksch brood,
Noch buigen voor de nukken van een heer,
Niet willoos kruipen voor een godsdienstleer,
Genepen door den dagelijkschen nood; -

Geen armoe van de wieg tot aan den dood,
Geen menschen levend in een and're sfeer
Dan hunne broed'ren, zonder zielsverkeer,
Geen hong'renden onthaald op kruit en lood; -

Geen rijken wentelend in weelde en pracht,
Onnutte slijters van den kostb'ren tijd,
Hun dag verslapend, beuz'lend in den nacht; -

En geen bestuurders, die hun eigen ik
Verheffen, vol van trots en ijdelheid,
Zich slechts bekomm'rend om het oogenblik.

II.

Neen; - O, maar juicht bij 't heerlijk vergezicht,
Zich oop'nend als een laan in zomerwoud,
Waar zonnespranken vliegen door het hout,
O toekomst, stralend in zeeghaftig licht!

Is *aller* arbeid niet de hooge plicht,
Zoolang de mensch op eigen kracht vertrouwt?
Wie is er zoo gevoelloos dat hem rouwt
Zelf meê te maken *aller* leven licht?

Verheft dus 't schuwe en voortgejaagde wild,
Die werkers, zuchtend onder d' ijz'ren dwang
Van 't leven, dwingeland, wiens zware macht

Hen wreed ter neer drukt. Goed geluk en kracht
En kennis zij hun deel; dies minder lang
Hun kamp zal duren; - hoog hen opgetild!

III.

Waait uit, banieren voor den grooten dag
  Waarop de vrede wordt verkond op aarde,
  Nu zij weer wordt een lustwarand, een gaarde
Vol gretig leven - wappert, vaan en vlag!

Ontbloot het hoofd met liefdevol ontzag
  Voor haar, de aanbiddelijke en eerbiedwaarde,
  De vrij rondblikkende, eeuwig onvervaarde
Vorstin der wereld met haar godenlach!

Klept klokken! Roert uw tongen van metaal!
  Dat hoog het licht langs onze steden straal
In slingervonkeling van vlammend goud!

‘Er is op aarde vrede! Een koningin
  Van heel de wereld huldigen wij in!’
Roep dit met koop'ren galming, o heraut!

De hel van Dante Alighieri door H.J. Boeken.
De eén-en-dertigste zang.
Overtocht tot den negenden ommegang.

Den laatsten der Buidelen achter zich latende, naderen de Dichters den rand des afgronds, waaruit zij als torens, de reuzen ter halverlijve zien uitsteken. Een van hen, Antaeus, zet hen op den negenden ommegang, die den bodem vormt, neer.

[1] Eéne zelfde tong [was het die] mij eerst beet, zoodat
[2] ze mij de eene en de andere wang verfde, en [die]
[3] mij voorts de artsenij toereikte.

[4] Aldus hoor ik, dat de speer van Achillis en van zijnen
[5] vader placht oorzaak te zijn eerst van eene schâlijke
[6] en dan van eene goelijke tooge.

[7] Wij keerden der rampzalige vallei den rug toe, over
[8] den oever-rand, die haar van rondom omgeeft, voort-
[9] gaande zonder eenig gesprek.

[10] Daar was minder dan nacht en minder dan dag, zoo-
[11] dat de blik mij maar weinig vóóruit ging: maar ik
[12] hoorde eenen luidruchten horen schallen,
[13] zóó luide dat hij elken donder zou hebben verdoofd,
[14] en die deed mij, hem tegemoet [en] zijnen weg opgaande,
[15] mijne oogen ganschelijk naar ééne plaats richten.

[16] Na den pijnlijken knak, wanneer de Groote Karel
[17] faalde in zijn heilig ondernemen, toen heeft Roeland
[18] niet zoo gruwelijk getoet.

[19] Nog kort maar hield ik het hoofd ginds-heen gericht,
[20] wanneer ik me docht vele hooge toornen te zien;
[21] waarom ik [zeide]: ‘Meester, zeg, wat is dat voor een land?’

[22] En hij tot mij: ‘Omdat gij van te verre door de duis-
[23] ternis uwe blikken doet gaan, gebeurt het dat gij
[24] voorts in uwe voorstelling dwaalt.

[25] Gij zult wèl zien, indien gij ginds aankomt, hoezeer
[26] het zintuig door den afstand zich laat misleiden:
[27] daarom zet u zelven wat meer tot spoed aan.’

[28] Voorts vatte hij mij liefderijk bij de hand, en hij zeide:
[29] ‘Vóór dat wij dichterbij zullen zijn, opdat de zaak u
[30] minder vreemd voorkome,
[31] weet dat het geen torens, maar reuzen zijn en dat zij
[32] van den navel nederwaart gansch en al in den put
[33] zijn rondom langs den oever.’

[34] Gelijk, wanneer de nevel zich verspreidt, de blik lang-
[35] zamerhand herteekent dat wat de damp verbergt, die
[36] de lucht verdikt;
[37] alzoo, daar [mijn blik] de dikke en duistere lucht
[38] doorboorde, en wij al nader kwamen bij den rand,
[39] vlood mij de dwaling en won mij de vrees.

[40] Omdat, gelijk boven op den ronden ring-muur Monte-
[41] reggion met torenen zich bekroont, aldus beterenden
[42] den rand, die den punt omringt,
[43] ter halverlijve de schrikkelijke reuzen, welke
[44] Jupiter nog uit den Hemel bedreigt, wanneer hij
[45] dondert.

[46] En van enkelen werd ik reeds het aangezicht gewaar,
[47] de schouders en de borst, en van den buik een groot
[48] gedeelte en langs de ribben nederwaart de armen.

[49] Gewis Natuur, wanneer zij afliet van de kunst om

[50] zulke levende wezens te maken, deed wel om zulke
[51] uitvoerders aan Mars te ontnemen.

[52] En dat haar geen olifanten of walvisschen rouwen,
[53] wie het keuriger beschouwt, hij houdt er haar te meer
[54] rechtvaardig en bescheiden om;
[55] want, waar de drijfveer van de reden zich voegt bij den
[56] kwaden wil en het vermogen, daar kan de mensch
[57] gansch geen tegenweer bieden.

[58] Zijn aangezicht scheen mij zóó lang en breed als de
[59] pijn-appel van Sint Pieter te Rome; en naar verhou-[59]
[60] ding daarvan waren de overige gebeenten.

[61] Zoodat de oever, die hem tot broek was van het mid-
[62] den nederwaart, zooveel van hem daarboven vertoonde,
[63] dat tot zijne lokken te [kunnen] komen
[64] drie Friezen zich kwalijk zouden hebben beroemd;
[65] omdat ik drie groote vademen zag van die plaats
[66] nederwaart, waar de mensch zich den mantel gespt.

[67] ‘Rafel mai amech zabialmi,’ begon de wreede muil
[68] te zingen, wien geen zoetere lofzangen voegen.

[70] En de Gids mijn tot hem: ‘Botte ziel, houd u bij den
[71] hoorn, en geef u daarmede lucht, wanneer toorn of
[72] hartstocht u raakt.

[73] Zoek aan uwen hals en daar zult gij het koord vinden,
[74] dat hem gebonden houdt, o ziel-in-verwarring, en
[75] zie naar hem, die u de borst omkringt.’

[76] Voorts zeide hij tot mij: ‘Deze beschuldigt zich-zelven;
[77] dat is Nimrod, door wiens kwade inval niet maar ééne
[78] taal in de wereld in zwang is.

[79] Laten wij hem staan, en spreken we niet onnut met hem:
[80] daar deze taal voor hem zóó is als de zijne voor een
ander, want aan niemand is zij bekend.’

[81] Dies doen wij verder de reize, ter slinker gewend;

59 Deze pijnappel vroeger op het graf van Hadrianus is nog in den tuin van het Vaticaan te zien, (Giardino-della Pigna).

[82] en op een boogschot afstand, vinden wij den andere,
die nog veel trotscher en grooter is.

[85] Wie de meester geweest was om hem te gorden, dat
[86] weet ik niet te zeggen, maar hij hield de ééne hand
[87] vóór en de andere achter opgebonden
[88] door een ketting, die hem omwonden hield van den
[89] hals nederwaart, zoodat boven het verborgene van
[90] hem, die ketting zich kronkelde tot den vijfden draai.

[91] ‘Die hoovaardige wilde de proef nemen van zijne
[92] kracht tegen den hoogsten Jupiter,’ zeide mijn Gids:
[93] ‘en vandaar heeft hij zoodanige verdiende straf.

[94] Ephialtes heet hij; en hij deed zijne groote proef-
[95] stukken, toen de reuzen de goden bevreesd maakten:
[96] de armen die hij beurde, beweegt hij nooit meer.’

[97] En ik tot hem: ‘Indien het zijn kan, dan zoude ik
[98] wel willen dat mijne oogen ondervinding kregen van
[99] den mateloozen Briareus.’

[100] Waarop hij antwoordde: ‘Gij zult Antaeus dicht hierbij
[101] zien, die spreekt en niet gebonden is, en die zal ons
[102] nederzetten, op den bodem van alle kwaad.

[103] Diegene, dien gij zien wilt, is veel verder naar ginds,
[104] en is gebonden en van eene gedaante zooals deze,
[105] behalve dat hij veel woester schijnt in het gelaat.’

[106] Nooit was er zóó geweldige aardbeving die een toren
[107] zoo hevig schudde als Ephialtes zich repte om zich
[108] heen en weer te schudden.

[109] Toen vreesde ik meer dan ooit den dood; en er ware
[110] niet meer noodig geweest [om mij te doen sterven]
[111] dan die angst, indien ik niet de koorden gezien hadde.

[112] Toen gingen wij verder voort en wij kwamen tot An-
[113] taeus, die wel vijf ellen, zonder het hoofd, boven de
[114] de grot uitstak.

[115] ‘O Gij, die in het fortuinig dal, dat Scipio erfgenaam[115]
[116] van glorie maakte, wanneer Hannibal met de zijnen
[117] hem den rug toekeerde,
[118] voorhenen duizend leeuwen tot buit erlangdet; en van
[119] wien het nog schijnt dat men gelooft dat indien gij
[120] bij den hoogen oorlog uwer broeders waart geweest,
[121] de zonen der aarde hadden gewonnen; zet ons
[122] beneden neer (en heb daar geen af keer van) waar de
[123] Cocytus de kilte omsluit.

[124] doe ons niet gaan tot Tityos of Typhon: deze vermag
[125] te geven datgene waarnaar men hier begeert: daarom
[126] nijg u en verdraai niet den muil.

[127] Nog kan hij u roem in de wereld geven; want hij
[128] verwacht nog een lang leven indien niet voor den tijd
[129] de Genade hem tot zich roept.’

[130] Aldus sprak de Meester; en gene breidde in der
[131] haast de handen uit, en nam mijnen Gids op met
[132] die handen van welken Hercules het nijpen had gevoeld.

[133] En Virgilius, wanneer hij zich voelde vastgrijpen,
[134] zeide tot mij: ‘Rep u hierheen, zoodat ik u vatte:’
[135] Voorts deed hij zoo dat één bundel werden hij en ik.

[136] Gelijk de Carisenda schijnt voor den kijker, die staat[136]
[137] onder hare helling, wanneer eene wolk over haar gaat
[138] zóódat zij in tegengestelde richting helt:
[139] zoo scheen Antaeus voor mij, die oplette om hem te
[140] zien zich overbuigen, en het was een oogenblik zóó dat
[141] ik wel liever langs een anderen weg had willen gaan.

[142] Maar lichtelijk zette hij ons op den bodem, die Lucifer
en Judas verslindt; noch bleef hij daar, aldus genegen,
[145] en als een mast op een schip richte hij zich op.

115 Volgens Lucanus IV 590 sq. woonde Antaeus in de vlakte van Zama waar hij zich met leeuwen voedde.

136 de *Carisenda*, de laagste en schuinste der beide schuine torens van Bologna.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 8]

Verzen van Jeanne Reyneke van Stuwe.

Mist.

De Maartsche treurdag sombert àl maar voort...
Een dun, wit-killig waas floerst laag de velden over.
De wind, die even zucht door 't reeds ontluikend loover,
Sterft steunend weg, droef als een afscheidswoord.

Flauw lichtend gloeit de roode brand der zon
Door 't grauw, als breede toorts, in onheilsnacht ontstoken.
Zij is, in 't nevel-vale, angstig weg-gedoken,
Omdat de mist ook haar in 't weefsel spon.

Laag hangt de lucht... een grijze regenlucht,
Die schreit om eigen leed. De weeke, witte wolken,
Bol-drijvende op westenwind, soms vormend kolken,
Verwuiven weer, in mystisch-stille vlucht.

De laatste zwakke zon-sprank is vergloord. -
Een groote, gele maan gaat aan den hemel hangen.
Het land ligt stil, in damp en mist gevangen...
De Maartsche treurdag sombert àl maar voort...

Sainte Gudule.

I.

In 't kerk-ruim staren mijn verwonderde oogen...
Hoog-staatge wanden bergen eenzaamheid.
Pilaren schragen, wat zich plechtig breidt
En bogen kruisen steeds nog hooger bogen...

Het licht, dat dralend door de ramen glijdt,
Heeft kleuren-vlammend alles overtogen.
Hier ademt liefde, leeft nog mededoogen:
Ginds aan het hooge kruis de mensch-god lijdt...

O, vóór de twijfel mij geheel verblinde, -
Gij, wien ik wijdde 't innigst zielsbewegen,
Erbarm U mijner! Geef mij mild Uw zegen...

Ach! onder 't wijd-verlatene gewelf,
Zie 'k, eenzaam weenend, dit mijn arme zelf,
Dat troost behoeft... en nergens troost kan vinden...

II.

O, 'k zou zoo gaarne mij deemoedig voelen:
Klein kindje, dat den steun des Vaders zoekt...
Nooit-twijflend g'looven, aan wat staat geboekt,
Noch aan des Heilgen zuiver-rein bedoelen...

O, zoo ik in een donkre, stille hoek 't
Hoofd biddend boog en kalmde 't ziele-woelen...
Kan waarlijk geloof 't brandend leed verkoelen,
Berusting brengen, aan wie 't leven vloekt?...

Het dreunend orgel overstemt mijn denken, -
'Ave Maria', preevlen priester-lippen.
Het wijd-geslingerd vat doet snel ontglippen

Een wolk van wierook, die àl hooger walmt.
Vroom-knielend ligt het volk, dat psalmen galmt...
- O, ik benijd, wien beden vrede schenken...

Smeeking.

Mijn ziele verkwijnt van heimwee naar u...
Maar zij zal stil vergaan in trotsche zwijging, -
Zooals een bloem, in zwakheids-nederzijging,
Waarover stormwind streek verkillend-ruw...

Onmerkbaar-zacht zal zijn die ziele-nijging:
Mijn ziel sterft als een bloem, in luchten-luw...
Heel-needrig zijn en zwijgen past haar nu, -
Zij was te zwak voor de allerhoogste stijging...

O, lief, vergeef me, dat ik heb gezegd,
Dat ik u liefhad... liever dan mijn leven...
O, lief, vergeef, vergeef me, dat ik slecht
En zwak, mijn arm gevoel ù heb gegeven,
Mijn liefde aan ùw voeten heb gelegd...

O, God, diè zonde wreekt mijn eigen leven...

Van toen.

Ik zag mijn ziele eens zoo wonder-mooi:
Als witte bloem, op teeren stengel rankend...
Maar ach! de bloem, in 't gouden zonlicht blankend,
Als mat albast, werd noodlotsstorm ter prooi.

Eens vouwde ik vroom de handen samen, dankend
Voor 't heilig-reine van heur schoonen tooi...
En van mijn lippen juichten, teeder-mooi,
Dankbare liedren, droefheid overklankend...

Ik heb mijn zielsbloem langzaam zien vergaan.
Ik zag haar stil, in open licht verbroozen...
Geknakt heur kroon... verijld heur marmren blaân,
Gesloten om het doode hart der rooze...

Maar weenend nog, ben 'k zalig in den waan:
Mijn zielsbloem heeft den schóónsten dood verkozen...

Klacht.

O, zie, ik wil mij buigen en verkleenen
En boeten 't leed, dat ik u heb bereid...
Kom wèer... ik weet, dat gij meelijdend zijt, -
Mijn oog is mat, mijn aanzicht bleek van weenen...

O, 't visioen van toekomst-eenzaamheid...
Ik ben zoo bang voor 't duistere alleene...
Mijn fiere ziel is mij opeens verschenen,
Als treurend kind, dat om erbarmen schreit...

O, gij, die mij uw liefste noemde, kom
En troost mijn tranen weg... In knielend kermen,
Hef ik mijn handen naar u op... In stom

En deerlijk weenen smeek ik om ontfermen...
Vervul mijn nederige bede... kom,
Sla de armen veilgend om me heen... bescherm me...

Aan zee.

De zee zwalpt aan, in breede, onmeetbre slagen,
In dreigend naadren, tot waar 'k eenzaam sta.
Waar straks nog, als door vlijmend-scherpe spa
Gegraven, schuim-gevulde voren lagen,
Is 't àl gelijk... Ik sla het woelen gaê
Van 't komend-gaande, rustloos golven-jagen:
Zóó wordt des menschen vreugde aangedragen
En wijkt weer weg en laat geen sporen na...

Zooals die golven 't weerloos strand aanvielen,
Zoo stormde eens woest het leven op mij aan,
Met groot geweld, in altijd wilder wielen,
Als koelde het zijn kracht door beukend slaan...
Ik boog mij neer, in diep beweegloos knielen:
Zwaar is de strooming over mij gegaan...

Verzen door P.H. van Moerkerken Jr.

I.

O Maagd aanzie dit arm weze' in genade,
Uwe genade en liefde is zoo oneindig;
O Maagd wil dit arm wezen toch niet smaden,
In Uwe tranen leeft genade oneindig.
O Maagd aanzie dit arm weze' in genade,
Aanzie dit lijf dat smeekt om liefde oneindig,
Het heeft gezworven langs zoo droeve paden,
Geroepe' in deemoed om genade oneindig,
O Maagd aanzie dit arm weze' in genade.

II.

De wind des avonds woei door kil-ommiste lanen
En doode blaad'ren daalden in een nacht van weeën,
Aan verre kimmen zonk de sikkel van de mane
Waar schemerglansen langs de wijde waat'ren gleeën.

O, eenzaam me in het droeve wereldruim te wanen
Met woude' en winde' en glorieuze avond-zeeën,
O, eenzaam zwerve' om vrede en weemoeds stille tranen
Weenen om wie niet zien de onwankelbare Ideeën....

Toen boog zwijgend tot mij uit 's hemels bleeke landen
Mijne uitverkoren Vrouwe en streelde met Haar sneeuwen
Handen koelte over mijner weenende oogen gloeyen;

En mijn verlangens, als ontruste wilde meeuwen
Aan herfstig-grijze zee waar de avondstormen woeyen,
Streken de moede vleugelen op vaster stranden.

Suprema salutatio.

I.

De zachte glans dier parel-grijze oogen
Is als de glans van zee in schemering
Wanneer over de waat'ren diep-bewogen
De zilver-bleeke avond droomend hing.

Zij is als mane-licht dat onderging
Maar even nog in weemoed lag gebogen
Over de zee die heel zacht weenen ging
Dat zóó een schoonheid nu was heengetogen.

Zij is als alle zachte en teed're dingen,
Zij is de liefste gratie eener maagd -

Zij doet de voog'len in de wouden zingen
Als 't eerste licht in 't bleekende oosten daagt -

Zij troost wie in de somb're schemeringen
Van vreugdelooze dagen eenzaam klaagt.

II.

O, dat Gij, die ik lief heb, zoo moet dwalen
In een diep dal van louter sterf'lijkheid
Waar alle dinge' in tijdenmist vervalen
Zoodat Gij blind voor 't eeuwig-schoone zijt.

Hieft Gij dan nooit Uw oog naar 't scheem'rend stralen
Der bleeke sterre' in zwarte oneindigheid,
Voelt Gij niet in der zeeën rijze' en dalen
Het Eeuw'ge leven buiten aardschen tijd?

Ik, die geloof in 't Absolute-eeuwig,
Heb trotsch en eenzaam mijnen weg geleid
Naar hoog-gebergten van verlangens sneeuwig.

Gij zult de waarheid zien die 'k heb gezeid.
En Gij zult weenend in droef duister staan
Als Gij versmaadt mijn eenzaam pad te gaan.

III.

O, het bedroeft mij zoo, niet zacht te wezen
Tegen U, lieve en min'lijk-zachte vrouw
En wàs ik hard.... o, wil voor 't laatst toch lezen
Deze enk'le woorden die 'k U schrijven wou.

Ook Gij zaagt nooit mijn allerdiepste Wezen, -
Gij weet niet wat daar leeft in donk're schaûw
En eens komt in der wereld licht gerezen
Ter eeuw'ge glorie van de liefste Vrouw.

Want zoo Gij wist van wat mijne oogen droomen
Wanneer ik eenzaam aan de stille zoomen
Van verre levens-waat'ren mijm'rend toef,

Gij zoudt niet wond'ren U, dat ik zoo stroef
De menschen aanzie en àlles veracht:
Hun sterfelijke glorie en hun macht.

IV.

November's laatste zon was weggezonken
En 't licht aan grijze kimmen droef vergloeid,
Over den stillen vijver lag gevloeid
De weêrglans van des hemels doffe vonken.

En voor de lichten die daar stervend blonken
Stondt Gij, als van den somb'ren gloed vermoeid
't Lief'lijk gelaat dat g'lijk een licht-bloem bloeid'
Zachtkens gebogen, in Uw droom verzonken.

In Uwe oogen lag weêr 't schemerlicht
Dat diep in de' avond langs de zeeën straalt
En heel den nacht over de waat'ren gloeit;

Ik heb zoo eind'loos-lief Uw oogen-licht,
Want ach, de Ziel die uit Uwe oogen daalt
Heeft mijne ziel voor goed aan zich geboeid.

V.

Ik heb gedronke' Uw tranen en Uw bloed,
Ik heb Uw Hart, Uw bloedend Hart aanschouwd,
En als mijn allerlaatste en schoonste groet
Heel Uw blank lijf gekust, Uw lijk doods-koud.

Ik heb begraven U in nachtlijk woud,
Dat niet Uwe ooge', Uw ziel, Uw hoogste Goed
Door mind're wezens langer werd aanschouwd
En Gij hén gaaft dier oogen wond're gloed.

Nu ligt Gij dood onder de doode blaren
En ik zit weenend op den droom te staren
Die eens U hief in hoog-heilige sfeer;

Want als een bloem van haren steel gebroken
Nauw in het eerste morgenlicht ontloken
Ligt nu mijn schoone droom verwelkt terneêr.

VI.

VOOR M.

Ik berg die bloem, dien droom in deze blaên,
Haar glansen zullen met den tijd verbleeken
Maar hare doodengeur zal niet vergaan
En hare teêrheid geen smart-storm meer breken.

Mocht Liefstes hand deez' bladen openslaan....
'k Hoor Haar reeds zachtkens in zich-zelve spreken:
Ook deze bloem is voor den storm bezweken,
Maar mij zal zijne liefde nooit ontgaan.

Gij weet het wel: Zij was een droom, een bloem:
Bloemen en droomen moeten snel verbloeyen,
Dan komt de winter met zijn donk'ren doem.

Maar Gij die mij vertroostet op mijn beê,
Uw glans blijft eeuwig door mijn ziels-nacht gloeyen,
O Ster van liefde boven wilde zee.

VII.

Ik stond aan wijde wateren waar dreven
De zangen tot mij van een eindloos wee,
Nevelen hinge' aan verre kim geweven
Waar 't licht der dagen stervens-bleek vergleê.

Was dat Haar stem niet uit de duist're zee,
Deed niet een huivering den lichtglans beven
Die uit Haar droom-schoone oogen herwaarts gleê....
Ach, neen, Zij is ver weg uit dit vreemd leven.

Ze is zelf gegaan, en Zij heeft veel geleên.
Haar heengaan was één Schoonheid en zal zijn
Ondelgb're glorie die Zij zelf zich gaf.

Zou Zij nu weenen in Haar donker graf....
O mocht Zij opstaan en hier met mij zijn,
Ik ben zoo sterk en Zij is heel alleen.

Adoratie (toe-zangen). Door Willem Kloos.

CI.

Zal er een nieuwe stoet schalmeien rijzen,
Opstaand in zilver-blanke, heldre horden,
Stuwend hun tonen als uit lustpaleizen,
Die 't Allerheiligste der Liefde omgorden?

Zullen weer liedren, ontspruitend, u prijzen,
Liederen als bloemen die nooit meer dorden?
Zal dit een nieuwe cirkel van gepeizen
Om uw hoog-heerlijke verschijning worden?

Ja, 't zal en 'k zing, wijl de macht van uw schoone
Lichaam en ziel als een diepe openbaring
Glanst daar omhoog voor mijn oog, wier verklaring
Wordt slechts gevonden in dansende tonen...

Maar, zal ik zingen, tot mijn laatste stond
Grootmachtig sluit mijn zingensgragen mond...?

CII.

De menschen murmlen, - en kijken zeer wijs -,
Dat ik dees liedren zing om liefde's wille,
Dat ik staêg dicht, om op kunstrijke wijs
Mijzelf tot de godheid omhoog te tillen,

In wier aanschouwing mijn geest zacht gaat trillen,
Zooals wel zielen in God's paradijs
Huivren van zaligheid, als daar, met stillen
Voetstap, God-zelf hen langs-zweeft in gepeis.

Maar ik, die weet, dat mijn voelende ziel
Is als een diep water, waarin klaar spieglend
't Rijk kleuren der bloemen daarboven viel....

'k Weet óók, dat 'k geen doel heb, dan om, zacht-wieglend,
Te droomen van al 't geluk dat ik derf,
Totdat ik, al-eenzame, mijnrend sterf.....

CIII.

Ik weet heel goed, dat ge in 't diepst van uw wezen
Mij met een koele vergetelheid haat,
En dat, wat ik zing, als gij 't leest, u gaat
Als een sombre windvlaag voorbij, gerezen

Uit verre streken, waar zeer lang voor dezen
Gij mooglijk getoefd hebt, maar waar nu staat
Geen enkle gedachte uwer ziel meer, kwaad
Dat nog dat Verleên een Toekomst woû wezen....

Maar toch wil ik zingen, opdat uw oor
In streeling gewiegd op weeldrige tonen
Iets waarlijk waarachtigs op de aarde hoor'!

Want 'k zweer, dat 'k wáar ben, als geen die hier wonen
Opdat wat gij hoort, in mijn Lied, van 't Schoone
Op uw verdren tocht door 't Leven u schoor'!

CIV.

O, 't ruischend galmen door de hooge naven,
Die telkens hoogere gewelven schoren,
In plechtge staatsiepracht spitsbogig boren,
Tot waar de orkanen van de klanken draven,

Alsof ze in 't Heiligste der Heilgen gaven
Praaldans van tonen, heerlijk om te hooren....
Zóó, door de kerken, 't orgel en de koren
De zielen, liggend in gebeden, laven.....!

En zóó ook gaat er door mijn ziel, de breede,
Waar wijd berusten heerscht en diepe vrede,
Een hoog orkest van muzikaal vereeren:

't Zal ál hoog-heerlijk in uw glorie juichen,
En van uw schoonheid, als van God, getuigen....
En moog niet één accoord dier ziel u deren!

CV.

Sterk wezen zult gij, en de ellende zal,
Door uwer ziele wind-pracht weggeblazen,
Bij andre zielen, die niet sterk zijn, razen,
Terwijl gij, zeetlend in de hooge hal

Van uwe majesteit, met breed geschal
Van muzikaal uitjuublen zult verbazen
De menschen, die nog nooit zóó'n schoonheid lazen....
Tot heel dees wereld valt met zwaren val

Voor uwen troon van macht met ootmoed neder.
En roepen: O, genade, want mijn ziel,
Waarop uw schoon geluid van liefde viel,
Zij beeft, bewogen als een lichte veder..!
O, hoor! wij smeeken: zing dat altijd weder!...

Maar *ik* voeg mij bij de andren dan, wijl 'k kniel...

CVI.

De zon komt in de wereld, en de wolken,
Van duizend tinten weemlend, liggen stil....
Wie is 't, die plots mijn ziel daarhenen till',
Boven het losgemaakt rumoer der volken,

Boven dees wereld en haar duizend kolken,
Waarin men hoort slechts 't schokkende gegil
Van hebzucht vuns, 't bloedgierige geril
Van handen, vastgeklemd om sluwe dolken?

Dát is de Liefde, die ik voel voor U,
Die zal mij boven 't leed der eeuwen voeren,
Boven 't fel twisten en 't begeeren ruw...

Mijn Liefde alleen hier is de onwendbaar-stoere,
Die, boven wreedheid van Uw wil gesteld,
Met diep-lief lachen Uwen haat vergeldt.

CVII.

Muziek! muziek! laat de fluiten schateren!
Muziek! muziek! laat de cimblen slaan!
Laat hóog-op de gouden klaroenen klateren!
De diepste der zelf-onbewusten treedt aan....!

Want rijk-gekeeld, als met val van veel wateren,
Komt jubel-zingend over de aarde gaan
De Muze mijn, die, een lust voor de lateren,
Zal in den Tempel der Historie staan,

Met donkergloênde, almachtige betoovering,
Die voorwaarts vloeit, door de jaarkolonnaden
Der eeuwen gestuwd, onder zware omloovering
Van roem-festoenen, met bloemen beladen....

Want de toekomst is Háár, wier zielsgenade
Mij tellen mag als haar stoutste verovering!

CVIII.

Wanneer de aleerste ster, in eenzaam stralen,
Opblinkt aan 't langzaam-donkrend blauw der luchten,
Terwijl al verder naar de kim gaan vluchten
De laatste rozingen na 't zonnedalen,

Dat nog der ruimte wijden rand doet stralen
Met gloênden strook, maar vèr-weg de geduchte
Nacht nadert met haar sluiers en een zuchten
Van wind, gelijkend op diep ademhalen....

Dan voel 'k mij eenzaam, wen ik mijmrend staar
Naar 't sluimrend luchtruim en zijn droomenstoeten,
Als heldre starren rijzend, de een na de aêr....

En 'k denk: Wel is dees wereld wonderbaar!
Maar waarom kan niet één dier starren groeten
Met flonker-opslag me, als een blik van Háár?

CIX.

Want alles op dees aard hier is verganklijk,
En slechts de Liefde mag onwrikbaar staan,
Die, voor de weelde van het zijn ontvanklijk,
En wijl haar hart van gloênde drift durft slaan,

Blijft aan 't zich-eens-geschapen Schoone aanhanklijk,
Vrij van al aardsche' en klein-gezienen waan,
Wijl zij in liedrenschat, gevoeld en klankrijk,
Breekt voor haar schoonheid in de wereld baan.

Zoo ga 'k dan weêr in harmonieën rijzen
En als een held en zanger hef ik hoog
De ziels-klaroenen, die uw schoonheid prijzen,
De al-eenge schoonheid, waar 'k mij steeds voor boog.
'k Ga tot aan 't einde van mijn zijn bewijzen,
Dat mij een Liefde-zonder-vlek omvloog!

CX.

Gelijk een vlam die, hoog in duistre lucht
Opschietend, 't oog verbaast en, kronklend gloeiend,
Zinnen en ziel een oogwenk streelt, en, stoeiend,
Als dronken danst, tot, met een scherp gerucht,

Zij weer in 't duister, waar ze uit voortkwam, vlucht,
Wild met haar gloed, waarnaar wij grepen, schroeiend
Voor 't laatst nog 't hart, dat, in muziek opbloeiend,
Diep, in zijn wanhoop bijna stervend, zucht....

Zoo waart gij, donker raadsel, dat, wreed-spelend,
Uw eigen heerlijkheid bezwoert, om, kweelend,
Van mijne lippen opwaarts zich te slaan....

Gij kunt nu blij zijn, want als godheid fonklen
Moogt gij in deze zangen, die karbonklen,
Zoolang de taal van Holland blijft bestaan.

Verzen van Willem Kloos.

Avond-storm.

Angstige ziel, na des lichaams verscheiden,
Rumoert daar buiten wild-boldrend de wind,
Zoekend in ontzetting naar alle zijden,
Of zij ook hier of daar een schuilplaats vindt....

Wie helpt er? wie redt? Hoor, hoe, heel den wijden
Lucht-omtrek over, zich uitbreidt gezwind
't Klagelijk geluid van haar eindloos lijden,
Dof-droef gehuil van een wild, hooploos kind....!

O, zouden de zielen allen zoo klagen,
Als eens dit leven opdwarrelde als rook?
En, tot aan het einde der laatste dagen,
Zwervend in staege verlatenheid vragen:
Is dit dan hemel en helle-pijn ook....?
Waarom de dood mij de oogen dan wel look??

Levensstemmingen.

I.

Wij, die als ademende raadslen stuwen
Ons wondre leven door der luchtzee diep-breed
Golven onstuimig, zóó dat, wie daar sliep, leed
Wreedlijk den dood de'onduldbaar-ruwen

Stoot van de baren gestadig, die duwen
Allen ten slotte toch omver.... Wie riep, kreet
Altijd vergeefs; met ontzettenden zwiep deed
Plots de Oceaan, waarvoor hij lang moest gruwen,

Zinken in 't zand hem van den dood.... O, wonder!
Wij, die dit alles maar bedaard verduren,
Raadselen zwevend tusschen raadslen, zonder
Weten.... Wat wil toch dat gehol der uren?
Zijn wij slechts schijn in een wereld van schijn?....
Beter dan waar het, nooit geweest te zijn....!

II.

Zingen en lachen en 't zwevend bewegen
Der leedjes in wijd-uit-zwierenden val,
Handen aan welige handjes geregen,
Voetjes en hoofdjes in weemlend getal,

Bij der muzikale orkanen geschal,
Telkens na vleiend gedaal weer gestegen,
Alsof die romdom-jubelende hal
Waar 't paradijs, door de scholen verzwegen....

Zoo ruischt de dans, waar wij allen naar smachten
In dezes levens droef-rollend rumoer,
Stroevig doorschokt van veel vloeken en klachten....

Laat ons dus dartlen in lieflijk gekoer,
Wijl wij, als eenzame wachtposten stoer,
Op 't rustige slot van ons treurspel wachten!

Levens-ernst.

Ernst is de schoonste en allerhoogste macht,
Waarmeê wij stoer door 't strenge leven stuwen,
Zonder dat we ooit in bloode beving gruwen
Van 't nieuw gevaar, dat om den hoek daar wacht....

Totdat de vredige en eindloos-stille nacht
Komt van den zoeten dood, die met haar luwen
Wind ons van tijd tot tijd omwaait reeds, huwen
We ernst met geduld maar, dat rustigjes lacht....!

Eens komt de stond toch, dat heel ons verlangen,
Al onze vreugd en onze smart verzwond
Voor kille bleekte van marmeren wangen,
Voor een streng sluiten van bloedloozen mond....

Zijn wij dus ernstig: stille ernst is het einde,
Hoe ook ons leven in wild schokken deinde.

Verzen van Edw. B. Koster.

Hooge Vuursche.

Aan J. REDDINGIUS.

Een dag van hei en dennen, - o genot
Te dwalen weêr door paden ongebaand,
Door 't kruinen-wiegend naaldbosch, stil-belaand.
Waar duiven kirren en de meerkol spot.

Een vogeltje roept vroolijk: ‘'k Zie, 'k zie, 'k zie
Wat jij niet ziet’, een schuwe haas springt op
En slaat aan 't loopen in een hip-galop,
Van verre deunt verwarde melodie.

Koel scheert het windje door het hakhout heen,
Dat kreupel neerhurkt, in zijn groei geknot,
Blij dat nieuw leven overal ontbot,
Een lentesidd'ring voelend door de leên.

Profanation.

I wandered in the silent wood alone,
The trees were motionless, but now and then
A sudden flush of song from thrush or wren
Or other early bird through the leaves shone.

My spirit was at rest, all strife was gone,
Content and good-will towards my fellow men
Dwelt in my heart, like silence in a glen,
Whilst wand'ring in the voiceless wood alone.

And feeling happy, yea, forgetting all
That might have pained or harassed me elsewhere,
I sought my way through nature's solemn hall.

But suddenly, as in a glade I stood,
Harsh human voices rent the quiet air,
Spoiling the hallowed stillness of the wood.

De hel van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
De twee-en-dertigste zang.
De negende ommegang.

Deze loopt om het eeuwige ijs, dat zich in het Middenpunt van het Heelal bevindt, waarin de zondaars naar vier afdeelingen gerangschikt zijn. Deze zang handelt van de Kaïna, naar Kaina genoemd, en van Antenora, genoemd naar den Trojaanschen verrader Antenor.

[1] Zoo ik rijmen hadde, stugge en klokkende, zooals
[2] voegen zoude bij het doodsche hol, op het welk alle
[3] de andere rotsen rusten,
[4] dan zoude ik van mijn opzet wel volkomener het sap
[5] uitpersen; maar omdat ik ze niet heb, begeef ik mij
[6] niet zonder vreeze tot het spreken.

[7] Want om den bodem van het gansche heelal te be-
[8] schrijven, dat is geen stuk om voor kortswijl aan te
[9] pakken, noch iets voor een taal, die paatje of maatje
roept.

[10] Maar die Jonkvrouwen helpen mijn vers, die
[11] Amphion hielpen om Thebe te ommuren, zoodat het
[12] woord niet achtersta bij de daad.

[13] O boven allen kwalijk geschapen gepeupel, die in die
[14] plaats zijt, waarvan te spreken hard valt, beter waart
[15] gij hier rundvee of geiten geweest.

[16] Toen wij waren onder in den duisteren put, onder
[17] [aan] den voet des reuzen, gansch zeer laag, en terwijl
[18] ik nog den hoogen wand aangaapte,
[19] hoorde ik tot mij zeggen: ‘Pas op, daar gij voorbij
[20] gaat; maakt dat gij niet met de voetzolen trapt op de
[21] hoofden der rampzalige, afgematte broederen.’

[22] Waarom ik mij omdraaide, en ik zag mij te voren en
[23] onder mijne voeten een meer, dat door de vorst ge-
[24] lijkenis had met glas on niet met water.

[25] Nooit heeft zich voor zijnen loop zoo dikken hul des
[26] winters de Donau in Oostenrijk gemaakt noch de Don,
[27] ginds onder den kouden hemel,
[28] als dáár was: zoodat als de Tabernich of de Pietra-[28]
[29] pana er op gevallen ware, het ook aan den zoom geen
[30] krak hadde gegeven.

[31] En gelijk de kikvorsch staat om te kwaken met den
[32] muil buiten het water, wanneer het huiswijf vaak van
[33] het aren lezen droomt;[33]
[34] Zóó waren, loodkleurig, de treurende schimmen in het
[35] ijs, er onder tot daar waar het blozen troont, de tanden
[36] stemmend op den toon van den krekel.

[37] Elke hield het aangezicht naar boven gekeerd: bij
[38] hen verschaft de koude zich een uiting door den mond,[38]
[39] en door de oogen het droeve hart.[39]

[40] Wanneer ik eerst een weinig in het rond had ge-
[41] schouwd, wendde ik mij naar de voeten en ik zag er
[42] twee zoo tegen elkander gedrongen dat zij de huid van
het hoofd ondereen gemengd hadden.

[43] ‘Zegt mij, gij, die de borsten zóó tegen elkander dringt,’
[44] zeide ik: ‘wie zijt gij.’ En zij ontwikkelden zich de

28 Taberniech, men weet niet zeker welke berg hier bedoeld is. De Pietrapana is een van de hoogste ruggen van den Appennijn in het land van Gargafagna.
33 *wanneer het huiswijf,* dit geeft den tijd des voorzomers aan.
38 d.i. zij klappertandden en weenden.
39 d.i. zij klappertandden en weenden.

[45] halzen, en nadat zij de aangezichten tot mij hadden
opgericht,
[46] leekten hunne oogen, die eerst slechts van binnen nat
[47] waren, over hunne lippen, en de vorst versteef de
[48] tranen in de oogen en sloot die:

[49] Nooit sloot klamp hout aan hout zoo stevig; waardoor
[50] zij, als twee bokken, tegen elkander botsten; zoo groote
[51] toorn verwon hen.

[52] En een, die de beide ooren door de koude verloren
[53] had, zeide toch nog met het gezicht naar boven:
[54] 'Waarom staart gij zoo zeer op ons?

[55] zoo gij weten wilt wie die beiden zijn, de vallei, van[55]
[56] welke de Bisenzio afloopt, was van hunnen vader
[57] Alberto en van hen.

[58] Van één lichaam kwamen zij voort: en de geheele
[59] Kaïna, zult gij kunnen doorzoeken, en geene schimme
[60] zult gij kunnen vinden, waardiger om te zijn vast-
gestoken in het ijs:
[61] niet degene, wien de borst èn de schaduw werd ge-[61]
[62] broken door dien éénen slag van de hand van Arthur:
[63] niet Focaccia, niet degene die mij[6363]
[64] zoo zeer met het hoofd overstelpt dat ik niet meer uit
[65] kan zien, en Sassol Mascheroni genoemd werd: zoo
[66] gij Toscaner zijt, dan weet gij voorwaar wel wie hij was.
[67] En op dat gij mij niet in meer gesprekken wikkelt,

55 dit zijn Alexander en Napoleon, zoons van Alberto van Falterona (het dal waaruit de Bisenzio den Arno toevloeit), die na huns vaders dood, in den strijd om zijne erfenis, elkander doodden.

61 Mordrec, zoon van Koning Arthur van Britannië. Hij stond op tegen zijn vader, die hem voorkwam door hem zoodanig met de lans te doorboren, dat de zon door de wond scheen.

63 Focaccia, van de *zwarten* (Ghibellijnschen) tak der Cancellieri te Florence, die zijn neef Detto van den witten (Ghelfen) verraderlijk vermoorde.

63 Sassol Mascherone, doodde zijn pupil om zich van zijn erfenis meester te maken.

[68] weet dat ik was Camicione dei Pazzi en dat ik wacht[68]
[69] op Carlino dat hij mijne schuld verduistere.'

[70] Voorts zag ik duizend gezichten, hondsch geworden
[71] door de kou: waardoor mij huivering aanvaart en
[72] aanvaren zal altijd voor bevrozen plassen.

[73] En terwijl wij naar dat middenpunt toegingen, waar[73]
[74] alle zwaarte op samenkomt, en terwijl ik beefde in
[75] de eeuwige duisternis;
[76] het zij het willens was, of noodlot, of toeval, ik weet
[77] het niet; maar passeerende tusschen de hoofden, stiet
[78] ik den voet hard tegen het gezicht van éénen.

[79] Krijtende riep hij tot mij: 'Waarom stoot gij mij?[79]
[80] Zoo gij niet komt om de wraak over Monte Aperti te
[81] verergeren, waarom plaagt gij mij?'

[82] En ik: 'Meester mijn, nu wacht mij hier, zóódat ik
[83] door dezen van eenen twijfel ontheven worde: voorts
[84] zal ik, zooveel gij maar zult willen, haast maken.

[85] De gids bleef stil staan; en ik zeide tot hem, die nog
[86] hard vloekte: 'Wie zijt gij, die aldus een ander gispt?'
[88] 'Maar wie zijt gij, die door Antenora gaat,' antwoordde
[89] hij: 'een ander de wangen stootende, zoodat, als gij
[90] levend waart, het te erg zoude zijn?'

[91] 'Levend ben ik, en lief kan het u zijn,' was mijn
[92] antwoord: 'indien gij naar roem verlangt, dat ik uw
[93] naam zette onder mijn andere opteekeningen.'

[94] En hij tot mij: 'Het tegendeel begeer ik: pak u van

68 Camicione dei Pazzi, sluipmoordenaar van zijn bloedverwant Ubertino. Hij verwacht zijnen bloedverwant Carlino dei Pazzi, die voor geld één sterkte overgaf aan de zwarten van Florence, waardoor hij oorzaak werd van den dood van velen der besten van Florence.

73 *dat middenpunt*, der aarde, het laagste punt der hel.

79 Dit is Bocca degli Abbatti, een Guelf die bij de Arbia in het begin van den slag (zie zang X. 32) den vaandrig van zijn eigen partij de handen afhieuw en zoo het verliezen van den slag veroorzaakte. Hij was dus van de zelfde partij als Dante.

[95] hier en geef mij niet meer overlast: want kwalijk weet
[96] gij te schertsen in deze delling.'

[97] Toen nam ik hem bij de nekharen, en ik zeide: 'Het
[98] zal pas geven dat gij of u zelven noemt, of dat u hier
[99] geen haar op over blijve.'

[100] Waarop hij tot mij: 'Omdat gij mij onthaart, daarom
[101] zal ik u toch niet zeggen wie ik ben, noch zal ik het
[102] u openbaren, al valt ge mij ook duizend malen op het hoofd.'

[103] Ik had reeds zijne haren in mijn hand geplukt, en ik
[104] had er hem meer dan eene lok uitgetrokken, terwijl hij
[105] blafte met de oogen naar beneden afgewend gehouden,
[106] wanneer een ander riep: 'Wat hebt gij Bocca? is het
[107] u niet genoeg te klapperen met de kaken, dat gij ook[107]
[108] nog blaft? welke duivel pakt u.'[108]

[109] 'Voortaan,' zeide ik: 'wil ik niet dat gij spreekt,
[110] kwade verrader, daar ik tot uwe schande ware berich-
[111] ten van u zal mededragen.'

[112] 'Ga weg,' antwoordde hij: 'en vertel wat gij wilt;
[113] maar zwijg niet, als gij van hier-binnen weggaat, van
[114] hem die de tong zóó rad had.[114]

[115] Hier weent hij over het geld der Franschen: "ik zag,"
[116] zult gij kunnen zeggen: "dien van Duera, daar waar
[117] de zondaars koel staan."

[118] Indien ge gevraagd wordt naar anderen, die er waren[118]
[119] aan uw ééne zijde hebt gij dien van Becheria, van
[120] wien Florence de keel afsneed.

107 *als gij niet blaft*, d.w.z. moet gij daarom ook nog blaffen?
108 *dat gij ook nog*, eig: als gij niet blaft.
114 *van hem, die:* de Ghibellijn Buoso da Duero, een Cremonees die, omgekocht door den franschen generaal Guido van Monfort, dezen den overtocht over den Aglio toestand, waardoor hij zich met de Guelfen kon vereenigen.
118 *Becheria van Paria*, abt van Valombrosa, bij wien eene onderhandeling werd ontdekt volgens welke Florence den Ghibbellijnen zou worden overgegeven. Hij werd daarom onthoofd.

[121] Gianni del Soldanier geloof ik dat meer ginds heen is[121]
[122] met Ganeloen en Tribaldello, die Faenza opende toen
[123] men sliep.'[123]

[124] Wij waren reeds van hem verscheiden, toen ik er twee
[125] zag, bevroren in één hol, zóó dat het ééne hoofd aan
[126] het andere tot hoofd-deksel was.

[127] En gelijk men uit honger op het brood kauwt, zóó
[128] zette de bovenste de tanden in den onderste, daar
[129] waar de hersen-kast met den nek samenkomt.

[130] Niet anders knauwde Tydeus de slapen van Melanippus[130]
[131] uit verbetenheid, als deze deed met het hoofd en de
[132] andere dingen.

[133] 'O gij, die door zoo beestelijk kenteeken toont den
[134] haat op gene, dat gij hem eet, zeg mij het waarom,'
[135] zeide ik: 'op zulk beding:
[136] dat, als gij u met reden over hem beklaagt, ik wetende
[137] wie gij beiden zijt, en zijn vergrijp, ik in de wereld
[138] hierboven het u nog vergelde,
[139] zoo deze [tong], waarmede ik spreek, niet verdorre.'

121 *Soldanier.* Ghibellijn, die zijn partij verried.
123 *die Faënza opende*, voor de Franschen.
130 *Tydeus*, één van de zeven tegen Thebe, vrat, zelf doodelijk gewond, de hersens uit het hoofd van den Thebaan Melanippus: zie de Thebaïs van *Statius.*

De drie-en-dertigste zang.
Vervolg van den negenden ommegang.

Dante verneemt van Graaf Ugolino zijn gruwelijken dood hem door zijn buurman Aartsbisschop Ruggieri berokkend; en verneemt dan van Broeder Alberigo het lot der vriendschaps-verraders.+

[1] Die zondaar hief den mond op van dat wreede voeder,
[2] hem afwisschende aan de haren van het hoofd, dat
[3] hij van achter open-gebroken had.

[4] Voorts begon hij: ‘Gij wilt dat ik vernieuwe de wan-
[5] hopige smart, die mij het hart prangt, reeds zoo door
[6] harer te gedenken, voor ik er van spreke.

[7] Maar zoo mijne woorden het zaad moeten zijn, dat
[8] schande doe opgroeien voor den verrader dien ik
[9] knauw, zult gij mij tegelijk zien weenen en spreken.
[10] Ik weet niet wie gij zijt, noch op wat wijze gij hier
[11] beneden zijt gekomen; maar Florentijner schijnt gij
[12] wanneer ik u hoor.

[13] Gij moet weten dat ik Graaf Ugolino was, en deze de
[14] Aartsbisschop Ruggieri: nu zal ik u zeggen waarom
[15] ik hem zóó na ben.

+ *Ugolino* een landsverrader is nog in de Antenora de aartsbisschop, die zijn vijand doodde, door zich als zijn vriend voor te doen, in de Ptolemea.

[16] Dat door de uitwerking van zijne kwade plannen, ik,
[17] mij op hem vertrouwende, gevangen en voorts ter
[18] ter dood gebracht werd, dit is niet noodig te zeggen.
[19] Dies, dat wat gij niet kunt hebben vernomen, dat is
[20] hoe rauw mijn dood was, dat zult gij hooren, en gij
[21] zult beseffen of hij mij heeft beleedigd.

[22] Het kleine luchtgat binnen in het hol, dat door mij
[23] den naam "des Hongers" heeft, en waarin nog weer
[24] een en ander moest opgesloten worden,
[25] had mij door zijne opening reeds meerdere manen
[26] doen zien, wanneer ik den kwaden droom droomde,
[27] die mij van de toekomst den sluier scheurde.

[28] Deze hier scheen mij heer en meester jagende, den[28]
[29] wolf en de welpjes naar het gebergte, waardoor de
[30] Pisanen Lucca niet kunnen zien.

[31] Met honden, mager, gierig en wèl beproefd had hij
[32] Grualandi met Sismondi en met Lanfranchi voor zich
[33] henen gezonden.

[34] Na korten loop schenen mij de vader en de zonen
[35] vermoeid en ik docht me genen hun met de slagtanden
[36] de flanken te zien klieven.

[37] Wanneer ik tegen den morgen ontwaakt was, merkte
[38] ik dat mijn zonen, die met mij waren, in den slaap
[39] weenden en om brood vroegen.

[40] Wel zijt gij wreed, zoo gij nu geen leed voelt, bepein-
[41] zende dat wat zich aan mijn hart aankondigde; en
[42] als gij nu niet weent, om wat pleegt gij dan te weenen?
[43] Reeds waren zij ontwaakt, en het uur naderde, waarop
[44] de spijze ons placht gebracht te worden, en door zijn
[45] droom twijfelde een elk:

[46] En ik hoorde den toegang beneden tot de gruwelijke
[47] toren [met de sleutel] sluiten; waarom ik mijne zonen[47]
[48] in het aangezicht keek zonder een woord te spreken.

28 Ugolin was Guelf, dus hier als wolf, de tegenpartij als honden gedacht. Zie I 101.
47 *met de sleutel*, die werd in den Arno geworpen.

[49] Ik weende niet; zóó was ik van binnen versteend:
[50] zij weenden: en mijn Anselmuccio zeide: “Gij kijkt
[51] zoo, vader: wat hebt gij?”

[52] Nog weende ik daarom niet, noch antwoordde dien
[53] ganschen dag, noch den nacht daarna, totdat de vol-
[54] gende zon in de wereld opging.

[55] Toen een weinig daglicht zich had nedergelegd in
[56] den smartelijken kerker, en ik aan vier aangezichten
[57] mijn eigen aanblik gewaar werd,
[58] beet ik mij de beide handen van smart. En genen,
[59] denkende dat ik ze kliefde uit verlangen om te eten,
[60] rezen plotseling op
[61] en zeiden: “Vader, veel minder wierd onze smart, als
[62] gij van ons at: gij bekleeddet ons met dit ellendige
[63] vleesch, berooi gij ons ook daarvan.”

[64] Nadat wij aan den derden dag waren gekomen, wierp
[65] Gaddo zich uitgestrekt mij voor de voeten, zeggende:
[66] “Mijn vader, waarom helpt gij mij niet?”

[70] Daar stierf hij: en zoowaar als gij mij ziet, ik zag ze
[71] vallen alle drie, één voor een, tusschen den vijfden
[72] en den zesden dag: waarop ik mij begaf
[73] reeds blind te tasten over elk van hen, en twee dagen
[74] riep ik hen, nadat zij gestorven waren: daarna, meer
[75] dan de smart vermocht het vasten.’

[76] Wanneer hij dat gezegd had, hervatte hij met de oogen
[77] verdraaid, het ellendig hoofd met de tanden, die, als
[78] die van een hond, kracht hadden voor het gebeente.
[79] Wee Pisa, schande der volkeren van het schoone
[80] land waar het *si* klinkt; omdat uwe naburen traag
[81] zijn om u te straffen,
[82] laat [de eilanden] Capraia en Gorgona zich opmaken
[83] en een dam maken voor den Arno aan zijn keelgat,
[84] zoodat die in u alle man verzuipe.

[85] Want al had Graaf Ugolijn den roep van u door ver-
[86] raad om de forten te hebben gebracht, daarom moest
[87] gij nog niet zijne zonen tot zulk een marteldood brengen.
[88] Onschuldig maakte de jonge leeftijd, o hernieuwd
[89] Thebe, Hugo en Brigata en de andere twee, die het
[90] gedicht hierboven noemt.

[91] Wij gingen verder voort, daar waar het ijs een ander
[92] volk rauwelijk te zamen bundelt, niet naar boven ge-
[93] wend, maar ganschelijk omgekeerd.

[94] De weeklacht zelf laat ze niet toe te weeklagen, en
[95] de smart, die boven op de oogen verstopping vindt,
[96] keert zich naar binnen om de benauwenis te doen
aangroeien,
[97] daar de eerste tranen eene ophooping maken, en, als
[98] een visier van ijs, onder het ooglid de gansche kas
[99] vervullen.

[100] En hoewel als door eelt, alle gevoel voor koude ge-
[101] weken was van mijn gezicht,
[103] reeds scheen ik mij toe eenigen wind te gevoelen;[103]
[104] waarom ik [zeide]: ‘Meester mijn, wie beweegt dit?
[105] is hier beneden niet alle warmte òp?’

[106] Waarop hij tot mij: ‘Spoedig zult gij daar zijn, waar
[107] het oog u hierop antwoord zal geven, ziende de oor-
[108] zaak, die den wind doet komen.’

[109] En één der droeven van de koude korst schreeuwde
[110] naar ons: ‘O zóó wreede zielen, dat u de uiterste
[111] standplaats is gegeven,
[112] licht mij van het gezicht de harde sluiers, zoodat ik
[113] de smart luchte, die mij het hart drenkt, maar even
[114] vóórdat het weensel [weer] bevriest.’

[115] Waarom ik tot hem: ‘Zoo gij wilt dat ik u te hulp
[116] kome, zeg mij wie gij zijt; en zoo ik u niet ontbol-
[117] stere, voege het mij te gaan tot aan den bodem van
het ijs.’

103 Over *wind* en *warmte*, zie IX, 67.

[118] Dies antwoordde hij: ‘Ik ben broeder Alberigo, ik ben[118]
[119] die van de vruchten van den slechten tuin, die hier
[120] dadels voor vijgen krijg.’

[121] ‘O,’ zeide ik tot hem: ‘zijt gij nu reeds dood?’ En
[122] hij tot mij: ‘Hoe het mijn lichaam vergaat, boven in
[123] de wereld, geen wetenschap draag ik daarvan.

[124] Zoodanig voorrecht heeft deze Ptolemea, dat vele
[125] malen de ziel er in nedervalt voordat Atropos haar
[126] den zet geeft.

[127] En opdat gij te liever mij de verglaasde tranen van
[128] de oogen afstrijkt, weet dat, zoodra de ziel verraadt,
[130] gelijk ik deed, haar lichaam haar ontnomen wordt
[131] door eenen duivel, die voorts haar bestuurt totdat haar
[132] gansche tijd verstreken is.

[133] Zij echter stort neder in dusdanigen put; en wellicht
[134] verschijnt het lichaam nog boven van de schim, die
[135] ginds achter mij overwintert.

[136] Gij moet het weten, indien gij eerst kortelings be-[136]
[137] neden komt: dat is Heer Bianca d'Oria, en er zijn
[138] reeds meerdere jaren later voorbijgegaan sedert hij
[139] aldus werd opgesloten.’

[189] ‘Ik geloof,’ zeide ik tot hem: ‘dat gij mij misleidt;
[141] want Branca d'Oria is nog gansch niet dood, en eet
en drinkt en slaapt en draagt kleeren.’

[142] ‘In de gracht,’ zeide hij; ‘van Kwaadklauw, daar waar het
[143] kleverig pek kookt was Michel Zancho nog niet gekomen
[145] of deze liet eenen duivel ter zijner vervanging in zijn
[146] lichaam, en in dat van een zijner verwanten, die het
[147] verraad te zamen met hem pleegde.

118 Broeder Alberigo, Een van de Broederen der Blijdschap (zie XXIII, 103), noodde eenen gehaten verwant en diens zoontje ter maaltijd. Aan het einde riep: “Brengt de vruchten.” op welk signaal moordenaars binnen kwamen, die vader en zoon vermoordden.

136 Bianca d'Oria doodde, geholpen door een bloedverwant, zie vers 146, zijnen Schoonvader, Michel Zanche, zie XII.

[148] Maar spreid nu de hand naar ginds uit; open mij de
[149] oogen.’ - Maar ik deed het niet; en hupschheid was
[150] het tegen hem vlegel te zijn.

[151] Wee, Genuanen, menschen wars van alle goede zeden,
[152] en vol van alle slechtheid, waarom zijt gij niet van
[153] de wereld verdelgd?

[154] Daar ik met den slechtsten geest van Romagna van
[155] ulieden eenen zoodanigen vond, dat hij wegens zijne
[156] werken met de ziel reeds in den Cocytus zich baadt
[157] en in het lichaam nog levend hier boven schijnt.

De vier - en - dertigste zang.
Vervolg van den negenden ommegang.

De dichters zien Lucifer en komen langs hem tot het ander halfrond.

[1] '*Vexilla Regis prodeunt Inferni* te ons-waart: daarom[1]
[2] zie voor u uit,' zeide mijn Meester: of gij hem
[3] onderscheidt.'

[4] Gelijk, wanneer een dichte nevel rijst of wanneer ons
[5] half-rond in den nacht is, van verre een molen zich
[6] vertoont, welken de wind draait;
[7] docht ik mij van verre een zoodanig gebouw te zien:
[8] voorts wegens den wind drong ik mij terug tegen
[9] mijnen gids, daar er geen andere beschutting was.
[10] Reeds was ik (en met vreeze stél ik het in dichtmaat)
[11] dáár, waar de schimmen gansch bedekt waren en
[12] dóórschemerden als een halm door glas.

[13] Sommigen zijn liggende; anderen staan recht op, deze
[14] met het hoofd en gene met de voetzolen naar boven;
[15] weer een andere, als een boog, het aangezicht naar
de voeten gekeerd.

1 Het vaandel nadert van den Helle-koning, beginwoorden van een kerk-gezang.

[16] Wanneer wij zooveel voor hem waren gekomen, dat
[17] het mijnen meester behaagde mij te toonen het schepsel,
[18] dat het schoone voorkomen *hàd*,
[19] ging hij van vóór mij weg en deed hij mij stil staan,
[20] zeggende: ‘Zie dit is Dis, en dit is de plaats, waar het
[21] voegt dat gij u met dapperheid wapent.’

[22] Hoe ik toen bevrozen werd en bezweem, wil het niet
[23] vragen, lezer, daar ik het niet beschrijf, omdat alle
[24] spreken te kort zou schieten.

[25] Ik stierf niet en bleef niet levend: dies denk nu maar
[26] bij u zelven, zoo gij een greintje geest hebt hoedanig
[27] één ik werd, van het ééne en het andere verstoken.
[28] De beheerscher van het smartelijke rijk kwam ter
[29] halver borst uit het ijs naar buiten; en minder kom
[30] ik met een reus overéén,
[31] dan de reuzen overéénkomen met zijne armen: dan
[32] zie hoe groot hij moet zijn in zijn geheel, die
[33] evenredig is aan dusdanig deel.

[34] Indien hij zoo schoon was als hij nu leelijk is, en
[35] [dan toch] tegen zijnen Maker de wenkbrauwen ver-
[36] hief, dan moet wel van hem alle rouw uitgaan.

[37] O hoe groot een wonder scheen hij mij toe, wanneer
[38] ik drie aangezichten aan zijn hoofd zag! Het ééne
[39] van voren, en dat was vleeschkleurig;
[40] van de andere twee, die zich toevoegden aan dat
[41] [andere] boven het midden van elken schouder, en
[42] die samenkwamen aan de plaats van de kam,
[43] scheen het rechter mij toe [te zijn] tusschen het witte[43]
[44] en gele; het linker was om te zien zoodanig als [zij
[45] zijn die] komen van daar van waar de Nijl af komt
zakken
[46] Onder elk [aangezicht] kwamen twee groote vleugels

43 In de drie aangezichten schijnt men de drie toen bekende menschenrassen te moeten herkennen.

[47] te voorschijn, zóó groot als paste aan zoo grooten
[48] vogel: zeilen van een zeeschip zag ik nooit dusdanig:
[49] zij hadden geen vederen, maar van een vleermuis
[50] was hun manier, en die [vleugels] wuifde hij, zóódat
[51] drie winden zich daarvan weg bewogen.

[52] Vandaar dat de gansche Cocytut bevroos: met zes
[53] oogen weende hij, en langs drie kinnen gudste het
[54] weensel en bloedig schuim.

[55] In elken mond brak hij met de tanden een zondaar
[56] op de wijze van een hennep-braak zoodat hij er drie
[57] zoo zeer door deed pijn lijden.

[58] Voor dien in den voorsten bek was het bijten niets
[59] vergeleken met het krauwen, zóódat meermalen de
[60] ruggegraat gansch ontbloot bleef van de huid.

[61] ‘Die ziel daarboven, die de grootste straffe heeft,’
[62] zeide de Meester ‘is Judas Iscarioth, die het hoofd
[63] binnen en de benen buiten houdt.

[64] Van de andere twee die het hoofd naar omlaag heb-
[65] ben, is die, die hangt uit het zwarte aangezicht,
[66] Brutus; zie hoe hij zich wringt en geen woord spreekt:
[67] en de andere is Cassius, die zoo wel ter vleesche lijkt. -
[68] Maar de nacht verrijst, en van nu aan is het [tijd]
[69] om te vertrekken, daar wij alles gezien hebben.’

[70] Gelijk hem geviel, omwond ik hem den hals; en hij
[71] nam zijn tijd en plaats waar: en wanneer de vler-
[72] ken genoegzaam geopend waren
[73] greep hij zich vast aan de bevachte flanken: van
[74] vacht tot vacht daalde hij voorts af tusschen de ruige
[75] huid en de bevrozen korsten.

[76] Wanneer wij dáár waren waar de heup zich draait
[77] vlak boven het dikke der schoften, draaide de Gids
[78] met moeite en als in doodsnood
[79] het hoofd daarheen waar gene de voeten had, en hij
[80] klampte zich vast aan de vacht als een mensch die stijgt,
[81] zoodat ik nog weer geloofde in de hel terug te keeren

[82] ‘Houd u goed vast, daar langs dusdanige trappen,’
[83] zeide de Meester hijgende als een vermoeid mensch:
[84] ‘het voegt te vertrekken van zoo groot kwaad.’

[85] Voorts ging hij naar buiten door de opening van rots
[86] en hij zette mij zoodat ik zat boven op den rand,
[87] voorts strekte hij naar mij de voorzichtige voeten.

[88] Ik hief de oogen op en meende Lucifer te [zullen]
[89] zien, gelijk ik hem verlaten had, en ik zag hem de
[90] beenen naarboven houden:

[91] en of ik toen in verwarring geraakte, dat bedenke
[92] het grove volk, dat niet inziet hoedanig het punt
[93] was dat ik was gepasseerd.

[94] ‘Richt u op,’ zeide de Meester: ‘op de voeten: de
[95] reis is lang en de weg is moeielijk, en reeds is het
[96] anderhalf uur dat de zon terugkeert[96]
[97] Geen zaal van een paleis was het daar, waar wij
[98] waren, maar een natuurlijke grot, die een slechten
[99] vloer had en gebrek aan licht.

[100] ‘Voordat ik mij van den afgrond wegruk, Meester
[101] mijn,’ zeide ik, wanneer ik recht op stond; ‘spreek
[102] een weinig tot mij om mij uit de dwaling te helpen.
[103] Waar is het ijs? En gene, hoe is die zoo ondersteboven
[104] geplaatst? en hoe heeft in zoo weinig tijd de Zon
[105] van avond tot ochtend den reis gemaakt?’

[107] En hij tot mij: ‘Gij verbeeldt u nog te zijn aan gene zijde
[108] van het middelpunt, daar waar ik mij vastgreep aan de
vacht van den kwaden Worm, die de wereld doorboort.
[109] Ginds waart gij, zoolang ik daalde; wanneer ik mij
[110] omkeerde, passeerdet gij het punt waarhenen zich
[111] van alle kanten de zwaarten laten aantrekken:

96 *anderhalf:* De reis heeft dus anderhalf uur geduurd: de nacht van den Stillen Zaterdag kwam op in het andere halfrond. Daarna zijn zij het middenpunt der aarde gepasseerd en nu zijn zij op het andere halfrond, waar de zou opkomt op hetzelfde oogenblik als ginds de nacht opkomt.

[112] en nu zijt gij onder dat [hemelsch] halfrond gekomen,
[113] dat tegenovergesteld is aan dat, hetwelk het groote vas-
[114] teland overstolpt, en onder welks hoogste punt gedood[114]
[115] werd de Mensch, die geboren werd en leefde zonder
[116] zonde: gij hebt de voeten boven den kleinen cirkel[116]
[117] die de keerzijde uitmaakt van de Judecca.

[118] Hier is het morgen wanneer het dáár avond is: en
[119] gene die ons met de vacht tot trap diende, is nog
[120] geplaatst zooals hij eerst was.

[121] Van deze zijde viel hij neder van den Hemel; en de
[122] aarde, die te voren aan deze zijde oprees, maakte
[123] zich uit vrees voor hem van de zee een sluier,
[124] en kwam tot ons halfrond, en wellicht liet de aarde
[125] die ginds te zien is, hier de plaats ledig om hem te
[126] ontvluchten.'

[127] Daar beneden is eene plaats van Belzebub zóó ver[127]
[128] verwijderd als het Graf zich uitstrekt, welke plaats[128]
[129] niet door het gezicht maar aan een geluid gekend wordt
[130] van een beekje, dat daar nederdaalt door de holte
[131] van een rots, die het heeft uitgehold door den loop
[132] dien het kronkelend neemt, en dat weinig helt.

[133] De gids en ik, langs dien verborgen weg kwamen wij
[134] daar om weder te keeren tot de lichte wereld: en
[135] zonder ons te bekommeren om eenige rust
[136] stegen wij, hij eerst en ik de tweede, zoolang tot ik
[137] van de schoone zaken, die de Hemel draagt, iets zag
[138] door een ronde opening:
[139] en daar kwamen wij naar buiten om de sterren
[140] weder te zien.

EINDE VAN DE HEL.

114 hoogste punt, d.i. Jeruzalem.
116 *Cirkel*, de rots van vs. 85, waarop Lucifer staat.
127 *Daar beneden*, in het zuidelijk halfrond.
128 *Het Graf*, de Hel.

Trouw en strijd[1] door J.B. Schepers.

Strijd met 'en vreemde stam deed Ava's vader
Van huis gaan, de oude Duko werd het hoofd
Met zorg voor Ava en de jongens, maar
Bragi bleef bij hun thuis als gast; hij kon
Vrijwillig meegegaan zijn, maar de zee
Lokte hem meer. Het leven ging z'n gang
Als de eerste dag. In Ava gloeidë aan
Het vuur van hartstocht voor die vreemde man,
Die met z'n weemoedsoog zo staren kon,
Zo sombre tonen uit de Noordse balk
Kon halen en dan weer des avonds bij
De haard, als allen rood verlicht door vuurvlam,
Traanogend van de rook, stil luisterden,
Voor vrij en onvrij zong van Wodan's hoog
Paleis, van Donar's hamerslagen en
De fopperijen van de reuzen tegen hem;
Z'n eigen leed kon hij vergeten dan:
Z'n scherts gaf schaterlach binnen de hut.
Zo had ze lief hem met geheel haar ziel

1) Vervolg van Bragi, IIe Boek, bl. 377.

En had hem wel in de□armen kunnen sluiten.
Maar hij.....
als Ava overdag op 't land
Met Duko 't onkruid wiedde□uit 't winterkoorn,
De jongens stoeiden door de bossen om
En joegen eekhoorns, dan beklom hij 't duin
En liet zich drijven in z'n mantelwolk
Naar 't strand. Hij riep om Njord met snarenspel,
Of wilder klonken er de klanken uit,
'En wraaklied tegen Tjazi bruiste luid
Boven de brandingsgolven, maar noch Njord,
Noch Tjazi hoorde 't, en, als luwde 't lied,
Bruiste de brandingzee z'n oud gedreun.

In Bragi's ziel gloeidë ook hartstocht aan:
Z'n mannekracht kon nu geen daad meer doen,
Die geestkracht sterkt als lichaamsmoeheid komt.
Hij moest troost vinden in z'n lied alleen:
In week niets-doen zat hij daar tegen duin
En beeld na beeld gleed aan z'n oog voorbij.
Afleiding zocht hij, aan iets anders wou
Hij denken: telkens weer zag hij de vrouw,
Die met haar beelden heel z'n ziel vervulde,
Beelden omruist door 't klinken van haar stem;
Soms was voor Hagen's beeld en jongenspraat,
Voor Gunlod's babbelen en blonde krullen
Geen plaats daar. Hartstocht zette dan die vrouw
In ròze blankheid voor hem, de□armen stak
Ze naar hem uit en de□ogen lokten zacht
Hem aan, dan sprong hij met de handen voor
Zich uit omhoog - en zonk verpletterd neer.
Zij was er niet en moe van hartstocht viel
Hij dan in 't lauwe zand, de wind stoeide□om
Z'n haren, tilde soms z'n mantel op
En slaap, onrust'ge slaap met schrille droom,

Gleed over hem, eentonig zong de zee
Z'n sluimerlied en eindlik sliep hij in.

Weer thuis vroeg Ava hem, waar hij geweest was,
En 't antwoord luidde telkens: ‘'k Zocht m'n vrouw.’
Ze konden nu elkaar verstaan en Bragi hoorde,
Hoe moeder stierf tien jaar geleên; ze leed
Zo lang en geen bezwering hielp, geen kruid
Uit duin en dal gehaald, ze teerdë uit
En zei nog tegen Ava: ‘Pas toch op
Voor Eelke□en Erik, laat ze mannen worden.’
Dan weer vertelde ze 'm van jongensstreken,
Hoe lief, hoe stout die beiden konden zijn.
Zo babbelde ze graag met Bragi, want
Dan kon ze 'm kijken in z'n diep-blauwe□ogen,
Zoals de nachtvlieg 't licht niet laten kan,
Tot hij verschroeid is. Bragi plaagde haar
En vroeg dan: ‘Als je nu eens trouwt, wie zal
Op Eelke□en Erik passen!’ - ‘Trouwen, ik?
Wie zou mij willen hebben’? en ze keek
Hem met 'en blos in de□ogen of hij niet
Zou zeggen: ik, maar daarna kleurde ze
Noch erger want ze wist hem toch getrouwd.....
Waarom dat toch? Die vrouw - ze haatte haar
Waarom moest zij zich plaatsen tussen haar
En haar geluk? Hem zou ze zich geheel
Toe kunnen wijden, hem zich geven, trouw
Houden van hem alleen! Mocht dat nu niet?
En stil zag zij in zulke mijmerijen
Voor zich en 't weefgetouw stond stil of ging
Zo zacht, dat Bragi 't merken moest; hij keek
Haar aan en dacht: ‘Er is toch één, aan wie
Ze denkt; maar wie? Ze schaamt zich 't mij te zeggen!’
En eerbied voor 't vermoed geheim deed zwijgen:
Zo iets had ook Idoena eens gehad

Zo 'n zoet geheim! Wat was de mens gelukkig
Die bij veel leed ook 't zaligste genot
In zich kon voelen trillen, heerlik was
Ook 't naspeuren van 's mensen fijne ziel!
Genoot hij hier niet meer dan in Walhal,
Waar de altijd effen waterspiegel van
Goden- en heldenzielen niets te denken gaf?
Waar was 'en jong, gelukkig-minnend paar,
Als hij en z'n Idoena, in Walhal?
Maar Hilda dan on háár hartstocht voor hem! -
Nee, 't lag aan hem, hij had dat niet gezien.
Hij had gezongen van z'n eigen liefde,
Aan mijmerij bij andren had hij nooit
Gedacht; zong hij van hun, het was van strijd
En zegepraal, van heldenmoed in 't vechten.
Was hij weer in Walhal, z'n lied zou zijn
Als 't nimmer was van zielsgeluk en -leed.
Zo was ook hij in mijmering verdiept
En zwijgend zaten ze tot Duko of
De jongens binnen kwamen met gepraat.
Dan wakkerde z'n vreugd in 't leven aan:
Ze vroegen hem om sprookjes te vertellen
Hij gaf ze en tokkelde z'n instrument.
Dan kwamen andren aan, want verre klonk
Z'n roem in 't zingen: gauw was 't hutje vol,
Maar toen de blaadren zich ontplooiden, toen
'En lauwe bloemegeur woei door het bos
En zoete klaverreuk aanzweven kwam
Op lentelucht van 't weiland in de verte,
Toen zat hij onder 'n boom tegen het duin
En velen rustten om hem op het mos
Van de arbeid uit; daar zong hij van zijn eigen
Liefde aan de vennen, van hun strijd, z'n sterven,
Als van 'en vreemde, en de avendscheemring gleed
Onhoorbaar als de dood over de grond,

Voordat de mensen gingen; menigeen
Sprak zachtjes, met bevreemding, van die gast:
Zou hij wel eerlik zijn, is hij ook van
'En boze geest bezeten? Is 't 'en God soms?
En, wijl zij langs de paadjes door het veld
En duin, in groepjes samen liepen, werd
Er druk gebabbeld over hem. Zo ging
Hun leven als het beekje zomers voort.

Radbout kwam thuis met veel gewonnen buit:
Z'n meegenomen knechten dreven voort
Loeiende rundren en twee forse mannen,
Door Radbout's dapperheid verwonnen, nu
Lijfeignen en bestemd zijn land te bouwen
Ze droegen wapens, schilden mee en kostbre
Mantels van dierhuid. Luid geschal van horens
Klonk om hun heen, 'en ruwe, trotse bende.
En de□oude gougenoten liepen hun
De weg langs tegen; sommigen vertelden
Van Bragi's zang, hun vrees voor toverkunsten.
't Geluid klonk al van ver in 't bos; 'en paar
Had Radbout bij zich, vrinden zeker, dachten
Z'n huisgenoten; ja, zij kwamen binnen:
't Was Bernlef Onnozoon, 'en jonge man
Rijzig en blond met lichtende□ogen, iets
Opbruisends in z'n wezen, trots op zege,□en
Fin Walters, die zij beide□eerst in de strijd
Te kennen kregen. Bernlef woonde toch
Niet ver van Radbout's hoeve, lang gekend
Hadden ze□elkaar, ze vochten zij aan zij,
De jonge vlugge□en de□oude forse man,
Maar Fin met roode baard, donkerrood haar -
Ze wisten beiden, dat hij vechten kon
Geen krijgslist was hem vreemd, geen hem te machtig,
Meer niet, maar welkom was hij nu als held

En lustig dronken ze de bekers, zang,
Klonk over 't erf, het bier bruiste tot schuim,
Als Ava 't uit de grote kruiken goot.
Ze snoefden op hun kracht, hun heldendaden.
Ook Bragi werd aandachtig aangehoord:
Terwijl hij zong van 't strijden in Walhalle.
Vol geestdrift stond z'n oog: hij scheen verjongd,
Want tal van aangezichten zagen tot
Hem op in spanning: 't stond hun klaar voor 't oog
En elk vond: 't was of Bragi zelf het zong,
De God en niet de mens met Godenaam,
En luider, luider klonk z'n roem daar. Radbout,
Toeschietlik nu hij 't lied in de eigen taal
Zich hoorde zingen, drukte hem de hand,
Maar stil van geestdrift zat daar Bernlef voor
Zich heen te kijken; 't was of daar 'en snaar
In hem geroerd was, en hij staarde maar
Naar 't tokk'len in die snaren; hij genoot
Van elk akkoord door hem zo voorgevoeld
En dronk dan weer schier onbewust, maar dof
Werd alles gaandeweg in hem en andren
En hoger steeg de gloed van dronkenschap.

In maneschijn - 'en lauwe Meinacht was 't -
Bernlef en Fin in 't sprookjesachtig duinbos.
En de eerste dweepte en praatte, voorzover
Hij noch kon spreken, van die dichter en
Z'n wonderlied. Hij wou 't ook leren en
Dan liedren zingen voor dat lieve kind
Dat hun geschonken had. ‘Wat ogen hè?
Wat blankheid, wat 'en houding!’ - ‘Vraag haar dan,
Rijk ben je, bied haar vader vee en word
Haar man!’ - ‘Waarachtig, 'k doe het, maar wanneer
'En ander mij 'is voor was - Nee, dat nooit!
Dat zou 'k niet dulden’ en het klonk zo schril

De Meinacht door dat vogeltjes opvlogen
En even piepten; luider klonk z'n stem.
‘Ik zal je helpen’ zei hem Fin: ‘het lukt wel!
Nu, ik moet scheiden, 'k woon noch ver van hier.’ -
En Bernlef wandelde naar huis en riep
Luid dwepend: ‘Ava!’ daar blaften de honden
Op 't erf, lijfeignen schoten toe om hem
Vol eerbied dienst te doen, boos werd hij, want
Hun woorden stoorden hem in 't dwepen met
Z'n iedeaal. Fin zag het lachend aan
En was toen weg in 't manelicht: 't was Loke,
Die strijd zou brengen in dees stille streek,
Maar strijd die loutren zou hun, die hem streden.
Hij fluisterde bij Bragi's oor van 't hoog
Genot dat Wodan, toch gehuwd met Frig,
Op aard genoot bij zijn Laufeje [1] en andren;
En Gunlod's sprookje, hoe de God haar in
Die grot vond, gleed voorbij z'n geest, zo mat
Van 't vruchtloos hopen, telkens weer verbergen
Van gloed. Ook Ava liet hij in die droom
Hem zien: nu zag hij duidlik in, dat zij
Als Gerda eenmaal van hem hield, maar dat
Was geen geluk voor Loke's fluisterlagen,
Want Bragi schriktë op en prevelde:
‘Geen zal ooit zoveel van je houden als
Idoena deed en doet’ en 't boze week.
Te beter lukte 't Loke bij het meisje,
Die domm'lend 't gif maar al te gretig opnam:
Voor haar stond Bragi's hoofd in stralengloed.
En Radbout droomde hoe hem Bernlef geld
Bood voor z'n Ava en z'n schoonzoon werd.
Toen zocht de Vuurgod ook rust bij de haard
En lachte om Wodan's plannen met z'n Bragi.

1) Laufeja, de moeder van Loke, 'en reuzenmeisje.

Daar kwamen ze□aan: geloei klonk al van ver
En luider, tot ook struikgeritsel zei
Dat mens en dier aankwam: Bernlef en Fin
In 't feestkleed, bloemen in de hand en aan
De koppen van de stier en koe seringen
En hagedoorn; lijfeignen dreven ze
Met luide kreten voort naar Radbout's hoeve.
Verbaasd stond deze 't aan te zien; 't gezin
Kwam mee naar buiten, vooraan beide jongens
En Ava 't hoofd aan vaders schouder; ze
Begreep die stoet was 'n huuwliksaanzoek en
In eens doorzag ze: 't was om haar; 't gezicht
Werd bloedloos in de hevigheid van haar
Verdriet, ze hield zich vast aan Radbout's arm.
Fin kwam met duinroos en sering in ruiker
Vooruit en deed z'n vraag met aanbod van
Dit tweetal koeien. Radbout wenkte de
Lijfeignen en bezag het zwartbont vee;
Toen vroeg hij meer en noch bood Fin hem twee.
Nu was de koop gesloten; Radbout sloeg
De hand van Bernlef, deze weer terug.
Radbout nam Ava's hand en zei eenvoudig:
‘Ava, zie daar je□aanstaande man, wees trouw!’
En lei de hand der bleke□in die van hem,
Maar grote tranen glipten langs haar wangen
En naar hem opzien kon ze niet. Zo knakt
't Baldadig ventje, dat naar bloemen grijpt,
De korenstengel zonder 't te vermoeden.
Radbout zag kalm die tranen aan en was
Blij met het vee; ook de□andre koeien kwamen
En Duko bracht ze vergenoegd naar 't land.
Onhandig en vol schroom stond Bernlef daar,
Met Ava's hand, maar plots trok zij zich los
En liep in huis om uit te schreien; niemand
Begreep wat omging in het arme kind,

Maar Bernlef's hartstocht was veel kalmer nu,
Dan in die nacht; het was hem duidlik nu,
Dat hij haar en geen andre wilde als vrouw.
Dat zij zolang z'n iedeaal al was,
Zolang! Wel van hun kinderjaren! Vreemd,
Dat nooit te voren 't in hem opkwam, vreemd,
Dat zij zo schreide; meisjesgrillen zeker!
Die zijn als 't wolkje aan 't blauw, het drijft voorbij!
En dan zou 't bruiloft zijn.
Ze dronken nu
Met Radbout buiten op de toekomst.
Bragi
Kwam savends thuis. 't Was stil. Bernlef was heen,
Radbout en Duko zagen noch naar 't vee.
Hij stapte binnen, daar - daar schreidë Ava
En lag, het hoofd op 'n bankje, en merkte niet
Dat iemand inkwam. ‘Nee, dat nooit, ik wil
Hem niet, mijn lief is heerliker om aan
Te zien.’ - Het kwam er snikkend, stotend uit.
‘Maar Ava!’ - óp sprong 't meisje, droogde 't oog
En kreeg 'en kleur. - ‘Maar Ava wat is dit?
En nu vernam hij.... maar de halve waarheid
En, wist hij ook dat zij 'en ander liefhad,
Stond hem z'n droom weer voor, vermoeden kon
Hij, weten deed hij 't niet. Meelijen had
Hij met het arme kind; week was z'n stemming.
‘Zeg mij’ - onhandig was het en oprecht -
‘Wie wou je wel?’ - ‘O hém niet, nimmer hém.’
En heftig stampte ze op de grond, maar warm
Zag 't vochtig oog tot hem op. Hoe leek zij
Idoena nu; en zie, daar woei 'en windtocht
Hem door de haren en er fluisterde
Achter hem iemand: ‘Waarom zou je niet?
Denk aan Laufeja en je moeder. Zou
Je ooit jou Idoena weerzien? Wat de zee

Eens nam, geeft zij dat weer? Zie deze hier,
Hoe zacht haar wangen, 't kroeze haar bij 't blank
Van 't halsje, wat gestalte en bouw; en jij,
Gebruik je godlikheid en voer haar weg,
Ver weg van hier!' En Bragi wendde zich
Al om en om, maar zag niet wie het was,
Doch 't was alsof de boze geest het won:
Hij nam haar hand en drukte die, doch luid
Klonk buiten 't loeien van het huisgaand vee,
De schreeuwgeluiden van de drijvers en....
Bragi ging heen de mannen tegemoet,
Maar Ava overdacht stil wat hij deed
En meende dat ook hij veranderde.

Die nacht ommurmelden hun beiden stemmen
En speelden de oude dromen door hun geest,
Doch nu werd Duko plots gewekt door 't luid
Uitroepen van: 'Nee, 'k wìl niet, tròùw wil 'k zijn!'
Recht overeind stond Bragi in de stal,
Nu vastbesloten; angstig even, Duko
Mocht vragen wat dat toch beduidde, zei
Hij iets als ter verklaring en lag toen
Noch heel lang stil met open oog te staren.

Zwaar zuchtten boven hem de takken, wild
Wist hij de wind door 't zwiepende gebladert,
Springend omlaag van hoogste duinetop
Het klonk hem als geruis toe, vlaag op vlaag,
Met rust als 't lage blad alleen noch trilde.
Die wind kwam van de zee, zeereuzen zouden
Daar wellicht kunnen stoeien in de storm
En Tjazi ook: hij moest naar de eenzaamheid
Daarginds en, eer noch de andren wakker waren,
Blies hem de storm schier van het hoge duin,
Maar voor de meeuw is strijd met storm 'en spel

En als de meeuw was hij in mantelwolk,
Zo vlug, zo sterk. Zwaar hingen wolken neer
In 't Westen, dofzwart glom de zee, het schuim
Vloog vlokkend weg en nat hem in 't gezicht
Bij 't dalen. Nauwliks voelde□ie 't, want hij vond
Nu de□echte woorden voor z'n woede□en kracht,
Om 't woord, de wind in, te doen klinken; toen
Er even stilte kwam, deed 'n forse greep
De snaren klinken: 't was 'n wild, woest lied,
Tjazi vervloekend, zijn geluksverstoorder.
De wind woei aan, 't lied overstemde hem
En rolde voort over de brandingsbaren.
Nu hoorden pas de reuzen in de zee,
Dat er tot hun 'en vloekzang werd gericht.
Ze staken in de hoogste golven 't hoofd
En zochten de vermeetle die dat dorst.
Een luide brulkreet barstte los, de zee
Rees hoger, of er ruggen onder tilden,
En altijd woester klonk het hoongelach:
Zo naderden ze hem. Tjazi voorop,
Vijf kerels, ruig van borst, zeeschuim in 't sluik
Lang haar, hun ruige baarden drupten van
De waterstraaltjes; uit de wijde monden
Klonk schor en vreeslik huilen; spierige□armen
Staken zë uit om hem omlaag te trekken.
Omhoog in 't duinzand wierp hij 't instrument.
Z'n rug was nu gedekt; de lans gedrild,
't Schild voor de borst, zoo stond hij pal, hoe week
De grond was; de□eerste die hem raakte viel
In 't altijd hoger wielend, bruisend water
Terug, getroffen door de lans. Het lijk
Dreef weg en rood doortrok het grijsgroen water.
Twee hielpen wel aan 't schreeuwen, maar die man,
Gewapend meer dan zij, te naadren, nee,
Ze durfden 't niet, maar Tjazi greep de lans

En brak die stuk; toen vatte Bragi 't schild
Met beide handen, sloeg het op zijn kop -
Luid klonk het langs het om hun wielend water -
En suizebollend viel de reus terug.
Z'n forse armen sloegen door de lucht.
Doch de andre kroop in 't water dichter bij
En greep naar Bragi's benen: dezen stonden
Tot de enkels in het zand, dat woelde en gleed
Er om. Een hief hij op, één trap en ook
Deez' reus droop klaaglik huilend af:
Juist in het oog had Bragi hem geraakt.
Daar nadert Tjazi woedender dan ooit -
Het water schuimt en spat omhoog bij 't gaan -;
Hij grijpt z'n vijand om het lenig lijf
En in elkaars geweldige armen volgt
'En worstling, dat de zee door 't zand,
Bij 't schuiflen opgewoeld, vuil geel wordt; lang
Lang duurt hun strijden en het water klimt.
Bijna tot aan de middel staan ze in zee;
Daar heft de dichtergod z'n vijand op
En smakt hem op de watervlakte, grijpt
Z'n schild van achter zich, van 't duin, en beukt
Daarmee op Tjazi's kop tot hij bewustloos
Daarheendrijft, golven spoelen langs z'n borst.

(Wordt vervolgd).

Literaire kroniek.

De heer Herman Heijermans Jr. is een vrijwel opmerkenswaardig mensch. Gevat en handig, niet ongevoelig en ook niet onpractisch, kinderlijk-naïef soms en weer ouwelijkbedacht dan, journalistisch bedreven in uiterlijke trucjes en vorm-maniertjes, een journalist bij uitnemendheid, en dan toch weer plotseling, voor een oogenblikje, met een zuiverheid van visie en een diepte van inzicht, die op de grens van 't geniale staat, zóó is de heer Heijermans: en ik geloof van dien heer, dat, als hij zich maar aan zijn diepste Zelf vasthield, met geen andere bedoeling dan om een kunstenaar te wezen, dat is: een harmonisch zijn waarachtige zelf in zijn beste momenten uitsprekend mensch, dat hij dan in onze povere wereld, zooals die tegenwoordig, in een geroezemoes van overgangen, naar een onzekere toekomst gaat, een dier schrijvers van beteekenis zou kunnen worden, waarvan er maar weinigen zijn in ons land.

Maar ik vrees, dat de wereld hem reeds te veel in haar macht heeft, dan dat hij zijn diepste, onverderfbare Zelf nog klaar en zuiver voor den dag kan laten komen en dat hij uit zucht, om spoediger iets in de wereld te wezen, den uiterlijken schijn met haar oppervlakkig behagen zal kiezen voor de inwendige waarachtigheid, en dat hij zal ophouden zich echter te verdiepen en deugdelijker te verkrachtigen, naarmate het succes met lachender oogopslag hem tegemoet zal komen op zijn weg. Dit vrees ik en zeg ik, omdat het jammer zal zijn, als het zoo is, en voor de toekomst van

den heer Heijermans zelf en voor de Hollandsche kunst die hij dienen kon, zoo eenig-bijzonder als geen ander in Nederland dit vermag.

Want de heer Heijermans is geboren om ons het Joodsche leven te geven in heel zijn veelvuldigen en toch van één geest doordrongenen rijkdom van figuren en toestanden, zooals die nog op dit oogonblik leeft. Zooals die nog leeft, maar reeds langzaam-aan begint te verdwijnen in het alles vereffenend en vernuchterend wereldbeweeg der moderne tijden, vóórdat de wereld, helaas! heeft geleerd te zien en te genieten, wat de intieme diepe schoonheid van dat aloude Jodendom was. Want als hij dat deed - en wij hopen dat hij het nog doen wil - omdat de heer Heijermans zoowel in oorsprong een Israëliet is, als in karakter, en temperament - dan zouden wij eindelijk eens krijgen in waarheid geen spotvormen langer, maar een zuiver en hooggehouden beeld van die interessante en eerbiedwaarde menschsoort, die men gewoonlijk Joden noemt. Eerbied waard, want dit zijn de Joden, als men hen maar ziet, zooals zij staan op zichzelf in hunne onderlinge gevoelde verhoudingen, maar natuurlijk niet zooals zij doen tegenover de zich noemende Christenen, die veelal hun natuurlijke vijanden zijn. Wou de heer Heijermans, dan konden wij het Joodsche leven krijgen, frisch uit den grond, in al zijn echte, beminnelijke natuurlijkheid, met al zijn menschelijke deugden en fouten, zooals die voor den dag komen in hun leven onder elkaar. En zoo zou hij, als hij nog iets hecht aan den goeden naam zijner natie, wat toch niet anders dan natuurlijk zou zijn, veel kunnen doen om zijn vroegere geloofsgenooten niet gevreesd of veracht alleen, zooals nú meest voorkomt, maar ook bemind on gerespecteerd te krijgen.

Ja, mocht de heer Heijermans worden de epicus van de nog bijna niet gekende, en daardoor slechts terloops glimlachend besprokene Joodsche maatschappij-in-de-maatschap-

pij! Gij gelooft niet, lezer, dat U op die wijze nog een bijzondere schoonheid wacht? Welnu, eenige jaren geleden, had ik een vriend, een Portugeeschen Israëliet, sedert overleden, met wien ik omging als ware hij mijn broêr. Hij kwam dikwijls bij mij, en als wij dan zoo 's avonds zaten te spreken, met zijn tweeën of drieën bij het licht der lamp, begon hij dikwijls kalmweg te vertellen, met iets weemoedig-eentonigs in zijne stem, van het intieme, het verborgene leven zijner rasgenooten onder elkaer, een leven vol vreemde, innige poëzie. En zoo kwam ik langzaam-aan iets te hooren en te voelen van een wereld, waar de kinderen der Christenen anders nooit iets van merken, omdat het den geloovigen Israëlieten absoluut verboden is erover te spreken, omdat de ongeloovigen met hun wereldsche besognes gewoonlijk verzinken in een onnoozel materialisme, en niet meer kunnen voelen-begrijpen, wat hen, als ongekende schoonheid, omgaf in hun allereerste jeugd.

Voor zeker houd ik, dat er in de diepere, echtere lagen van het Israëlitische leven, waar alleen Joden met Joden verkeeren, nog een wereld van schoonheid en wijsheid in overlevering en gebruiken verborgen ligt, als in een gesloten juweelenkist, en dat er alleen een Jood behoeft te komen, die tevens een diep-voelend, zuiver-zeggend artiest is, om een zeldzamen schat van schoonheid toe te voegen aan onze Nederlandsche kunst.

Moge de heer Heijermans, herhaal ik, zulk een kunstenaar in de toekomst zijn!

WILLEM KLOOS.

Ghetto. Burgerlijk Treurspel, door H. Heijermans. Jr. Amsterdam. S.L. van Looy. Prijs *f* 1.-

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 9]

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

I.

O, langzaam-aan nu zal ik leeren zeggen
Al wat mij ligt op 's harten diepsten grond
Voor u, mijn lief! en 'k kus uw lieven mond,
Wijl zich mijn armen zacht-beschermend leggen

Om uw trotsch lichaam, dat 'k als tempel eer,
Waarin schoon woont de zuiverste aller zielen
Gelijk een Seraf, voor wie 'k neer mag knielen,
Nu gij genadiglijk uw Zijn diep-teêr

Wilt hechten aan het mijne, opdat ik blijde
U sterke en steune in 's levens wild rumoer
En troostend u naar 's levens hoog-vlak voer,
Waar gij de smarten van het Zijn verglijden

Ziet in de verte als vage schimmen-stoet,
Die door mijn teeder-sterke kracht verdreven,
Nu gij vertrouwend me uw schoon Zelf woudt geven,
Voor Liefde-in-Eerbied eindloos vlieden moet.

Kom dan, o Vreugd en hul in dichte donzen
Pluimen de sterke zachtheid van dit rein,
Zichzelf nog niet vermoedend, goddlijk Zijn,
Voor wie thans 't leven worde als droomrig gonzen

Op zomermiddag van een windje in 't woud,
Dat speelt wild-teêr met bloesems en met bladen,
Tot eindlijk 's Levens avond, traag en spade,
Haar als een moeder in zachte armen houdt.

Ja, dat beloof 'k u: 't leven zal u wezen
Als een stil-zalig doorgejubeld feest,
Waarin gij 't slaan niet meer des Noodlots vreest,
Daar sterk en groot mijn Liefde kwam gerezen.

Want 'k heb u lief als dichteresse en vrouw,
Als ziel en lichaam van een hemellinge,
Wier roem ik tot aan 't eind mijns levens zingen
Zal met diep-vaste, onwankelbare trouw.

II.

Zie! de Vorstin van Droomenland gaat zwieren
Met zacht-gekleurden hofstoet door 't groen woud:
Zij mag daar, door geen sterflijk oog aanschouwd,
Het diep mysterie van haar schoonheid vieren,

Haar tooverigen optocht stil bestieren,
Waar niemand iets van ziet, die niet vertrouwt
Gelijk een kind, en hoort naar 't hoog en stout
Melodisch samenspel van zilvren lieren,

Dat door het woud ruischt als haar hof-koraal,
Gelijk een vroom hart hoort naar 't hoog muziekspel,
Bovenaardsch galmend door Gods kathedraal....!

Maar, als dan alles luistert, komt daar wieksnel
Een dichter uit de lanen, die, met groet
Van reverentie hoog, haar valt te voet....

III.

Ik wilde, dat ik u geluk mocht geven,
Zooals geen ander mensch op aard dat kon....
Want, als 'k uw aanschijn zie, dan voel ik beven,
Diep in mijn ziel, de veelbeproefde, een bron

Van wondre goedheid, die uw gansche leven,
Thans glanzend als een teêr-omfloersde zon,
Wou in gestadiglijk u sterkend streven
Maken zoo lichtend, alsof nú begon

Voor uwe ziel de aleerste dag der dagen,
En heel uw vorig Zijn slechts waar geweest
Een zacht verduren en geduldig dragen....

Ja, heel uw innigst Zijn, zoo wild-bedeesd,
Worde in verrukking als omhoog-geslagen
Tot een klaar, jubeldronken Zonnefeest.

IV.

O, zilvren stem, mysterieuslijk zwevend
Me uit dezer wereld wondre diepten tegen,
Mij klinkend als een zelf-vergeten zegen
Van lippen, als twee rozeblaadjes bevend,

En, als een roos haar geuren, mildlijk gevend
Hun liefdewoorden, tot een snoer geregen
Van melodieus gevoelen, alsof zegen
Veel witte bloemen op mij, zacht zich wevend

Tot vlekloos schild in 't melancholisch strijden,
Waarin men, sterk zich werend, toch verglijden
Voelt één voor één de hopen en de vreezen....

Maar nu Gij komt - o kom toch waarlijk! - stroomen
Mijn levensvloeden hooger, dan 'k dorst droomen:
Gij zult het toppunt van mijn leven wezen.!

V.

'k Ben stil en droef: de wind, daarbuiten jagend
Door wisseling van zonneschijn en regen,
Huilt tegen 't raam op en doet vreemd bewegen
De takken, armen om genade vragend....

't Is, of hij saamstemt met mijn ziel, die, klagend
Om 't heengaan van dien dag, nu, neergezegen,
Weet dat zij slechts voor één kort uur gekregen
Heeft schoonen schijn, thans langzaam weêr vervagend....

O, uw hel lachen klonk me als zilvre' accoorden,
Ontlokt door Liefde aan 's levens diep-weemoedig
Gelaat, dat weent met wind en regenstroomen....

Daar gij nu weg zijt, treur ik, en dees woorden
Zend ik als stille bede en sluit deemoedig
Mijn oogen, die vergeefs van liefde droomen.

VI.

Wanneer gij komt, zal 't zijn, of 'k ruischen hoorde
Een lange stoet van vogelen, zacht-stuivend
Uw teeren schreên vooruit, tot waar ik wuivend
Wacht om te zeggen, wat u 't meest bekoorde.

O, al mijn denkingen en al mijn woorden
Zullen zijn bloemen, op elkander schuivend
Hooger en hooger steeds, tot ze ú omhuivend
Met staatge tempelgangen, ongestoorde,

Staan als een dom van koeplen om uw hoofdje,
Dat, mijmrend voorwaarts wiegend, denkt: 'Wat rijst gij
Mij heerlijk langs de leên omhoog, o wijde

Gewelven, waar ik onder door moet schrijden....!'
Maar ook, zou 't mooglijk zijn? den maker prijst gij
En zegt met zachte beving: Ik geloof je!

VII.

Wat rijst gij teêr, in uchtend-zonne-blozen,
Gelijk een bloem met paarlen dauws besproeid....!
Is 't leed....? en zijn dat tranen? Maar dan bloeit
Gij des te schooner nog...! O! laat mij poozen

Een oogwenk in dien blijden droom, o brooze!....
Want even als de Zon der Liefde opgloeit
Hooger en hooger steeds, zoo zeker vloeit
Mijn ziel straks over van een eindelooze

Wel van geluid, die juublend opwaarts springt.
En door de macht van haar muziek wil winnen
Uw hart, waarnaar mijn hart als dol zich dringt....

O, laat me, ik smeek 't u, in uw zielspracht binnen!
Dit is het eerste lied van diep beminnen,
Dat voor uw diepste Zelf uw dichter zingt.

VIII.

O, fijne schroming van 't al-eerst ontbloeien
Der blanke lelie, uit haar knop zich wringend,
In schuchter hopen, om, stil opwaarts-springend,
Tot vorstelijke kelk omhoog te groeien,

Waarom de licht-gewiekte windjes stoeien,
Die - zich in eerbiedsvolle dartling kringend
Om hare majesteit, die rijst - zacht-zingend
Als melodieën langs haar henen vloeien....

Stijg fier, en word, u wieglend op hun bevend
Streelen, een bloem van koninklijke wijding,
Statiglijk-teêr, in rijk-verdiepten eenvoud....

Blijf naar de onsterfelijke schoonheid strevend,
Onder der Muze zacht-gevoerde leiding,
Dan komt eenmaal de glorie, waar gij heen woudt!

IX.

O, mag ik 't zeggen? In de lust verloren
Van, achteroverliggend in het gras,
Alsof ik nog een heel klein jongske was,
't Vlug naderzweven van uw tred te hooren,

Wou 'k heel mijn leven zijn: alsof 'k geboren
Waar voor een weelde, die slechts wachten was...
Totdat 'k opeens in uw lieve oogen las
Droom van te kussen met een vreemd bekoren.

O, 'k smeek om uwen kus als zomerlanden,
Strakliggend onder gloênde zonnebranden
Smachten naar zoelen regen, die hen drenkt....

O, laat mij, als een kindje, teêr omvaêmen
Uw lieve leden en al droomende aêmen
Den zoeten adem, dien uw mond mij schenkt....

X.

Maar, als ge er eenmaal waart, dan zou 'k mij geven
Met een volmaakte opschorting van mijn wil
En, heel uw lief beweeg doorproevend, stil
In willoos smachten naar uw schoonheid, even

Uw leest omsluiten met een teeder beven
Der hand, die, zoekend naar het fijnst geril
Van uw lief aanschijn, telde 't schoon verschil
Tusschen uw liefheid en mijn lievend streven.

O, wijl dan snel mijn bloed door de aadren schoot,
U plots een kus te geven, die u wekte
Tot teeder droomen, dat met gloeiend rood

Zich over uw verlegen aanschijn strekte,
Totdat 'k op eenmaal u in de armen sloot
En heel uw lief gelaat met kussen dekte.

XI.

't Wil vaak gebeuren, dat we, in diepe droomen,
Hooren een stem, die als een zeegning klinkt,
Als wij dan staren, is 't ons of er blinkt
Een licht, dat magisch wuift met teeder schromen...

En, komt men nader, breed gaat ons omstroomen
Een vloed van glorie, waar Zijzelf in zingt,
Totdat op eenmaal 't Visïoen verzinkt,
En droomenschoon ons wordt door Dag ontnomen.

Zoo gaat het *mij* ook, als 'k uw verzen lees,
Zij klinken mij als 't ruischen der Mysterie,
Op wier stil wenken 't droomenspel verrees....

'k Leef op, meevoelende uwe hoop en vrees....
Zoekt gij een paradijs? O, wondre Peri,
Verengeld door de loutering des leeds!

XII.

Omdat gij zijt het liefste wat ik weet,
Schrijf 'k u dit vers vol van een breed ontroeren,
Dat, om u heen zich breidend met een stoere
Zachtheid, u, o, mijn Liefde, aleer gij 't weet,

Wil naar de in hoop geziene hoogten voeren,
Waar, ver van diepen strijd door liefde en leed,
Gij, die al-eenzaam met het Noodlot streedt,
Zult hooren niets meer dan het zachte koeren

Van mijne ziel, die zit gelijk een duif,
En vliegt staeg tegemoet uw minste wenschen,
Wier warreling nu voortaan óm u stuiv',
Niet bang meer voor den wreeden smaad der menschen...

O, wees gij als 't groen veil: 'k zal zijn de stam,
Waarlangs uw teêr gegroei naar boven kwam!

XIII.

O, raak 't niet aan: o, 't eindloos-fijne en teêre,
Dat ligt als wonder van gevoeligheid
In dit broos bloempje, dat haar blaadjes breidt
En naar het zonlicht haar gelaat wil keeren....!

Wil zacht en liefdrijk voor haar zijn, een veêren
Donsje, dat wuivend langs haar wangen glijdt...
Zet haar in 't licht, opdat de zuiverheid
Van haar blank ziele-zijn zich nimmer deere

Aan donkren wind des levens, die daar jaagt...!
Hoor! hoe zij lachen kan: haar lachen draagt
Het zoetst beloven voor de toekomst mede
Van zacht geluk en innerlijken vrede....

O! ieder mijner wenschen zij een bede
Om schoon geluk voor haar, die lachend vraagt...!

J.B. Schepers. Trouw en strijd[1)]
II.

Het water staat, en daalt daarna heel langzaam,
De storm wordt wind en luwt heel langzaam ook
En eindlik, eindlik wordt het zand om hem
Weer zichtbaar; ginds noch zien de reuzen om,
Heel schuw, soms steekt 'en grovve vuist hoog uit -
Hij ziet het door 'en waas, maar dan ook valt
Hij neer, waar 't zand noch droog is; doffe slaap
Valt over hem en droomloos ligt hij daar.

De storm bedaarde, 't water rolde weer
Als vroeger aan in brandingsgolven, maar
Ze bleven ver en waren hem muziek
Toen moeheids slaap in de□echtë overging.
Maar Balder's zonnewagen zonk al lang
In 't rijk van Aegir neer, waar Nanna hem
In vaders rijk verwelkomdë en glans
Noch had gegeven aan het avondwater;
Goudglans, tot rood, tot purper, donkerder
Geworden tot zij bei naar Bredeblik
Gereden waren achter 't blau, dat bleek
Van licht werd, waar hun weg was.

1) Vervolg van Bragi, IIe Boek, bl. 493.

Velen vroegen
Naar Bragi's lot, maar niets wist Balder, want
Zwart hadden wolkenmassaas 't licht bedekt
En hem verhinderd de aard te zien; ze gingen
Dus als zo dikwels ongetroost naar huis
De Goden en Godinnen; Ouderdom's
Macht wies en loomheid zonk op allen neer
En stilte heerste er in de grote hal
Waar Wodan's spreken niet bemoedigde,
Maar ruwe klank soms luid tegen het schilddak
Weergahnde van wie troost in drank zich zochten.
Doods was Walhal nu Bragi's lied niet klonk
Idoena's jonge schoonheid allen niet
Van levenslust vervulde.

Bragi sliep
En weer zonk Balder's zonnewagen neer,
Toen, eindelik, hij opsprong; pijnlik was
Z'n lichaam noch, maar nu was 't daar zo stil
Dat hij niet anders dacht of zware droom
Van vechten had hem in z'n slaap gekweld.
Z'n moeheid en nadenken leerden hem,
't Was werklik waar; doch ver was nu z'n vijand;
Ginds bruiste als altijd branding ver van hem.
Daar liep hij heen; hij moest z'n tegenstander
Daar vinden; - nergens echter vond hij hem.
Het water schuimdë aan en zware golven
Braken in dof gebons op brede borst;
De zwaarste keerde hij de rug nu toe;
Ze rolden hem langs schouders, hals en hoofd.
'En ongekende frisheid voelde hij;
Versterkend, spierontspannend was het bad
En luid riep hij z'n vijand toe: ‘kom op’!
Maar uit het water klonk slechts wraakgebrul
En verder kon hij niet door golvekracht.

Ontmoedigd maar lichaamlik sterk liet hij
Zich opgewekt op 't koeltje huiswaarts zweven.

Smiddags was Bragi niet gekomen, leeg
Bleef 't bankje waar hij aan zat, anders; nu
't Gebeurde meer, dat hij bij 't dwalen 't maal
Vergat, vooral nu zoele Meimaandlucht
Wazemde in 't groene bos, geurde uit de bloem,
Die schril van kleur lichtte in de dunne schaduw,
Nu luider, luider klonk het voorjaarslied
En alles zocht z'n blijheid te verklanken.
Hoe vaak had hij z'n tijd vordroomd en was,
Verdwaald in diepe delling, op 'en nieuw,
Mooi plekjë aangeland. 't Was niet zo vreemd dus.
Maar Ava's bloed stroomde bij wijlen harder,
Als ze aan de mooglikheid van ongluk dacht,
En vaak was ze uit haar werk en aan de deur.
Dë avond daalde, in 't grijze schemerlicht
Kwam 't manvolk thuis, maar hij alleen, hij niet -
En niemand wist iets, had z'n lied gehoord
Of hem gezien. Noch gingen Radbout en
'En paar lijfeignen zoeken, roepen, op
Het duin geklommen, schreeuwen, tegen 't wild
Scheuren van 't windgebruis zich nauwliks staand
Houdend; vergeefs: zand stoof hun in het oog
Geen antwoord klonk en moedloos gaf men 't op.
't Was laat, toen alles eindlik slapen ging,
Maar Ava's oog staarde in de duisternis
En luisterde naar 't zuchten van 't geboomt.
En telkens weer dacht zij z'n stap te horen;
Dan rees ze omhoog, klaar wakker, maar te leur
Gesteld zonk ze weer neer; moe sliep zij in
Ten leste. - Smorgens noch geen Bragi.
Na
Stond haar het schreien; op 'en eenzaam plekje

Barstte het los en snikken schokten 't lijf;
Hoe eindloos was die dag, hoe bleek zag ze,
Wanneer de mannen moe en zonder tijding
Thuis van het zoeken kwamen, bleker werd
Haar wang. En dan noch: Radbout kwelde haar
En zei: ‘Kom, Ava, 't was toch maar 'en vreemdling,
Straks komt je vrijer, dan is 't alles weer
In orde!’ Kwelling was het haar en toch
Ze mocht niets zeggen, hoe ze zich de lip
Tot bloeden beet. Ze hield zich in en, schijnbaar
Vol moed, zei ze: ‘Zelf ga ik noch eens zoeken!’
En klom tussen de boomen door op duin.
't Geboomte dook, hoe meer zij rees en daar
Stond ze eindlik op de hoogste plek, de zon
Purperde 't duin, 't gevlekte golvend veld
En stiller werd het, haast geen wind. Rood zonk
De Zongod neer en Ava stond er toen
Z'n gloed verglom; ze staarde maar naar 't West.
Daar was gesuis als vleermuiswiekgewuif.
Ze zag en - Bragi stond naast haar, zo fors,
Zo opgewekt als ooit. ‘Bragi’ riep zij
En viel hem om de hals. ‘Dank Wodan, 'k heb
Hem weer, m'n lief!’ Vreemd keek de Dichtgod op
Verbazing staarde er uit z'n oog en hoog
Was 't rood, dat plotsling Ava's hoofd en hals
Bedekte. Toen.... 'en aarzling even, maar daar hief
Ze 't hoofd en zei: ‘Ik kan niet langer zwijgen!
Jij bent me liever dan m'n bruigom; och,
Vergeet haar die de zee nooit weer teruggeeft.
En neem mij mee, waarheen je wilt. Ik weet
Niet wie je bent, maar 'k heb je lief. Geen God
Is ooit zo liefgehad!’ - Met meelij had
Bragi haar aangehoord.... en noch naar iemand,
Want achter hem blonk weer 't gefluister van
‘Die mooië Ava, zie, ze geeft zich zelf je!’

Nu maakte 't in z'n kalmte hem niet boos;
Maar rustig zei hij: ‘Weet je wie ik ben?
Maar zwijg 't voor andren!’ - Ava knikte ja -
‘Ik ben de Dichtgod en Idoena zoek ik,
De heerlike Godin van d'eeuwge jeugd.’ -
‘'En God!’ en eerbied straalde er uit haar oog
En temperde de wilde hartstochtlikheid,
Zo klinkt, door 't angstig roepen der muziek
Om Gods hulp, de eerbied voor z'n heiligheid.
‘Ik dacht het soms: je vreemd diep oog, je zang.
Maar.....'k heb je lief: niets is zo sterk als liefde.
Heb mij lief, 'k zal je dienen, trouw, als zij
Die nu verloren voor jë is: o neem
Mij mee, wij zweven ver van hier, er is
Noch veel land ginds!’ - ‘Nee, Ava, nee, dat niet!’ -
Geknakt als 'n graanhalm zonk haar hoofd, 'en paar
Tranen glipten langs wang en kin, nu bleek
Als duinzand, in de schemering; ‘Wat zou
Ik moeten uiten als ik niet van trouw,
Van ware liefde zingen kon in Walhal.
En als ik zelf ontrouw terugkeerde, als
Er daar geen eeuwge jeugd zou zijn en ik
De kwelling had van 'en ontsteld geweten;
Als ik dan telkens heen moest, veinzende
Ik zocht Idoena, doch 'en minnares
Bezocht ik, zou ik kunnen zingen dan?
Jij bent te goed daarvoor en ik, ik was
Geen God, zo 'k niet deed wat m'n zangen prezen! -
Maar bovenal haar heb ik lief, Idoena.
Haar beeld is altijd in mij, 'k hoor haar stem
En voel haar adem snachts op mijne wangen!’
In hevig schreien viel het meisje neer,
Ze was verpletterd door die woorden en
Ze voelde zë onwrikbaar.
Bragi nam

Z'n snarentuig en zong 'en woordenloos
Melodieëus gezang, dat niet ver klonk,
Maar om het brein van Ava 'n weefsel spon
Als in het sprookje 'n rozenheg om 't oud
Kasteel, waarin de schone jonkvrouw slaapt;
Zo sliep haar liefdë in daarbinnen, stilt
Gleed om haar zielskasteel en kalmte kwam
Er in haar wezen weer. O macht van 't lied!
Wie vindt er woorden voor dat blij gevoel,
Dat wegdrijven op klankenvloed; 't vergeten
Van al wat was en niets zien dan de zon
Het blauw en 't bomegroen boven de bloemen:
Dat geeft ons aards geluid soms, hoe veel meer
Deed Bragi's Godeklank, z'n tovermacht.
Berustend, met zich zelf in vree - al klonk
Van ver noch in haar na 't klokje van schaamte,
Dat zij zich gaan liet - zo nam hij haar mee.

Ze kwamen thuis. Gejuich begroette hun
En allen liepen om hun saam; hij moest
Vertellen, hoe hij dwalend aan de zee
Gekomen was en daar gestreden had
Met vijf zeereuzen. Vol bewondring zag
Radbout hem aan. Ook Bernlef kwam noch even
Naar Bragi vragen, schudde hem de hand
En was zo blij of hij 'en vrind terugvond.
Zo zag hij niet hoe bleek z'n bruid wel was
Bij haardvuurs weifellicht. Luid praten klonk
Daar door elkaar, hun vrolikheid werd door
De gerstedrank noch aangezet. Alleen
Het meisje zweeg. ‘M'n snaartuig hier!’ riep Bragi,
‘Och, Duko, reik 't mij even,’ en daar klonk
De reuzenstrijd in forse klanken door
De hut. De mannen ijsden bij het beeld
Van die zeemonsters; niemand had ze noch

Van zo nabij gezien, haast niemand was
Noch tot de zee gegaan door duinwoestijn.
Ze zwegen allen, toen hij 't lied ten einde
Gezongen had, maar eer bekoring week
Zei Bragi: ‘'k Moet nu noch wat tokkelen
Zo voor me zelf; na strijden heb ik drang
Tot snarenspel. Luister, wie luistren wil!’
En Ava voelde wat hij zeggen wou
Z'n weemoed was de grondtoon, maar zo blij
Klonk z'n verleden in het vennewoud
Er door, z'n kinderliefde, en opgewonden
Was soms de toon, als hij aan grapjes dacht,
Haar wel verteld; daar gleed die jonkheid weer
Voorbij haar oog en mijmrend zag zij ook
Haar eigen jonkheid, 't spelen door het bos
Of in de wei met Bernlef, anders werd
Hij voor haar ogen, vriendliker z'n beeld.
't Was of 'en zon opging in haar en 't zilver
Van 't maantje van z'n glans beroofde; zo
Weigerdë Ava Bernlef niet de kus
Als vroeger vaak bij 't scheiden, warmte kwam
Er in haar groet, al kuste ze niet weer noch
Maar lang noch ruiste Bragi's lied in haar,
Z'n fluisterwoord ook: ‘soort bij soort!’ en rustig
Lag zij te staren in de duisternis.

(Wordt vervolgd.)

Twee schilder-schrijvers.

Jozef Israëls heeft een reis gemaakt naar Spanje en bij terugkomst, zijn aanteekeningen van onderweg verzameld - toen verwerkt tot een boek, dat geïllustreerd (door hem zelf) in het licht werd gegeven.

Voor de ramen der winkels ligt het nu tentoongesteld met een plaatje op den omslag, als een verrassende verschijning, prikkelend onze nieuwsgierigheid naar den literairen arbeid van dezen grooten, modernen, grijzen schilder.

Ik meen, dat het onthaal tot nu toe bedachtzaam was; het boek schijnt nagenoeg ontglipt te zijn aan den anders zoo gretigen greep der kritiek.

Toch, - 't is al verscheidene weken geleden, - verscheen in het groene Weekblad een tamelijk lange bespreking erover, die bijzonder gunstig was; daarin werd ook met ingenomenheid gewezen op de literaire beteekenis van het boek. Echter beging de schrijver, zich teekenend E., een opvallend verzuim, en het is daarom hoofdzakelijk, dat ik zijn beschouwing releveer en tot het schrijven van dit stukje besluit. Hij vertelde, dat er over Spanje zoo weinig goede boeken zijn geschreven, duidt er enkele aan en noemt verschillende buitenlandsche namen, o.a. Gauthier. Maar één naam noemt hij niet, die, dacht mij, al het allereerst uit zijn pen had moeten komen, een naam, die almee door het

krachtigste en bloedrijkste proza gedragen wordt, dat in het jonge Holland ontstond, en dat voor een groot deel ook uit indrukken in de zuidelijke landen zijn ontstaan vond.

Ik bedoel Jac. van Looy.

Het artikel van E. lezend, viel mij dadelijk die naam in, en onmiddellijk zag ik weer uit mijne herinnering aan het reeds jaren geleden gelezen stierengevecht, de arena liggen in het verblindend zonlicht en de enorme slagschaduwen broksgewijze zich uitstrekken langs de rangen met duizendtallen van toeschouwers; ik hoorde weer de dreunende hoeven der woedende stieren onder de alom ademlooze huiverstilte, en beefde weer mee voor het dolzinnige beuken der geweldige koppen en het dronken-blikkeren van het oogenwit; dan, het vlammende gezwier van roode doeken in de handen van die grimaceerende, uitgedoschte torero's en eindelijk het wreed-fatale besluit van dat spel, als de natuurkracht van den geweldige zwichten moet voor de lagen van de listige kleurige menschjes.

Het hoofdstuk over stierengevechten in Israëls' boek wordt door E. ook aangehaald en daarbij tevens opgemerkt, dat de tallooze schrijvers, die dat onderwerp reeds behandelden, de finale, - als de espada den beslissenden stoot toebrengt, meest onvoldoende verduidelijken.

Te betwijfelen valt het, of de lezer daarbij wel zooveel verliest; maar, al noemt men dat nu ook slechts een geringe tekortkoming in de wetenschap van dien tergenden sport, waarvoor men waarlijk geen vegetariër behoeft te zijn om er zich aan dood te ergeren, is het toch een feit, dat ook dat moment bij van Looy in bijzonderheden gegeven is.

Ik heb geen reden bedenkingen te maken tegen E.'s uitspraak, dat onder de boeken, die hier over Spanje geschreven zijn, dat van Israëls het beste is,... als ik maar weet, dat van Looy buiten mededinging bleef; tot kritiseeren wil ik mij niet zetten, en evenmin in het publiek betrachtingen hou-

den over zijn be- en veroordeeling der huidige literatuur. Daartoe ben ik niet bevoegd. Hij wendt zich wrevelig af van de ‘mooischrijverij’, die zich uit in ‘opperste zinnen’ en gevoed wordt door ‘al die gouden en purperen liefde.’ Nu heet het: omdat Israëls niet naar mooischrijverij heeft getracht, is zijn boek goede literatuur. Een wel wat wijdsche definitie en veroordeeling, maar in twijfel geraken we nu toch, of van Looy's werk ook onder het verwerpelijke te rangschikken valt. Ik voor mij ben zoo vrij aan zijn literairen arbeid de voorkeur te geven boven dien van Israëls en wel juist om meerdere aanwezigheid daarin van ‘opperste zinnen’ en ‘gouden en purperen liefde.’

Maar die meening is hier misschien wel wat misplaatst, want mij dunkt, van eene vergelijking kan eigenlijk moeilijk sprake zijn. Hun werk is als literair voortbrengsel te uiteenloopend van aard, en alleen nadert het nu elkaar door de omstandigheid, dat het twee schilders zijn, die over hun reis in het zuiden schreven.

Dit is werkelijk beminnelijk in Israëls' boek, dat nergens de gezellige verhaaltrant gestoord wordt door opzettelijken zinsbouw, dat nergens de klare reisbeschrijving troebel wordt door een afdwaling naar mooischrijverij. Wel wordt er soms even vertoefd bij oogenblikken van aandoenlijke bespiegeling; maar toch, nooit wordt die zoo gekoesterd of geaaid, dat er banaliteiten of gezwollen woorden bij te pas komen. Met een kwinkslag zelfs wordt dan veelal tot het oplettend toezien naar de nuchtere omgeving teruggekeerd.

Het boek van Israëls laat zich prettig uitlezen; de groote letterdruk is daarvan niet alleen de oorzaak; het geheel is gezet in het moderato van dien gemoedelijken causerie-toon, waarbij de schrijver zich steeds de vriend betoont van den lezer. Alle herinneringen van de reis zijn nauwgezet bijeengegaard en met opgewekte levendigheid verteld door een, die anderen wil doen meedeelen van de indrukken

door hem zelf genoten. Daar zijn gulhartige bekentenissen van persoonlijke ervaringen, van leuke ontmoetingen, soms humoristische momenten, als bij dat geval in den spoortrein, toen het gezelschap, met den zenuwdriftigen meester voorop, van toorn en verbazing verstomde bij de onverwachte ontmoeting van het oude heertje, dat dood bedaard op hunne plaatsen het zich gemakkelijk maakte. Oolijk is ook de beschrijving van het rijtoertje op den ezel. Naast de beschrijving van de plaatselijke merkwaardigheden worden verder alle wederwarigheden van de reisgenooten verteld en geraken we als verplaatst in het famieljare samenleven van de drie tochtgenooten. En altijd dezelfde toon van gulhartige mededeelzaamheid. Soms ook dringen door de beschrijvende regels even woorden van ontroering, treffende innigheden en een enkelen keer gelukkige beelden. Dan zijn de hoofdstukken over Velasquez, Murillo en Morales daarin kostelijkheden; de overweging, na het volop genieten van den grootsten Spaanschen schilder, uit zich in woorden van weemoed, die een bijtend-ware qualificatie van onzen tijd inhouden: ‘Wij zijn schilders van den twijfeltijd en van de vreugdelooze handelingen.’ En dan dat eindzinnetje: ‘Dien dag zagen wij geen schilderijen meer.’

Maar over het geheele werk valt de persoon van den schrijver nooit weg; we bewaren voortdurend onze aandacht in een stemming van sympathie voor den levensblijen grijsaard, den eenigen gevoelsschilder, die zich nu eens vermeit het geziene en ondervondene op zijn reis in beschaafden schrijftrant te verhalen; soms echter bemerken we ook even den Israëliet uit het protestantsche Holland met zijn subjectieve beschouwing van katholieken eeredienst en van het ascetische leven in de kloosters.

Beschouw ik in mijn gedachten nu daarnaast het werk van van Looy, dan zou ik om te onderscheiden, zeggen: Spanje van Israëls is een leerzaam en beminnelijk boek; maar wat van Looy geschreven heeft uit zijn leven in het Zuiden, -

‘Stierengevechten’ en andere losse stukken, zijn ‘Gekken’ vooral - dat vormt tezamen een prachtig boek. Dat is het: het werk van van Looy is meer uit het leven, gecondenseerd uit het leven van het geestelijke; dat van Israëls meer uit het leven van het eenige weken rondreizende lichaam. Israëls beschrijft meer, duidt ter onderrichting de vele dingen aan, die mooi zijn, maar de kern der verrukking blijft in hem zelf bewaard. Van Looy geeft zijn verrukking geheel naar buiten in werkelijke woordkunst. De opvatting van hun literairen arbeid is bij deze twee schilders bepaald verschillend. De een zegt waarom iets mooi is, de ander hoe het mooi is; - doen weten - doen voelen.

Bijv. als Israëls in Tanger is, vertelt hij ook van de Egyptische duisternis 's avonds in de straten, en van den gids, die met een lantaarntje voorop loopt: hij vergelijkt dat licht met een tooverlantaarn om de grillige en schilderachtige effecten in de donkere en nauwe straatjes. Hij zegt, dat zoo'n avondwandeling honderd schilderijen levert van de allerzonderlingste verlichting, dat hij steeds dacht aan de etsen, die Rembrandt maakte van de vlucht uit Egypte: Jozef met een lantaarn in de hand, en de herders, die in den stal bij nacht het kindeke Jezus bezoeken.

Denken we nu aan de bladzijden uit ‘Gekken’ waarin ons die nachtelijkheid zoo mooi wordt afgeschilderd in het tafereel van den Arabier, die op zijn paard met het wiegelend lantaarnlicht als leidstèr, uit de donkerte komt ‘aanvaren’, dan merken we, dat Israëls het mooie in dat geval ziet en weet en wenscht te kennen te geven, maar dat van Looy van zoo iets het uitgebeitelde beeld geeft, een schilderij levert van zich zelf. Zoo doelt Israëls ook bij de stierengevechten op het mooie van die licht- en schaduwpartijen en het ‘heerlijk brok van het blauw der lucht;’ maar we weten dan, dat het de schilder is die dat mooi voor zich zelf ziet en er even heenwijst voor degenen die ook oogen hebben. Waarlijk, een vergelijking tusschen Israëls en van Looy als literaire artiesten gaat niet op. De

eerste is de schilder, die in het geziene de onderwerpen vindt voor schilderijen en slechts aantoont het bekleedsel zijner visie; de tweede zoekt in het expressievermogen der taal zelf de volledige weergave van het beeld zijner ziening.

Gaarne wil ik nu ter kenschetsing twee gedeelten uit het werk van Israëls en van Van Looy hierbij laten afdrukken. Beiden zijn impressie's in Tanger, al is het model nu niet precies hetzelfde.

Israëls:

'Tanger lag als een panorama voor mij, schitterende in het zonlicht. Onafzienbare rijen witte woningen, torens en muren, als gestrooid over hooge en lage heuvelrijen. Alles was wit op den voorgrond, alles wit verder op, waar de torens en de moskee stonden, witte, hoog gecanneleerde muren met openingen, alsof het schietgaten waren. Wit, het was alles wit, tot in de verte, waar het stuitte op het heerlijke blauw der zee. Het blauw kwam tusschen al dat wit hier en daar te voorschijn, als de heuvellijnen naar beneden schoven, soms even, als zij een sterk dalenden afgrond op een lage vallei afliepen; tot eindelijk het blauw der zee een scherpe lijn tegen den horizon vormde, daar, waar de stad ten einde liep.'

Van Looy:

'Aan den overkant lag blank, met een kerkspitsje laag, vaag een wit menschendorpje, aandommelend met zachte spiegeling onder den wal..... het vaste land weer..... Europa.... maar verdroomd achter 't licht. Rechts, een bastion in zee, Gibraltar's dreigende torenschim, en met een sprong der oogen het waterblauw, de straat over, de toegankelijke straat naar de onbekende groote en diep-ingeweldig-lichtende Middellandsche zee; en dan de rood omsnellende heuvelreeksen.... Afrika al.... woningloos.... vèr aan den duizelenden horizon het gesilhouet van den Atlas, berg-ijsblauw.... en vlak hierbij.... duinen.... wit zand met twee schrale boompjes als witte berkjes....

begoocheling van eigen stranden.... woestijnbegin en thuis, en dan een dadelijk verschrikkelijk gevoelsvisioen van dorheid en dorstlijen.'

Daaraan vooraf gaat een beschrijving van het ebbende water met dat treffende beeld in den zin:

....'Loom deinden de lange waterbanen, rimpels en niets meer, *onverwacht als denkplooien komen in een effen voorhoofd....*'

Is, bij deze twee gedeelten naast elkaar gezien, nu niet het eerste als eene uitlegging - 't was zoo en zoo - het laatste een volledige uiting van impressie? Het laatste een schilderij, die leven heeft door kleur, het eerste een loutere doortrek?

Op het kunstterrein is het tegenwoordig zoo vol tochthoeken, dat, zoo men al een rustig plaatsje meent gevonden te hebben, men aldra opgejaagd wordt door een onverwachten nieuwen dwarrelwind; dat komt van al de gebouwtjes, die rechts en links in allerlei vorm, en onregelmatig van plaatsing, worden opgericht. Veel dreigt te verstuiven, dat wij tot onze vreugde in onze vaste nabijheid waanden.

Het literair werk van Van Looy is toch zoo zuiver en krachtig, en dat mag, als er over beschrijvingen uit Spanje en Afrika gesproken wordt, wel weer eens in de gedachten komen.

Dat 'Gekken' een boek is in den gewonen zin van het woord geloof ik wel niet; dat wil zeggen, het is niet van een romanschrijver, die de grondslagen legt van de constructie en de proportie's berekent van den opbouw. Van Looy is ook geen romanschrijver; hij is een schilder, die schrijft, en dat voelt men bij zijn werk steeds in sterke mate. Dat geeft het pétillante aan zijn zinnen en die kleur aan zijn woord. Slag op slag ontspringt in het woord, wat, door het altijd voortleven van de immer zich afwisselende natuur, lust aan de oogen schonk. Soms wil men denken aan Frans Hals in de letterkunde.

Zoo doet ons 'Gekken' het leven in die zuidelijke landen

kennen niet als bij een nauwgezette onderrichting en uitvoerige omschrijving van plaatselijkheden en toestanden, maar in den hartslag van zijn bestaan. Maar dan uit die hevigheid van zien, die den gloed in de zinnen ontsteekt, ontbotten vanzelf de vormen, die het gebindte vertoonen, waarin de dramatische gang van het geheel besloten ligt.

Een schepping is de tragische figuur van dien verloopen Europeeschen dokter, tragisch om den jammer van een verdwaalde en vertrapte, die geniaal was aangelegd, en nu in zijn ellendig voortbestaan, zijn wereldwijze inzichten bij brokken geeft in gezegden als motto's.

Zijn cynisme, dat onkruid op het hooge veld der menschelijke denkontwikkeling, vergalt de omgeving.

Geweldig dan weer de blinde kracht van het fanatisme der Gekken, die ter bedevaart gaan en gruwelijk hunne terugkomst. Dat gaat voorbij als een sirocco in de woestijn. - Dat is gezien, gevoeld en uitgedrukt. - En de Melancholie van steeds opgejaagde zielerust, die het heele werk doorritselt, en waarbij de ontmoetingen met den sinisteren Vogel zoo juist hun plaats hebben, nadert de grens van de wanhoop in het laatste hoofdstuk. Dat is als een eindelijke uitschreeuw van een aanhoudende zelfmarteling. Daar is de smart der onrust, die zich niet meer verhoolt vóór het aanschijn van den donkeren nacht, de klemming van het leed, dat zich vertwijfelt bij dien onzichtbaren gang over de zwarte, geheimnisvolle wateren. Hier is de plastische aanschouwing, stijgend door een sensitieve stemming, genaderd tot de grens van de verbeeldingen der hallucinatie....

Zoo men in de jonge literatuur proza-werk wil noemen dat lichaam heeft, en bloed en spieren, dan is het zeker dat van Van Looy.

Ik durf dit best te zeggen, al ben ik nu op een terrein dat mij niet zoo gemeenzaam is. Maar.... ik weet ook zeker, dat ik dit oordeel met heel veel bevoegden gemeen heb. En wie weet, meer misschien nog dan verscheidenen van hen,

proef ik uit vele plaatsen van zijn werk de echtheid, voel ik de raakheid van uitdrukking in zoo menig woord, omdat ik den schilder erin herken. En ook daarom heb ik mij voor een enkele maal verstout heel even wat over woordkunst te zeggen.

W. STEENHOFF.

Literaire kroniek.

't Is niet anders gebeurd, dan ik had gedacht en verwacht. Omdat ik den heer Borel, in mijn kroniek van Februari, zoo bedaard heb gewezen op een paar erge onwaarheden en grove verdachtmakingen, waaraan hij zich, in zijn artikel in de Studiën, in al te grooten ijver schuldig had gemaakt, is hij thans, in het Groene Weekblad, met een boos gemoed van wal gestoken en heeft wat voor 't publiek staan te redekavelen over zijn schuldig gedrag en de feiten, die daarvan door mij zijn medegedeeld.

Dat de heer Borel nu boos is geworden, begrijp ik best. Het is alles behalve prettig, als men een jongmensch is, zooals de heer Borel, zichzelf voelend met niet weinig zelfoverschatting, en met een borst vooruit van je welste, als daar dan plotseling hem iemand in den weg treedt en hem komt aantoonen, met de feiten in de hand, dat hij, Borel, zich zonderling heeft vergist. Dat was inderdaad voor den heer Borel om nog meer uit zijn vel te springen en nog steviger te gaan accentueeren, wat hij indertijd, een beetje

achteraf, in Indië misdreef. Hij moest nu, vond hij, de puntjes op de i zetten, en wat vroeger alleen maar een venijnige opwelling bij hem was, door gevoelige vriendschap voor anderen veroorzaakt, konsekwent gaan verergeren tot een vastbesloten, hoewel inferieur, Asmodée-gedoe. Maar hij vergeet, dat hij zichzelf daarmeê een naïeven slag geeft in zijn tot berstens nijdige gezicht.

* * *

Ik zal den heer Borel dan ook volstrekt niet navolgen in zijn poging om anecdoten onder 't publiek te brengen uit een vroolijke jongelui's-periode van nu meer dan zes jaar gelêen. Ik wou hem alleen maar even herinneren, dat men in literaire kwesties zich heeft te houden bij de literatuur en niet, als een reporter van schandaalblaadjes, af moet dalen op een lager plan. Ja, voor zijn literaire toekomst heeft de heer Borel wel zeer te bedenken, dat zijn gevoelerigheid, al moge die nog eens worden tot waarachtig gevoel, hem toch geen sikkepit verder zal brengen in het vruchtbaar beoefenen der Literaire Kunst, als hij niet eerst, met ernstige wilskracht, tracht te worden, in stillen eenvoud, een hoog-nobel sprekend en handelend man. Want zóó toont de heer Borel, het zij gezegd met zijn welnemen, zich nu, in dezen publieken achterklap, niet al te zeer.

II.

Dit in het algemeen, maar nu tot de feiten. Ik verzoek vriendelijk het publiek goed op te willen letten. Mijn spreken zal niet lang duren, maar, wat ik zeg, zal logisch en duidelijk zijn. Logisch en vooral duidelijk nu is de heer Borel

zeker niet. Om dus secuur te gaan, zonder dat er twijfel blijft, zal ik Borel's zinnen soms woordelijk citeeren, daarna precies weergeven wat er eigenlijk staat, om dan tot de conclusie te komen, die ik hier reeds vooruit durf nêerschreven, n.l. dat de heer Borel geenszins een criticus van objectieve waarde, maar slechts een lyrisch gevoelsmensch is.

* * *

Borel zegt. ‘Ik had in mijn bundel den kroniekschrijver Kloos verweten, dat hij persoonlijke animositeiten liet inwerken op zijn kronieken en kritieken, en dat deze daarom onbetrouwbaar werden. Als voorbeeld noemde ik o.a. zijn tirades en spotverzen tegen Gorter, dien hij eerst onzen grootsten dichter en kort daarop een ellendig knoeier met Hollands taal noemde.’

Nu ik: De heer Borel durft hier met een ongeëvenaarde stoutheid zoomaar te verklaren, - de lezer ziet het zelf -, dat mijn kritieken onbetrouwbaar zijn, omdat ik den heer Gorter, in een lyrisch spotvers, iets heb toegevoegd, wat nu niet juist was een compliment. Ik behoef hierop natuurlijk alleen te antwoorden, dat ik de uitingen mijner rede, mijne kritieken, niet in lyrische verzen schrijf, en dat mijn lyrische verzen, zooals van zelf spreekt heelemaal niet willen doorgaan en gelden voor objectieve, verstandelijke kritiek. Daarhij te kennen geeft, het staat er - dat ik persoonlijke animositeiten in laat werken op mijn kritieken, terwijl hij, als bewijs voor die bewering, vervolgens een lyrisch vers citeert, kan dit natuurlijk alleen bewijzen, dat het er niet erg helder uitziet binnen in het hoofd van den heer Borel.

2°. Hij beweert valschelijk dat ik F. van Eeden aan-

getast heb in zijn gezin, en als bewijs daarvoor durft hij notabene! aan te halen, dat ik Van Eeden ergens genoemd heb: ‘vader van twee engelen van kinderen’. Welnu, ik antwoord hierop: de heer v. Eeden was dit toen, en hij is het nóg, en ik wensch van ganscher harte, dat hij het altijd blijven mag. In welken wensch wel ieder zal toestemmen, die het goed met Van Eeden meent.

Neen, hoor, ik moet hier zeggen, dat de heer Borel veel kiescher en fijngevoeliger was geweest, als hij die kinderen, van wie ik veel houd, en van wie ik nooit een woord kwaads gedacht of gezegd heb, heelemaal hier buiten spel had gelaten, in plaats van ze, zooals nu toch *moest* gebeuren, tot het onderwerp te maken van een soort van logisch dispuut.

3°. Ik begrijp absoluut niet, waarom men, als men bitter, en bijna-vernietigend en dús onbillijk wordt behandeld in 't private leven, waarom men dan niet, in een lyrisch oogenblik, zijn inwendige passie mag uiten in een flink-gezegd vers, in plaats van haar op te kroppen tot het juiste oogenblik, en dan met feitelijke dingen in het praktische leven terug te gaan slaan. Om mij zóó te wreken, alleen met verzen en niet met daden van haat, daar ben ik buitendien nu eenmaal artiest voor, en Juvenalis en honderd anderen hebben precies hetzelfde, veel erger, gedaan.

Maar de heer Borel vindt, dat ik gezwegen moest hebben toen ik fel verongelijkt werd, of mij enkel met mijn vuisten moest gewroken hebben, net zooals een kwâjongen doet. Hij vergeet echter, dat er maar één mensch is geweest, die na wreede behandeling zich niet verweerde, en dat die mensch Jezus Christus werd genaamd. Misschien nog wel een paar martelaars buitendien. Maar ik voel mij - wie durft mij dat verwijten? - geen Jezus Christus en ook

geen ideale martelaar, maar niets dan een sterk- en zuivervoelend en -denkend mensch.

4°. Verderop verwijt de heer Borel mij weder, dat ik in mijn kritieken Gorter, Verwey, Aletrino, etc. zou hebben doorgehaald. Hierin spreekt hij nu, zooals ieder kan weten, een grove onwaarheid, wat alleen daardoor veroorzaakt wordt, dat hij, in plaats van bedaard te denken, opgewonden en lyrisch beweert.

5°. Ten slotte verwijt de heer Borel mij, dat ik in mijn jeugdiger jaren - 't zal een jaar of 8, 9, geleden zijn - wel eens aan een studentikoze fuif heb mêegedaan. Zulke betichtingen van vroolijke dingen, waar ieder jonkmensch in zijn luchtiger jaren wel eens even aan toegegeven heeft, betichtingen, die door Borel alleen gezegd worden, om een geheel onjuisten indruk te maken op het groote publiek, komen mij voor heel wat erger en kwaadwillender te wezen dan zijn verontwaardiging kras-weg te uiten in een goed-gebouwd lyrisch vers. Want de laatste maakt er kunst van, maar Borel maatschappelijk schandaal.

6°. Ten slotte verwijt hij mij nogmaals - hij begint heusch te zeuren - dat mijn kritieken onbetrouwbaar zijn, omdat ik wel eens spotverzen heb gemaakt. Waarop ik natuurlijk alleen behoef te antwoorden: Beste Heer Borel, gij denkt niet, maar oreert, want uw verstand is niet helder, en uw wil is boos. Leer dus eerst eens kalm en logisch wezen, voor dat gij u aan het schrijven van redeneerend proza zet.

Maak dus veel liever eens een boek, Het Meisje, als pendant tot uw Jongetje, dan besteedt gij uw tijd veel nuttiger en beter en ook veel vruchtbaarder voor iedereen.

Ten slotte moet ik zeggen, dat het Groene Weekblad (Weekblad de Amsterdammer van 23 April), door zulke fundamenteel-onjuiste, lyrische stukken er niet op vooruitgaat in de oogen van zeer vele, accurate lezers onder ons gezond-verstandige publiek.

WILLEM KLOOS.*)

*) Twee Anti-critieken door Henri Borel.

De schoone jacht. Door Arthur van Schendel.

Een poos geleden was ik bij mijnen oom Theobalt te gast, en met mij was er Roderick, een ridder van den zeekant vandaan. Mijn oom Theobalt is een goed en redelijk man, hij leeft zeer rustig met zijne kleindochter, zich met boeken vermakende en spreekt zelden; het is mij niet aangenaam bij zwijgzame lieden te zijn, derhalve was ik blijde toen Roderick kwam. Hij was een groote geweldige man met zwarte oogen en een zwarten baard, die reeds te grijzen begon; maar ook hij sprak zelden, zoodat mijn verblijf op Bardely wel eentonig geweest zoude zijn ware het niet om één enkelen voortreffelijken avond. Een kloek jager was hij echter en verzelde mij gaarne op de jacht; zoo keerden wij dan eenen avond in de maand October genoegzaam vermoeid van eenen genoeglijken tocht terug op het slot en vonden aan het maal oom Theobalt in eene spraakzame gezindheid, welke zich thans ook tot Roderick meedeelde. Later bezagen wij - de twee ouderen bij elkander, ik de hand van mijn nichtje houdende - de portretten die in de voorzaal hingen, en mijn oom vertelde bij elk eene uitstekende gebeurtenis uit het leven van wien het verbeeldde, Veronica aanvoegende wat zij meende dat hij vergat. Hierna

begaven wij ons naar de woonzaal waar mijn oom gemeenlijk den ganschen dag vertoeft, wakende menigmaal tot na den nacht, en teleurgesteld zag ik de lieve Veronica naar haar eigen salet gaan.

Het was een ruime zaal waar wij in zaten, twee ramen waren er in den eenen wand en twee in den andere; in de haardstêe brandde een klein vuur, en wij hadden slechts twee kaarsen aan die schaars maar licht afgaven wijl de dralende avondzon nog aan de roode lucht staande door de ramen scheen. Wij zaten ter linker van het vuur, mijn oom Theobalt in eenen fraai gesneden rugstoel, Roderick daartegenover hem en ikzelf tegen het licht der ruiten. Dan wierden drie bekers ingebracht en eene kan vol zoeten geelen wijn, en eene vol rooden. Al na den eersten teug verschoof zich mijn oom behagelijk in zijnen zetel en, met de oogen knippende daar de wijn hem smaakte, vroeg hij mij of ik, nu ik mijn plicht van christen had vervuld, eenig oogmerk had op vestiging en huwelijk? Ik verstond zijn stille gedachte en wensch de jonkvrouw Veronica te zamen met zijn slot en have in mijne hoede verzekerd te zien voor zijn verscheiden; nochtans bedroefde ik mij en ik liet hem kortelijk weten wat grievend bedrog en ontrouwigheid mij was aangedaan van een meiske hetwelk zich mij had toegezworen voor ik mijn tocht naar 't oost ging. Nauw had ik dit gezeid of heer Roderick richtte zijn hoofd op en opende zijn oogen groot, zeggende:

Hadde ik uw vrijheid en uw jaren, Alvijn, waarlijk ik zou blij zijn dat ik kon dolen door vele landen.

Gij zoudt veel zeldzame dingen zien en licht uw graf ook vinden in een ver land. Begeerlijker schijnt het mij met een geliefde vrouw te wonen op mijn slot -

Ik zeide niet meer, daar ik zoude hebben moeten spreken van de schoone verbeeldingen die bloeiden uit de volheid van mijn hart, immers mijn zeer was daarvan al bijkans geheeld. De dienaar droeg schalen in met veelderlei fruit, oranjes

en amandels en wichtige druiven en verscheiden meer, prachtig in de groene schalen. Dan, toen wij weder alleen waren zeide mijn oom:

Wel, Roderick, waart gij vroeger niet zeer gelukkig met mevrouwe Lucia?

Zoo is het, heer Theobalt. Toen ik wederkwam uit den oorlog was ik, zooals gij weet, zeer begeerig met mijn liefste getrouwd te zijn, en ik voelde mij goed en gelukkig in 't eerst, totdat zij mij een dochterken baarde en meerdere kinderen daarna; mijn geluk vlood heen, schoon ik het niet wist. Toen wierd ik allengs ontevreden, en Lucia en mijne hoorigen hadden veel te duren. Ik was barsch en hard jegens haar, en wist de reden niet. - Gij zelve zijt oud geworden in dagen van krijg, en thans nog geeft gij de kracht van uw geest aan geleerde geschriften.

Het is waar, arbeid en wijn doen veel vergeten.

Zoo meende ik ook, in den beginne. En tot de verbazing mijner lieden bond ik een schootsvel voor en arbeidde in de smidse met de smeden; dit deed ik acht maanden lang, van zonsopgang tot de avondklok - het baatte mij niet. Mijn liefde voor Lucia was uit. Hoewel ik den dag zonder spreken doorgebracht had en zeer vermoeid was gevoelde ik mij in den avond als ik bij haar zat afkeerig en vijandeijk, zoodat ik haar vaak wen ze me kussen wilde een driftigen slag gaf en zoo zeer mijn toorn branden voelde bij 't zien harer stille tranen, dat ik uit moest gaan.

Hij dronk uit zijn beker en voor zich ziende zweeg hij. Ik wilde hem juist vragen wat hem dreef tot zijn zonderling handelen en wat hem bezat jegens de vrouwe Lucia, toen hij vervolgde:

Wat in uw boeken te lezen staat verklaart meer dan ik u vertellen kan van de onkunde, die mij bevangen hield. Ik was een tevreden man geweest en wel voldaan; in Palestine had ik gestreden en roem verworven voor het Kruis, in mijn land lag mijn lief kasteel waar ik de langbeminde

vrouw had heengevoerd, toen had ik alles wat ik mij wenschen kon. Maar onrust hield aan en gepeinzen in slaaplooze nachten gaven op 't onverwachtst mij het schrikkelijk inzicht van niets te kennen in zuivere waarheid. Ik had geloofd in het groote heil dat komen moest daar het mij was geleerd door mijn moeder en door mijn vrienden in lateren tijd, het heil van de liefde; thans kwam het al te overweldigend over mij neder, zoodat ik weerloos lag als een kind, de zwarte waarheid, dat mijne liefde, mijn gebeden, mijn gedachten tot op dat donkerst uur van dien donkersten nacht al ijdel waren geweest, al ijdel en verloren voor goed.

Mijn oom Theobalt hield op merkelijke wijs zijn lippen genepen en knikte zijn hoofd verscheiden keeren als om te beduiden, dat hij wel verstond.

Ai heer Ridder, ik had te goed geloofd zonder te weten.

Ik luisterde aandachtig schoon ongeroerd en gelijk mijn oom gevoelde ik mij van den zoeten wijn behagelijk in den ruimen stoel, en een schoone, vurige schijn van den westerhemel verdwaald vloot tintelend door de kamer, langs Rodericks donker gebogen hoofd, een warm licht in beî mijn oogen stralende zoodat de kaarsen verdwenen.

Ziet gij, nu mijn liefde weg was waar ik in had geleefd, verwachtte ik het heil niet langer; slechts wist ik, dat wat ik kende van wereldsche dingen en liefhad ook verduisterd was en dat, wat ik ook nog mocht leeren kennen, verdwijnen zou en vergaan. Dit is zeer duidelijk, nietwaar vriend Alvin, aan alles komt een eind.

Ik beäamde en vulde de bekers weder.

Zoo goed als gij zag ik dit in en berustte. Maar wat ik niet begreep was dat, dit wetende en berustende, ik niet anders handelen kon dan als ik deed, niet handelen kon zooals ik wist dat goed was en wenschte. Was dan de duivel in mij gevaren, dat bij dit verlies ook mijn goedwilligheid verlamd was? Was ik dan niet de heer van 't land met al wat daar op woonde en kon ik niet naar keur zoowel

mijn vrouwe als den geringste mijner eigenen dooden of, naar mijn innigst wenschen, bevrienden en verheugen? Zij zeiden dat het van de starren kwam - en uit de starren heb ik sints geleerd dat er veel is daar geen wijsheid bij gaat. Ik wil u niet verhalen van de angst en pijn, die ik mijn vrouw en mijn lieden deed; er waren er die ik doodde in toorn, en eens zelfs - vergeef me. Mijne kinderen vluchtten haastig als ze mij naderen hoorden, Lucia durfde mij nimmer meer aanzien en verkwijnde, bleek en mager. Arme vrouw, dacht ik wel eens, ziet gij dan niet hoe 't in mijzelven troost behoeft? Een nietigheid kon wel mijn meewarigheid veranderen in vervaarlijke woede, en vaak vreesde ik zelfs voor haar. -

Het was een winternacht en twee zeer oude reizende monniken, verkleumd, klopten aan de poort. Zij waren blijde bij mij in de warme zaal geleid te worden, en dra zaten wij welgemoed aan, ik zie hun vroolijkheid nog. Ik dronk slechts matig van den wijn, de arme broeders echter namen er vrijelijk van. Wij zaten vriendelijk en opgewekt te praten, toen ik bespeurde dat mijn tong verstramde en er een nijdig gesuis in mijn ooren te roezen begon; verschrikt leunde ik naar achter en opziende zag ik de broeders, beiden waggelend staande, met monsterlijk groote gelaten, grijs en gewrongen, schaterlachen uit wijde monden. Ik lag stijf en koud. Een der grijzen bewoog zich, om heen te gaan meende ik, en met een vreeselijk gebaar slingerde hij neder in het hoogvlammend haardvuur - de ander zakte in zijn stoel, ik zag zijn gesperde oogen. Een oogenblik zag ik niets, verdwaasd door het gevoel dat ik van de aarde afviel; toen rook ik een akeligen reuk van brand, en ik zag dat kleine vlammetjes smokend speelden om het hoofd en den schouder van den monnik in 't vuur. Een schrikkelijke lach kwam van den andere vandaan en hij viel voorover. Ik kon niet opstaan. Een knecht kwam in en schrok terug. Zoo zat ik langen tijd en hoorde vreemde

geruchten. Zoodra ik mijn kracht genoegzaam herkregen had liep ik naar de keuken, waar ik met goede slagen de koks afmaakte en, om zeker te zijn dat ik den schuldige trof, den tafeldiener ook. -

Uit het raam ziende zag ik, dat de zon zelve nu verdwenen was achter paarschkleurige heuvelen, waar schaduw dwaalde zoo ik zelden nog zag. Gloeiend rood, den weerschijn van donkere juweelen gelijk, was de lucht daarover en door de duistere boomen, nog tintelend van de warmte, vaarde een wind die was als adem uit een groote borst. Bij mij stond de zware figuur van Roderick met zijn beker in de hand. Wonder en vaag zweefde in mijn gedachten het verhaal van die betoovering. Toen Roderick weder te spreken begon bemerkte ik, dat zijn forsche stem allengskens lichter in toon werd, gelijk een schip uit de rivier komende vrijer vaart op wijde zee. En rustig in mijnen stoel liggende bij het stille kaarslicht hoorde ik toe:

Dan leidde ik een paard en vele koppels honden het veld in. In jacht en gepeinzen bracht ik vele, vele weken door in bosschen en bergen, mijn eigene stem vergetende. Al dra werd ik zachter en voelde mij beter. Ik werd vriendelijk jegens het paard en vond het aangenaam te zien hoe de goedige Sinthuiberts honden zich om mij verdrongen, en de krompootige speurders van Languedoc elkander wangunstig eene aanhaling betwistten, en de fiere witte honden van Savoye die zelden blaffen geduldig wachtten. Heerlijk was het, heerlijk met gevelde spiets onstuimig te draven, dat met zijn hoeven de sterke hengst de aarde opwierp bij de wilde muziek der honden, wijl een klein haasje, een gauw beestje, ijlings wegsprong en ten leste verscheurd wierd en onder de honden verdween; onverschillig toeziende, stevig in mijn zadel, zwijgend, voelde ik mij rijzen uit mijzelf. Lichter hief zich mijn hart, want, schoon ik het nog niet wist, goed vertrouwen stond ongeweten in den donker aan het stuur. Waar zou dat henen?

Bij een vuur gezeten eenen nacht - een enkele rustlooze hond zwierf nog wel, wantrouwend misschien den bewegelijken schijn op de boomen, maar de meesten hadden hun koppen rond mij neêrgelegd en ook het paard sliep stil - strak in de vlammen starende zag ik een nieuwe gedachte dagen uit mijn dorheid en die gedachte was als een vogel, die langzaam voorbij vliegt hoog aan de lucht. Het was onmogelijk, dat ik zoo sterven zoude. Dat was onmogelijk. In mijn hopeloos hart hoorde ik een ver, een zacht, een lief lied waar mijn oogen van weenden, en dien ganschen nacht sliep ik niet, denkende aan vroegere zonnedagen, aan menschen lang geleden gezien, aan mijn zoete Lucia zooals ik haar eerst beminde. Ach, het berouw baatte mij niet; dit leven was zoo niet te dulden en thans was ik er diep van overtuigd: er zou een goede uitkomst komen. Daar was velerlei ademhaling rondom mij, de aanwezigheid mijner honden schonk mij een rustig behagen.

Maar bij het gerucht van den dageraad verloor ik weder den lust te leven, vernederd bij 't licht. -

Onwillekeurig ontging mij een zucht. Een dienaar kwam sluipend volle kannen brengen en een blokje leggen op 't vuur.

Bij den dageraad was ik weer stug. Wij hadden spoedig een ree geveld, en ik weet nog hoe met een soort van grimmigheid, terwijl de honden het uitvloeiende bloed van de aarde lekten, ik mijn scherp mes door het glanzige vleesch sneed, in het stille daglicht scheen het ernstig en duldzaam, gelijk wij allen van onze tochten het gezicht wel kennen van onwillige vrouwen, die bezwijken onder onze kracht - en dan zag ik toe hoe de honden ieder hun deel verslonden. Ik was bezig voor mij zelven te roosteren toen ik een gerucht van vederen hoorde, een gerucht van vederen nabij en een nooit gehoord geluid, mij docht van een mensch. Warm woei de lucht tegen mijn aangezicht en de blauwe hemel gaf een weeke geur. Ik zocht haastig, onge-

duldig, en tusschen de takken van een wilgeboom zat roerloos een vogel met een nobelen kop, ik had er nooit een zoo schoon gezien. Aan mijn boog dacht ik niet, maar wilde als een knaap die slim meent te wezen voorzichtig naderen om hem te grijpen; ik had hem bijna, toen hij opvloog en zeer dicht bij weer op een tak ging met een zwierigen streek. Nacor, mijn gunsteling, alleen stond bij mij, den staart gestrekt en één voorpoot in verbazing naar voren keek hij. Nogmaals faalde ik den vogel te grijpen en haalde nu mijn boog; in een rechten, bewonderenswaardigen vlucht steeg hij naar boven - met een uiterste spanning schoot ik mijn pijl af die gierend omhoog schoot den vogel voorbij. De honden stonden woedend te blaffen naar den vogel die heenging.

Wrevelig was ik dien dag daar mijn beste schot had gemist. En 's avonds - weder lagen de honden gerust; eensklaps lichtte Nacor zijn kop op en luisterde en keek en zijn richting volgende vond ik op een laaghangenden twijg dienzelfden vogel mij aanziende met oogen die wisten; een witte verschijning was het in het onzekere roodduister van 't wachtvuur. Ik stond op en verscheiden honden keken naar mij; ook de vogel, dacht ik, bewoog. Eén pijl miste, een tweede weder, toen wierp ik mijn spiets die diep in den boomstam drong. Nu naderde ik, behoedzaam, ademloos - de honden waren stil en zagen mij sluipen, het hout knetterde in 't vuur, ik hoorde de vlammen; ik naderde en naderde, mijn handen tot grijpen gestrekt, ik bleef den vogel scherp aanzien recht in de oogen, ik hoorde alles, alles, achter mij bliezen de vlammen, ik hoorde de groote stilte, dichtbij mij stonden zwarte oogen, mensche-oogen in een wonderschoonen kop, ik voelde al - plots recht open sloegen de vleugels en een lange, een hooge, een ontzettende schreeuw drong door de duisternis. Ik stond, mijn handen gestrekt, geheel alleen met het wachtvuur en begreep, dat wat ik alzijds hoorde de honden waren die vluchtten en

het loopende paard - ai, slechts het wachtvuur was trouw. Met fluiten en moeiten en list had ik dra het paard, dat sidderde, weer gevangen en gebonden, maar de honden waren verdwenen. Ik leide mij neder en sliep vermoeid. Het was nog nacht toen ik ontwaakte, vooraan stond Nacor en rondom snuivend de anderen - o het was vreeselijk dat zij zoo gedurig mij aanzagen, zoo angstig, en zelfs mijn liefste hond, dien ik streelen wilde sprong weg en zag mij aan. Ik had ze niets gedaan.

Maar bij den dageraad vertrouwden zij mij weder, en wanhoopte ik weder. -

Hij zweeg en vervolgde in zich zelf. Mijn oom ademde geregeld en diep, in den hof hoorde ik iets, vrouwen misschien die spraken. Er waarde in de kamer een geur van zoeten wijn, herinnering aan avondzon - het was een groote kamer waar wij in zaten, het licht van de hoogstaande kaarsen was strak en broos, het fruit op de tafel dreef in wazigen glans. En Roderick weder, langzaam en zachtmoediglijk, het was de stem van een goed man die zóó sprak:

Ik zag hem weder, maar wilde hem niet meer vangen. En waar hij verder vloog daar volgde ik verder. Het was een treurige tijd voor mij, ook de jachtlust verging. En in die dagen dat ik geleerd had mijn honden te verstaan zooals zij waren, goed en hulpeloos, en zóó ook mijzelven verstond, openbaarde ik mij het groot verlangen van mijn leven naar een mensch, dien ik meer kon liefhebben dan mijzelf, een verlangen zoo mateloos, dat het mij zekerlijk en veilig zoude leiden - en nu, het zou nu wel gauw gedaan zijn, dacht ik. Is er niet een wanhoop in ons allen?

Zoo, eenen heeten namiddag, was ik gekomen aan den kust der zee. Daar was een groot woud, en op den steilen berggrond waar de zee tegen deinde groeiden schaars boomen, slanke popelieren en andere met gewrongen stam en ruig groen aan den top. De zon was laat toen ik daar kwam, ver aan den gezichteinder stond een driekantig zeil.

Wij waren zeer moede, zoo leiden wij ons neder in de schaduw en dommelden, Ik sliep niet lang, reeds vergaderde de zon haar licht en er steeg damp langs den oever. Toen ik mijn hoofd van den grond oprichtte stonden op eens alle honden op - wie had er een sein gegeven? Onduidelijk, onhoorbaar soms van den wind, hoorde ik eene zangwijs en neêrziende in de zee zag ik een klein vaartuig met een driekantig zeil waar een merk op stond, vier zeelieden zaten er in, zij leken mij visschers te zijn. In mijn hart daar brak iets, daar sloot iets open; mijn oogen naar rechts ziende zagen voor het donkere woud - langzaam gaande, gebogen, zag ik een vrouw die van den zeerand komende naar 't woud toeging. Ik rees op, met snelle schreden liep ik er heen, en toen zij den voorsten boom van 't woud genaderd was kon ik met mijn speer haar slepend kleed aanraken; toch was zij verre, haar teeder lichte gestalte was een bevende vlinder. Zij had het hijgen der honden gehoord en keerde zich zóó dat zijdelings de zon in haar oogen twee vuurtjes ontstak, het waren twee gloeiende karbonkels. Als ze naar mij opzag rees ze uit haar gebogene houding en werd ze grooter. -

Heer Roderick dronk in eenen zijn grooten beker uit. Wij wachtten terwijl hij dien weder vol schonk.

Mijn arm om haar leest gingen wij langzaam door 't bosch, in 't struikgewas beneden krioelden de honden, achter stapte vredig het paard. Ik was een gelukkig man, een nederig man. Haar hoofd naar achter leunde zij in mijn arm, en weder uit het bosch gekomen op de plek waar ik geslapen had, vanwaar we den bergkust konden zien met de schaarsche boomen begroeid, hielp ik haar nederzitten en nam haar geheel in mijn armen. De beesten lagen bij. Koelte kwam van 't water gewaaid, de zang der zeelieden was zeer verre. Ik had mijn lippen aan haar lippen, en mijn oogen aan haar oogen, maar zij was koud en ik hoorde haar adem niet. De zon, achter die boomen, smolt in prachtig purperen

gloor, bleek was de hemel boven ons, de golven bruisten beneê. Ik drukte haar tegen mijn borst, zwaar en groot was mijn hand op haar weeken schouder, maar zij was zoo koud en zoo stil, hadde ik haar oogen niet gezien..... Een der visschers in 't vaartuig zong alleen, hij leek een oud man en 't was een weemoedig lied, klaar en in korte maat, dat wij hoorden over 't golvengebruis. De zon ging achter het water, het schemerde. Daar bewoog zij haar hoofd, en zij gaf mij een kus, de eenige dien zij mij gaf, het was de kus van een onsterflijke - o, ik was een gelukkig man. Toen sloot zij haar oogen. En dien nacht, en den morgen, en den dag tot den avond weder zat ik daar met haar lichaam bij mij en de beesten rondom mij, en in mijn hoofd daar leefden vele gedachten. Toen dan, toen de zon weder ten ondergaan stond droeg ik haar lichaam naar den steilen kust waar de popelieren stonden en de kromme boomen. Daar kuste ik haar witte lippen en haar gesloten oogen en haar lange haar, en liet haar lichaam vallen in de zee, in de koude bruisende zee. Het visscherscheepjen zeilde zwierig met dat verre gezang en naast mij klonk de groote, zwaarmoedige blaf van Nacor mijn hond.

Heer Theobalt, een wonder is een ondoorgrondelijk iets!

En mijn oom Theobalt knikte zijn grijs hoofd verscheiden keeren en zeide:

Zeker, zeker waart gij een gelukkig man.

En hij weder: Ik toefde daar nog dagen, alleen op dat wereldeinde; den vogel zag ik niet meer en de visschers waren huiswaarts gevaren. Wat hield ik veel van mijn honden die dagen en zij van mij.

Laat des nachts kwam ik op mijn slot en liep terstond naar Lucia's slaapsalet; de deur was gegrendeld, maar als ze op haar vraag wie daar was mijn stem zeggen hoorde: Roderick, haastte zij zich en ik trad binnen. Ze hield een kaars in de hand en in haar schaduwig nachtgewaad was ze kleiner dan ik gedacht had; er was bloed van dieren

aan mijn lederen buis, en naar Lucia ziende, die geknield mijn beenriemen losbond met zorglijke handen, voelde ik mij sterk in die vrouwekamer. Was dit goede wezen mijn vrouw die mij vreesde? In mijn warm hart vond ik toen de liefde voor mijn arme, mijn goede Lucia weder - en, heer Theobalt, ik geloof dat zij, sedert ik van de jacht wederkwam op mijn slot tot haar sterven toe, gelukkig is geweest, want op haar laatste bed schreide ze. En mijn hoorigen noemen mij hun vader. -

Het was koud en ik stookte het vuur op. Waarlijk, ik zou die Lucia wel gezien willen hebben en die stille vrouw aan de zee. Mijn oom zeide nog iets van wonderen, en menschen die er nooit een vinden; en van den tijd waar wij in leven dat die vol geheimenis is; en Roderick zeide, dat hij nog wel gaarne door onbekende landen zou dolen - maar ik sloeg op hun woorden geen acht en voor 't raam staande, voor 't nachtdonker raam, vond ik dat Rodericks wonder geen wonder was en ik dacht veel lieve gedachten aan wel menig zoet meisken in 't land. Wij dronken onzen wijn en begaven ons ter rust; de jonkvrouw Veronica sliep reeds lang in de stilte van dit zeer oude slot.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 10]

Verzen van Jeanne Reyneke van Stuwe.

I.

Zie, ik wil alles lijden: needrig nijgen, -
  Deemoedig dragen bittre wereldsmart.
  'k Aanvaard den strijd, met machten ruw en hard,
Al zou 'k, in 't eind, verbrijzeld nederzijgen.....

  Minachtend lachend, trots ik, wat mij tart,
Terwijl mijn mond vertrekt van pijnlijk hijgen.
Al zou uit droefheid nieuwe droefheid stijgen,
  'k Beveel mijzelf: houd vol, houd vol, mijn hart.

Maar Liefde niet..... die wil ik nièt verdragen, -
  Voor haar voel 'k waanzins-angst verschroeien mij....
O, kom niet helsch aan mijn zwak leven knagen,

  Ga aan de in 't stof gebogene voorbij.....
Niet nog die pijn..... Aanhoor mijn raadloos klagen:
Wijk, demon, heen! Wèg met uw valsch gevlei!.....

II.

Met open oog en mond, die fierlijk lacht, -
Zóó ga 'k door 't Lot, verhelend àl mijn lijden.
Men zal mij om mijn trotschen moed benijden,
Al ben ik zwak..... zelfs gànschlijk zonder kracht....

't Is mijn geheim: dat 'k weg-zwijm in mijn strijden,
Om niet te uiten woeste wanhoops-klacht.....
Om blij te schijnen, als mijn hart versmacht.....
Dat ik bezwijk, in 't worstlend me bevrijden.....

O, dat ik biechten kon mijn smart, één keer.....
Dat 'k zeggen mocht, wat mij mijn kracht ontroofde.....
Dat 'k neêr mocht zinken, in geen-strijden-meer,

Totdat, bedwelmend, al mijn zinnen doofden.....
Maar in mijn ziel rijst dan het willen weer:
Te blijven, wat de wereld van mij g'loofde.

III.

O, werd de Liefde aan mijn lot ontnomen!
Dat ik behield mijn vrije eenzaamheid,
Die nooit door ruwen hartstocht werd ontwijd,
Waarin ik kalm kon van het einde droomen.....

Reeds voel 'k, hoe, heel dicht aan mijn lijf gevlijd,
Een lauwe lust mijn leden gaat verloomen.....
O, Liefde! dat ik u niet kan ontkomen,
Voor wie mijn ziel, van vrees verkwijnend, schreit.....

Wat kan, wat zal mijn staêge smarten stillen?
O, wist ik, hoe 'k bedwingen moest mijn pijn,
Om niet mijn angst vertwijfeld uit te gillen!.....

O, in dien angst verzwak ik en verkwijn.....
Die angst doet wreedlijk lijf en ziel verkillen.....
O, laat 'k voor Liefde òngenaakbaar zijn!....

IV.

Ik ben het Leven weenend in-gesleept,
Toen 'k nog niets wist van 't felle smarte-schrijnen,
Waarmee het Lot de onwilligen gaat pijnen, -
Dat ruw de tragen worden opgezweept,

Zij, die onmachtig om te leven schijnen.....
Wat ìs het Leven, waar de dwaas mee dweept,
Dat ons de ziel met geesel-striemen streept,
Die lust noch liefde kunnen doen verdwijnen?

Ik staar het Leven, dat mij vreemd is, aan,
Dat, onbegeerd, aan mij werd opgedrongen.
Moet ik, als ik niet wìl, het ondergaan?

Kan 't zijn, dat ik tot dulden word gedwongen?.....
Hoe werd mijn Ik, te zwak, om te weêrstaan,
Toch in het knellend lijf van mensch gewrongen?.....

V.

Denk ik me diep in donker weg-gedoken,
Dan staart mij soms een heete hartstocht aan,
Wiens bruut begeeren ik niet kan weêrstaan, -
Wiens woeste wil mìjn willen heeft gebroken.....

Na stillen strijd sluipt heen mijn sterkte-waan....
'k Lig machtloos neêr, de oogen half-geloken....
Met willoosheid komt slapte me overstrooken:
Onmerkbaar is mijn tegenstand vergaan....

Maar 'k wìl geen kracht me voelen over-krachten, -
Ik wil mijzèlf zijn, onafhankelijk.
Geen heersche boven mij, met grooter machten,

Ik blijf vorstinne in mijn koninkrijk.
Ik wìl niet zwak zijn, zelfs niet in gedachten....
Dat 't wee gevoel van onmacht van me wijk'....

VI.

O, werd het levens-raadsel me verklaard!
Ik kàn niet langer lijdelijk verdragen.
Nu wil ik zien, wat nimmer oogen zagen:
't Mysterie worde mìj geopenbaard.

Het Leven te doorgronden, wil ik wagen, -
Geheimen zien, waar men zich blind op staart.
Ontdaan van alles, wat mijn ziel verzwaart,
Zal 'k tot één groote kracht mijn krachten schragen.

O, Wereld-macht, die het Heelal regeert, -
Als gij bestaat, verhoor mijn innig smeeken,
Zie, ik ben sterk, smart laat mij ongedeerd,

De waarheid zal mìjn trotsche kracht niet breken.....
Vanwaar een Leven, dat men niet begeert?....
Moet dit van strâf of van een zègen spreken?....

Een verbeeldings-praatje met een verbeelding. Door Jac. van Looy.

Nu mijne Macbeth-vertaling zal worden aangeboden in een boekje, kan het dunkt me niet anders dan een aanvulling zijn van dit deel geworden mijner avond-arbeid, indien ik er aan vooraf kon te lezen geven, hoe ik het drama in mijn hoofd zag vertoonen. En zoo ik nu ga trachten dit: hoe ik 't mij verbeeldde, in woorden te brengen, bedoel ik daar niet meê, beschrijvingen te maken van geschied- of kostuumkundigen aard, van wat er in werkelijkheid noodig zou blijken voor zulk eene vertooning, mijne bedoeling wil naar iets algemeeners, passend dit spelen-maar als in de lucht.

Toch, schoon wonderlijk genoeg soms, als van buiten af, ons een voorstelling van iets aankomt, verbeelden is wel zeer zeker werking ook van ons gevoel en van ons gedachte-leven; zoo zelfs dat die het zijn welke van een tot kunstwerk geworden verbeelding de waarde bepalen. En denk ik gaarne voor dit geval: welk verbeelden kon ooit geheel ijdel blijken, waar het denken zien werd, welke, waar het gevoel de beweegkracht was naar de daad.

Laat ik zoo, of was ìk de vijandige die overtuigd moest worden van de voortreffelijkheid en noodigheid dezer bedoeling, nog wat voortgaan, verklarende mij zelven, al vragend, hoe deze verbeelding kon ontstaan.

In den schouwburg zij de dichter de allereerste. Zijn onafscheidelijk wát en hóe is eigenlijk het eenige waarvoor wij daar komen moeten. De spelers die voor ons zijn gestalten daar spelen, zij zijn de dragers van zijn stem, zijn zonder hem daar niets, niets zonder het door hem in hen gewekte. Hun doen volgt zijn woord, zijn woord hun doen weêr. Al zij aangenomen dat groote vertolkers ook dichters zijn - wie zou het dichter-zijn willen begrenzen tot de woordpoëten - zoo leeft toch een goede tooneel-dichting ook zonder hen, daar ook zij die thuis hun dichter lezen, zij het vager, wel zien wat de akteurs voor de menigte uitbeelden op de planken. Want de dichter-zoo, de menschen- en hun leven-verbeelder, is al dadelijk machtig over ons allen, als zijn woorden komen uit het boek met hun atmosfeer van 'leven', daar elk der gestalten zijner verbeelding de hem eigene en noodzakelijke als om zich heeft en er meê treden komt in de onze; zijn macht over ons allen verschillenden is zoo groot, omdat hij, de uit de menigte gestegene, werkte als op den ondergrond van de menigte en van hoe dieper uit zijn dichting gaat óp, hoe vaster hij ons zal dwingen naar zijn woord.

Dat de schouwburg van heden in waarheid meestal de tempel is der beuzelarij, het moge een der redenen zijn dat de levens-gevoeligen en de ontroering der kunst-behoevenden haar ontvlieden als de pest, geen duizend volle zalen, bij zoovele duffe spelen kunnen bewijs worden dat deze verwantschap tusschen dichter en publiek, het staan als op eenen grond kan worden gemist: zonder die, geen beroering van den een zal ooit ontroering kunnen worden in een ander. Shakespeare dan ook stond gelijkvloers met de menigte zijner dagen: van hoog tot laag, van slaafsch tot heerschend, aller harten bezit hij en aller tochten ook; hij is als het hart van de menigte zelve; velen hem hoorend, zullen vaak wel niet geweten hebben hoe hoog zij met hem gingen, tot hij plotseling daalde, keerend hen-zelven dan als in hen zelven om.

Welk een geheel ander ‘huis vol volk’ zou nu de dichter hebben. Ordelijker, verstandiger, niet in vatten werden wij minder, maar zien dat doen wij niet meer zoo snel. Want dit, het als dadelijk kunnen gaan waar ons een dichter wil hebben, het moet wel zeer in de menigte van dien tijd hebben geleefd en geleid tot die alleroorspronkelijkste werking: het verbeelden, hoe zouden anders bij de weinige middelen waarover toenmaals het tooneel beschikte, de schouwburg-bezoekers al deze geweldige spelen hebben kunnen medeleven. En al deed toen ook de dichter soms een beroep op zijn publiek, moest hij de inspanning wekken, de machtige overeenkomst is er geweest, het wordt verklaard door den kracht-aard dezer menigte-dichtingen.

Het is voor de dichters van onzen tijd die weêr het geluk door het woord gevoelen, om van te watertanden. Niet om de schilderachtigheid tuurt hun geest in de walmende tooneel-ruimte van dien tijd terug. Het is om het wèl-ontvangen worden van het woord.

Een stuk gaat beginnen. De zaal rumoert. Het Renaissance-bloed bruischt er, men is voor een geruchtje niet vervaard. Het mindere volk houdt het meest van, gelooft de hartstochten-beelding gemakkelijk, wordt dikwijls ongeduldig wanneer de verwikkeling te weinig prikkelend is of te geleidelijk gaat. Maar de heeren- en de hovelingenkern luistert graag, bemint de kunst- en de beeldrijke redeneering; en allen begrijpen het slaan. Waar speelt het stuk? Luister. Een hoofd-figuur treedt naar voren. Omdat hij de kleedij van Elizabeth's tijd draagt, is het daarom minder de knars-tandende, de sluwe vervuller van zich-zelven, de wanstaltige Hertog van Gloster, die naderhand Richard de Derde zal worden. Luister, hoor de ruimte-slag van den dichter door de zaal gaan.

> Nu werd de winter van ons wangenoegen
> Luisterlijk zomer door dees zon van York,
> En al de buien broeiend bove' ons huis,

Begraven werde' in 't diepst van de oceaan.
Nu houden zege-kransen omwonde' ons hoofd,
Ons kneuzend wapentuig hangt tot trofeeën;
Ons norsch geblaas ‘val aan’ werd 't vriendlijk ‘saamlen’,
Ons dreig-vol stappen ging tot luchtger pas.
Grim-aangezichtge Oorlog heeft ontstrakt z'n rimpels -
En nu.....

Ja nu, zegt de dichter van dezen tijd, die in de schouwburg-zaal daar als te luisteren stond, die misschien maar op een bordje las dat deze inleidende alleen-spraak gedaan wordt in ‘een straat’ en in zich zelven zucht hij: ‘wat werd de wereld oud.’

En toch dit zich als verplaatsen kunnen bij een aanwijzing, nog het mooie eigendom van kinderen is. Zie ze spelen en hoe geestdriftig ernstig ze zijn.... Nu zit ik in de koets.... hort, hort.... Nu moest jij de brievenpost zijn en ik woon in een ver land.... Nu regent het.... wat ben jij verschrikkelijk nat.... en nu is de lucht weêr opgetrokken.... Wij, oud-gewordenen, wij laten de kinderen hun kasteeltjes bouwen, ze zijn in hun gelukkigen tijd; wij hebben wel wat anders te doen; wij heeten verbeelding en logen vaak ‘zusje en broertje’; of liegen, het kan er naar zijn weêr, toch nog wel bruikbaar, maar de verbeelding gekkewerk en ongezond, ofschoon daar de kunstenaars toch niet buiten kunnen en daarom noemen wij die bij tijd en wijle, heel gracelijk van ons, ook ‘kinderen.’ Ook wij verplaatsen ons gemakkelijk; afstanden bestaan niet langer zeggen wij gaarne, en toch, al de ‘kijkjes’ die wij daardoor kregen, hebben gemaakt dat wij een ‘beeld’ haast niet meer kunnen zien. Vergelijkers geworden van zooveel ‘bezienswaardigs’ vindt het ouwerwetsche kleppen van de ‘vleugelen der verbeelding’ wel niet onze ooren heel en al doof, maar wel onze oogen blind. Hoeveel eerste-rangbezoekers nu, zijn nog bij machte zich een half uur lang een bloeiend en tuin voor te tooveren bij het zien van een bloempot gezet op

het tooneel, ook al kweelt daar de dichter gelijk een nachtegaal; wie ziet een oorlog ook al tempeesten er zijn woorden, bij het geklikklak van wat zwaarden. Wij wilden eindelijk weêr uitdrukking, waarheid, juistheid, ja juist, en wat kregen we? namaaksel in alle opzicht, onechtheid vooral, een kunst die van het tooneel tot onze verbeeldinglooze bevatting komt spreken, en toen de waarheid griezelig en benauwend dreigde te worden, liepen we maar weêr over naar de opera. Maar dat wij al langer hoe flauwer werden, verkiezend onderscheiding waren gaan maken tusschen gemoed en hart; bedwelming en opgewondenheid hielden voor de ontroering der kunst die altijd ontwaking is, en gemakkelijke streeling voor de bekoring der kunst die altijd ontwaking wil, wie treurt er om? Ieder voor zich; onze hoofden raakten al bezwaard genoeg: en al meer en meer besloeg het droomhuis der verbeelding van al het roet onzer dagen. En nu zeggen wij maar tot elkander dat de menschheid toch niet overal kan te gelijk zijn, dat er toch alle dagen wàt door de verbeelding wordt uitgevonden en zoo hobbezakken wij maar weêr voort als in een verhuisboel levend.

Oud leven stelt zich niet veel meer voor. Gelukkig gaat het met de menigten als met de enkelen, jong volgt oud en leeft er meê samen. En luid spreken er de stemmen van. Van alle kanten wil een nieuw levens-verbeelden zich opdringen aan ons. Er wordt gezegd dat dit zoo nieuw niet is. Mogelijk, maar jeugd heeft kenbare overeenkomst even goed als oud.

Het dringen in onzen tijd als van onder-op kan niet anders beduiden dan het gaan naar een nieuwe verheffing van leven. Hoe zouden dichters van nu het anders begeeren te zien. Hoe meer gang zich weêr om hen henen wil openbaren, hoe minder zij nagelbijters behoeven te worden. Jong is vierlijk boven oud, werd het niet tè onevenwichtig en te wankel. En dan, niemand meer dan dichters droomen in de lange uren hunner beschouwing zooveel moois om

de wereld, spelen zoo met goud en met stralen, niemand meer dan dichters hebben zoo reden het geloof te koesteren aan weêr een schoone toekomst. Wie niet als de knaap hunkeren blijft naar de oogenschijnen van zijn meisje, dat is de ware dichter toch niet. Blij moeten zij dus zijn als er weêr wat begint te gebeuren. Daar hooren ze hèt dat doet zien. Hartiger stemmen en weêr veêrkracht in samengang. Vaandels op den wind krinken hun gedachten op het bewegen gaan van hun ziel; dichters zijn krijgshaftig en naar den ouden trant, zoo hèn het leven liet, snellen zij aan, met de borst vrij en met de verfomfaaide heldenkroon als veêren op hun hoofden. En wat zien zij? Beschut achter de schilden van de ijzeren beschouwing trekken de jonge menigten naar de verovering van de toekomst op. Het wapen dat het leven zelf hun in de handen wrong, wel hanteeren zij het goed, doch de dichters niet zien hun gelijkenis, hooren de maat laag en eentoonig. Toch niet één meesmuilt; dichters zijn geestdriftig: ‘mannen’ roepen zij uit ‘niet alzoo, volgt ons; de verbeelding hoort in den top en niet in het ruim zoolang we stevenen zullen; in naam van de toekomst, niet alzoo:’ Doch de mannen met de ijzeren schilden ziende hunne barbaarsche wapenloosheid zeggen al schrijdend: ‘Wat stevenen, onwetenden..... verbeelding, product.... ziet gij niet dat wij loopen, komt, achter een schild zijt gij veilig’ En de dichters dan: ‘een beeld om een beeld.... uw schild schijnt zwaar te kunnen worden op den langen duur, wij zouden leelijk zweeten’. En de anderen al schrijdend: ‘Ga’. Maar de dichters onvervaard roepen ze en blijven in 't gedrang: ‘niet alzoo vrienden, een knauw van rechts of een knauw van links, botsingen onzer aangeborenheden, leve de toekomst, wij zijn aan knauwen gewend, niet alzoo.’ Maar de mannen met de schilden schrijden, roepend: ‘sluit aan’ en loopen hen onder den voet. En naar den ouden trant, wie daar niet te deerlijk gewond werd, hij staat weêr op langs den weg

zeggend: ‘alles goed en wel vrienden, bedenk dat een bloote borst een zeer kwetsbare plaats is’, en zij zetten hun pluimen weêr overeind.

Mij, schilder en prozaïst, schaft het gevoel van beweging, nu ik al wat ik in vroeger dagen in ververs- en letterzetterswerkplaats als schuw wel eens hoorde vergrommen, (de ‘internationale’ was toen de verre boeman en het roode spook) als zulke beraden stemmen mag verstaan. En wel geloof ik te weten nu waar de jeugd-krachten onder al onze verbastering het meest bleven bewaard en waar ze in worden hervonden.

En daarom, geloof ik het liefst is het, dat de denkers om de menschheid, de oorsprongen- en doelspeurders zich moeten keeren naar de klein-gehoudenen onder ons; en dat het daarom is dat ook dichters lijden gingen en de vereenzaming haten hunner stem, en er zich henen voegen. Nieuwe verheffing. 't Leeft niet om brood alleen. Geen leven bestaat in zich materieel, wel is alle jeugd hongerig, maar jeugd ook gedachteloos eet.

Dit zoo te bedenken is mij dus een natuurlijke verheuging en in dat gevoel blijf ik maar aan 't verbeelden, aan anderen het profijt, wie weet. Want ook dit nog geloof ik, dat waar van een menigte een om-velen weêr begeerd doel wil worden bereikt, zíj daar van-zelve zal komen en worden genood, de liefelijke en de geweldige, die de daad en der gevoelens eenvoudigheid zet in de verheerlijking van het gezicht. Zoo zijn wij gemaakt. Wat wij begeeren geheel, het wordt door ons van zelv' als omtoovert, en hoe onzelfzuchtiger de mate van liefhebben-iets zal kunnen zijn, hoe vrijer het kan blijven van waan. De te vreezen waan.

Welke schoone waarheden bleven ons ook uit de verbeeldingen van voorheen. Het is wel onze uiterste versletenheid die de verbeelding waardschat als zijnde ‘te naïef’. Niet meer gelooven wij dàt, waar Dante zijn Hel naar bouwde, zoeken wij dit in de ingewanden onzer aardbol, niet meer

kunnen wij ons figureeren zoo een Duivel, maar wel wij het nog eens ondergaan dat de kern der hel ijs-koud is. En niet meer zouden wij Ganymedes, den verschenker van den wijn, die ook een vreugde was der Goden, als Rembrandt durven laten piesen van angst onder den adelaar die hem opdraagt; maar wel raakt onze arme aard benard nog, wanneer hij tegen wil en dank wordt opgevoerd naar het ongegewetene en ontzachelijke, om den goddelijken wijn te verschenken. En om nog even bij dezen heerlijken en ons zooveel nader zijnden verbeelder te blijven (welke Hollander doet dit niet met ontroering in zijn gedachten) niet meer verbeelden wij ons, David spelend voor het aangezicht van Saul als zoo een Joden-joggie, maar wel beschaamt ons bijna drie eeuwen verder staan de waarheid niet van dit, door het alleronmiddelijkst tegenover elkaâr verbeelden van de drama-krachten: het machtig wankele en opkomende onaanzienlijke, zoo apodiktisch werkend dynastie-gezicht; niet deze oorlogswaarheid, echo zijns tijd, dat het ten allen tijde geraden is, ja noodzakelijk opgelegde dwang, om machts- en bezits-wille, om de vrees voor het spel, om de kennis van de kracht der speer, elkander te houden in het oog.

Is het ook niet in de hoogste en goedkoopste rangen van den schouwburg, waar de ‘kinderen des volks’ hun halzen rekken, dat zich de behoefte naar verbeelding nog het sterkst openbaart. De liefde voor ‘den draak’ daar betoond, voor den van grove tegenstellingen levenden draak, laat zich toch niet geheel als een atavistisch verschijnsel beschouwen, evenmin als toch gedacht moet worden dat de keurigheid welke vele eerste rang-bezoekers spreiden ten toon, hun smaak hebben en gevoel voor geestigheid, een overblijfsel zou wezen uit den tijd, dat om de hoogste waardigheidshouding in den staat zich de manieren vormden en de hovelingen-taal ontbloeide naar de gevreesde majesteit. Zou, denk ik nu, in de bewuste en belanglooze samenleving

welke wordt voorzien, het eigenlijk spel op het tooneel nog wel een menigte vermogen te ontroeren en zouden wij dan bij elkander komen enkel om de stem?[1)]

Is ook daarom, om dat eigene geluid, Shakespeare een dichter van alle tijden, voor ons zijn zijn spelen nog wel zeer passend en zullen dit wel blijven, zoolang krijgen de kunst is en behouden het voornaamste. Onze al-cosmopolitischer wereld moge zich nog zoo lang verliezen in gepraat en gekoer, eer weêr een menigte natuurlijk het oor zal leenen naar de stem van zoo groot een dichter, telkens, als naar

1) Ik kwam te gereedelijker tot deze vliegende redeneering, omdat de dichter Gorter in een zijner socialistische opstellen de kunstkracht van Shakespeare al verwordend zegt te zijn, aangezien het werd spel, tooneelspel. En ten anre, omdat de eerste maal bij mijn weten, dat de socialistische levensbeschouwing ten onzent adem kreeg in een tooneel-verbeelding (Rafaël in Heijermans Ghetto) dit feit onbegroet niet alleen, maar ook onbeoordeeld bleef in het partij-maandschrift: De Nieuwe Tijd, waar toch Hollandsche literatuur-toestanden van nù naar het nieuw verkregen inzicht, in worden besproken. Door den grooten bijval, die dit burgerlijk treurspel genoot, lijkt het me een belangrijk feit.
Dit nog nu ik toch buiten het kader van dit praatje trad. Mevrouw Roland-Holst in de April-aflevering van hetzelfde maandschrift, mijn werk vriendelijk besprekend, noemt mij den taal-virtuoos. Ik moet er dit op antwoorden: Virtuoos, toovenaar, goochelaar, kunsten- of potsenmaker, 't is mij al wel, indien maar niet in waarde-schattend en verzuivering willend geschrijf, over een hedendaagsch werker, bij een groot en voor vele uitleggingen vatbaar geworden woord, wordt nagelaten de kaars op te steken tot ons aller onderrichting. Wat is een virtuoos, wat zijn waarde, dichteres? gij weet toch wel wat onze burgerlijke samenleving dol is op haar virtuozen, ook op mij; zeg het ons met uw krachtig verstand.
Veroorloof mij. Virtuositeit dat is het zetten van den voet op de baskule. Uw mede-redacteur heeft het ons bewust beleden, hoe de blindheid het eerst komt aan het gezicht. Om de baskule is het dat wij de wetten moeten kennen der baskule, en om de baskule is het dat een hedendaagsch kunstenaar onbeschroomd den voet moet leeren zetten op de baskule. Op de Baskule. Spelen, spelen met woorden en anders niet, bijna zoo mooi als zwijgen.
April.

een vriend die ons werkelijk wat heeft te zeggen, zal het verlangen zich uitspreken naar hartgrondiger woord dan daar wij aan gewenden; komen er tijden van beuheid om al wat ons wordt vertoond, dat wij ‘iets goeds’ willen genieten en dan komen de oude tooneeldichters te pas.

Nu dan, tot innerlijke scha voor zulk sprekend dichtwerk, ging de verbeelding in de menigte te loor, en hebben wij bestendig die allerwonderlijkste verplaatsing van de waarheidsidee in den schouwburg te betreuren om de waarlijk schreeuwende overheersching der decoratie.[1)]

Aan de hedendaagsche tooneelspelen schaadt dit niet. Vele stukken werden zelfs ter wille der decoratie geschreven. De kleêren maken den man. Hoe meer schittering, rammeling, hoe sterker het stuk zal trekken; hoe meer ‘aankleeding’ hoe geringer de kans wordt dat er ergernis ontstaat over den mageren dood die er in huist. Dit zijn zaken van roem of geld, het gevreesde publiek krijgt wat het vraagt en nog meer dan het vraagt. Bevoorrecht zijn om dit behoeven de groote beschavings-centra's te prijzen, welke een groot en betalen-kunnend publiek in staat zijn te ‘vermaken’ zonder verregaande verminking van zoo iets edels; die de zuiver optische wonderen kunnen daarstellen, de spelen van licht, kleur en lijn zooals vele choreografische arrangementen of balletten daar dikwijls zijn. Dit is terecht bewonderenswaard.

Doch wat goed is zóo, omdat het alles optische betoovering ten doel heeft, en uit de saamwerking der scenarische contrasten de bekoring moet ontstaan, wordt erger dan fout, zoodra het woord de eigenlijke drager is van het wekkende. En gelukkig zal de tijd zijn, waarin de decoratie zal begrepen en teruggebracht worden tot den aard welken ook de dichter het zelf gaf, want niet alleen de onbeholpenheid van

1) Het spijt me, dat ik het streven van den heer Molkenboer heb moeten houden buiten deze bedoeling.

den tijd was het, die er het karakter aan schonk der zich niet opdringende ‘duiding.’

Om ‘iets goeds’ te geven, ik zei het al, monteert men in onze dagen wel eens een stuk van Shakespeare, bijv. Eerbewijs aan de kunst, en men maakt in waarheid den dichter kleiner nog dan men zou behoeven te doen, omdat men die eenvoudige waarheid van zijn tijd niet overbrengt, liever, laat doordringen onzen behoeften-volle. Integendeel, veel van de onpasse dingen worden overgenomen uit de scenarische winst onzer dagen. Gevoeld wordt niet, dat ook het fijnste kunst- en vliegwerk hem niet anders kan doen dan schaden, daar zijn geest zich van zelve tegen andere en ruimere verhoudingen woog.

Onze direkties geven altijd te veel.’ Geschiedkundige juistheid is de eisch en afwisseling wordt verlangd om te boeien, en dat wil wat zeggen. En de toepassing daarvan kan erg worden, komt het gemeene licht nabij, wanneer zooals in ons vaderland zeer overwegende redenen (weinig middelen bijv.) bestaan om minder goed werk te kunnen leveren. Onwijs is het en geld verspillen ook. Nergens dan bij ons moest men de aanwezige krachten zoo kennen en de noodzakelijkheid der schoone beperking overdenken. Zou om iets te noemen, een duidelijk stuk van een toren-opstand, wèl-geplaatst, niet beter en dadelijker een hoogte- en ruimte-beeld kunnen geven, juist door zijn vervlieding, dan een geheele toren dat zou kunnen doen, pas-klaar gemaakt voor een beschikbaar tooneel.[1)]

Wagner zelf, - of worden zijn voorschriften verwaarloosd? - schijnt de innerlijkheid der decoratie voor zijn zangspelen niet te hebben overwogen, liet ze zooals ze opera-

1) Een gelukkig voorbeeld van dien aard herinner ik me te hebben gezien tijdens de Macbeth-opvoering van Robertson in den Amsterdamschen schouwburg. Bij de gastmaal-scene verdween het eene einde der tafel in de coulissen, ieder toeschouwer kon zich die voorstellen zoo lang als hij maar wilde; met ‘heel weinig’ was dus het gastmaal groot.

achtig zijn, misdadig. En toch hoe zouden wij juist hier bij dit saam-bedoelen, zijn figuren willen zien: de Parsifals, de Tristans en de Isoldes in het groote en schematische dat toch achter elke legende is.

Alle decoratief zij begeleiding; alle achter- en ommestand, alle noodzakelijkheid die het spel der gebaren, de handeling vraagt. Een bosch, een heide, een zaal: de dichter toont ons een wereld in een gekamerte, de kunst is er nu om aan het gekamerte zijn begrenzing te ontnemen.

Zij kan dit zonder het hoofdzakelijke te schaden. Schilders kennen wel de waarde der achtergronden en de meêwerking der bijkomstigheden. En ook de beminnaars der schoone dingen weten het wel; zij plaatsen hun schatten toch maar niet zoo naar sleur of regel, maar zoeken en schikken de omgeving tot het kostbare op zijn mooist komt te verschijnen. Doch er is meer: de kunst beschikt over zulk een groot geestelijk materiaal. Ieder weet het, donkere tinten werken anders op ons dan heldere; spreken wij niet van een lachende zon en van een zwaarmoedige lucht? Zoo zal ook een somber tooneeldicht zich beter verhouden in de stemmigheid der zware tonen, en een blij of luchthartig in de lichte. Waar is het einde der wisselwerking van dit alles; het gedrukt gehoudene of het zich ópgaan laten van de lijn-opstanden, het strekkende en het stijgende met de kleur, met de tot sprakeloosheid toe te stemmen ‘kleur.’

Duiding, historische duiding, goed, maar in de allereerste plaats, harmonische duiding; opdat de kostbare dichting van het tooneel ons verschijne, gelijk een overgeleverd kleinood in eene haar waardige schrijn.

Wanneer ik, ‘mid-zomernachts-droom’ zeg, zie ik dadelijk manige kleuren: wit-groen, grijs-blauw saamgaan met blonde ombers en gloed van okers. Denk ik ‘Hamlet’ bijv. dan zie ik hem zwart met de goud-hart-witte Ophelia bewegen voor steen-grauw en rood als van verweerde vanen. En

zoo zag ik, barbaarsch en ontijdelijk, de Macbeth rood, blauw vertoonen in mijn hoofd.

Blauw: van het ultra-nachtelijke tot het verbrekelijke van dag-schemering. Rood: van het heldere af, tot het zich nachtelijk verpaarschende. Blauw de hemeling; rood de kleuring der toorts; blauw de eeuwigheid en het onontwaakte, de slaap en de dood; rood het bloed en de daad.

Het blauw met het rood en de ontstaning ervan, het violette: de worsteling naar de daad, en de gruwel erom, en de als verkleuring zijnde wroeging en binnen-foltering tot er de dood op komt zwijgen.

Macbeth in wiens soldateske natuur, in de vermetele zelfgevoels-heffing der overwinning, het begeeren bovennatuurlijk, dat is als buiten hem om, wordt gewekt; maar die het kwade, of hij den dood weet die in de misdaad is, eigenlijk niet wil en toch bedrangd er naar blijft leven; de Lady die dadelijk den wil klaar heeft, als wetend dat geen leven groot wordt zonder de daad, die zich den drang maakt en de voortzetster der demonische inblazing, drijfster geworden voor hem en ook voor haar zelve. Tot het is gedaan en het hevig begeerde verkregen, en de verganing van hun aan den moord geketend beiden begint: het open wroegingsvertoon van den wild-ongelukkigen man en van de wilster welke de gevolgen aanvaardde en slechts wroegen komt uit de onbewustheid van den slaap.

Zoo in blauw en rood zag ik alles, daaraan ontleende zich alles, omstand en aankleeding; onderschikte zich alles. Schitterloos in-zich zelve omgaat het mijn spel en ik zie er maar éene langdurige flonkering: die van de Kroon waarom het alles gaat.

De voorhang gaat op.

Eerste bedrijf.

EERSTE TOONEEL. - Gelijk uit een grondeloos verschiet,

uit de wijking van den tijd (niet willekeurig stelde de dichter de midden-eeuwsche noodlots-machten onder de beheering der antieke Hecate) komen zij, over de paarsche zich uitrekkende heide, onder het hagel- en onweêrsblauw der beroerde luchten te samen; in kleêren roestig als braamblad en grauw-groen als de blauwende jeneverstruiken, verschijnen de rafelige weêr-wijven in de violette schrijning van het weêrlicht, en wind-huilend ze gaan: dat er geen onderscheid is tusschen goor en mooi.

TWEEDE TOONEEL. - Het gevecht is uit. In de drassige diepte gruwelt de legerplaats. Purperig-wit en met den gouden haarband om het hoofd treedt Koning Duncan in den zwangeren dag. Malcolm, zijn oudste is met hem in maliën en lichtrood; gevolg in maliën en ijzer en knierokken, ros-blauwig geruit. Op den grond zittend bij zijn rond schild, ontmoeten zij den bloedenden hopman. Na het verhaal vol gebluf en geluid van strijd nog, komt Rosse aanloopen, de hoveling in lila-grijs en wat bloemig rood, meldende de nederlaag van Cawdor, waarom Macbeth wordt verhoogd in rang.

DERDE TOONEEL. - Over de paarsche heide, onder de onweêrslucht dwalen de konkelende kollen aan. 't Getrom der overwinnaars zwelt om den buiigen horizon en dan de handen ineen, kring makend, vieren zij, ruggelings met de vezelige gezichten buitenwaarts gekeerd, den dans der heksen en trekken den noodlottigen cirkel. Macbeth komt op. Hij draagt een violetten lijfrok en is nog gedeeltelijk in ijzer, dat zwaar gedeukt is. Hij is ros-baardig en bemorst van strijd. Banquo met hem is bleeker van kleeding en eveneens gedeeltelijk nog in ijzer. Beiden zijn zonder groote wapens. Na den heil-groet en de inblazing die hun beider verhouding noodlottig bepaalt, komen de hovelingen Rosse en Angus, lila-grijs en zwart-roodig en bevestigen de eerste der orakel-spreking; en de moord-verbeelding ontstaat en daarna de onrust en de bevlekking der frankheid.

VIERDE TOONEEL. - In den stoer-steenen opstand van het romaansche gezaalte zit Koning Duncan purper onder den rooden daïs en met de hooge kroon op het hoofd. Malcolm spreekt helder-rood voor den troon, ter zijde staat Donalbain blond en blauwig. Macbeth komt violet binnen onder den val van een moer-kleurig en door den ijzer-arm van een wacht opgehouden tapijt, achter hem Banquo, Rosse en Angus.

VIJFDE TOONEEL. - Een Romaansch gezaalte van naakten rossigen steen, kleiner en gedrukter dan die des konings en tapijtloos. Gesmeed ijzeren fakkelhouders steken de muren uit. Een rondboog-deur van beslagen hout en een diepe zich versmallende venster-nis is er, waar boven-in de avond blauwt. Lady Macbeth in zwaar-rood slepend en onder borst en buik gegordeld gewaad, de hel-roode haardracht van blauw-zwarte banden doorwonden, komt binnen met den brief van haar gemaal en loopt naar de spleet van het raam. Daarna de raafzwarte dienaar die Duncans nadering kondigt. En Macbeth komt in, violet, zonder ijzer. De moord broeit.

ZESDE TOONEEL. - Een rotsig plateau; de dag schemert. In het laag-landig en bosschig verschiet schimt waterplas. Een rondeel van Macbeths kasteel stompt zich op voor de bleeke avondlucht, violettig, leugenachtig bekoorlijk. Duncan treedt aan met gevolg, blank, purper, blauw en rood, met heldere talaren en van zware steenen omhangen, er schemert wat ros-bruin van bont en zwart-gelig van leder, wat kruidig blauw-groen en paarsch; de kroon schittert.

ZEVENDE TOONEEL. - Het gekamerte in Macbeth's kasteel. De fakkels uit de armen rooien en paarschen de gedrukte ruimte. De vensterholte is vol zware schaduw. Muziek van hobo's klankt als door lage gangen aan. In den toortsschijn gaan de knechten met de schotels voorbij de open deur. Lady Macbeth komt op, zwaar rood en van donkere steenen omhangen. Macbeth dan in violet met een

gordel vol somber gesteent, waarin de dolk. De moord staat vast.

Tweede bedrijf.

EERSTE TOONEEL. - Duister. De rauwe kanteelge muurstijging van een binnenplaats waarin een poortgat als tot een tunnel. Den muur langs zijwaarts een gaping als van een slob. In den blokkigen toren-opstand er tegenover een grootere poortrondte waarin een log-toeë deur. De nacht is laat en sterreloos te raden tusschen muur en gebouwte. Banquo komt op met Fleance die blank loopt onder de toorts. Van een put verschijnt schril ijzer en welig onkruid lager. Dan opent zich de poortdeur, Macbeth komt buiten en blijft alleen over in den nacht. Het dolk-gezicht. De bel waarschuwt.

TWEEDE TOONEEL. - Lady Macbeth komt uit. De moord. Macbeth terugkomt verbijsterd. De bezorging der dolken. Er wordt geslagen op een deur ergens. Zijwaarts de torensnijding griezelt de ochtend boven de tanden van den muur.

DERDE TOONEEL. - De half-dronken portier waggelt aan uit de slob en rekt de helsche stemming. De plaats verschijnt zwoel koud onder het kille aarzellichten van den onwilligen dag. In den schuwen schijn worden Macduff en Lenox in reismantels gewikkeld ingelaten tot de afreis des konings; vervolgens komt Macbeth. De ontdekking. De storm-klok luidt. Lady Macbeth loopt aan in nachtgewaad waarover een roode mantel. Daarna Banquo, Malcolm en Donalbain haastig gekleed en gewapend. En het tusschen nacht-en-dag verward raakt en vol misbaar, alle gestalten vervagen in de gruweling, terwijl ruig-vuilig en bijna indigo de opstanden van torenklomp, muur en grond-beren zijn komen te staan.

VIERDE TOONEEL. - Het plateau. Hetzelfde vergezicht maar onder laag-hangende wolkbuien blauwend. Rosse de hoveling met korten wapper-mantel spreekt met een

ouden man. Deze is kortharig en naakt van beenen en eentonig gekleed. Daarna Macduff in reismantel, donker geruiten knierok; de knieën bloot, de schenen van banden omkruist. De dag verschuilt zich.

Derde bedrijf.

EERSTE TOONEEL. In 't Romaansch gezaalte van rossen steen staat de dubbele, roode troon. Bloed-moer-kleurige tapijten doorweefd van bleek-zilver-grijze emblemen hangen tusschen bogen; daarboven schemer is. Banquo komt binnen en spreekt van zijn argwaan en hoop. Schalmeien bazuinen, melden de nadering van den heerscher. Macbeth treedt aan, violet, onder schouder-purper loopend, en Lady Macbeth rood, onder schouder-purper loopend. Beiden dragen de waardigheidsstaaf en hebben de gouden kroon op het hoofd. Een statie van hovelingen, krijgers en edelvrouwen volgt na, uit de intreê die van wachten wordt bewaakt en gaat zich rangen weêrszijds van de bezette tronen. Uit de onderstemming van veel blauwen vooral, lijf-kleêren, maliën en talaren en wijlen en gesteenten, komen onder knierokken en boven scheen-windingen en ongelooid leêren hoozen vele bloote knieën schonken, en er is veel weelde van ongesnoeid haar. Alle mannen dragen dolken of gordel-messen. Banquo gaat, Lady Macbeth verwijdert zich met de hovelingen en als berooide edellieden in vervaalde dracht komen de moordenaars en spreken onderdanig met den koning. Dan is Macbeth een oogenblik alleen in zijn rood huis.

TWEEDE TOONEEL. - Een nevengezaalte achter de floersen. Lady Macbeth komt op met een dienaar. De dag troebelt. Macbeth treedt binnen. Het gezaalte schemer-blauwt en roodt om het konings-paar.

DERDE TOONEEL. - Donker vervaagt een grassige parkvlakte voor een muur waarin een poort. In de nachtelijke diepte, boven den muur een rond raam van het paleis,

doorstookt van rood licht. Bij-zijen de sombere steenklomp schimmert in de lage lucht vlosse windstrook van avond nog. De huurlingen duisteren aan. Banquo treedt op met Fleance blank onder de toorts. De sluipmoord en de vlucht van Fleance.

VIERDE TOONEEL. - De van fakkel-vlammen wild beschenen steenen en gekleurd-houten opstand eener zaal. Een groot oog-rond straal-venster waardoor de nacht blauwt manig. De feestdisch staat beladen met nappen, schotels en pinten; twee hoogere zetels steken uit aan het hoofd der tafel. De gekroonden komen op met 't gevolg van gasten; die zetten zich aan, ruig in den rook-schijn. Eerste moordenaar komt en doet verslag van den slechts ten halve geslaagden moord. De koning drinkt heil. Als in het licht van een maanstraal verschijnt op den ledigen stoelzetel de van den vorst alleen geziene geest van Banquo. En ten tweeden male. De gasten nemen afscheid en gaan. Macbeth en Lady Macbeth blijven onder hun kronen in de verwilderde feestzaal.

VIJFDE TOONEEL. - Over de paarsche heide onder de ouweêrslucht dwalen de zusters van het noodlot naar elkaâr en ontmoetten hun hoofd, Hecate, in den fosfoorschijn van het kwade weêrlicht.

ZESDE TOONEEL. - In een voorzaal waar bogen en ander wapentuig tegen de kaalsteenen muren zijn geplaatst, spreken Lenox en een edelman te samen.

Vierde bedrijf.

EERSTE TOONEEL. - Een duister-blauwend hol met spelonkgaten als doode gangen. Er staat een ruwe kook-pot te vuur. De drie heksen komen binnen en gaan weêr vereenigd rond den ketel. Zij voeden den pot en stoken den gloed die hun oud-tijdsche en verweerde wezens begloeit. Gelijk een stem spookt Hecate en beveelt de bezwering.

Dan treedt Macbeth het hol binnen gejaagd door het ongewetene. En in de nevelarij van zwart-witte damp en grauwrooden schijn wordt de voorzegging tot Banquo beeld, doemen òp: het staal-gehelmde hoofd, het bebloede kind, en het gekroonde dat het teeken der erfelijkheid draagt. Een rij van acht konings-gestalten, waarvan de laatste de houder is van eenen als eindloos het beeld vermenigvuldigenden spiegel, schrijden Banquo's gelijkenis vooraf dat besmeuld is van bloed. De ketel verzinkt. De heksen spotgeesten geworden ronddansen en verdwijnen. Macbeth verbijsterd tast om zich en roept. Lenox komt binnen in het stikkedonker.

TWEEDE TOONEEL. Een bleek steenroode torenkamer in Macduff's kasteel. Geweiën aan den muur. Lady Macduff in week-blauw gegordeld gewaad en met den witten moeder-doek om het hoofd praat voor de vensterspleet zittend, met haar kleinen zoon die in een wit-lila kleedje steekt waarop wat zwavel-geel. Rosse de hoveling komt binnen in een reismantel. Vervolgens de boodschapper, kortharig en grauw. Daarna de gemeene huurlingen van Macbeth. De vermoording.

DERDE TOONEEL. De handeling verplaatst ons in Engeland buiten de bloed-sfeer van Macbeth. Het tooneel verbeeldt een lijnig opgaande paleis-poort, blank in den zuiveren dag, omgroeid van gras en wilde bloemen. Gebrekkigen in zwachtels en vale lompen komen en posten zich langs den muur om het wonder hunner genezing te wachten van den heiligen koning. Malcolm in maliën, klaar voor den krijg, spreekt met Macduff politiek. Een dokter komt in lange zwartblauwe toog; vervolgens Rosse met de tijding van de uitroeiing der Macduffs.

Vijfde bedrijf.

EERSTE TOONEEL. - De starre opstand van een kasteel-gekamerte in de suisende stilte van den nacht. Een dokter

en een hofdame komen er fluisterend spreken over de zieke koningin. Een duistere gang-boog schroeit vol doof licht en Lady Macbeth verschijnt in 't zachte slaapkleed, schemerrood en paarsch beschaduwd voor het nacht-indigo, slaapwandelend achter het schijnsel der hand-lamp, welke zij, de bevreesd-gewordene voor het donker, altijd brandend wil hebben bij haar bed; waar zij tot sterven weêr keert.

TWEEDE TOONEEL. - Een rossig vergezicht van rots en herfst-loof in nevel-waas, met hoog ouder de ochtendlucht de lila-dreigende schim van Macbeths Dunsinaan. Mentheith, Caitnes, Angus en Lenox, allen in maliën en ijzer en gewapend met zwaarden en schilden, treden aan gevolgd van rauwe schotsche krijgers. De trom rommelt.

DERDE TOONEEL. - Een steenen zaal verward en vol wapentuig. Macbeth raast binnen, violet en met den gouden haar-band om het hoofd. Een dokter in zwart-blauwe toog volgt hem en wat gevolg; daarna komt de verschrikte dienaar, en op 's konings roepen Seyton die in roetig rood en met den halsberg omkleed is, armen en beenen in maliën. Macbeth vragend naar den toestand der koningin, laat zich sluiten in ijzer en stormt uit.

VIJFDE TOONEEL. - Het rooie aanzicht van een najaarsbosch. De Schotten hebben zich met de Engelsche hulptroepen vereenigd; alle aanvoerders zijn overdonkerd van ijzer en staal. Voet-volk, met ijzeren kappen, woest door de verleng-stukken over de neuzen; schutters met bogen groot; bijl- en speerdragers. De trom rumoert.

VIJFDE TOONEEL. - Het zelfde gezaalte van het derde tooneel. Voor het geweld van de trom klettert Macbeth verwoed binnen, gevolgd van Seyton en wat trouw-geblevenen. Diep uit het kasteel-binnen misbaren vrouwen. Seyton komt terug met de doodstijding der koningin. Daarna de boodschapper met de melding van de spokige aannadering van het Birnamsche bosch. De ellendige Macbeth gewapend met zijn geweldige claymore ijlt wanhopig ten uitval.

ZESDE TOONEEL. - Voor een vergezicht buiig en rossig komen Malcolm en zijn soldaten achter de najaars-takken aantreden. Het alarm groeit. De trompen blazen den aanval.

ZEVENDE TOONEEL. - Een ander vergezicht van herfstwoestheid onder de buiige lucht. Macbeth slaat jongen Siward. Het alarm groeit en het ijzer-gekletter. Macduff stormt op en weg, zoekend den tiran. Daarna Macbeth weer en Macduff. Zij kampen. Macbeth ontkracht door het logenblijken der voorzeggingen, vecht tot het uiterst.

De terugtocht wordt geblazen. Jonge Malcolm in licht rood, nog gedeeltelijk in ijzer en met den gouden haarband om het hoofd komt op, gevolgd van zijn aanvoerders en soldeniers. Na het herdenken van den in den dag gesneuvelden treedt Macduff op, wien het blauw-verwrongene en rood-druipende hoofd van Macbeth wordt nagedragen op een speer. Heilgroeting aan den jongen koning, de trompetten jubelen en de voorhang valt.

Soest. Februari '99.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

XIV.

O, mocht ik al de wonderbaarlijk-mooie
Tonen, die ruischen in mijn ziel, hoog-klaar,
Als heerlijk-geschakeerde bloemenschaar
Voor úw gebenedijde voetjes gooien....
Want 't allerliefste, wat 'k u doe, blijft altijd bloemenstrooien....

Bloemen om 't blank halsje en bloemen op 't haar....,
Met bloemen ook wou ik uw middel tooien,
En ze, zoet van geuren en kleuren, dáár
Tot een schoonen gordel om 't Schoone plooien....
Ja, voor uw voetje aldóor maar weêr frisch-nieuwe bloemen strooien...!

XV.

Klaarwitte vergetelheid, die mij omvangt
Van alles, wat ooit me op mijn weg wou stuiten...!
Want, nu mijn blik aan uw oogen hangt,
Nu'k lievend u mag in trouwe armen sluiten,
Nu danst mijn ziel in mij op, en zingt,
Daar alleen het geluk naar voren dringt.

O, kom, Allerliefste, die de Eenige zijt,
O, laat ook úw oogen van vreugde glanzen...!
Zing luid en klaar, want nu komt de tijd,
Dat ons gaan door het leven zal zijn als dansen....
Wij dansen als goden, die, trotsch en goed,
Een fonklende wereld gaan tegemoet...!

XVI.

Gelijk een boomstam wiegelt op de zee
   En op- en neêr-gaat met haar machtig deinen,
Gaan mijn gedachten àl met de uwen meê,
   Zoodat zij voor mijn diepste ziel verschijnen

Als één gedachte, die forsch-breedlijk gleê
   In hoog-oprijzend, sterk-gewild verreinen,
Een trotsch fregat, dat, in fier-staatgen vreê,
   Koerst naar de verte, waar, in breede lijnen,

   Rijst, als een droom zoo schoon, der Toekomst kust,
Waar Vrede wacht met weelge olijventwijgen,
   En Roem, die al uw leed met lauwren sust....

En Liefde diep, die, met gestadig nijgen,
   Uw aanschijn, vroom als waart ge een heilge, kust....
Zoo werd het leven mij, sinds 'k ben uw eigen...!

XVII.

Ja, heilig Gij, geworpen in het leven,
Als blanke schuimvlok op het wijde strand,
Waar, als de zon aan 't diep azuur wild brandt,
Gij, als een teedre nevel, zoudt verzweven

Naar hooger, reiner, vèr-geziene dreven...!
Eenzaam-etherische in het levensland,
O, wil gedoogen, dat mijn sterke hand
U voere, met een dankbaar teêrheid-geven,

Naar mijner Liefde stout-gebouwd paleis,
Waar gij zult zeetlen in de hooge hallen,
Wijl voor uw voet de menschen-slaven vallen,
Biddend eerbiedig om genade en peis...!

O, wees gij mijne en ik zal de uwe wezen,
En in úw oog mijn levensgangen lezen!

XVIII.

'k IJlde over 't wentlen van de levenszee:
De golven stonden hoog, maar vastbesloten
Stevende ik door, niet lettend of daar stooten
Ging straks mijn eenzaam vaartuig, vóór 't de reê

Bereikte, op een verborgen rots: toen vloten,
Van ongeziene lippen, fier-gedwee,
Tonen melodisch door de lucht: ‘Ga meê!’
En 't was me, of plotsling in 't heelal opschoten

Stralen, zachtmoedig-glorieus, wijl stond
Een lelie-jonkvrouw met stil-lachend aanschijn
En voorhoofd, dat een koningskroon omwond,
Vreemd-schoon geglansd als paarlen in den maanschijn....

Toen riep'k verrukt: ‘Dat Godsbeeld kan geen waan zijn!’
En 'k viel in diep aanbidden op den grond...!

XIX.

Ziet gij 't licht daar in de hoogte glanzen,
Waarin een wondere jonkvrouw staat,
Die haar slanke armen opslingrend slaat
Ten hemel hoog, waar, in langzaam dansen,

De zon voorttreedt langs de hemeltransen...?
Zie, hoe zij 't lichaam beweegt op maat
Van eigen muziek en goud-brocaat
Van zonlicht zich weeft om 't hoofd als kransen!

'k Smeek U, versmaad niet de teedre kracht
Des blijden minnaars, die smachtend wacht
En vroomlijk knielt, voor uw schoonheid bukkende....

O, stralend-licht werd mijn gloênde ziel,
Waar door Uw wil het zonlicht in viel!
Zoo zoek de zon in mijn hart, Verrukkende!

XX.

Bloemen, brengsters van geurende vreugd,
In mijne kamer, waar 'k stil zat te peinzen...!
Hoe pronkt gij hoog-vorstlijk, en doet wegdeinzen,
Door uw zoet-geurende -kleurende jeugd,

Al wat er zong in mijn ziel met een klacht
Van droef niet-begrijpen en teêr verlangen,
Nu 'k, door uw lievend aroma omvangen,
Plots voel verdubblen mijn vriendlijke kracht,

Die trotsch voor haar danst en dan valt haar te voet,
Zwerend, met ziel en geheiligde zinnen,
Tot aan het einde der tijden, te minnen
Teeder-gloeiend en eindeloos-goed...!

XXI.

O, uw gelaat lijkt me een dier wonder-lieve
Gezichten, die men als verschijning ziet,
Wanneer men in den droom het leven vliedt,
Die, wijl wij stil het meer des slaaps doorklieven,

Ons stadig volgen met belangloos lieven,
Dat uit hun oog, 't welk ons gestaêg bespiedt,
Als vreemde hemelweelde nedervliet,
Tot ons de morgenscheemringen weêr hieven

Van 't bed omhoog, waar zooveel heil in stak....
Dan, wijl een traan ons diep uit de oogen brak,
Gaan wij aan 't daagsche werk weer, even zuchtend....

Maar, goddlijk beeld, dat in mijn leven rees,
Gij, schooner droombeeld! blijft mij volgen steeds
Of voorgaan straks weêr, voor geen daglicht vluchtend...!

XXII.

't Geluk dat gij mij geeft is als een wijde
Zee, waar 'k onwetend-stil op verder dwaal,
En iedre brief lijkt mij een zonnestraal,
Die zachtjes langs mijn mijmrend hoofd gaat glijden....

Ik hoef met niets in uwe ziel te strijden,
Want alles ruischt mij als een schoon koraal,
Waar 'k in verdiept slechts hoor, hoe andermaal
Een nieuw koraal zich muzikaal gaat breiden....

'k Geloof in U, zooals de Christnen staren
Naar heilgenbeelden, die zacht-zeegnend waren
De wanden langs der kerken, waar men knielt....

Gij spreekt, en 'k voel mij in den hemel heffen...!
O, 'k durf mijn eindloos heil nog niet beseffen...!
Als 'k u nog ééns maar stil in de armen hield...!

XXIII.

Kom, Liefste! en sla thans de oogen niet meer neder,
Om naar uw smart te zien: de wereld lacht
U toe met glorieuse, onnoembre pracht,
Wijl, Vogel met majestueus geveder,

Gij door het woud vliegt, waar mijn Echo teeder
U telkens toe-roept en lief-schertsend lacht
Dáár, waar gij schuilt in donkergroenen nacht
Van blaadren, wuivend droomrig heen en weder....

O, denkt gij nooit nu aan de Toekomst, rijzend
Zoo glorie-rijk en onverwinbaar-hoog,
Als àl Uw smart zal zijn een onweêr, deizend
Aan kim van vreedgen zomer-hemel-boog,

In smetloos blauw zich eindloos-effen breidend,
Waar hoog door ruischt uw jubelgalm, stout-glijdend...?

XXIV.

Laat allen van mij weggaan, want ik treed
  Mijn Liefste tegen, die met zachte schreden,
  Omstuwd door teêre en gratie-volle beden,
Wier dartel zwieren om Haar hoofd zich breedt,

Aanzweven komt, om me al haar heimlijk leed,
  Al wat zij heeft gedroomd of stil gestreden,
  Al wat zij heeft gehoopt of schuw gemeden,
Te fluistren zachtjes aan mijn hoofd, dat weet....

  En 'k zal mijn sterkende gedachten breiden,
Alsof er vleugelen der Liefde gaan
  Over de lokken, die al glanzend glijden,
Liggend zoo rustig, waar mijn schoudren staan....

  Maar 't allerliefste, wat ik weet te zeggen,
  Zal ik als bloemen in haar handjes leggen...!

XXV.

Licht van mijn leven, dat, in glorie-volle
Zwiering breed-uit, beschittert al mijn woorden,
Terwijl ik, liggend aan de wijde boorden
Van 's levens zee, bestaar de dartel-dolle

Golven van 't Lot, die nu in statig rollen
Streven tegemoet de betooverde oorden
Der heldre toekomst en het ongestoorde
Land mijner droomen, waar zij henen-hollen...!

Licht van mijn leven! o, wees als een gloed,
Gestaeg beschijnend mijn woorden en daden,
Zoodat zij, een breed-heenklotsende vloed,
Opglanzen in 't glorie-licht van genade,

Dat zacht uit uw oog op mij nederdaalt
En heel mijn Mensch-zijn als een zon bestraalt...!

XXVI.

Blôo Geluk komt als een engel binnen
In den bloemhof van mijne ziel,
En zijn lief, verheerlijkt profiel
Wandelt stil, in eenzaam minnen,

Langs de struiken, waar bloem en blad
Beeft bij zijn naadring, in zalig suizen,
Wijl zijn kleedren al vlottende ruischen
Langs het klaar-gekiezelde pad....

O, Geluk, dat ik liefheb, sta stil!
Loop er niet uit nu aan de andere zijde!
Ik zal je zacht aan een handje geleiden
Overal, waar je maar heengaan wil...!

Wacht, tot mijn Liefste komt, slank als een ree,
Want zij zal sieren uw luchtige vleugelen,
Zoodat gij, trachtend uw vaart te teugelen,
Wandelt met haar als geleids-engel meê...!

Wilt gij? Daar komt zij! O, zie haar nu gaan...!
Zet haar een krans van vergeet-mij-nieten
Op hare lokken en geef haar een rieten
Stengel van breede tevredenheid aan...!

Want gij zijt schoon, o Geluk! en zij zal,
Blij met u loopend langs kronkelingen
Van geurende paadjes, liederen zingen,
Die om u zwieren met ruischenden val....!

* * *

't Geluk had nauw dat woord vernomen,
Of zei. 'Ja, ja, dat zal wel gaan!'
En bleef toen, met mijn Liefste-in-droomen,
Ten eeuwgen dage uit dartlen gaan.

XXVII.

Gestalte, waar 'k voor kniel in vroom vereeren,
Maar met de teederheid eens goeden menschen...!
O, zeg mij altijd, wat uw diepste wenschen,
Wat uw gedachten en uw schoon begeeren.

En blijde droomen zijn, en heel 't intense
Hartstochtlijke Uwer Ziel! Want 'k durf U zweren,
Dat Gij geen ding, dat ik vermag, ontberen
Zult van nú aan: mijn Liefde kent geen grenzen,..!

Want Gij zijt de Engel, die, met zachte schreden,
Naderde zeegnend, in haar lichte omhulling,
Den zwerver, sluimrend op de doornen in....

En, strooiend uw zoete belofte en beden,
Waar 'k van beloof de volmaakte vervulling,
Lijkt Gij me een Heilige en mede een Heldin...!

J.B. Schepers. Van kunst.[1)]

Nu waren van elkaar gerukt hun levens:
Elk leefde 't eigen. Ava's lichaam leed.
Al had ook Bragi's lied zielsrust gegeven,
En bleek werd gaandeweg haar wang,
Bloedloos de lippen; stil was ze bij 't werk:
Geen lied klonk juublend door het open raam,
Ze was te moe, in loomheid bracht ze baar
Eindloze dagen door; haar rug deed pijn.
Ze ontveinsde 't als haar vader vroeg, wat of
Haar scheelde en lachte dan gedwongen op,
Maar droomde dra in zoetlik mijmren in;
Zooals de zon des morgens hoger stijgt
En warmer stralen stromen neer op aard,
Waar alles zich verkwikt, de bloem zich wendt
Naar 't zon-gezicht en wierookgeuren opzendt,
Zo waren ook haar groeiende gedachten
Gewijd aan Bernlef, nu haar Zonnegod,
Van wie elk woord en elke blik zij voor
Zich bracht door liefdes tovermacht.
Bragi
Bleef opgewekt na 't strijden en bedacht
Het leven om hem, zag haar liefde groeien
En Bernlef's aangezicht van blijdschap glanzen;

1) Vervolg van Bragi, IIe Boek, bl. 517.

Veerkrachtiger van stap kwam hij daar aan
En Ava opgewekt hem tegemoet.
En later, dacht de Dichtergod, als hij
Eens sterft de strijddood en in Walhal komt,
Maar zij zweeft weg naar Hel's oorden van zwijgen,
Van kille nevels, waarin schimmen zweven,
Waar lust niet is en liefde's almacht niet,
Is dan hun liefde dood? Is alles weg?
O, heerlik mij! Liefde schuwt Walhal niet:
Ik vind Idoena weer, eens en - er komt
Weer glans om 't leven, daar! Maar als de dag
Der dagen komt en Walhal's rijk stort in;
Als alles wijken moet voor 't onbekende,
En weg zijn hallen, Goden en paleizen,
Waar is dan onze liefde? Weg, weg als
Der mensen liefde in korter ogenblik!
Het eind is nietigheid! Maar Wodan ook?
Moet hij ook sterven, weet hij 't stervenslot
En heeft hij moed tot leven toch! Hoe kalm
Ziet hij de toekomst komen die hij kent!
Zie, dat is ware grootheid, da's 'en held!
Maar als toch alles sterven moet, waartoe
Het leven dan? Waartoe het leed? Maar nee,
Dat kan het eind niet zijn, zelfs Walhal's val niet!
Dat denken, strijden, lieven dat wij doen
Werkt na bij Goden, mensen die dan zijn,
En wie dat leven gans doorziet en zegt
Het na aan andren, om ook hun te wijzen
Op 't mooie en lelikë in ieders ziel,
Zodat ze zich vermooien na dat woord,
Die leeft z'n leven niet onnut, van hem
Blijft ergens nagalm klinken; God of mens
Ze wijzigen hun zelf naar vroeger denken.
O heerlik nu de gave van m'n lied!
Nu niet alleen van strijd met kracht van wapens,

Van heldenmoed of mannetrouw gezongen!
Geen juublen zelfs alleen over 't geluk,
Ook als ik haar terug heb.... Wodan, o
Wat leed toch als de mensevrouw haar man
Voor altijd eenzaam laat in 't zware leven!
Maar Radbout dan, is die zo ongelukkig?
Was 't echte liefde wel of maar gekochte?
Wat toestand toch, hield Ava 's niet van Bernlef,
Werd zij niet-willend toch verkocht als vee!
O, 't mensdom moet noch beter worden door....
Waardoor?.... Misschien wel door m'n lied; o zeker
M'n iedealen moeten zweven voor
Hun oog in goudgloed, maar, o Wodan, nee,
Ik kan niet zingen, zonder m'n Idoena -
O mijn Idoena! en daar stond ze weer
In al haar heerlikheid voor 't dromend oog hem:
'Idoena!' Maar vergeefs was z'n geroep!
Zo mijmerde hij vaak, ver, ver van de andren
En al z'n dromen kwamen neer op haar.
Vermoeid van 't dwalen lag hij eens op 't mos
Onder de denneschaduw, warmte deed
Z'n denken zwijgen en hij sliep. Toen kwam
Geheimvol weer die stemme naast hem spreken
En 't was of hij de groene zee doorzag:
'Daar is Idoena! Moed maar! Zie, zij leeft
Veilig bij Aegir, totdat Njord terugkomt
En rechtspreekt tussen Tjazi en z'n helpers.
Ze wilden alle drie haar hebben. Zie
Je haar! Je kinders ook: kijk Hagen eens
Wat ferm hij is! En Gunlod's wangen zijn
Gezond; al is 't gegolf van 't haar verdwenen,
De zee doet haar geen kwaad: ze spelen met
De grote vissen, zie je wel! Hou moed!' -
Bragi sprong op - maar 't droomgezicht was weg:
In 't schemerdonkergroen lag hij als was

Ook hij in zee, als scheen de zon door lagen
Groen water heen. Zo duister was 't. Toen uit
Z'n tent te voorschijn springend zag hij weer
Met blijdschap 't zonnig landschap aan; hij kon
Genieten weer van lichtgespeel, de zang
Van vooglen, veerkracht kreeg z'n denken weer.
Ja, Ava zou genieten wat hij miste!
Haar bruigom sprak zo lang van trouwen al,
Maar zij was moe, nu ziek haast. Bragi zag
Haar thuis vol meelij aan en dacht aan hulp.
Nu zocht hij kruiden - moeders wijsheid hielp -
En kookte ze voor haar, maar zwakheid bleef
In 't arme kind. Weer andre zocht hij, doch
Niets hielp. Toen was het eens of hem 'en stem
Toefluisterde: ‘Ze moet in zee gaan baden;
Dat hielp jou ook!’ En Bragi dacht lang na
En sprak soms luid er over voor zich zelf.
En als hij ‘ja’ zei, was 't, als lachte er een
Maar niets was daar te zien. Zo bleef dat woord
Hem bij, het nestelde in z'n denken en
Broedde er 'en plan uit, dat de wiekjes repte,
Tot het kon vliegen.
‘Ava, 'k weet noch iets,
Je moet de brandinggolven laten breken
En spoelen op je rug. Mijn mantelwiek
Zal jou en mij wel dragen; 't enig middel
Is dit.’ Blos dekte licht de bleke wang,
Ze zag zich plots alleen met hem. Was hij
Veranderd? - Nee, het kon niet, weigren moest
Ze, maar verbaasd hoorde hij 't weigerwoord.
‘Ik zweer je, 't enig middel is het, kind!’
Ze dacht en zag hem in dë ogen, schaamt
Verbood haar nu wat eens haar wensen was:
Wat was 'en mens toch vreemd, maar Bragi ook?
Nee, helder-rustig stond dat denkend oog,

Zoals omhoog het klaar azuurgewelf.
Ze zei: ‘Nu, 'k wil het doen, als Bernlef vindt
Dat ik moet gaan.’ - ‘Da's goed, maar zwijg hem van
De wijze; denk, ik blijf hem onbekend.
Maar 'k zeg het zelf.’ -
‘Bernlef, één middel noch!’ -
‘O Bragi, wat? Zeg is het in mijn macht?’ -
‘Ja zeker, maar je moet op mij vertrouwen:
Smorgens moet zij en als de zonne daalt
Aan mij zijn toevertrouwd; met haar alléén
Moet ik de duintop dan beklimmen, geen
Oog van 'en ander zie, waarheen wij gaan!.... -
‘Maar, Bragi.... dat... dat kan niet... ze is mijn bruid. -
‘'t Is 't enig middel!’ - ‘Wodan, help!... Nee, nooit!’ -
Hij ging en buiten 't hek liep Fin juist aan,
Z'n rode haar lichtte al van ver, jong-krachtig
Z'n tred, lach om z'n mond, list in het oog.
‘Verbeel je!’ riep hem Bernlef toe en heel
't Verhaal kreeg Fin, maar hij hielp Bragi nu:
‘Wat, hem wantrouwen, hèm, die maanden lang
Daar was, alléén, als Radbout joeg of streed,
Als Duko paste op 't vee ver weg in 't veld.
Maar Bernlef, ga toch gauw terug en vraag
Vergifnis, denk, dat oog liegt niet, hij zal
Haar redden, haar geluk en 't jouwe!’...En zie,
De opbruisend jonge man was al bekeerd
En ging terug. Fin was verdwenen weer,
Toen Bernlef, omziend even, naar hem zocht.

Ze stonden in de zee, schroomvallig had
Het meisje zich ontkleed met hevig blozen:
Het moest en Bragi zag 't kalm aan: z'n oog
Zocht verder, over 't water, ander schoon.
Nu ging zë aarzlend, huivrend over 't week
Wegzakkig zand, dat leefde waar ze trad,

Het water in; ze zag hem niet in 't oog,
Al hield ze ook angstig 't handjë in
Z'n vuist; nooit zag ze mannenaakt en liep
Maar stil vooruit - het water wielde al aan
En golfjes kwamen om haar knieën heen;
Nu greep zë, bevend, hem met beide handen
En moest zich wenden wel - ze zag hem aan,
Weer kreeg ze en hoge blos, maar toen won de angst
Het van de schaamte en zitten liet hij haar,
Dat over haar de zware golven stroomden.
Hoog op stond hij boven de golven uit.
Ze spraken weinig, ieder dacht z'n eigen
Gedachten: even zag z'n geestesoog
De vroegre beelden, als 't verschiet, dat zont
Van achter het wegwuivende gebladert,
En even hoorde hij verleidings woord
Als echo in z'n oren klinken, stem
En toon als van die vroegre; hij keek om
En weg was 't, maar 'en meeuw vloog naar de zee.
Achter de hoogste brandinggolf verdween hij
En vloog dan op en schoot weer recht omlaag;
Bragi's gedachten volgden hem naar haar,
Die hopeloos hem wachtte in Aegir's hof.
O kon ook hij daar komen! - Weer 'en golf
En Ava werd omhoog getild, gesmeten
Tegen z'n knien, hij dacht niet meer om haar.
Toen proestten beide 't even uit in lach
En Ava ging weer staan - wat was die zee
Toch koud! Ze wou er uit en Bragi werd
Gestoord in 't mijmeren. ‘Wel ja, kind, kom
Maar mee!’ en kalmer liep ze mee dan straks
Naar 't warme zand, echt lekker aan haar voeten.

(Slot volgt.)

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 11]

Voorjaar. Door H.J. Boeken.

VII[1)]

O met een muur van min zal 'k u omgeven,
Met wouden, golvend onder lente-wind,
Zooals men op berg-hellingen ze vindt,
Waarop de luwtjes en de koelten streven,

Op paden, door geen wet hun voorgeschreven,
Maar dàt-op-jagend, naar elke is gezind,
Als wie in droomen na loopt wat hij mint
Door de eigen poopring van zijn hart gedreven.

En op den hoogen berg-top, wat staat daar,
Met kronklende armen als in arm begeeren,
Met ritslig loover als uw zijig haar?

Een boom: zoo gij - maar niet in eenzaamheid
Daar zich om u als een vast bolwerk vleit
Mijn liefde sterk, als enkel 't sterke en teêre.

1) Zie N.G. Maart 1899.

Een pleiziervaart door A.W. van Oordt.

Hij liep door de straten van Amsterdam in een loome kadans, die de plooien van zijn zomersch costuum geregeld vouwde en ontvouwde: en zijn luchtig-blauwe das zwierde in den lentewind en flepte aan zijn wangen, wier blos in een zachte pâte uitkleurde tusschen het bruin-rood zijner huid, waar zijn matte snor zijig vliesde langs de dikke lippen, open in een wellust van weemoed.

Nu hij uit de eene betrekking in de andere gegaan, bij elk heengaan een verruiming gevoeld had, een gelaten blijheid, waarin zijn levenswil zich versliep en in het poezig dommelen zich vaag uitdeinen liet tot een ziening van lange teer begroende velden, waaruit hij weder ontwaakte tot nieuwe droomtafreelen, herinneringen van hetgeen hij uit de natuur genomen had - was hij tevreden, dat hij elke verbintenis met de wereld afgesneden had en dat hij zich thans geven ging aan dichten en schilderen.

Door zijn familie maar weinig ondersteund, leed hij dikwijls gebrek en daar dit hem in eigen aanzien verhoogde en zijn neiging tot weemoed aanzette, koesterde hij zich in dien toestand, welke zijn wangen hooger blozen deed in de terracotta kleur zijner huid en zijn oogen verwijdde in een wazige blauwheid, waaruit rekkerig-weemoedige blikken vensterden.

Zoo liep hij langs de Keizersgracht den vroegen wind

tegemoet, die boven hem de bladeren der stadsboomen schudde, die bladeren - enkelingen, als door de stadsgeruchten gedund; en hij zag in de verte de huizen zich tegen elkander dringen en gekneld tusschen de evenwijdige lijnen der gevels naar binnen bochten en dan den loop hervattend zich deinen in muurgrijze vakken. De gracht lag in bleek-groene smerigheid, zich hechtend aan een enkele schuit, en dan weer met olieglanzen zich tusschen de kaden zachtmoedig effenend naar den Amstel, waar de lucht heviger werd en golfjes, elkander overrompelend, verzwolgen werden in de breede watervaart, die zich schijnbaar verlaagde onder den triumf der wijdgespannen brug.

Hij wilde den zondag aan een pleiziervaart besteden en daarbij vertroetelde hij de geheime hoop, op dit avontuurlijke leven langs wonderen van natuurschoon te geraken, die hem in een aandoening tot verheven werken dwingen of waar hij menschen ontmoeten zou, die hem in een nieuwe wereldverhouding, in een nieuwen staat, in een staat van gelukzaligheid brengen zouden; en hoewel hij in berustende tevredenheid over zich zelve was, gevoelde hij soms de behoefte, zich te verjongen of zijn neigingsbasis om te ploegen tot een frisscheren uitgroei.

Langs een gaarkeuken gaande, tastte hij met een elleboog-hoekenden arm in zijn vestzak en telde vooroverbuigend zijn geld; en dan met dezelfde moede kadans liep hij de gaarkeuken binnen, zette zich neer en al op het spijslijstje turend, keek hij somwijlen op naar de mannen, die 't hoofd op den arm, zaten te eten of met een rood-verzadigd gelaat nasmakkend luierblikten naar de witte zoldering.

Zich omkeerend aanschouwde hij de zuiverwitte wanden en de kleine in ruitjes verdeelde ramen, waarin geraniums met houtige stengels en bladeren stijf als behangselpapier, haar roode bloemen leunden tegen het venster, terwijl aan weerskanten witte hospitaalgordijnen in geordende plooien de vlekkelooze zaal flankeerden.

Langzaam at hij, zich bezinnend, hoe hij het aan zou leggen op de boot en dan op zijn horloge ziende, stond hij op, betaalde en ging heen, want 't was al laat en de boot zou van de van Lennepkade afvaren.

Haastig liep hij de Utrechtschestraat, bereikte, geleidelijk beenend over de asphaltvloer, de Leidschestraat; en op de Nassaukade gekomen, zag hij de boot reeds liggen, langs het groote zonnescherm een gezwier van vlaggetjes en daaronder een warreling van menschen, waarvan enkelen over de borstwering geleund, de armen uithaalden naar de toeschouwers aan den wal, die in dichte rijen opgezet, hun lachgelaat bijdraaiden en met stokken zwaaiden en jolige woorden overriepen.

In een behagelijke afzondering liep hij over de plank en zette zich in een hoekje neer, tellend, hoeveel medereizigers er waren en hoevelen er bij kwamen, vrouwen en meisjes bij het overgaan der plank onwillekeurig haar rokken opschortend, als waren zij bevreesd voor het water, dat onder hen lag.

En toen de boot voor de laatste maal haar stootgefluit had losgelaten, werd de plank ingenomen en de passagiers begonnen in luidruchtig vaarwelgeroep en uitgelaten gebaren, elkander verdringend, zich tot groepen te vereenigen en weer uiteen te gaan, terwijl een tiental muzikanten de afvaart wijdden met een koperen-deftige marschmuziek, en de pretmakers, enkelen, die de feeststemming leidden, over de borstwering geleund, onder een gekke hoedendracht en in veelkleurige jassen hun potsenmakerij uitkraamden naar den wal, waar kinderen in haastig getrippel de vaart bijhielden en van tijd tot tijd, 't hoofd naar de knieën vreugdehinnikten; of de boot ziende naderen, kermden in gejuich over de pop met-oude-vrouwenmasker, die aan den voorsteven gehecht, door een onzichtbare hand bewogen werd.

De jonge man wendde zich weerzinnig van deze luidruchtigheid af en droomerig staarde hij naar de slungelende

lampions langs het zonnescherm, die dolletjes om hun eigen draaiden en tegen elkander stootend, de kleuren bewogen tot een schrille afwisseling.

En daarboven wenkten de vlaggetjes, gele en groene en roode - een bijdehand gefladder tegen den gestadigen wind.

Onder wijd uitschitterende muziek bewoog dit alles zich langzaam - statig door de geopende bruggen, vanwaar de wachtende menschen oolijke woorden vallen lieten en in de huizen stonden ze, uit den slaap gewekt, aan de vensters te lachewenken, vrouwen in helderwitte nachtjakken het hoofd in harenwindsels en mannen in hemdsmouwen, de handen weltevreden in den broekzak.

De boot verwekte als de geruischlooze vaart van een gelukaanbrengend wonder, overal een vleug van plotselinge vreugde.

Bij de Overtoomsche Sluis, waar de vaart voor een oogenblik opgehouden werd, kwamen de menschen aanhollen, zich vereenigend tot vroolijke standjes; kooplui schoffelden achter hun karren, boden hun vruchten aan en van uit de boot ontvouwden zich roode zakdoeken, en werden weer ingehaald, hangbuikig van de gekochte kersen, wier pitten weer uit de volle monden geblazen, pikten in het water. En toen de tocht weer doorging, brak de muziek weerbarstig los als een laatste viering van haar triumfvaart door de stad; en geruischloos, als verlicht bij het verlaten der huizenopeenhooping, gleed ze met een waardigheid tusschen de heerlijk geopende velden, altijd door op de ongerepte waterbaan, die zich in een glans scheen te bollen.

En na de emoties van tartende vreugde en trotsche opgewondenheid kwamen de menschen in een geleidelijke rust, in een gezellig zich schikken, familiegewijs, in een vredig gepraat en huishoudelijk openen van mandjes en pakjes, waarin eetwaar meegenomen was.

Behagelijk zat hij, het aangezicht naar den wind, de koelte te genieten, die zijn ooren, neus en mond binnenvlood en den

zoom van zijn jas oplichtend, zich zachtjes wond om zijn geheele lijf; en langs hem kwamen de lekker-groene, door sloten langwerpig afgebaande weiden, waar het vee den kop aan het gras, voortweidde of rustend in den schaduw van een enkelen boom, gedwee herkauwde en dan door nieuwsgierigheid gewekt, lamlendig opstrompelde en den taaien staart in een bochtje met bokkesprongen meeholde.

En dan kwamen ze langs dwarsvaarten, die vreedzaamklein onder de duffige uitgroeiing van heesterboomen te slapen schenen en langs kleine schuiten, waar de menschen aan den rand gehurkt, in het water tuurden en in hun kalmen ijver niet zagen naar de boot, die zich groot uit het water opbouwde en dan onmerkbaar wegschoot, achterlatend een naad met schuim en zeepige vlokken en een akker van golven, waarin de visschersschuitjes, in de verte verkleind, stelselmatig nadobberden.

Op het dek veegden de menschen hun vettige vingers aan zakdoek en krantenpapier en de groepen ontbonden zich tot het wisselen van vriendschapsbetuigingen en uit den schoot van families gingen vroolijke wenken naar de andere zijde van 't dek.

De jonge heeren staken hun dames den arm toe, liepen deftig in het hooge boord, met een stroeve beleefdheid langs de banken schurend; en onder een walsmuziek begonnen de paren te dansen, de dames met een gewijden ernst in strafwitte, stijf gesteven japonnen of in katoentjes, met kersroode stippelvlekjes besproeid, het hoofd tevreden tegen de borst van den danser, die in onbuigzaamheid van 't bovenlijf even overstaakte naar haar hoed, waarvan de veeren zijn neusgaten tegenwaaiden.

In versch ontplooide broeken en in ordelijk gedragen jassen deden ze hun voeten vaardig passespelen en 't gelaat heetelijk rood, zagen ze geaffaireerd over de dames heen. Hun kleverig-roze lippen, onbeheerscht gehouden, weekten los, zoodat de tanden, de aangezwarte en tot stom-

pen verkleinde, verdwaalden in de mondholte en bij een lachen veel tandvleesch vertoonden.

In beleefde drilpasjes weken de paren uit, stieten soms tegen elkander, en als de muziek ophield, stonden ze nog een wijle hand in hand en vielen dan neer op een bank, waar ze zich met den zakdoek aaiden.

In de gelatenheid van een wijs man aanschouwde hij de bootbevolking, de bezige vroolijkheid der jongeren en den ernst der ouderen, die de kinderen en de vreugde en de naderende natuur om hen heen verloochenden voor een belegen drang, hun gevoelen te zeggen over toestanden en over de hebbelijkheden van dezen en genen.

En bij den aanblik der grootsche werkelijkheid daarbuiten, van de zich in teerheid verwijderende velden en van den geweldigen opgang en samenkomst in den hooge van het hemelgewelf, bevaren van zachtmoedig-witte wolkgevaarten, voelde hij een misselijke duizeling, alsof hij uit het verhevene neer moest vallen in de krakeelende vreugde en in den meesmuilenden ernst der bootbevolking.

Hij wilde zich zelve dwingen, om door het tijdelijke heen in het eeuwige te leven, en trachtte niets te zien, niets te hooren van wat om hem heen gebeurde.

Maar daar kwam de kellner met een blad ververschingen de kajuittrap op, en de zware ledematen door zijn witte schort heen stootend, schreeuwde hij, de vettige gelaatstrekken verknijpend, om de aandacht tot zich te trekken, de prijzen af.

‘Zes cent een glas reseda, zes cent een glas bier, tien cent een broodje met ham!’

De handen strekten zich uit en na afrekening verdween hij en kwam weer terug, de menschen vertrouwelijk op de schouders tikkend, hen aanmoedigend met een voortdurend gekwetter van wie-wil-me-van-mijn-waar-afhelpen en terwijl hij vergeefs met het nog bezette blad tusschen de banken liep, schorrefluisterde hij tot den jongen man: ‘De werk-

staking heeft de menschen geruïneerd, meneer, gesjogte, gesjogte', en met een kwaadaardige snijding zijner stem riep hij de menschen toe: 'vijf cent een glas bier, vijf cent een glas melk, niemand, niemand, wie wil er dan geld te leen, wie wil er geld te leen.'

De jonge man, naar het verschiet der weiden turend, waar enkele huisjes en boomen ingeleefd, zachtjes tegen de grijsblauwe lucht aanbeefden in een cirkelvaart om de boot, en in de diepten der velden verkleinden tot poppenspeelgoed, waaruit schouwrookjes vezelden.

Onder het verloren zijn in dit heimelijk-vreedzaam tafreel, waarboven de hemel hoog op-blauwde en schuchter week voor de gouden zonnescheuten, onder het kinderlijk volgen van den oeverrand, die als een scherpe tand voorbijgleed met een enkelen dwergwilg, wier slanke blaadjes zich over het water schudden, werd hij uit zijn droom geroepen door het gesprek van twee juffrouwen en een jong meisje in zijn nabijheid.

De eene juffrouw, wier oogen fletsblauw lichtten in het magere gelaat, riep met een vlijtige stem. 'Die juffrouw, god beterme als ik juffrouw zeg, hoor 't eens aan, juffrouw, dat mens van beneden, dat met dien fietsekerel getrouwd is, peutert me telkens de electrieke schel in de war, zoodat ze nou eens als een trambel achter elkander rammelt - mijn kop seurt er nog van - en dan weer geen asem geeft, al druk je er nog zoolang met je heele lijf tegenaan.'

'Dat doet ze me nou elken zaterdag, als ze haar schel oppoetst, dat gemeene kreng en haar sloffige man weet toch wel, wat hij in huis heeft gehaald. Hij kende haar van vroeger, die meid, die met de heele marine gepassagierd heeft, toen ze nog op de Schippersgracht woonde, en in zoo'n zeemansplunje op Hartjesdag de heele stad in een aap afreed, zoodat ieder er nog schande van spreekt.'

'Laatst schold ze me nog uit in 't voorportaal van twee hoog en die woorden had U moeten hooren.... Oh, voor-

dat ik zulke praats over mijn fatsoen kon brengen, wat had er in dien tijd al met me gebeurd moeten zijn!'

En met een verheffing in het einde bracht ze plechtig de handen in elkaar en haar oogen dreven als twee blauwe manen opwaarts 'De Heer bewaar me, je zou het niet gelooven,' prevelde ze met een bleek geluid haar ontroering na.

De andere juffrouw, den vleezigen arm over het mandje, beaamde met wiegbewegingen van haar heele lijf, en haar zwarte haren, die als opgeslagen alkoofgordijnen langs haar slapen zakten, naar achteren strijkend, riep ze puffend: 'Wat een beest!'

Maar de andere, nog onverzadigd, sprak zoetelijk: 'Nou, wat zeg je der van?'

'Een schandaal!'

'Een affront voor de heele fatsoenlijke wereld.'

En het jonge meisje, dat ook tot een oordeelzegging aangekeken werd, schudde, bereidwillig lippesussend, het hoofd - en na een wijle zei ze vierkant: 'Wat 'n kanjer!'

'Een mannetjeswijf dat geen woorden aan der lijf laat kommen - want een ziel heeft ze niet - of ze beukt er op los en schreeuwt de heele buurt voor je deur.'

'Een kanalje!'

'Een jeneverfemelaarster!'

'Die dag en nacht voor Gods deuren en ramen haar fatsoen te droogen hangt.'

Geërgerd stond hij op en liep heen en weer, om zich af te leiden van het vunze gesprek, waarvan enkele woorden hem nog als pijpjesdraaiende kinderen bereikend, hun kattekwaad uithaalden in den tuin van zijn gevoelsleven.

Hij voelde een weemoed zijn geheele wezen binnenwijlen, zijn oogleden verzwaren van een troebelen mist, dien hij boven zijn voorhoofd waande.

Hij streek met de hand over de oogen - zuchtte. Hij had menschen verwacht, die wel burgerlijk en in welge-

manierdheid ver van hem waren, maar die frisscher in onwetendheid en verrast door de wondere verrijzenis der natuur om hen heen een argelooze vreugde en een kinderlijke luidruchtigheid openbaarden.

En nu had hij benauwde alkoofgesprekken gehoord, geroken de koffielucht en de pomadegeurtjes van dulle achterkamers, waar tot een burgerlijke versiering de zonnestralen langs mottige vitrage gelen bij het weeë rood en bij het uitgebloeide blauw der kameromgeving.

Maar hij wilde, hij moest wel, om niet te geraken in een verdenking van heer-willen-zijn, zoolang de vaart aanhield, den gelijke spelen; en terwijl de dansmuziek zich in lamlendigheid verbreedde en dan weer voortspetterde in gemeene vroolijkheid, zette hij zich neer in de nabijheid van eenige mannen, die over de sigaar gerekt, lacherig hun aardigheden door spuigatige tandenrijen kwezelden.

Een jongmensch met een stevig-roode kleur, waarover gele haren van onder zijn deukhoed slierden, schommelde zijn bierglas heen en weer tusschen de beenen, zoo dat het bier zich splitsend oversprong en kletste over het dek.

Hij zag de anderen lachend aan en voortgaande, sprak hij: ‘En nou komt ie me het café in, zegt geen asem, alsof god noch goed mensch in de gelagkamer is, loopt naar me toe en kijkt me maar aan met zijn bollige oogen.’

‘En ik heel pierwaaierig: Morge Pietje Puck, ben je over een sjinesappelschil gegleje of heeft moeder de vrouw je geen zakdoek meegegeven, om je neus er in te snuiten, zeg nou es, goeien avond heeren!’

‘De anderen zaten zich een beroerte te lachen, toen hij vlak voor me ging staan.’

‘Maar ik: Nu kijk je door vier oogen en kan me nog niet eens zien, dat je met je heele bakkes op mijn lijf moet liggen, zeg eens wat.... of ik zal je wat zeggen.... Stiekemer!’

‘Bemoeial!’

‘Je bint slap van de jenever!’

‘En jij niet, zuiglam van je fatsoen, dat je thuis heb gelaten in je zondagschen broek, lamoor. Ik ben geen stiekemer, versta je en ik ben niet slap, dat zal ik jelui leeren, mannetjes-rekels, allemaal.... naar de verdit en dat.’

‘En met zijn handen begon ie te werken, dat in een wippie de heele boel aan gruzelementen lag.’

De heeren rekten den nek, die in een warme roodkleur al zenuwtrekkend zwol. Ze sloegen zich op de knie van het lachen, waarop weer een ander kwam met een verhaal over denzelfde.

De jonge man, zwakjes meelachend, zette zich neer en om zich een gemakkelijke houding te geven, legde hij het hoofd op zijn hand, den elleboog op de knie gestut, en toen een oogenblik van stilte overbleef, riep hij over zijn mistroostigheid heen: ‘Worden hier voordrachten gehouden of liederen gezongen?’

De anderen keken elkander aan met spotachtige bevertjes aan de lippen, en toen er een zei: ‘Dat doen wij straks, als de wijn is in den man,’ lacheproestten allen het uit.

Maar een man van een vijftig met grijzende bakkebaarden aan het verweerde gelaat, zich ernstig stellend tegenover den vreemden jongen man, die toch hun gast was, sprak over het gelach der anderen heen: ‘Dat vindt hier niet plaats, mijnheer, dan moet u zijn aan die vereeniging van den Amstel, waar de leden een zangkoor in eere houden. Ja, dat klinkt duivelsch mooi, zoo over het water.’

Met een schuwen blik keek hij op naar den beschermenden spreker en gaf eenige verwarde woorden terug; en bij een nieuw gesprek sloop hij heen en slungelde langs de drie vrouwen van straks, die zijn verachting voor haar radend, hem nakeken met pafferige gelaatstrekken van wat-verbeeldt-die-mooie-meneer-zich-wel.

Zich tusschen groepjes bewegend, zoekend naar een geval, om zijn verdwaald figuur te redden, ontdekte hij in een

rij jonge meisjes op de bank er een, die met een lichten blos van het dansen onder een meisjesachtig uitgelaten lachen een witte rij van kleine tandjes tusschen het vochtige rood der lippen vertoonde en zich met kleine gebaartjes tot haar kameraden wendend, haar magere stem uitzond als het gekwetter van een vogel.

Door het liefelijke, het onvoorbereide in haar wezen aangedaan, bleef hij onwillekeurig bij haar stil staan en door noodzakelijkheid gedreven, maakte hij onder een moeden glimlach tusschen het gevleugel van zijn weerspannigen das heen haar met een fluweelig-droomerige stem een compliment, dat het meisje verlegen deed neerzien tusschen het ellebooggestoot harer vriendinnen; en toen hij voort, ging met haar vragen te doen over dansen, zag ze ineens, overtuigd van zijn oprechtheid, geloovig naar hem op en riep: ‘Ja, zeker, maar je zweet er zoo van!’

Verbluft stond hij een wijle over haar schouders in het water te turen. 't Was hem, alsof hij wankelen ging. Vergeefs zocht hij naar eenige woorden en schoof dan zachtjes verder, achter zich hoorend het joelgelach der meisjes, die elkander wezen, waar hij liep.

Hij zuchtte, al ledigloopend, niet durvend omkijken, uit vrees, dat ze hem belachelijk vinden zouden.

Het bleeke haar over zijn voorhoofd waaiend, vertroebelde het licht zijner oogen en zijn wangen schenen van mistroostigheid te zakken. Hij voelde een benauwde warmte in zich zwoelen en al omkijkend, zoekend naar frissche lucht, die aan zijn ooren glipte, werd hij verdrongen door een lange rij paren, die al trippeltrappelend schreden op de maat eener marschmuziek, doordringend schetterig, alle bijgevoeletjes, als niet behoorend tot het feest, vermorzelend.

Hij nam een wijden sprong en zich bij de machinekamer opstellend, zag hij met een starren blik, hoe de paren voorbijschreden, de dames zich met wenkgebaartjes omlooverend naast den boonestakengang der heeren, die van tijd tot tijd

met de voeten matestapten en dan de ruggen gekromd over de opgetrokken knieën, elkander met schelmerijen bestookten en op deze wijze gillachjes der dames opwekten.

En toen het eene gedeelte het schip omgewandeld was, zoo dat achter en voor hem menschen voorbijgingen, wendde hij zich telkens van de eene zij naar de andere met een lankmoedig wantrouwen, waardoor de dames haar lachend gelaat aan den arm der heeren bergden; en dezen onverschillig weg hun zotternijen de wereld inzonden.

De meisjes, aangewakkerd door zijn hulpelooze standen, verrasten hem met prikjes van de parasol of wuifden met haar nattig-slappe handschoenen voor zijn gelaat, zoodat hij, stokstijf geworden de lippen samenperste, zoekend naar een uitweg, om de joligheid te ontloopen, toen uit de dicht opgedrongen rijen een vrouw te voorschijn liep met een huishoudelijken gang, de japon stijf getrokken tusschen de reppende beenen; en met uitgebreide armen kwam ze naar hem toe, om hem te omhelzen, al juichend: 'Lieveling mijn tweede, lieve, lieve man!'

Zijn tanden glinsterden tusschen de terracottakleur zijner huid, terwijl hij al maar terugdringend, van achteren tegengehouden werd door de rijen en toen deze weken, vloog hij achterwaarts, de vrouw aan zijn borst, en viel met een knikbeweging ruggelings op een bank, waardoor zijn hoed van de verschansing over het water zwermde.

Een oogenblik van stilte en dan weken allen een weinig, de handen verknijpend onder een hikkend gelach, dat steeds luidruchtiger werd, een gebrul, dat over hem kwam als het gerucht van een ongeluk.

Van de bank gerezen, bleef hij op dezelfde plaats, onder een stomme kaakbeweging zoekend naar hulp, terwijl zijn haren hoog op stonden in den wind.

Maar hij verzette zich tegen een lijdelijk vertoon, legde halsstarrig het hoofd op de hand en schokte met de schouders, rees dan plotseling en ging met breede gelijkmatige

stappen de kajuitstrap af, waar hij om den kapitein vroeg.

Deze verscheen goedig glimlachend; en met een heftige, van emotie trillende stem stelde hij hem verantwoordelijk; en na een lang heenenweergepraat bedong hij zich het voorrecht, tegen een matigen prijs een ouden hoed over te nemen en dadelijk aan wal te worden gezet, waar, dat kon hem niet schelen, als hij maar verlost werd van de aanmatigingen dezer bende.

'We zijn toch vlak bij Leiden,' antwoordde de kapitein, 'dan kunt u daarheen wandelen.'

En toen hij boven kwam, een triestig slappen flambard op het hoofd, zwenkte het schip reeds naar den oever. De plank werd uitgezet met een steilen stand naar omlaag. Onder het spelen der muziek 'Behüt dich Gott, es wär so schön gewesen' dribbelde hij in steeds snellere vaart de plank af, zoodat hij in het groen tusschen biezen zittend terecht kwam.

De feestvierenden zongen het 'Behüt dich Gott' en zwenkten met hoeden en zakdoeken, en hij zag hen treurig na tusschen de zwarte vlekken, die voor zijn blikken zwommen; en toen de boot langs den hoek wegschoot, zuchtte hij op en staarde om zich heen.

Aan de overzijde welfde de oever, zich lenigend aan den stroom van het water en ver daarover heen lag het weidegroen in eindelooze strekking, kleine einden begeleid van slooten en vaarten, die zonnegeel weerspiegelden in den schuwen stand van een enkelen stronkigen boom.

In de verte stonden massale schoven groen geboomte, waarboven een gebombeerde kerktoren uitkwam en lager lag een gescharrel van huizen met witte wanden en roode daken, schreeuwend tegen het groen der boomen en tegen het blauw en wit van den hemel.

En boven alles stond de zon zelfstandig in het gelaat van den jongen man te stralen-splinteren en in zijn witblonde haren een gouden glans te weven.

Als wakker geschud uit een droom rees hij, overzag die geheimzinnige sluimering en zijn droefheid sloeg over in een ruime vreugde, zich zelf hervonden te hebben in dat lenige mooi en niet in het doezelig gefemel en in het grootsprakig gedoe dier zondagsmenschen, die afgevaren werden op de gemakkelijke strooming.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

XXVIII.

Licht moet het worden voor mijn Liefste, zachtjes
Al wat er pijnt verdwijnen als een waan,
Nu hare droomen met teedere lachjes
Zien haar van dichterbij vriendelijk aan....!

O, laat nu Vrede, als slanke engel, dalen
Stil voor haar neder in zwierenden gang,
Wijl mijne Liefde in breed-glorieënd stralen
Staat in de verte en zingt dezen zang:

‘Kronen voor 't Goede en Schoone, hoog-flonkerend,
Dalen in 't eind uit den hemel op 't hoofd,
Dat in de vlagen des Noodlots, vreemd-donkerend,
Stond in de wereld, van hulp beroofd.

Want 'k zal U geven, wat, nooit nog geboren,
Hult uw schoon aanschijn in durende vreugd,
Zoodat ge, in zwijmel van weelde verloren,
Uitroept: Te leven, te leven is.... deugd!

Kom dan en hef uwe hangende wieken
Saam met de Vreugde als een zalig paar....
Zing, als de leeuwrik bij 't morgenkrieken,
Rein als kristal, hoog-jubelend klaar....!’

XXIX.

Niet om de Liefde, waar 'k U mee vereer,
Ofschoon die doorbrandt tot een stormend gloeien,
Niet om Uw aangezicht, niet om Uw teêr
Maar krachtig ziels-zijn, dat mij gaat omvloeien,

Alsof Uw ziel waar 'n wild-bewogen meer,
Waarop de golfjes van den zang druk stoeien,
Noch om de waarlijk-wonderbare keer,
Die door Uw komst mijn lot nam, uit de boeien

Der enge wereld naar het heldre Rijk,
Waar breedlijk 's dichters harmonieën glijden,
Opdat mijn naam eens saam met de' Uwe prijk',
Als tweelings-starren in de kroon der tijden....

Niet om die wondren zijt Gij meer waard
Dan al, wat 'k ooit gezien heb op dees aard...!

XXX.

Neen, om Uzelf, zooals 'k U zie, kalm-spiedend
Naar Uw waarachtig, meer dan menschlijk schoon,
Dat, over 's Levens golfvlak hoog-weg vliedend,
Dringt, zonder aarzling, met op 't hoofd een kroon,

Maar, tòch ònwetend, naar den hoogsten troon,
Waar Gij den Gods-gloed, in uw binnenst ziedend,
Wilt aan 't verdeelen gaan, een ieglijk biedend,
Al naar zijn waarde is, zijn rechtmatig loon....

Dáárom, ja dáárom zijt Gij mij de Hooge
En rechtens Trotsche, Wie 'k mijn hulde bied,
En komt mijn lied tot U omhoog-gevlogen
Tot MIJ ook 't wonder van den dood geschiedt...!

Ja, had ik U niet lief, 'k zou tòch U eeren,
Zooals men valt voor God in diep verneeren...!

XXXI.

O, wondre mengeling van kracht en têerheid,
Vol-schoone bond van rede en van gevoel....!
Ziel, waar mijn diepste ziel zich lief voor nêervleit,
Reikend omhoog naar U, haar eenig doel....!

Zie, hoe mijn innigst Zijn zich als een vêer breidt,
Belommerend Uw vorstelijken stoel,
Wijl, cirklend rond dien troon, het dreunend heir rijdt,
In breed-opschittrend, hoog-gepluimd gewoel,

Van al mijn stout-geharnaste gedachten,
Met vaandlen van Verbeelding wapprend fier,
Op 't fluitspel van Gevoel rondstormend statig....

O, starend naar dien weidsch-gedosten zwier,
Mijn ziel en zinnen eindlijk juichend lachten,
Siddrend van lust in zaligheid onmatig....!

XXXII.

O, laat Muziek nu spelen diep-harmonisch,
Want mijne Liefste in hare ziel zeer lijdt....
Is soms haar smachten naar 't Waarachtig-Schoone iets,
Wat met haar Teederheid-in-Liefde strijdt?

O, kon ik geven haar de vaste voeling,
Dat mijne Liefde is als een heldre vlam,
Die, trotschlijk-brandende zonder verkoeling,
Eerst zal vergaan, als de Dood zachtlijk kwam,

Om mijne leden te leggen in 't laken,
Waar elke klacht van haar lippen op stuit,....
Als zelfs haar oogen niet langer meer waken
Om mijn koud gaan, en haar oor het geluid

Niet meer begeert van mijn wild-zoet vereeren,
Dat haar eens klonk als een sussende baat....
O, kon ik die geven....! ik zou niet meer zweren,
Dat met haar leven ook 't mijne vergaat....

Want zij zou voelen, dat 'k, krachtiglijk-gloeiend,
Een met Haar zijn wil in leven en dood,
Wijl er ons leven zal wezen een stoeiend
Dartlen van zielen, tot alles vervlood!

Kom dan, mijn Liefste!.... en laat alles vergeten
Zijn in opjuubling van gansch Uw ziel,
Nu heel mijn Denken en Voelen en Weten
Stil voor U neder ter aarde viel....!

Neem mij, ik smeek het! want heen en weder
Zal gaan Uw ziel in genieten wild,
Tot bij Uw dood mijn laatste kus teeder
't Smarten des stervens tot zaliging stilt....

Kom dan, en hoop! Want ik zweer U: het Leven
Zal U verschijnen als glorieënd Schoon,
Dat, benedijënd, omhoog gaat streven,
Buigend met vleiing rondom Uwen troon,....

Waar Ge op geplaatst in het woelen der Schare
Heerscht als Godin en Vorstin altijd-door,
Dwingend de wereld tot juichend verklaren:
'Zij is de Al-eerste en gaat allen vóór.!'

XXXIII.

Uw-mond-te-kussen stroomt mij als verrukking
Door al mijn leden, wijl ik zachtjes nijg,
En op uw lippen, met een zachte drukking,
Een oogwenk rusten mag, na teêr gezwijg....

O, dan de lieflijk-gelatene bukking
Te zien van úw hoofd, zonder dat ik krijg
Een wederkus, alsof die stille plukking
Waar stoute lokker van een wild gedreig....!

Leun maar uw hoofdje aan mijne borst, en hoor,
Hoe daar een melodieus, rijk-stemmig koor
Uw hoogen lof uitjubelt zonder einde....!

Wij gaan elkander als een droom voorbij:....
'k Dring naar U toe, maar dan ontwijkt gij mij....
O, als ik u niet kuste, ik zeker kwijnde....!

XXXIV.

Wat ziet Gij het leven lief-willig in,
   Met een schijn van schoon-droeve drooming in de oogen,
Wijl 't puursterke mondje op ronde kin,
   In teêr gewil terzijde getogen,
Vraagt zachtjes: Dit leven.... dit leven.... waaròm
Dit leven? O, lieve, verre Redder, kom!

Toen droomdet Gij *mij*, en mijn polsen beven,
   Terwijl ik U fluister met teeder geluid:
‘Ik zal U mijn leven, 't verdubbelend, geven,
   Omdat ik het Uwe in de armen sluit,
Omdat Uwe goedheid mij toelaat te denken,
Dat Gij me ook de kracht van het Uwe wilt schenken....!

O, laat dan gebeuren al wat er maar kan....
   Wij reizen tezamen, als trouwe vereenden....!
Ik zal voor U knielen, een nobele man,
   En droog ook Uw oogen, wanneer die ooit weenden,
Met teeder begrijpen, zacht-willenden moed,
Waarop Gij zult wieglen als bootje op den vloed....

Als bootje op een vloed, die, in fierlijk-gedweeë
Voortstuwing, het leven U maakt als een droom,
Waarin Gij niets merkt, dan of statige zeeën
Zacht voerden, op breed-heenklotsenden stroom,
De blauwe diepten U in der Oneindigheid,
Waar 't eenig-waarachtig, standvaste Zijn zich breidt....

O, neem mij dan gansch! 'k zal U geven den wil,
Te streven door 't leven als Trotschlijk-Geruste,
Die alles begrijpt en geniet en stil,
Maar sterk heen-stevent naar lokkende kusten,
Die wenken van verre uit het droomenland,
Waarheen Gij Uw ruischende zeilen spant....!

Zoo zie 'k wat ik wil: geef Gij mij den moed,
Door troostende zachtheid en vriendlijk begrijpen,
Opdat, wat ontkiemt in mijn diepste gemoed,
Tot heerlijk-opfonklende vrucht moge rijpen,
Waarvan wij saam eten met blijderen geest,
Dan of 't de vrucht des levens waar geweest....!

XXXV.

Lief, na al uw lieve, groote
Teederheid, staar 'k vastbesloten
  Op de toekomst, die ons wacht...!
O, geloof me: in heerlijk steigeren,
Zal Uw lot U nimmer weigeren,
  Wat Gij van de toekomst wacht...!

Mogen gouden zonnestralen
Op Uw lieve lokken dalen,
  Waar mijn hart door werd omsnoerd,
Waar mijn blikken lievend wijlen,
Totdat mijn gedachten ijlen,
  Waar de stoutste droom ze voert....

Stoutste droom, o Gij, mijns levens,
Maar een werklijk Wezen tevens,
  Dat ik vast in de armen houd....
Waar mijn oogen teêr op staren,
Wijl zij in Uw oog ontwaren,
  Dat Gij mij geheel vertrouwt...!

O, blijf altijd zoo vertrouwen...!
Blijf op MIJN sterk hart steeds bouwen
   Droomen-toren van geluk,
Waar ge in zeetlend zonder vreezen,
Zult de rijksvorstinne wezen,
   Slaand de slaven onder 't juk...!

Kom dan: laat 'k mijn droomen strooien
Allen voor Uw voet, als mooie
   Offerhanden van mijn ziel....
Tot Gij zegt: O, wil als vrije
‘Slaaf u voor mijn voeten vlijen!’
   Zie, Gij roept het.... en ik kniel!

Laten wij dan samen streven
Door het rond ons fonklend leven,
Waar geen bliksem ons uit raakt,
Wijl wij, sterk door wederzijdsche
Hechting, naar de verste kreitsen
Duizlen, waar het Al-licht blaakt...!

- - - - - - - - - - - - - -

Zie! ik ben een diep-eenvoudige
Ziel, maar die zich in veelvoudige
Wisseling van uiting toont....
Laten wij dan samen prachtig
Staan als stille godheid machtig,
Tot het einde ons heerlijk kroont...!

XXXVI.

Ik heb U lief met innig-teeder streven,
U zóó gelukkig en hoog-licht te maken,
Dat Ge altijd door, in sluimring en in waken,
U als een Begenadigde voelt zweven

Door 't rond Uw gangen open-bloeiend leven,
Zoo dat de knoppen, die tot bloesems braken,
Als met een kroon van kleurge kelken raken
Uw hoofd, dat stil, als in een droom, gedreven

Langs alle dingen van dit aardsche woelen,
Zelf als een bloem opschittert voor de wereld,
Pralend in grandiose kleur-schakeering...!

Dies smeek ik: neem mijn teedere vereering,
Die heel Uw verdre Zijn U zal doen voelen
Als rijken wijn, die fonkelend u perelt!

XXXVII.

De liefste dingen, die gebeuren,
Zijn als een afglans van Uw lichte
Gelaat, waarvoor al smarten zwichten,
Die anders wild, al-eenzaam treuren....!

O, kom dan....! sla, liefglanzend, de oogen,
Op alles wat ik doe: geduldig
Open 'k U langzaam-aan 't veelvuldig
Ziels-leven, waar 'k in lag getogen,

Als in een sterk-gebouwden toren
Met trappen, waar geen voet aan raakte,
Omdat 'k mijn zielebinnenst maakte
Tot zerk, waardoor geen oogen boren....

O, kom! en samen in een weelde,
   Waarvan geen menschentong ooit repte,
   Zal het ons zijn, of om ons klepte
De wiekslag van het Steeds-Verheelde!

Want Gij zijt Brengster van het Leven
   Aan mijne ziel, die nooit bedaarde,
   En zelf zult Ge, als Godin-op-Aarde,
Naar lichter Rijk omhoog gaan zweven,
Naar 't hoogste toppunt van het Menschenstreven!

XXXVIII.

O, langzaam-aan rijst in mijn ziel de konde,
Opgalmend breed als ver bazuin-geschal,
Dat ik door U gelukkig wezen zal,
Zooals geen ander mensch op aarde ooit konde....!

Wees dan ook zeker, dat 'k aan U gebonden
Zijn zal voor eeuwig, op de wereld pal
Staande gestadig als een sterke wal,
Die houdt Uw hooge Schoonheid ongeschonden,

Met stout en onverwrikbaar-sterk verweer,
Dat torscht, als in triomf omhoog-geschoven,
De witte vaandlen Uwer vleklooze eer....!

En wil, als Evangelie, Lief! gelooven:
Dat 'k steeds U, diep uit mijne ziel, zal loven
Met meer-dan-menschelijke Liefde, têer....!

XXXIX.

O, wil gelooven in de pure waarheid,
Die van mijn onbevangen lippen spreekt,
En zich, met sterke, nooit-miskenbre klaarheid,
Een toegang tot Uw diepste binnenst breekt....

De waarheid, dat 'k U lief, totdat eens bleekt
Mijn killend lichaam, vóór het op de baar glijdt
Op 't laatst, wijl uit Uw oog een traan stil leekt...
Weet, dat zich achter mij niet één gevaar breidt,

Dan dat Gij niet in mijne ziel gelooven
Woudt blijven, juist zooals een engel breed-
Zwierend door de' aether van benêen naar boven
En weer terug dan telkens, zeker weet,
Dat, in 't oneindig ruim der hemelhoven,
De Godheid zetelt, die hem nooit vergeet....

XL.

Ik, die een droomend mensch ben onder de andren,
Heb U zoo lief, daar Gij de Aleenge zijt,
Voor Wie mijn diepst gevoel nooit kan verandren,
Zoolang Gij blijft Uw dierbaar Zelf, dat beidt

Van mij de staêg-vervulde zekerheid
Van groot geluk. Uw Zijn.... o, zie! ik brand er 'n
Rijk offer voor, welks hoog-opslaande rand er 'n
Kroon zijn zal voor Uw hoofd.... Gebenedijd

Zult Gij, Lief! zijn door ieder mijner woorden
En daden, zonder einde, zonder maat,
Waardoor Uw trotsche Zijn in weelde baadt
Van diep genieten, waar nooit mensch van hoorde,....

Omdat die allen zijn een vreemd geslacht,
En Gij slechts hebt de Schoonheid en de Kracht!

XLI.

O, Lief! uw ziel, door weemoed zoet gemarteld,
Ging zacht aan 't weenen, wijl uw hartje, in kloppen,
Stuwt uw rood bloed tot in de vingertoppen....
En 't handje, têer-blank vogelpootje, spartelt,
Daar gij uw stille smart niet kondt verkroppen....

Zóó, met nauw-hoorbaar ritslen nederdartelt
Een weelge bui van zoele regen-droppen....

Nu Gij zoo weent, draai 'k troostend om U henen,
Als willig raadje rond een gladde spil,
En 'k word stil-blij.... Men moet een vrouw zien weenen,
Als men onsterflijk haar beminnen wil....!

XLII.

Wilt Gij Vorstin zijn, sla dan maar Uw lokken,
Gelijk een kroon van têer-bruin goud, om 't hoofd....
En 'k zal Uw diepste ziel geheel doorschokken
Met innig lieven, dat geen tijd ooit dooft....!

Uw geest en schoonheid gaan mij beiden lokken,
Sterker dan iets, waar 'k ooit in heb geloofd,
En 'k word door Uw gelaat zoo aangetrokken,
Omdat het mij de schoonste ziel belooft....

O, voor U neer te vallen zonder denken,
Slechts wetend, dat 'k U liefheb, zonder eind,....
Als waar 'k een zee, die, in gestadig zwenken,
Vóór U en achter U, almachtig deint,

Zoodat Gij, wieglend op haar breede strooming,
Vergaat van zaligheid in teêre drooming....

XLIII.

O, Uw gesprek, als kleurge bloemen zwevend
Op wind van Uw gevoel door de atmosfeer,
Verrukt mij diep, omdat 'k mijzelf voel levend
Een dubbel leven, en al meer en meer

Mijn eenzaam Zijn, verwijdend tot een teêr
Maar breed beweeg, gaat als een vloedgolf strevend,
Een rustig-zware vloedgolf, statig bevend
De toekomst tegen, waar 'k mij henenkeer....

O, Liefste mijn, ik zal U lieven, sterk-zacht,
Maar innig-diep, als weeldrige muziek,
Die plotsling vreemd door 'n hoog-gezuilde kerk lacht,
De kerk der Toekomst, in wier smal portiek

Wij vroomlijk staan, wijl, vóór het binnentreden,
We ons heiligen met teedere gebeden.

J.B. Schepers. Van kunst.[1)]
(vervolg)

Nu ried hij haar te liggen in dat zand
En zo te drogen in de zon. Hij zag
Terwijl naar zee noch en bedacht z'n kunst,
Hij vond veel goeds in 't vroeger lied.
Nat was
D'r haar toen ze bij Bernlef kwam, die in
De deur haar wachtte en vroeg: ‘Hoe komt dat zo?’
‘Da's ons geheim’ zei Ava lachende
En frisser deed ze 't ochtend-huislik-werk.

‘Nee, wààr was toch m'n vroeger lied,’ dacht Bragi,
‘Wààr, maar de dièpste waarheid niet, ik moet
Tot dieper diepte afdalen in het leven
Van mens en - later - God!’ Zo mijmerde
Hij heel die dag en Ava's woord en daad,
Haar minst beweginkje, hem deed het denken.
Dat was het wat hij uiten moest in 't lied,
Maar mocht het dan geen beeld meer zijn, dat stond
Voor 't geestesoog van geestdriftvolle hoorders?
En beeld èn zielsbewegen! Juist, maar hoe?
Èn de avend daalde en 't antwoord wist hij niet.

1) Vervolg en slot van Bragi, IIe boek, bl. 592.

Blij was toen Ava, toen ze moe zich met
Hem drijven liet, heerlik was 't zweven zelf,
Zo onbewust als in 'en mooie droom,
En 't frisse bad daarna sterkte haar leên.
Bragi begreep hoe ongekende kalmt
Daar zeeg op haar: zo zinkt de vrede neer
Op de eerbiedaadmende gemeentë, als
Het orgelspel tot samenzingen noodt.
Weer stoorde zij Bragi's gemijmer, maar
't Was anders als des morgens en haar woord
Bracht van de kunst hem tot z'n liefde weer.
Het goudgegolf, waar 't witte schuim in kleur
Gevat werd door het zonlicht, zagen ze
Stil samen aan voor 't huiswaartsdrijven: zie
Daar daalde Balder, Nanna bloosde hoog
En sloeg haar armen om z'n hals, 'en gloed
Van wijn, waar licht in breekt, gleed langs de plas
En heel langs staarden beide op 't strand, vol van
Gedachten over Nanna's, Balder's heil.
Een zucht en Bragi noodde haar tot heengaan.

Stiller werd Bragi, want z'n denken kon
Hij niemand zeggen, niemand dacht aan kunst -
Zo meende hij, doch, als hij weg was naar
De zee, kwam Bernlef dagen lang bij Radbout
En tokkelde de Noordse balk en zong,
Vaak hooploos wijl het eerst zo vaak mislukte,
Maar toch al weer: hij moest van Ava zingen
En hoe hem uit haar ogen min toestraalde,
Hoe heerlik zij in jonge kracht opbloeide,
Hoe zij in vrolikheid weer oude liedjes
Door 't huis zong; welk 'en toekomst wachtte hem!
Ze plaagde 'm vaak, maar nu was 't louter liefde.
En drong hij aan op 't huwlik, o zo zwak
Was zij, maar louter gekheid was 't nu! Hij

Zong beter aan, maar altijd in 't geheim.
Eens kwamen ze weer thuis, weer drong hij aan
Ze weigerde□en liep weg: niet langer wou
Ze zijn slavinne zijn, hij, snel van voet
Haar als het wild vervolgend, greep haar om
De middel, juist bij 'n hoge den die als
'En tent tot aan de grond z'n takken uitstak.
Wat waren Ava's haren in de war,
Toen ze□uit dat plekje kwamen, wat gelach
Van mannen, die hun hadden nagezien;
Hoe sprongen om 't gevangen kind de jonges,
Opziend hij Bernlef, die zo vlug kon lopen!
En wat 'n kleur op Ava's hals en wang!
En in de hoeve: ‘Bragi, geef eens aan!’
Zei Bernlef, ‘leen me□eens even 't instrument’.
En hoor, verbazing blonk uit ieders oog,
Daar klonk 'en schalke zang van hoog geluk
Vol dartelheid, luid klinkend door de hoeve.
Bewogen drukte Bragi hem de hand:
Dat was 'en kunstnaar, zijns gelijke dus,
Al was hij mens maar; samen konden ze
Nu spreken, want die zou hem wel begrijpen.
Toen Bernlef heen ging na 'en lang, lang afscheid
Van Ava, liep de Dichtergod met hem
En over 't hoogste□in kunst spraken ze saam.
Noch nooit had Bernlef daarover gedacht,
Maar klaar stond hem het iedeaal heel gauw
Voor de□ogen, toen hem Bragi even hielp:
‘Zang van de ziel, ja juist dat is de ware,
Maar niet in nietigheên verdwaald, het beeld
Moet fors in brede trekken staan voor 't oog
Van wie het lied hoort. Echte kunst is goed
En waar, vol melodie; maar zonder beeld
Of ziel geen kunst, die waard is om te horen!’
En Bragi hoorde hem, de□eenvoudige,

Die niets beredeneerde maar het voelde,
En drukte hem de hand: ‘Wij zijn het eens!
Zing in die trant, ben ik van hier gegaan
En wees gelukkig want je bent ook dichter!’
Vol geestdrift voor de nieuw ontdekte zanger
En 't nieuwe kunstiedee sliep Bragi eerst,
Nadat hij buiten van die jonge liefde
En hun geluk z'n lied gezongen had,
Z'n lied dat trilde door de zomernacht
En toch - ten slotte weemoedstonen kreeg.

Herenigd.

Zolang deed Loke al wat hij moest: nu trouw,
Onkreukbaar trouw Bragi z'n liefde hield,
Nu die gestaald bleek na z'n zielestrijd,
Nu mocht hij denken aan z'n wraak op Tjazi.
Hij vloog dus telken reis mee zeewaarts, dreef
En wiegde op 't water, schijnbaar zonder doel,
Maar als hij 't meeuwekopje doopte in 't nat
Dan keek hij daar of er geen zeereus was
En riep: ‘kom, reuzen, kom!’ 't Was lang vergeefs:
Het brandingbruisen overstemde hem
En ver, ver af waren de wilde reuzen;
Maar eindlik, ja, één had z'n stem gehoord
En allen kwamen aan - het woei toen hard
En in de hoogste golvekoppen staken
Zij hoofd naast hoofd en zagen daar de God
In naaktheid met 'en vrouw, ook naakt, en hand
In hand liepen ze zachtjes nader. Luid
En onbedaarlik lachen daverde,
Ze stieten tegen de arm elkaar en weer
En noch eens proestten ze uit in lach, één sloeg
Zich op de knieën, viel van 't lachen om
En spartelde overeind, om 't goed te zien toch;
'En ander - Tjazi was 't - zwom snel naar 't diep,
Waar in de groene scheemring z'n geliefde
Idoena zat en mijmerde over 't lot,
Dat haar zo ver van Bragi had gevoerd,
Waar 't kil en stil was, waar geruisloos om

Haar heen de vissen gleden, waar de grond
Soms leven ging van grote schollen, grijs
Als bodemzand, daar schuilend voor 'en vijand;
Waar krabben om haar woedend vochten om
De buit en alles griezlig was, hoe mooi
Er de anemonen bloeiden, dier-en-plant,
Hoe menig kleurge schelp en kinkhoorn om
Haar lag, voor 't grijpen; hoe haar kinders ook
Rondom haar stoeiden en de vissen pakten.
O vreeslik leven, zonder spreken, en
'En toekomst die rampzaliger zou worden,
Als Njord haar toewees aan wie van de drie ook.
Zo zat ze daagliks stil op onderzeese heuvel
En wieren zwalpten om en boven haar.
Van Aegir, de oude grijsaard, kwam geen hulp
Hij vreesde voor de woeste reuzehorde,
Die angst voor koning Njord alleen weerhield
Van de aanval op z'n troon. En als die kwam.....
En telkens weer zag zij in visioen
Die toekomst voor zich, rillend voor die monsters
En machtloos wachtend. Soms werd ze afgeleid,
Wanneer haar kinders vluchtten voor 'en vis,
Die aankwam met de grote bek wijd open,
Maar na die hulp zonk ze in gemijmer weer.
En, als het zeegroen donkerde, als licht
Van kleine diertjes 't zetten in 'en glans
Van fosforlicht, als 't was 'en toverzaal
Rondom haar, wijl haar kinders droomden van
Het ongekende mooi, dan zag zij Bragi
Alleen door z'n verlaten Zangburg dwalen
En 't was of zij z'n avendlied kon horen;
En als het lichter groen werd om haar heen
En 't visgespeel weer duidliker omhoog,
Dan wist ze dat uit Bredeblik begon
De tocht van Balder; Bragi vroeg hem zeker

Bericht, waar zijn Idoena was; heel klaar
Zag zij z'n beeld vóór zich en diep rampzalig
Staarde zij stom in zeeëschemering.
Zo zat zij ook toen Tjazi nader zwom
En naast hem Aegir's dienaar, vreemde gloed
Lichtte uit z'n ogen, toen hij haar meewenkte;
De dienaar gaf vertrouwen: zij ging mee.

Wat zag ze daar - haar man en met 'en andre
En beide naakt in zee - vergat hij haar?
Maar nee, hij was 't niet - plagend riepen haar
De reuzen toe: ‘Daar heb je nu je man,
Da's Godentrouw, kijk, kijk zo'n vent!’ - Maar zij
Bepeinsde stil: ‘Wat zou dat wel beduien,
'En mooi jong meisje is't toch! Ik vat het niet!’
Ze dacht aan ontrouw niet, maar wou begrijpen.
Dit wist ze: hij was bij haar, dicht, heel dicht
Ze wou van blijdschap gillen en ze riep
Hem toe, maar reuzelach was forser dan
Haar stem. Ze trokken haar omlaag en toen,
Toen moest ze zwijgen - denken kon ze noch
En òf de reuzen haar ook hièlpen denken!
Ze moest wat horen en ze rieden haar
Kalm te berusten: hij zocht toch z'n heil!
En platte scherts kwetste al te vaak haar oor.
Ze dacht en zon en daagliks moest ze weer
Hetzelfde zien - maar ontrouw was hij niet,
Dat kon niet, nee, steeds zag hij naar de plek
Waar zij zich eens vertoond had, leugen was
Niet in hem. Luider klopte 't hart haar en
Ze wou wel vliegen naar hem toe, z'n trouw
Belonen en dat raadsel weten, maar ze was
Gevangen en verfoeide Tjazi innig.
Toen fladderde eens 'en meeuw haar om
Het hoofd, want achter hoge golven mocht

Zij naar het strand zien, als ze zwijgen kon -
Ze had het hun beloofd, om hem te zien maar -
Die meeuw ging zitten op haar hoofd en taal
Uit Walhal klonk tot haar. Dat woord - van Loke -
Gaf moed en hoop op eindlike bevrijding.
Hij fluisterdë 'en list haar toe en snel
Beraden zei ze: ‘Maar dat is hij niet!
Het is een ander; kijk, mijn man was glad
Van voorhoofd, deze is rimplig; blond - hij bruin;
Rechtop en hij - gebogen; 't is 'en vreemde:
Hij 's trouw, m'n Bragi!’ - ‘Wat, je zult het zien!’
En dichter kwamen ze bij 't strand.
Hij zag
Ze komen, 't bloed bruiste in z'n pols, hij rilde
En toch - ook hem gaf 't meeuwefluisterwoord,
Hem op z'n schouder toegepreveld, moed -
Toch kalm, als waren ze hem vreemd, zag hij
Dat aan en Ava merkte 't niet, ze stond
Gebogen op de hoge golf te wachten, die
Voor 't laatst haar langs de schouders glijden zou,
De blanke, en kracht aan 't jonge lichaam geven.
Ze bleef maar trouw gezeten in de zee.
Daar kwam de stoet: Idoena in het midden
En reuzen roepende om haar; zeeschuim vloog
Voor hunne dijen uit; ze kwamen nader
Maar niet te dicht bij Bragi; stevig hielden
Ze Idoena om de polzen. Bragi had
Wel willen juichen, toen hij die gestalte
Weer zag, die heerlike, blank-slanke, die
Het lichaam van het lang, blond haar omvloeid had
En schaamroodskleur daartussen door. Zij beiden
Zagen elkaar strak aan, en reuzen loerden
Naar hun gezichten, maar niets zeiden die
En wat de reuzen vroegen: ‘Zie je 't wel?!’
Idoena schudde 't hoofd maar: nee, nee, nee!

'En zwarte wolk, vuilgeel aan ene zij,
'En onweers-hagelwolk kwam uit het Noord
En donkre schaduw lag op zee daar; 't was
Of daar beroering in het water was.
Snel naderde de wolk. En plotsling stond
Vlak bij Idoena's blanke lichaam slank
De rode Loke Idoena schrok heel even,
Maar rukte toen meteen zich los. Daar vloog
Uit zwarte hoogte en vreeslik was de slag -
De hamer Mjölner onder 't reuzerot
En doodde er twee; Bragi trok Ava snel
Naar 't strand en liet haar los, ze vluchtte en 't zand
Stoof om haar voeten op, angstig zag zij
Noch om. Daar greep Bragi Idoena aan;
Hoe Tjazi haar ook vast wou houden, fors
Stiet zij hem af; dondrend streed Donar met
De reuzen, die naar hoge baren vluchtten,
Maar Loke greep de pezige armen van
Tjazi en hoe die worstelde om z'n vuist
Te ontkomen, Loke liet niet los, ook toen
Bragi met z'n Idoena landwaarts vlood
En haar bij Ava bracht, die snel haar kleed
Had omgeworpen, trillend als in koorts
Van al dat vreemds, die slag, die donderroep,
Die rode man. Daar viel de moeder neer
En riep: ‘M'n kinders!’ - Bragi weer terug.
‘Hou vast!’ riep hij. - Ook Donar, uit z'n wolk
Gedaald met Mjölner opgeheven in
De zware vuist, weerhield hij door z'n roep.
‘Kerel, geef mij m'n kinders weer of sterf!’
‘Dat nooit!’ schreeuwde de reus. - En Donar hief
De neergezonken arm weer op, maar Loke
Zei hem: ‘Hou even op en pak hem beet!’
Toen vloog de God van list en laag als meeuw
Weer naar de branding, waar de reuzen schreeuwden.

Hij zei aan één: ‘Wij doden Tjazi, breng
Je niet z'n kinders heelhuids hier!’ Die dook
Heel stil en dra rezen de blonde kopjes.
Hij bracht ze bei naar 't strand, Gunlod, de jongste,
Schreide angstig op z'n arm, maar Hagen liep
Aan de andre hand heel lustig mee en riep
Van verre al: ‘moeder!’ Batsend in de zee
En lachend om het spatten liep hij gauw
Naar moeder toe en buitelde in het zand.
Gunlod, op 't strand gezet, glimlachte en schreide.
Maar Bragi kuste haar en wees naar 't duin
Waar beide vrouwen lachende haar wenkten.
‘Vader komt straks, kind!’
Tjazi spartelde
Geweldig, woedend: alles was hij kwijt,
Maar vast was Donar's greep en Loke riep
Njord aan, die nu nabijgekomen was
En 't wieromlokte hoofd, de stormknots, uit
De waatren ophief: ‘Njord, wat straf voor hem
Die vrede brak tussen Walhalla en
U, hoge vorst, gesloten, zwaar bezworen
Met eed bij al wat groeit of niet groeit, leeft
Of dood is, bij alle elementen en
Bij reuze- en Godetrouw?’ en daavrend klonk
Het machtig woord terug: ‘U, Donar, geef
Ik recht tot straf, rechtvaardig was uw daad steeds!’
Nu lachte Loke luid: ‘Ellendeling,
Nu komt de straf voor 't leed mij aangedaan,
Mijn vrouw en alle Goôn verouderden:
Ik eis je dood van Donar!’ Deze zag
De forse Tjazi siddrend voor zich staan
En angstig kijken naar z'n rechterhand
Met Mjölner; achter zich 't geluk van Bragi
En ginds in zee 'en jonkvrouw met de handen
Smekendë uitgestrekt om vaders leven.

Hij, Donar, hief z'n bliksemvuist nu op
En knikkeknieënd stamelde de reus:
‘Genade!’ Toen, - nam Donar met z'n linker
Hem op, boven z'n hoofd, en smeet hem weg
In zee: ‘Ik wil niet doden,’ riep hij, ‘op
Zo'n blijde dag! Daar is je lieverd van
'En vader weer, lief kind! Geen eeuwge jeugd
Buiten Walhalla, maar 'k vergeef 't hem toch:
Zijn keuze was niet slecht!’ 'En luide lach
Galmde over 't strand, maar Loke lachte niet:
Hij miste wraak en zag noch lang hem na,
Die in de branding bij de zijnen kwam
En toen verdween met alles in de diepte.
‘Ik vind hem later!’ zei hij. ‘Wraak sterft nooit!’
(Slot volgt.)

[De Nieuwe Gids. Jaargang 14. Deel 12]

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

XLIV.

Kom, Lief! wij zullen saam het Leven dwingen,
Te geven, wat Gij van het Leven eischt,
En, wijl dat dreigend Wezen rond ons rijst,
Zullen wij trouw, in lieven, dartlen, zingen,

Ons hoog, als met bebloemden muur, omringen,
Die, onverwrikbaar, elken stoot afwijst,
Totdat Gij 't Leven als een weldaad prijst,
Meest gelukzalige der stervelingen!

Want, zie! ook ik staarde in des Levens kolk-vloed,
Hooploos, maar rustig, met een streng gelaat,
Maar nu GIJ kwaamt, vliedt Wanhoop, of een wolk spoedt
Langs 't ruim der heemlen, dat verheldren gaat...
Want tienmaal sterker, dan een brute dolk doet,
Werkt Liefde-in-Harmonie, die 't al verslaat...!

XLV.

Laat niet mijn Liefde uw ziel verschrikken, Lief!
Zie, 'k ben geen mensch, die wegkrimpt van verlangen,
Om, sterk-gespierd, een menschenlijf te omvangen,
Zichzelven tot minuten-lang gerief....

O, als 'k uw lichaam in de hoogte hief,
Om 't teeder aan mijn trouwe borst te prangen,
Zou mijn omhelzing blijken even lief,
Alsof een zacht gordijn ging breed omhangen,

Met zware plooien-streeling van fluweel,
De strenge ronding uwer fiere leden,
Terwijl mijn teedre blikken langs u gleden,
Om dat gelaten schoone beeld geheel

Te vangen in mijn ziel, die dorst te droomen,
Dat ge eindlijk éenmaal naderbij zoudt komen....

XLVI.

O, Gij zijt trotsch, maar wees niet trotsch voor *mij*!
Want ook *ik* wil niet trotsch voor U, Lief! wezen....
Wij zullen samen, statig opgerezen,
Van al ellende door ons lieven vrij,

Maken de wereld door een werkkracht blij,
Waarvan, in stil verwonderen, na dezen
De peinzende geslachten zullen lezen,
En klagen: ‘Ging die schoone tijd voorbij,

Toen twee sterk-zieligen, in stil verblijden,
Zongen, te midden van het aardsche lijden,
Triomf van jubelend geluk door 't land....?’

O, kom dan, Liefste! en hul de trotsche zwiering
Uws Zijns in golvend purper, als ter viering
Van 't heerlijk samen-zijn, dat àl trots bant....!

XLVII.

Ik zeg U, Gij zult sterk zijn als een hooge
Popel, die trotsch haar eigen leven leeft,
En op den stormwind heen en weder streeft,
In 't prachtig zwieren nimmer neergebogen,

Maar, statig-golvend, plots weêr opgetogen
Tot de oude hoogte, die daar stoerlijk geeft
Aan 't lager lommer, dat haar voet ombeeft,
't Fier sein tot krachtig-blijven in hun pogen,

Om elken bruusken wind te wederstaan....
O, zachtlijk-sterke, die daar hoog-genadig
Uw breed-puur voelen naar mij uit woudt slaan....

Geloof toch altijd, dat Ge een diep-weldadig
En zegen-rijk schoon durven hebt gedaan,
Daar Gij alleen mij niet alleen liet staan!

XLVIII.

Trotschlijk-gedweeë, o, Gij, Genade-rijke,
Mij staêg toeschittrend in Uw hooge pracht,
Mij benedijend met Uw lieve kracht....!
Godsbeeld, naar Wier majestueuslijk prijken

Mijn strevende armen innig-lievend reiken,
Om U met Liefde wonder-diep en zacht
Te geven àl wat in der aarde nacht
Als heerlijk heil ons langs het hoofd komt strijken!....

Geloof me, ik zal u toonen door mijn breed
En teeder-hoog en zalig-streelend voelen,
Dat Een u lieft, die al de ellende weet,
Waardoor àl harten langzaam-aan verkoelen,....

Maar die, door úw ziels-gloed gezet in vlam,
Weer tot de' aleersten brand van hartstocht kwam...!

XLIX.

Ik, die streng-sterk van geest ben en van wil,
Daar geen benauwing mijn diepst Zelf kan raken,
Buig voor U neder met een fierlijk-stil,
Maar U bewonderend mij-zelf-verzaken,

Om 't àl te doen, waardoor 'k Uw leven maken
Kan tot een Eden, waar 'k U henen- til,
Totdat ten slotte in 't allerlaatste laken
Gedweelijk liggen blijft mijn lichaam kil....

O, neem mij gansch, mijn Lief! ik houd U staêg
Zoo hoog, alsof Uw voetje zacht ging zweven
Langs vaste wolkenvloeren, waar 'k U draag
Uw kronings-mantel na, met teeder beven....

'k Heb U zoo lief: o, weiger mij dan niet,
Nu 'k U mijn trotsche Zijn diep-needrig bied....!

L.

Uw oogen schijnen mij een scheemrend paar
Starren, die verweg aan den hemel gelen,
En Uw in strakken band gesnoerde haar
Lijkt mij een zoete weelde om meê te spelen....

Ja, heel Uw Zijn dunkt mij een schoon gevaar
Voor mijne ziels-rust, die maar staeg moet kweelen,
Als zanger voor Uw raam met zijn guitaar....
Zeg, geest-rijk Lief! zou dát U soms vervelen?

Kom, schuif Uw raam dan op en buig gezwind
't Hoofdje voorover, met Uw vinger dreigend,
Dan kom 'k omhoog, zoo snel gelijk de wind,
Langs 't slanke latwerk der veranda stijgend....
Totdat ik vóór U sta, een dartel kind,
Mij voor Uw boosheid met stil lachen nijgend....

LI.

Lachen en weenen, en klagen en zingen
Zijn 't aller-menschelijkste schoon der aarde....
Als dus de tranen naar Uw oogen dringen,
Ween dan maar stil, tot die storm weer bedaarde....!

O, Lief! toen gij weendet, was 't me of daar klaarde
Op in mijn ziel een wolk van twijfelingen,
En uit mijn oogen, die droeviglijk staarden
Kwamen zacht tranen van medelij springen....

Want gij moogt weenen, omdat gij zoo prachtig
Lachen kunt luid in de opjuubling uws harten:
Heel uw gevoel is zoo wonderlijk-krachtig,
Gouden uw vreugd en rood-fonklend uw smarten....

Laat het orkest uwer ziel dus luid klateren
Op, in uitgalming van smart als in schateren....!

LII.

O, Lief! uw tranen vielen als gezegende
Fonkling-in-'t-donker van uw schoon gevoelen,
Druppend zoo zachtkens, alsof in den zoelen
Avond de voorjaarshemel langzaam regende....

Droevigheid, vloeiende zonder bedoelen
En met een vlekkelooze reinheid vegende
Iedere smart van mijn ziel, dáár wegende,
Omdat dit leven mij lijkt als een zwoele

Onweerslucht, waaruit soms plotseling schieten
Flikkrende stralen van ontstellend wee, schel
Blindend ons diepste Zijn, wijl tranen vlieten....

O, toen 'k u zoo zag, Lief! werd 'k plots diep-zinnig,
En voelde: Uw schoon innerlijk lijkt de zee wel,
Even breed-wisselend, even grootsch-innig...!

LIII.

Houdt gij van droomen, Lief? 'k Geloof het niet....
Maar 'k kan zoo heerlijk, als een jongen, droomen
Van al de mooie dagen, die nu komen,
Waarvan mijn ziel den glanzende' optocht ziet....

Zie hen nu allen in 't blauwend verschiet
Op golven van dans-geluk naderstroomen,
De eene wild-blij, en de andre in teeder schromen,
Maar elk met zijn vreugde van liefde en lied....

O, al die dagen in hun stormend dansen
Dragen een paarl-kroon van teêrheid op 't hoofd,
Waardoor robijnen van geluk gloênd glanzen,
Wijl iedre handwenk een weelde belooft,

Waarvan wij slechts zachtjes nu kunnen fluisteren,
Wanneer wij door laantjes loopen in 't duistere....

LIV.

Ben ik ondeugend? O, zeg het dan flus,
Want dan zal ik het plots weer goed gaan maken,
Doordat mijn lippen uw mondje zacht raken
Met een van eerbied getuigenden kus....

Ja, al mijn kussen zijn eerbied slechts. Dus,
Of zij ook soms door uw tandjes heenbraken,
Daarom niet hoeft gij mijn lustjes te laken....
'k Leg dan alleen maar een vastere lus

Tusschen uw ziel en de mijne, die niets wil
Dan u heel innig beminnen altijd,
Daar gij zoo'n Onvergelijkbare zijt....

Ja, 'k ben een visscher, die diep in het riet stil
Tuurt naar zijn hengel, of eindlijk daar bijt
't Vlug vischje van uw zoete teederheid....

LV.

O, 'k wou zoo eindloos-lief en zacht u streelen,
Bij melodieus en teeder-klagend kweelen,
  Terwijl gij ligt, als sluimrende figuur,
  Een bloem in mensch-vorm, broos en teêr en puur,
Dat ge uit zoudt roepen: Ga zoo altijd verder,
Want ik bezwijm van vreugde, alsof een herder
  Zacht schrijdt de heide langs in avondgloed,
  Wijl hij met lief gefluit aanloopen doet
Van rondom zijne schaapjes, die, vlug hobblend
Op 't stroeve vlak, als witte golfjes bobblend
  Al naderkomen. O, gij zijt een God:
  Want gij verzoent mij met mijn levenslot....
En ik vertrouw op u, daar ik niet dacht, Lief!
Dat ooit een mensch kon zijn zóó goddlijk zacht-lief....

LVI.

Ziet gij daar eindloos-hoog die gloênde bollen
Schijnbaar zoo rustig gaan van uur tot uur,
In stil beweeg langs 't matelooze azuur,
Maar die in waarheid steeds, als razend-dollen,

Door de onbeperkte ruimten henen-hollen,
En heel niet letten op dat zwakke vuur,
Dat óók maar meê-moet, naar de Al-wil het stuur',
Dees aarde, de eeuwig van-ellende-volle?

O, Lief! wij gaan daar midden-in, een paar
Waarachtge menschen, zonder één gedachte,
Dan goed en trouw te wezen voor elkaêr....

Ja 'k zal U helpen, of 'k een godheid waar',
En, lievend U in onuitbluschbaar smachten,
U maken machtig-groot en wonderbaar!

LVII.

O, liefste ziel, die mij zoo trouw wilt sterken
Door 't openbaren Uwer heerlijkheid,
Wat Gij in Uw genade voor mij zijt,
Dat zult Gij langzaam, maar blij-zeker merken

Door Uw en mijn hoog-heerlijk samenwerken,
Dat als een glanzende aureool zich breidt
(Waardoor Uw hoofd en 't mijne wordt gewijd)
Over de wereld.... O, ik zal u kerken

Overal stichten in mijn hart, waar 'k val
Telkens weer neder met devote knieling,
Want wijl Gij leeft, en 'k zijn mag Uw vazal,
Geeft Gij mijn innerlijke kracht bezieling,
Zoodat ik tot aan 't eind mijns levens zal
Van Uw trotsch hoofdje afwenden 's Lots vernieling!

LVIII.

O, Lief! het leven zal U zijn een mengling
Van wild vermaak en zoete teêrheid, stroomend
In golven óver U, terwijl gij droomend
Ligt in de weelde van een ziels-omstrengling,

Waardoor Ge u op voelt zweven in verengling
Van Uw diepst heerlijk Zelf, dat teederschromend
Ziet in de hoogte 't Hemelrijk zacht komend
Omlaag, in weelderige bloemenbengling,

Gebeurd door blanke, statige englenhanden,
Die met die kransen wuiven in victorie....
O, wijl Ge omhoog-streeft, voelt Ge u rijk ombranden

Rondom door Liefde, waarop Ge eeuwig wiegend
Ruischt door de oneindigheid, als cherub vliegend,
Terwijl ál englenmonden zingen: ‘Glorie!’

LIX.

Gij woudt het onverklaarbaar-rijk bewegen
Van uw stil-trotschlijk openbloeiend leven
In ondoorgrondlijke genade geven
Aan mijn vereenzaamd Zelf, dat, stil gestegen,

Ziet zijner toekomst hoog-gebaande wegen
Thans, door een sterk, een onweerhoudbaar streven,
In breed opglorieën omhooggedreven
Naar 't Rijk des Lichts, waaruit 'k U heb gekregen....

Waar zijn de droomen nu, de schijn-geblekenen,
De wilde wanen, die 'k iets werklijks meende
Te zijn? slechts dooden op mijn weg geblevenen....

O, 'k voel mijn Zijn zoo machtig voorwaarts-stevenen,
En met Uw ziel zoo zuiver-hoog vereende,
Mag 'k mij een god te zijn door úw wil rekenen!

Verzen van Jeannette Nijhuis.

Laat nu geen ander mij van liefde spreken,
Ik wil het lied van eeuwge liefde zingen.
Laat nu géén ander door zijn passie dringen,
Tot een gelofte, die 'k niet mag verbreken.

'k Omwond mijn Lief met dartele seringen,
Die dolensdagen door bebloemde streken....
Laat nu géén ander in zóó smartlijk smeeken
Den glans verhullen dier herinneringen.

Is er dan niemand om het wrak te schragen
Dat hulploos wegdrijft op den wanhoopsstroom
Met niets dan trouw, den vijanden ten wapen?

Waar is de sterke, die mijn zwak kon dragen?
Komt nòg mijn held niet - is 't een lentedroom.
Dat 'k wond mijn Eén'ge slingren om de slapen?

Geheimvol neigden zware zomertwijgen,
Liefkoozend streelend onze jonge hoofden.
Toen, blij, wij gingen in ontroerend zwijgen
In schâuw van droomen, die Geluk beloofden.

Wat wisten wij, van Liefdewijn verdoofden,
Dat zomer kort is - vèr al 't winterdreigen?
Wij waren kindren, die een droom geloofden,
Fluistrend uit twijgen donzig overnijgen.

O, ziel van zoeken, laat u nooit verleiden
Door zomerdroomen, kozend in de boomen -
Een wijl bedwelming geeft oneindig lijden.

Er *is* geen liefde, geen geluk, er zal
Slechts weemoed zijn voor wie durft wakend komen
In 't wreed-beheerschte, donker-droef Heelal

En in den droom ga 'k nog dat oude pad
   En zie ik wéér die kerk van hoogen luister,
   Waar 't Heilig Boek van kopergloed omvat
Mystisch opflonkert uit fluweelen duister.

Vaag klagend gaat weer 't weeke winde fluistren
   Door forsche boomen, scheemrig ieder blad -
   Plots fonklend lichtgejubel - en òpdruischen
De psalmentonen - héél mijn ziele bad.

Wéér hoor ik 't Woord - en, als had God gezonden
   Een vlammenheir van liefde en genade
Verwinnend àl mijn duisternis en zonden....

Zoo boog ik neer, - de lichten kwamen nader,
   Het licht *was* God - ik had mijn Heer gevonden.
Hoog stegen hymnen tot den Goeden Vader.

Eens ging ik groot door grootsche vlammenbogen
Wier schrille hitte deed mijn wonden schrijnen,
Toch schreed ik trotsch en zwijgend onder pijnen.
'k Hief slechts mijn hand tot schut voor moede oogen.

Nu daal ik af tot somber-diepe mijnen.
Mijn krachten sterk, in willend alvermogen
Tot strijdend splijten van den loggen logen.
Die houdt ompantserd rijkdom van geheimen.

Want haten doe'k der wereld vlamfestijnen
Waar toch mijn ziel haar duistre smarten lijdt.
Wier gouden gloed geen koude doet verdwijnen...

Diep uit Ellende's duistre mijngewelven,
Herrijst het Licht in hoger majesteit,
En dáár zal 'k schatten, onwaardeerbaar delven. -

U heb ik lief. Lief, die in trouwe armen
Mij veilig heendroegt door vijandge landen -
U *blijft* mijn Liefde, schoon uit Eden banden
Ons wreede Goden, wetend geen erbarmen.

Nòg voel 'k dien eersten lentedag, dien warmen
Toen Uwe kussen op mijne wangen brandden.
Toen zonnebogen juublend ons omspanden.
Ons, weeldekinderen, vreezend geen verarmen.

Dáárom, gij andre, met uw smartenoogen,
Die uit fluweelen diepten smeekend smachten.
Ga vèr van mij... voor *U* slechts mededoogen...

O, lief, *mijn* lief - de lente is herboren
En 't is, als moest ik nòg Uw naadring wachten,
Gij andre - ga - 'k heb ééns mijn Lief verkoren!

‘En dat ik je nooit meer mag zeggen
Hoe lief, of je liefde mij is. -
Dat 'k nooit meer mijn kopje kan leggen
Aan je borst, is mijn droevigst gemis.’ -

Je armen - ze zullen niet ronden
Zich meer om mijn willige hoofd -
En je vleiende oogen verkonden
Nooit meer, wat ik ééns heb geloofd.

Stil gaan nu mijn eenzame dagen
En zoo troosteloos lang is de nacht -
Alom waakt mijn donkere klagen -
En 'k heb je toch *alles* gebracht....

O, kom, dat ik ééns nog mag leggen
Mijn doodmoede hoofd aan je borst -
O, kom! - dat ik ééns nog kan zeggen
Wat ik *niemand* ooit zeggen dorst.

Laat lichte dag nu mijn smarten niet wekken.
Ze sluimeren zacht - - - - - - -
Laat stille nacht nu mijn schreienswee dekken,
Mijn hulplooze klacht. -

Mijn Liefste is zoo ver, en mijn zoekende oogen
Ze vinden hem niet - - - - - - -
Stil! - nacht weeft een sluier van mededoogen
En dekt mijn verdriet -

Waarom is mijn Liefste dan tot mij gekomen?
Waarom mij gekust?
Stil - nacht heeft vertroostend mijn handen genomen
En twijfel wordt *rust* -

Nacht buigt zich over, en lachende droomen.
Zacht zweven ze toe - - - - - - -
Laat nu de dag met haar lichten niet komen
Mijn ziel is zoo moe.

Ik kàn een God zijn - àl de weelden Gods
   Uitspreiden tot uw dankbaarste verblijden -
   Maar soms ben 'k Duivel - om met hellelijden
Te straffen èlk, die opwaagt tot mijn Trots.

Laat àf - mijn ziel is een onwrikbre Rots
   Waar passiegolven vruchtloos tegen strijden -
   Van koele hoogten zie ik 't zwaar verglijden
En 't beuken hoor 'k van driftge golvenknots

Wéét, - gij zoudt *slaaf* zijn, en mijn Heerscher tevens,
   Mijn zaligst Heil en opperste vertwijfling,
Gebenedijd - en tòch van God verlaten....

Dàn - hoog mijn liefde als vorstin uws levens
   Zou z' u verplettren door haar heftig haten
Op harden rotswand, streng en zonder weifling.

Ja, onverbiddlijk zou ik zijn - en strèng.
Ik zou niet dulden, dat een schenner nader!
Tot 't hoog Geheim waar, 'k al mijn schatten gader,
En waar 'k devoot mijn dooden wierook pleng.

Demp Uwe schreden - stil uw stem - 'k ontblader
Sneeuwbleeke rozen, die 'k hun huivrend breng....
Raak niet mijn graven - dat U niet verzeng
Mijn vlam van haten, als Onheilgen Dader.

Laat vrede mij.... 'k heb al zooveel getorscht, -
Laat mij het Boek Herinnering nog lezen
In vromen weemoed - Ik, die twijflen dorst
En opstaan durfde tegen wat *moest* wezen....

Laat mij dat ééne, dat 'k mijn Liefde heilig, -
Of - wee de schenners, dat hen God beveilig. -

Aan mijn vriend Ds. Schermerhorn.

In stillen avond kwamen vrome boden.
Sleepend hun stem in lange galmgeluiden.
Een staat'ge stoet van sluierslanke bruiden,
Die, Godgewijd, naar Gode's tempel noodden -

Daar stondt Gij, groot-geroepene van Gode,
Uw Woord was sterk om 't Hoogste Woord te duiden,
Dat uit U sprak in zuivere zielsgeluiden.
Dat vóór U lag, van kopergloed omsloten -

Toen - Openbaring waren mij de klanken.
Weest allen priesters, om Uw God te danken
'In 't grootsch gebouw, den tempel uwer harten..,'

Ja, zijn *wil* 'k Priester in mijn harte tempel.
Onrein gewoel van booze machten tarten.
Niet duldend naadring tot gewijden drempel,

Papaver. Door Willem Kloos.

Voor C.W.H. Verster.

Trotsch zinnebeeld van 't gloeiend-ondergrondsche,
Dat ligt verscholen in al menschengeesten,
Zelfs voor henzelf onvoelbaar bij de meesten,
Tenzij 't er somtijds uitslaat in een hondsche

Dondring van wilskracht, tot de wil weer bond ze
Terneder in voortwoekren... 't Gloên der feesten,
Bewegingloos versteenend... alles leest men
In 't branden van dat purper..! *Uw* hand wond ze,

Tezamen met wat andren, als een blijk
Mysterieus, dat overal staêg dreigend
Staat Onheil, als een nachtlijk spooksel zwijgend,
Onwendbaar, schoon men smeekende armen reik'...

Dank voor die bloem dus! O, 't wil tòch mij lijken,
Dat, als men sterk blijft, spooksels gaan bezwijken...

J.B. Schepers. Herenigd.[1)]
(Slot).

'En felle wind verdreef dë onweerswolk,
De zee bruiste als voorheen in brandingsgolven,
En stralend praalde Balder's licht in 't blauw
En fonkelde in het schuim: wat blijde dag!
En ginds - maar hoe die zaligheid beschrijven,
't Omhelzen telkens weer, dat vragen door
Nieuw vragen afgebroken; 't antwoord pas
Bedacht of overbodig - 't was geraden;
Die innigheid, dat juublen van de kinders
Nu niet meer zwijgend in betoovring; de arm
Van vader om zich, zagen ze in z'n ogen
En gierden 't dan weer uit; geen woorden vonden
Ze voor hun pret. En Ava zag dat aan
En dacht: ‘Ja waarlik, die verdient het wel,
Dat mannetrouw zich aan haar wijdt, wel mij
Als me ook zo'n blijde toekomst wacht!’ Ze bloosde.
De tranen in z'n ogen vloekte Donar
Zo binnensmonds: ‘Ik ben 'en gek, maar 't doet
Je toch weer goed zo'n blij toneel te zien.’
De Zonnegod daalde in z'n glans ter rust

1) Vervolg en slot van Bragi, IIe boek, bl. 640.

En zag 't geluk op 't strand, vertelde 't weer
Aan Nanna en noch nooit had zulk 'en gloed
De zee verlicht, vonden zij allen die
Nu stil naar 't Westen staarden, nooit was zulk
'En heerlike avend over de aard gedaald
En nooit gloeide zolang het Westen na.
Toen kwam er over allen, zelfs bij Loke,
'En zalig, blij gevoel: 't was al vergeten,
Èn leed èn bitterheid, want Wodan had
Hoog boven hun geglimlacht om 't geluk,
Dat weldra weer Walhalla in zou zweven.
En wie de glimlach geldt van de Allerhoogste
Blijder dan hij leeft niemand, God noch mens.

'Op, nu naar Radbout!' Bragi zei het en
'En blijde stoet zweefde op de bolle wind
De duinen over tot de stille hoeve.
Nu daalden ze eensklaps neer, want geen geheim
Verborg meer Bragi's naam; verbazing deed
Het landvolk stil-stom staan, toen viel er een
Aanbiddend op z'n knieën, allen volgden,
Maar Ava riep in blijheid: 'Vader, zie
Dit 's Bragi die z'n vrouw Idoena weerheeft!'
Maar Radbout had de God nauw aangezien
Of riep: 'Is dat mijn gast geweest! Maar nee,
Dat kan niet, want gebogen, ernstig was
Hij en deez' jonge man straalt van z'n jeugd
En 't blonde haar schudt hij zo fors naar achter!'
'Ja, gastheer,' zei toen Bragi 'deze vrouw
Is daaraan schuld' en allen zagen naar
De slanke schoonheid van Idoena op;
Ze zwegen van bewondring; heel verbaasd
Zag zij, in Bragi's blauwe mantel waar
Haar goudgeel haar langs golfde, naar die rij
Knielende mensen, toen gaf zij de hand

Aan Radbout: ‘Dank voor wat u deed voor Bragi!’
Hij kuste□in eerbied 'en Godinnehand
En kreeg toen moed en jonger kracht: hij riep
En 't klonk door□de avend: ‘Welkom, Goden, hier!
Neem wat ik heb; ik kreeg al 't mijn van U!’
En eerbiedvol begroette hij ook de□andren.
Bernlef stond naast z'n bruid en zei geen woord,
Verstomd van deez' verrassing; toen begon
Zij haar verhaal van 't zweven naar de zee,
Maar door dat alles dacht hij aan 't gesprek,
Dat hij had durven houden met de God
Van dichtkunst, hij 'en leek! Hij rilde□er van
Hij zeggen aan 'en Bràgi wat of kunst was!
Maar Bragi zei hun allen op te staan
En maar te doen alsof ze mensen waren
En weldra zaten ze□allen in 'en kring
Daar buiten in de zoele zomeravend
En weer sprak Bragi: ‘Zie, Bernlef, je bruid
Is nu weer sterk, je weet nu ons geheim.
Zij zal je nu ten heil zijn in je huwlik,
Maar wacht niet lang; 't geluk is nu nabij;
De God, die de□eed van trouw je□afnemen kan
Is hier. Laat het nu bruiloft wezen en
Nu wij hereend zijn, word nu ook 'en paar!’.
Wat kleurdë Ava, hoe blonk Bernlef's oog,
Toen knechts vlamfakkels hielden naast het paar,
Daar hand in hand; wat luid hoezeegejuich.
Ook Radbout juichte toe dat plan en Donar
Zegende 't paar met Mjölner in en luid
Geschater klonk om de□onverwachte bruiloft.

Er was nu feest als nooit te voren, vuren
Ontstaken ze, buiten de□omheining, hel
Verlicht werd heel 't gezelschap, grillig soms
Verdonkerde 't, maar nieuwe voorraad deed

De tongen lekken. Donar zag in 't rond
En miste Loke□en riep het: kijk, daar scheurde
De vlam in tweeën en te voorschijn kwam
Fin, Bernlef's oude vrind, maar lichtgloed gaf
Z'n haarbos nu en elk zag: Loke was 't,
En peilde z'n geheugen of door hem iets was
Misdaan, en wie iets vond - die rilde, want
Z'n wraak vrat in, was vinnig als het vuur;
Met schelle lach zag Loke de verbazing
En zette zich - z'n buurman schoof wat weg.
Maar Donar hief de schuimhoorn naar de mond
En schaterde van pret na zoveel leed
Hij riep: ze zouden zwijgen en 't gejuich
Verstomde, want hij sprak van reuzenstrijd
In 't fjordenrijk, waar schepsels huisden in
De holen; waar zij 't vuur niet eens noch kenden,
Tot Mjölner 't bracht, waar zij tot loon hem snachts
Door toverij z'n hamer afgenomen
En weggeworpen hadden, diep in lauwe fjord;
Hoe hij de reus die 't dee dwong met hem mee
Te gaan van fjord tot fjord, over de rotsen,
Uitglijdend over sneeuw, die smolt en diep
In aardspleten-met-water klaterde als
'En stuifbeek; hoe hij telkens weer weg wou
En telkens weer door 'n oorveeg met twee vingers
Gestraft werd - luid klonk dan de schaterlach -;
Hoe zij na lang gezoek 't zeereuzehof
En forse koning Njord daar vonden in
De langste, stilste fjord. Geen woord kon dat
Lang zonnig dal beschrijven. Njord was boos
Op de□echtverbreker, vreeverstoorder, zocht
En vond de hamer in de diepte weer.
Wat had hij toen die reus gestraft. Mjölner
Verpletterde 'm de kop, zo hard als steen.
De splinters spatten en hij smakte neer.

Schier ademloos werd zijn verhaal gehoord,
Toen juichten zij hem toe, maar Bragi nam
Z'n Noordse balk en deed die klinken
In nieuwe toon: hij zong van manneleed
En scheiding, blijdschap van 't herenen, van
De ware trouw die de echtgenoten sterkt
In wat verzoekingen het leven ook
Hun brengt; stil waren allen, elk begreep
Zo min of meer, wat hij wel had doorleefd,
Maar slechts Idoena voelde fijner, hoe
De snaren in hem door de ruwe hand
Van 't leven waren aangetast, hoe dit
'En juichkreet was, ja, maar ook toon van smart,
Zij 't ook gestorven smart. Maar 't fors akkoord
Waarmee hij sloot, en zong, nu zonder woorden,
Van 't nieuwe streven in z'n kunst, van kracht
Van beeld en klank door diep gevoel gewekt,
Ook zij begreep dat niet.

Nacht lag toen lang
Al neer en dommelde in bij wijlen; straks
Als haar van 't stille werken zwaar vermoeid
Balder's aanlichten Oog in 't Oost en zou
Bemerken, had ze rust voor lange slaap.
Des zomers is haar werk te moeiliker
Wijl 't in te korte tijd moet. Mijmerend
Lag z' in 't halfdonker van het duinebos.

Maar door het grijs-blauw licht zweefden omhoog
Donar en Loke, lachend, opgewekt:
Ze brachten blijde boodschap immers in
Het hoog Walhalla, nu in rouw, dat daar
Klankloos en stil met brug en poorten zich
Boven hun oog aftekende in het ver,
Wazig verschiet. Soms schaterden zij 't uit:

Het drong de luchten door en Heemdal zag
Scherper omlaag, er trilde iets blijs in hem
Want blijheid zou er komen in Walhal.

Het was 'en nacht, alsof heel de aarde nu
Voor 't eerst uitrustte van het scheppingswerk
Verstomd van 't machtig woord, dat leven gaf,
Zoals 'en zondaar, door het woord geraakt,
Starogend zit en weet het niet, maar voelt
Z'n verder leven zàl goed zijn. Geen zang
Verbrak het zwijgen, slechts 't geritsel van
'En slaperige vogel, die z'n wiek
Uitsloeg en wat verschoof, wanneer 'en koeltje
De hoge bomen even wieglen deed
En fluisteren het roerloos kreupelhout.
En toen de brave mensen sliepen in
De hoeve en schuren, nu het jonge paar
In optocht naar de nieuwe woning was
Gebracht, toen opende de Dichtergod
De deur en hand in hand zochten zij in
De ruimte- buiten zich 'en plekjë uit.
Daarbinnen was het hun të eng voor hun
Geluk. De den, die Bragi eens beschaûwd
Had en Idoena's beeld hem zien liet, werd
Nu uitgekozen voor hun overgroot geluk
En 't was of alles eerbiedvol er zweeg.

Ze wekten Gunlod, Hagen, klommen op
Het duin en daar liet Bragi 'n lied uitklinken,
Waarin z'n vol geluk zich uiten moest.
Nooit zou weer zulk 'en tonenvloed
Over die dalen glijden; nooit zou iemand
In staat zijn 't woord, dat voort bleef ruisen in
Geboomt en riet, zo weer te zeggen, maar
Wie 'r komt voelt in zich grote vree, 'en meer,

Dat blikkert in de zon - en wie er bij zit
Brengt het gemijmer, dodend ander denken -;
Die rust, dat lied geeft onbewust hem kalmte
En zaligheid doorstroomt hem, geeft hem moed
Tot verder streven, strijden levens strijd.
Radbout en al de zijnen liepen uit
En hoorden 't lied dat hun meteen vaarwel-zei.
Noch wuifden ze uit de hoogte en toen verdween
Het viertal voor hun ogen; even zochten
Ze 't huis, waar Ava's morgenlied nu klonk,
Maar stil werd, toen ze de oude snaretoon
Daarboven hoorde, die ook haar vaarwel
Toeriep. ‘O Bernlef,’ riep ze, ‘kom!’ Maar weg
Waren zij al en dreven naar de stroom
Die Bragi wegwees eens.

Ze daalden neer
In 't vennewoud, maar niemand was er meer
Ook 't dorpskind niet; daar lag 'en dode vrouw
En 't jonge leven, Hagen en z'n zus,
Die niets wisten van dood - het was 'en slaap
Zo dachten ze en ze riepen: ‘Grootmoe, hier
Zijn wij terug!’ - ze voelden niet het leed
Dat de ouders diep doorgriefde, nu ze weer
Bij 't eigen heil zich zagen door 'en ramp
Getroffen. ‘Dat was 'en ander paar dan eens
Hier om de vennen had gestoeid,’ zo - hand
In hand, met ernstig oog, gebogen 't hoofd -
Dachten zij beiden bij dit dierbaar lijk.
En Gunlod babbelde niet meer, ook Hagen
Zag angstig naar z'n ouders op; hij trok
Z'n zusje mee, ze gingen bloemen plukken
En kwamen, bosgeur in hun haar, terug
Met grote bonte ruikers, Grootmoe zou
Ze hebben, als ze wakker werd. Wat sliep

Ze lang; wat was ze bleek en - hu, wat koud
Was toch die wang! Idoena nam de bloemen
En lei ze neer bij Grootmoe's hoofd en in
Haar hand. De kinders gingen heen om meer
Te halen, hun gebabbel flauwde allengs.
Hoe stil toch! Hoor, er naadren mensen,
Stemmen en stappen. Weg, onzichtbaar werd
Het Godenpaar. Daar kwamen mannen aan,
De spaden mee, ze zwegen bij het lijk,
In stilt verbaasd wie of haar bloemen bracht,
Maar 't niet uitsprekend, Bragi's moeder was
'En halve Godheid. Haastig werkten ze
En in de kuil bij 't ven droegen ze stil,
Voorzichtig de oude vrouw, zoals ze was -
De bloemen vielen bij 't verdragen neer;
Ze namen ze op en leien ze op hun plaats,
Toen wierpen zij er aardë overheen
En de oudste, en grijze, ruw verweerde kop,
Met vlokken haar, zei: ‘'t Is volbracht, rust zacht!’
Onhoorbaar bijna gingen ze toen heen.
De kinders vonden Grootmoe niet, maar leien
Op Bragi's woord de bloemen op die plek,
Voor Grootmoe, die was heengegaan, zei Bragi.

Ze gingen spelen weer, maar Bragi wist
Dat elke band met de aard nu was verbroken,
Hoe heerlik hem het denken over -, 't zijn
Bij mensen in hun grof -, hun fijnheid van
Bewerktuiging toeleek. En even speet
Het hem, maar andren zouden doen wat hem
Ontbrak. 't Was heerlik ook, het zich-bewust-zijn
Dat hij voortaan Walhalla gans behoorde
En nu door leed gelouterd, zwaar
Beproefd, maar inniger aan haar, z'n vrouw,
Gehecht, z'n liefde dieper voelend, rijk

Aan kunst, verfijnd, gesterkt door diep nadenken,
Waardiger was z'n lied er te doen klinken:
Vereedlender is hoge kunst dan lager.
Volwassen was z'n kunst nu; reinigend
Zou ze in Walhalla werken, werd zij eerst
Begrepen maar - 't was vreemd eerst, dus vijandig -
Hij zag veel ontevredene gezichten,
Die duidlik ‘onzin’ zeiden van z'n lied,
Maar blij en ernstig nam hij op z'n taak.

Idoena voelde mee z'n leed al was
't Ook niet haar deel dat al weer te doorleven.
Elk leeft z'n eigen leven stil in zich,
Gelijkklinkende zielen horen slechts
Zo nu en dan 'en luider toon van de ander
Ook zonder woorden; zulk 'en toon was dit
Stil denken. Maar z'n kunst wist zij in al
Z'n groeiïng. Samen zochten ze om het woord
Want Bernlef's spreuk voldeed hun niet geheel
Maar hoe ze dachten: één, één woord was niet
Te vinden. Zo nu stonden zij daar saam
Om als twee-eenheid verder voort te leven
Nader verwant als vóór hun leed. Haar handdruk
Bemoedigde 'm tot verder leven, zingen
Van zielsbewegen, levensstrijd en-liefde.

Hun kinders kwamen weer terug, blosrood
Lag op de wangen, dartel was hun woord
En noch 'en handdruk deed de beidë ouders
Stil denken aan hun toekomst, met één blik
Begrepen ze ook deez' grootse, heilge plicht
Veel dieper, beiden dachten in één richting
En voor hun denken groeiden ze op, zo heerlik
Als ze ooit hun toekomstbeelden voor zich hadden,
'En jonge man, slank, krachtig, edeldenkend

'En maagd fijn van gevoel, gezond van ziel
En beiden moedig levens leed bestrijdend:
In lichtgloed stonden ze voor 't ouderoog.
En zo door 't zoete kinderwoord ombabbeld
En ernstig toch, gleden zij saam omhoog
In 't diepe blauw boven het stille ven.

Haarlem, 28 Mei 1897 - 2 Julie 1898.

Literaire kroniek.

Als men zelf in een opgeruimde stemming is, wordt het wel eenigszins grappig om te zien, hoe de dramaticus J.W. Broedelet, die zonder eenigen twijfel behoort tot die talentvollen onder onze jongeren, van wie in de toekomst veel te verwachten valt, hoe de schrijver, zeg ik, van 'Dorpsroosje' en ook van de 'Verloren Zoon' er in onze kranten en maandschriften bijna algemeen van langs heeft gekregen. Als men de recensies, die over hem verschenen, achter elkander naïef-weg leest, dan moet men wel haast den indruk krijgen, of er een reeks van kranige mannen, die ieder voor zich een speciale studie van de dramatische kunst hebben gemaakt, tot het eenstemmige resultaat zijn moeten komen, dat de heer Broedelet geen verdienste bezit.

Maar ik, die al meer in mijn leven gezien heb, weet uit mijn ervaring, dat het altijd zoo gaat, en dat ieder jongmensch van bijzonderen aanleg, als hij zijn eerste schreden gaat doen, beginnen moet, met gestadige bewegingen zich eerst een vrijen weg te banen door het steeds negatieve en alles-omver-halende geschreeuw van nog bijna-onmondige snuiters, dat, bij iedere nieuwe aankomst, als een vonnissend noodlot oprijst van de lagere en allerlaagste rangen onzer periodieke pers.

De geniale Jacques Perk is zoo ontvangen, toen hij, als bescheiden minstreel, met zijn onsterflijke Mathilde kwam, van Deyssel en mij wedervoer hetzelfde, en al wat wij deden werd door eenige nijdige mislukten, verscholen in de hoeken der persbureau's, uitgemaakt voor onzinnig-duister, of klaar-

blijkelijk-nageschreven, of, als het dát niet was, waardeloos-pedant.

Die tijd is nu reeds lang voorbij: wij bleven bedaard en wilskrachtig doorgaan, ons zelf uitsprekende met nooit-verzwakkende, maar stijgende kracht, en de heeren die in die jaren zoo lawaaiden, zitten nu al lang weer in hun kruideniers-winkels, of sluimren, zonder inktpot naast zich, languit liggend in hun vreedzaam graf.

Maar *wij* zijn er nog, daar valt niets aan te veranderen, en wij zullen doorgaan, hoe langer hoe meer. Want het hollandsche publiek, dat is gebleken, is beter en wijzer, weet juister te lezen en meer te waardeeren, al behooren zij dan ook niet tot de zoogenaamd-letterkundigen, dan de niets-erkennende, alles neertrekkende machteloosheid van die inferieure bijloopers, die telkens wisselen, onzer journalistische kritiek.

Maar toch altijd nog hoort men telkens, uit de jongstaangerukte rijen der als een wolkhemel wemelende pers, de blindelings-ontkennende vloek-zwaai neervallen op alles wat zich met een buiging komt aanmelden als kracht, die iets waarachtigs voor de toekomst belooft. Doch ieder jongmensch, wen die sneeuwval mocht dreigen, heeft evenals wij, nu twintig jaar geleden, niets anders te doen, als stand te houden, en dan door te gaan, met dezelfde vastheid op den weg, dien hij weet, dat vóór hem ligt.

Zoo ook de heer Joh. W. Broedelet.

Hij lijdt nog wel hier en daar wat aan conventie, hij ziet nog wel eens de woorden voor woorden, niet als de directe noodzakelijke uitdrukking van een waarachtig-levende werkelijkheid aan; maar hij heeft toch de bijeenvoegende kracht van compositie, het gevoel-van-het-leven, en óók de macht van het woord, dat-het-doet. Zijn werk, zooals het is, is een veelbelovend streven, dat hier en daar reeds de hoogte bereikt, waar hij in later jaren op staan kan, als hij maar streng-ernstig blijft doorgaan, zijn eigenlijke ziels-zijn, zijn

echte observatie met durende fijnheid te drukken in de taal.

De heer Joh. W. Broedelet is een der jongelieden van de nieuwste generatie, in wie werkelijk iets leeft; - iets leeft, dat, als 't maar eenmaal, door studie van 't leven en door zelfbepaling gezuiverd en gesterkt, heen is komen breken, met zijn echt, waar leven, door den 't nu nog soms omwoekerenden omgroei van conventie en lectuur, hem waarschijnlijk zal doen worden een onzer eerste dramatische schrijvers in de tijden die nu komen, maar hem in alle gevallen zal zetten op een voetstuk van bijzondere verdienste, waar hij zich op tevreden stellen kan.

WILLEM KLOOS.

Joh. W. Broedelet. De Verloren Zoon. L.J. Veen, Amsterdam 1899.
Joh. W. Broedelet. Dorpsroosje. S.L. van Looy, Amsterdam 1899.